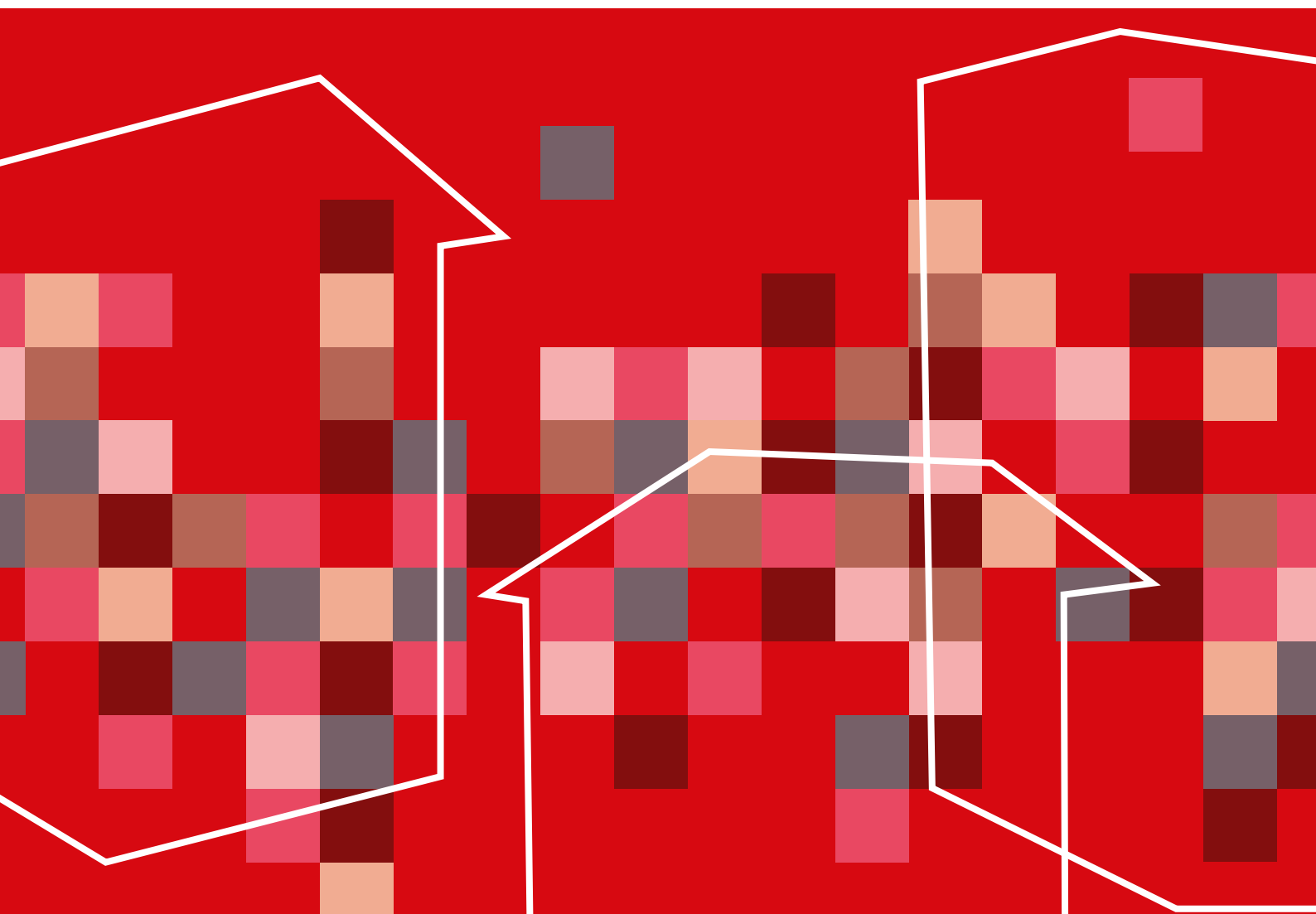

Bizkaiko 50 urtetik gorako biztanleen gizarte-premiei buruzko inkesta

Bizkaiko 50 urtetik gorako biztanleen gizarte-premiei buruzko inkesta

*Bizitza Luzearen eta Erronka
Demografikoaren Zuzendaritza
Gizarte Ekintza Saila*

Editorea:

Bizkaiko Foru Aldundia. Gizarte Ekintza Saila
Diputación Foral de Bizkaia. Departamento de Acción Social
<https://www.bizkaia.eus/eu/gizarte-ekintza>

Argitalpenaren koordinazioa**eta edizio teknikoa:**

SIIS Servicio de Información e Investigación Social
de la Fundación Eguía-Careaga Fundazioaren
Gizarte Informazio eta Ikerketa Zerbitzua

Diseinua eta maketa:

Concetta Probanza

Legezko gordailua:

LG BI 535-2025

Aurkibidea

Aurkezpena	7
Adinkeria eta zahartzearen esperientzia	
Elena del Barrio	15
Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen arteko harreman pertsonalak	
Sara Marsillas Rascado	49
Aisialdia, boluntariotza eta asoziazionismoa	
María Silvestre Cabrera	
Iratxe Aristegui Fradua	83
Diru-sarrerak, kontsumoa, aurrezte eta etorkizunerako itzaropenak	
Raquel Sanz	
Joseba Zalakain	115
Lan-merkatuarekiko harremana eta erretirorako aukerak	
Iker Aguirregomezcorta	
Lucía Gorjón	151
Etxebizitza eta ingurunearen garrantzia 50 urtetik gorako pertsonen artean	
Irene Lebrusán	189
Osasuna, ongizate psikosoziala eta bizi-kalitatea	
Andrea Cabezas Rodríguez	
Erika Valero Alzaga	
Unai Martín	213
Zaintza: prestazioa, pertzepzioa eta premiak	
Amaia Altuzarra-Artola	
Matxalen Legarreta-Iza	
Elena Martínez-Tola	239
Egileak	263

Aurkezpena

Bizkaiko biztanleriaren ia erdia 1974 baino lehen jaio zen, hau da, 50 urte baino gehiago ditu gaur egun. Lurraldean batez besteko adina 46,4 urtekoa izanik, Bizkaia —Euskadiko gainerako lurraldeak bezala— 50 urtetik gorako pertsonen ehuneko handiena duen Europako lurraldeetako bat da. Biztanleria-talde honen garrantzi demografikoak, datozen urteetan areagotuz joango denak, hainbat arrazoi ditu: horien artean joan den mendeko 60ko hamarkadan izandako jaiotza-tasa handiak eta Bizkaian hala gizonek (80,6 urte) nola emakumeek (85,9 urte) duten bizi-itxaropen handia. Bizkaiko errealitate sozial, ekonomiko eta kulturala, beraz, ezin da ulertu pertsona horien ekarpena kontuan hartu gabe eta talde honen beharrak, itxaropenak edo lehen-tasunak ezagutu gabe.

Pertsona hauen errealitatea ezagutzeko, lehenengo eta behin, euren askotarikotasuna aitortu behar da. Talde heterogeneoa da, ibilbide, behar, ikuspegi eta interes oso desberdinak dituenak. Ezin da ahaztu talde honetan bost hamarkadatan jaiotako gizon eta emakumeak daudela talde horretan —gazteenak joan den mendeko 70eko hamarkadan jaio ziren, eta zaharrenak 20ko hamarkadan—. Pertsona hauen ezaugarria den aniztasuna besteak beste honako alderdi hauetan islatzen da: okupazioa, osasun-egoera, zaintza-beharrak, egoera ekonomikoa, etxebizitzaren kalitatea, kontsumo-ereduak, gizarte-harremanak edo zahartze-prozesuari buruzko pertzepzioak. Aldi berean taldean desberdintasunak daude balioei, erlijio-orientazioari, ideologia politikoari, bizitza-gogobetetzeari, etorkizuneko ikuspegiei, bizimoduei, autonomia pertsonaleko mailei edo aisialdia betetzeko moduei dagokienez.

Aniztasun hau ez dator bat adinekoekiko ikuspegi sinplistekin edo estereotipatuekin, eta informazio- eta analisi-ahalegin espezifikoak eskatzen du. Ildo horretatik Bizkaiko gizarte-eragile guztiek —administrazio publikoek, enpresek, hirugarren sektoreko erakundeek, komunikabideek, kultura-eragileek...— pertsona hauek egiten duten ekarpena, dituzten beharrak, planteatzen dituzten eskaerak eta zahartze-prozesuari aurre egiteko modua dimentsionatzeko aukera emango duen erradiografia bat izan behar dute.

Bizkaiak eta Euskadi osoak biztanleriaren gizarte-premiei buruzko estatistiken eta datu administratiboen sorta zabala eta sakona duten arren, estatistika-eragiketa bakar batek ere ez ditu berariaz aztertzen Bizkaian bizi diren 50 urteko eta gehiagoko pertsonen gizarte-premiak.

Gabezia hori arintzeko Bizkaiko Foru Aldundiak, Nagusi Intelligence Centerren (NIC) bitartez, pertsona hauen errealitateari buruzko informazioa biltzeko eta sistematizatzeko lan-prozesu bati ekin zion 2021ean. Horretarako, lehenengo eta behin, xehetasunez aztertu ziren Euskadin zein beste herrialde batzuetan eskuragarri zeuden estatistikak eta administrazio-erregistroak, eta dauden informazio-gabeziak identifikatu ziren. Lan horretatik abiatuta etxez etxeko inkestak zabal bat diseinatu zen, besteak beste harreman soziofamiliarrei, aisialdiari, lan-merkatuarekiko harremanari eta erretiroari, osasun-egoerari, ongizate pertsonalari edo zaintza-beharrari buruzko galderekin. Gai horiez gain, inkestak zahartze-prozesuaren bizipenari, bizitzarekiko gogobetetzeari eta etorkizuneko itxaropenei buruzko informazioa ere jasotzen du.

Inkesta 2022. urtearen amaieran egin zitzaion 50 urteko eta gehiagoko pertsonen lagin zabal bati. Zehatzago esanda Bizkaia osoko etxebizitza partikularretan bizi diren 50 urtetik gorako hiru mila pertsona elkarrizketatu ziren, bai lurralde-mailan —emaitzak eskualdeka bereiz daitezke—, bai aldagai soziodemografiko nagusien ikuspegitik ezaugarri honek fidagarritasun eta ordezkagarritasun oso handia ahalbidetzen duelako. Inkestak eskaintzen dituen datuak *ad hoc* egindako datu-banku batean daude eskuragarri; datu-base honetan Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen errealitateari buruzko adierazle estatistiko nagusiak jasotzen dira.

Gainera inkestatik eratorritako informazioa aztertzeko eta testuinguruan kokatzeko, NICK aditu-talde zabal bati liburu hau idazteko agindu zion eta bertan inkestak eskaintzen dituen datu nagusiak aztertzen dira. Liburuaren irakurketak, oro har, askotariko esperientziak, beharrak, aukerak eta itxaropenak dituen biztanleria-talde baten egoeraren ikuspegi zabala eta zehatza eskaintzen du. Gainera, datu objektiboetatik abiatuta eta arlo horretan ibilbide-akademiko eta -ikertzaile luzea duen aditu-talde baten eskutik egiten du. Beraz, argitalpen honekin NICK ekarpen baliotsua egiten dio Bizkaiko iragana, oraina eta etorkizuna ulertzeko funtsezkoa den biztanleria-talde bati buruzko ezagutza zientifikoari.

Liburuak hamabost adituk idatzitako zortzi kapitulu monografiko ditu. Egileak bai euskal unibertsitateekin, bai fundazioekin eta ikerketa-zentroekin lotuta dauden ikerketa- eta zientzia-ibilbide luzea duten pertsonak dira. Liburua osatzen duten zortzi kapituluek bat datoz Bizkaiko biztanleriaren zahartzearen errealitatea alarmismoetatik urrun dagoen ikuspegitik aztertzean, bizitza-luzetasuna lorpen sozial eta ekonomiko gisa aldarrikatzen duena. Zortzi kapituluek agerian uzten dute, halaber, adina beste aldagai batzuei gainjartzen zaiela —sexua, egoera ekonomikoa, bizileku-lurraldea, osasun-egoera, hezkuntza-maila...—, eta pertsona bakoitzaren egoera zehatza aldagai horien guztien elkargunearen mende dagoela. Adinak, berez, pertsonen errealitatearen zati txikia baino ez du azaltzen eta baldintzatzen.

Ikuspegi horretatik abiatuta liburuaren lehen zatiaren ardatza zahartze-prozesuaren alderdi subjektiboak eta erlazionalak dira, hau da, pertsonen prozesu horri buruz duten pertzepzioa, pertsona horien gizarte-harremanak eta gizartean parte hartzeko moduak aztertuz.

Lehen kapituluan Matia Institutuko ikertzailea den Elena del Barriok 50 urteko eta gehiagoko pertsonen zahartze-prozesuari buruz, prozesu horrek eragin diezaieketen diskriminazio-egoerei buruz eta adinekoen gaineko gizarte-pertzepzioa markatzen duten estereotipoei buruz duten pertzepzioa aztertzen du. Inkestaren datuek agerian uzten dute 50 urtetik gorako bost pertsonatik batek bere adina dela-eta diskriminazio-egoerak jasan dituela dioen arren, inkestatutako pertsonentzat zahartze-esperientzia gehienbat positiboa dela: gehienek adierazten dute euren zahartze-prozesua alderdi negatiborik gabe bizi dutela, eta ia % 50ek adierazten dute ez daudela zahartzearekin kezkatuta.

Bigarren kapitulua 50 urtetik gorako pertsonen familia- eta adiskidetasun-harremanei buruzkoa da. Sara Marsillasek, hau ere Matia Institutuko ikertzailea, bi ikuspegitik aztertu du gai hau: kuantitatiboa, pertsonen arteko sareen tamainari eta adarrei erreparatzen diena, eta kualitatiboa, harreman horien kalitatea aintzat hartuz. Inkestako datuek gizarte-sare zabala eta trinkoa jasotzen dute, familia-lotura sendoezin eta dauden harremanen balorazio positiboarekin. Gizarte-harremanen ikuspegi positibo hau nahiko orokorra da, baina, beste eremu batzuetan gertatzen den bezala, aldatu egiten da ezaugarri pertsonalen arabera, hala nola adinaren, egoera ekonomikoaren, zaintza-premiaren edo bizikidetzamoduen arabera.

María Silvestrek eta Iratxe Aristegui, Deustuko Unibertsitateko irakasleek eta ikertzaileek, inkestak aisialdiari, boluntariorik, parte-hartze zibikoari eta asoziazionismoari buruz ematen dituen datuak aztertu dituzte. Gai hauei dagokienez inkestako datuek agerian uzten dute aztertutako biztanleriaren %30 elkarteren bateko kidea dela eta %14k azken urtean boluntariorik jarduerak egin dituela.

Inkestan aztertutako gai asko 50 urtetik gorakoen egoera ekonomikoari lotuta daude hertsiki. Raquel Sanzek eta Joseba Zalakainek (SIIS, Gizarte Informazio eta Ikerketa Zerbitzua) inkesta honek eta beste batzuek 50 urte eta gehiagoko pertsonen diru-sarrerei buruz, kontsumo eta aurrezpen ereduari buruz eta etorkizuneko aurreikuspeni buruz ematen dituzten datuak aztertu dituzte. Inkestako datuek beste iturri estatistiko batzuek diotena berresten dute: oro har hartuta, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen gainerako biztanleek baino egoera hobea dute, bai diru-sarrerei, bai gastuari edo ondareari dagokienez. Adin handiagoa duten pertsonen kasuan izan ezik, 50 urte eta gehiagoko gainerako pertsonen gaur egun biztanleria gazteenak baino diru-sarrera baliokide handiagoak dituzte, baita pobrezia-arriskuaren edo diru-sarrera txikiaren tasa baxuagoa ere. Gainera, eboluzioaren ikuspegitik, azken urteetako krisiak gorabehera talde hau da, inflazioaren eragina egon den arren, diru-sarreraren hazkunde erreala lortu duen talde bakarra.

Inkestako galdera ekonomikoen blokeak interes oso berezia duten item prospektiboak ditu. Datu horien arabera adinekoen %54 ez daude kezkatuta etorkizunean izango duten egoera ekonomikoarekin, eta %44, berriz, kezkatuta daude. Hala ere, pentsioen etorkizunak Bizkaiko adinekoen ia bi heren artetatzen ditu, batez ere oraindik erretiroa hartu ez duten pertsonak.

50 urtetik gorako pertsonen okupazioari, lan-jarduerari eta erretiroari buruzko alderdiak Iker Aguirregomez Cortak eta Lucía Gorjónnek (ISEAK Fundazioa) aztertu dituzte. Hainbat iturritako datuak konbinatuz kapitulu honetan agerian geratzen da adina eta sexua funtsezko faktoreak direla oraindik erretiro-adina bete ez duten 50 urtetik gorako biztanleen lan-merkatuarekiko harremana aztertzeko orduan. Inkestaren emaitzen arabera, halaber, 50 eta 65 urte bitarteko bizkaitarren %5 baino gutxiago egongo litzateke erretiroa atzeratzeko prest. Erretiro berantiarra hobestearekin gehien lotzen diren hiru ezaugarriak lan-aintzatespena, egoera zailtan laguntza jasotzea eta ahaleginen eta lorpenen araberako soldata jasotzea dira, nahiz eta argudio batzuen eta besteen garrantzia aldatu egiten den sexuaren arabera.

Irene Lebrusánek (Madrilgo Unibertsitate Autonomoa eta Zahartzeari buruzko Nazioarteko Zentroa) aztertu ditu inkestan etxebizitza motari eta haren bizigarritasun-baldintzei buruz emandako datuak, bai eta hurbileko ingurunearen eta auzoaren irisgarritasunari buruzkoak ere. Kasu honetan ere, oro har, egoera positiboa dela esan daiteke: biztanleria-talde honen zati handiena bere etxebizitzaren jabea da, eta inkestatutako biztanleriaren %4,5ek baino ez du adierazi bere etxebizitza egoera txarrean edo gaizki kontserbatuta dagoela (itoginak, hezetasunak, usteldura lurzoruetan, leiho-markoak edo ateak...). Gainera, inkestatutako biztanleen %7,3k soilik uste du etxebizitza birgaitzeko premia handia (handia edo nahikoa) duela. Hala eta guztiz ere, inkestatutako pertsonen %31k (164.684 pertsona) hainbat motatako eragozpenak ditu etxean sartzeko edo etxetik irteteko.

Liburuaren azken bi kapituluek 50 urte eta gehiagoko pertsonen osasun-egoera eta zaintza-premia aztertzen dituzte.

Bizkaiko 50 urtetik gorako biztanleriaren osasun-egoeraren diagnostikoa Andrea Cabezasek, Erika Valerok eta Unai Martínek (Euskal Herriko Unibertsitatea) egiten dute, alarmismotik urrun dagoen ikuspegi batetik; gizarte-aurrerapen honek, nolanahi ere, bizi-zikloan osasuna sustatuko duten politika publikoen bidez prebentzioa indartzea eskatzen du. Inkestaren datuek agerian uzten dute, oro har, 50 urte edo gehiagoko bizkaitarrek osasun ona dutela. Hautemandako osasun onaren eta bizitzarekiko gogobetetasunaren adierazleak bereziki onak dira, bai gizonen artean, bai emakumeen artean, bai adin-talde guztietan. Hala ere, medikamentuen eguneroko kontsumoa, osasun mentala, gaixotasun kronikoak edo desgaitasuna bezalako adierazleak emaitza apur bat okerragoak jasotzen dituzte. Gainera, gradiente sozial bat dago eta, horren arabera, jardueraren mugaketa kronikoa, medikamentuen eguneroko kontsumoa edo osasunaren autopertzepzioa bezalako adierazleak neuri handi baten pertsonen posizio sozialaren mende daude eta okerrera egiten dute zaurgarritasun sozioekonomikoa areagotu ahala.

Liburua Amaia Altuzarra-Artolak, Matxalen Legarretak eta Elena Martínez-Tolak (Euskal Herriko Unibertsitatea) 50 urtetik gorako pertsonen ematen eta/edo behar dituzten zaintzei buruz egiten duten analisiarekin amaitzen da. Inkestako datuen arabera 50 urtetik gorako gizonen %3,3k eta emakumeen %4,2k laguntza behar dute eguneroko errutinan. Aldi berean, gizonen %36,1ek eta emakumeen %39,9k nolabaiteko zaintza eskaintzen dute. Zainketak egiten dituzten gizonen eta emakumeen proportzioa nahiko antzekoa bada ere, eskaintzen duten laguntza-mota eta -maiztasuna nabarmen ezberdinak dira: emakumeek maizago zaintzen dute eta gehiago parte hartzen dute zuzeneko laguntzan; gizonek, aldiz, noizbehinkako laguntza, laguntza administratiboa eta ekonomikoa ematen dute.

Bizitza Luzearen eta Erronka Demografikoaren Zuzendaritza
Gizarte Ekintza Saila

Bizkaiko 50 urtetik gorako biztanleen gizarte-premiei buruzko inkesta

*Bizitza Luzearen eta Erronka
Demografikoaren Zuzendaritza
Gizarte Ekintza Saila*

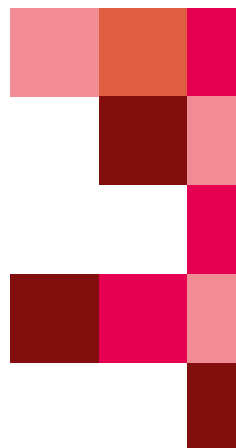

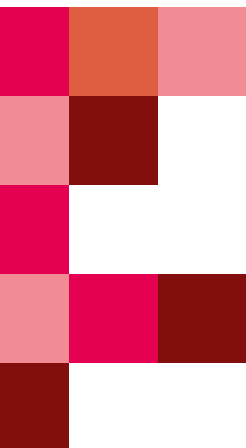
*Bizitza Luzearen eta Erronka
Demografikoaren Zuzendaritza
Gizarte Ekintza Saila*

Adinkeria eta zahartzearen esperientzia

Elena del Barrio
Matia Instituto

LABURPENA

Adinagatiko diskriminazioa XXI. mendeko erronka handienetako bat da. Bizkaian, 50 urtetik gorako biztanleriaren ia %20k (100.000 pertsona inguruk) adierazi dute diskriminazio hori jasan dutela. Adinagatiko diskriminazioaren pertzepzioa nabarmen areagotzen da pertsonen zailtasun ekonomikoak edo osasun txarra dutenean. Datu horiek agerian uzten dute beharrezkoa dela egoera horiei heltzea. Zahartzeari buruz adin horietako biztanleen artean gehien zabaldu diren estereotipoetako batzuek osasunaren galera, mendetasun-egoera edo bakardadea aipatzen dute. Hala ere, Bizkaian zahartzearen esperientzia gehienbat positiboa da pertsona horientzat; izan ere, zahartze-prozesua alde txarrik gabe bizi dutela adierazi dute, eta ia %50i ez zaie zahartzeak kezkatzen.

1. SARRERA

Adinkeria aurreiritzi- eta diskriminazio-modu ohikoenetako eta sozialki onartuenetako bat da, eta XXI. mendeko erronka handienetako bat da. Osasunaren Mundu Erakundearen arabera, funtsezkoa da adinagatiko diskriminazioari heltzea berdintasunezko mundu bat sortzeko, non gizaki guztien duintasuna eta eskubideak errespetatu eta babestuko diren (Osasunaren Erakunde Panamerikarra, 2021).

Teoria batzuek adinekoekiko adinkeria azaltzen dute, zahartzaroarekin lotzen den heriotzarekiko beldurretik abiatuta. Beste batzuek, ikuspegi makroago batetik, etapa industrialeko adin-banaketaren emaitza gisa kokatzen dute. Ikuspegi horren arabera, hiru bizitzako etapatan (gazteria, helduaroa eta zahartzaroa) egindako banaketa funtzionalak etapa bakoitzari eginkizun sozial eta funtzionala ematea ekarri zuen; gazteriak, haztea eta langile bihurtzeko beharrezko trebetasunak eskuratzea helburu zuena; helduaroak, lan-merkatuan dauden pertsonen osatua, ekonomiaren motorra izatea helburu zuena; eta, azkenik, adineko erretiratuek edo pentsiodunek, ez baitzuten zeregin esanguratsurik, bizitzaren azken etapan nolabaiteko askatasun- eta aisia-aldi labur batez gozatzeaz gain. Zatiketa horren emaitzetako bat da adinekoak gizartetik baztertzea, nortasuna galtzea eta deskonektatzea, eta hori da adinkeria oinarria.

Adinkeria sortzen da adina pertsonak sailkatzeko eta banatzeko erabiltzen denean, kaltea, desabantaila edo bidegabekeria dakarren moduan, eta belaunaldien arteko elkartasuna higitzen duenean (Osasunaren Erakunde Panamerikarra, 2021). Gaur egun, adinkeria larriagotu egin da hainbat arrazoiengatik, hala nola zahartze demografikoagatik —inoiz baino adineko gehiago daude eta belaunaldi gehiago bizi dira elkarrekin—, bilakaera teknologiko azkarragatik —askotan, pertsona nagusiak baztertzea dakar— edo krisi sozial edo ekonomikoengatik, baliabideak mugatuak direnean —covid-19aren krisian gertatu zen bezala—. Horri gehitu behar zaio gizarte baten kultura, zeinaren balioak gaztetasunean, produktibitatean eta edertasun-idealetan oinarritzen baitira.

Adinkeria-jarrerak naturalizatu egin dira, adinekoekiko diskriminazio-sinesmenak eta -praktikak integratuz eta onartuz, arau sozial eta kultural gisa, eta naturalak eta egunerokoak bihurtu dira. Gizarte askotan, gazteria, edertasuna eta produktibitatea goraipatzen dituzten balioek adineko pertsonak baztertzen dituen kultura-esparrua ezartzen dute. Berria dena eta gaztea dena hobe bestea onartutako arau bihurtzen da, eta adinagatiko diskriminazioa oharkabea edo normalizat hartzen da. Adinkeria naturalizazioa fenomeno konplexua da, eta ahalegin kontzientea eskatzen du aurre egiteko. Horren barruan sartzen da kontzientzia handiagoa sustatzea, zahartzeari buruzko hezkuntza eta politika inklusiboak ezartzea, besteak beste.

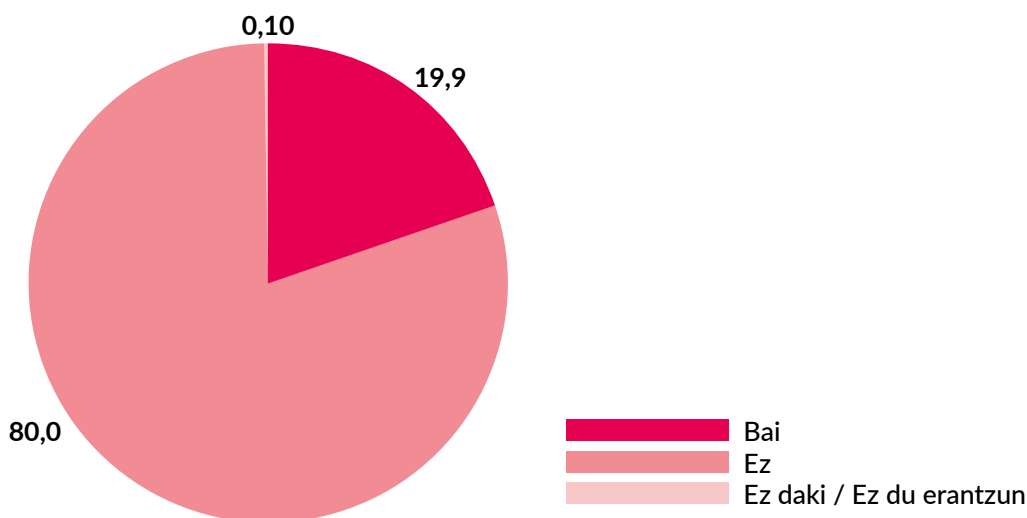
2. ADINKERIAREN BIZIPENA BIZKAIKO 50 URTE ETA GEHIAGOKO POPULAZIOAN

2.1. Adinaren arabera diskriminazioa

Hautemandako diskriminazioa honela defini daiteke: gizabanakoak beste pertsona batzuek, adina, sexua edo arraza bezalako atributu pertsonal baten ondorioz, bidegabeki tratatzen dutela hautematea. Adinagatiko diskriminazioa ez da beste bereizkeria-modu batzuetakoa, pertsona guztiek jasan dezaketen bakarra baita bizitzako uneraren batean.

Adinagatiko bereizkeria eta genero-bereizkeria terminoak, neurri bateraino, elkarri lotuak edo osagarriak direla esan daiteke. Adinkeria estereotipoen, aurreiritzien eta, azken batean, pertsonen adinaren arabera jarduteko moduak osatutako jarrera diskriminatzaileen multzoa da (Osasunaren Erakunde Panamerikarra, 2021). Kontzeptu hau erabili eta sortu zuen lehena Robert Butler gerontologoa izan zen, 1969an, adinentzakoei bideratutako adinkeriarri erreferentzia eginez. Autore horrek aipatzen zuen “adinkeria pertsonen estereotipazio eta diskriminazio sistematikoko prozesu gisa ikus daitekeela, adinekoak izateagatik” (Butler, 1975). Definizio hori eboluzionatuz joan da, beste adin-talde batzuk txertatuz eta jarduteko modua —kontzientea edo inkontzientea— eta haren mailak —mikro, meso eta makro— kontuan hartuz (Del Barrio eta Sancho, 2022). Diskriminazioa adinagatik pertsonetik portaerei dagokie, ekintzak, praktikak edo politikak izan (Osasunaren Erakunde Panamerikarra, 2021).

1. GRAFIKOA. Adina dela-eta noizbait diskriminatuta sentitu diren biztanleak. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestaren datuen arabera, biztanleria horren ia %20 diskriminatuta sentitu da bere adinagatik, dela enplegu bat lortzeko orduan, dela osasun-arretako zerbitzuetan, dela bankuetan tratu desberdina jaso dutelako, besteak beste. Termino absolutuetan, 100.000 pertsonak baino gehiagok adierazi dute diskriminazio hori jasan dutela Bizkaian 2022an.

Diskriminazioaren pertzepzio hori desberdina da pertsonen ezaugarri batzuen arabera. Adibidez, sexua: badirudi emakumeek gizonek baino ehuneko handiagoan pairatu dituztela egoera horiek (%21,3k eta %18,2k, hurrenez hurren). Kontuan izan behar da emakumeek, adin handietan, bereizkeria-egoeran zuzenean adierazten dituzten desberdintasun ugari pilatzen dituztela. Generoagatiko diskriminazioaren eta adinkeriaren edo adinagatiko diskriminazioaren arteko elkarguneak ez dakar desberdintasunen batura bat; aitzitik, desberdintasun horietako bakoitzak modu desberdinean intersekzionatzen du egoera pertsonal eta gizarte-talde bakoitzean, eta gizartean dauden botere-egiturak erakusten ditu. Adineko emakumeen kasuan, elkargune horrek kalteberatasun sozial eta ekonomiko handiagoko egoerak dakartza. Sexismoak eta adinkeriak adineko pertsonengan duten eragin konbinatuaren azterketak ondorioztatzen du adineko emakumeak direla diskriminazio mota ugariak gehien eragiten dietenak (adineko gizonekin, gizon gazteekin eta emakume gazteekin alderatuta). Ildo horretan, "adinkeria generoaren arabera" terminoa sortu da adinaren eta generoaren arteko elkargunea izendatzeko, emakumeek pairatzen duten adinkeriaren eta gizonek jasaten dutenaren arteko aldeak aipatzeko (Osasunaren Erakunde Panamerikarra, 2021).

Badirudi, halaber, lotura argia dagoela diskriminazioa jasan izanaren eta adinaren artean; izan ere, adin handiko pertsonen eta 50 eta 59 urte bitartekoek adierazten dute diskriminazioa jasaten dutela gehien. Adin gazteenetan, lan-ingurunean hautemandako diskriminazioarekin erlazioa daiteke; izan ere, zenbait ikerketak agerian utzi dute adin-arrazoiengatiko diskriminazioa nagusitzen dela lantokian, bereziki erretiro-adinera hurbiltzen diren pertsonen kasuan (Gee *et al.*, 2007). Adin handiagokoetan ere ikusi da adinkeria izateko probabilitatea handitu egiten dela pertsonak zahartu ahala (Osasunaren Erakunde Panamerikarra, 2021).

Bakarrik bizitzea adinaren arabera diskriminazioaren pertzepzio handiagoarekin ere lotzen da (%23,7). Kontuan izan behar da bakarrik bizi diren adinekoak askotan adin handiko emakumeak direla, eta horrek zaurgarritasun-egoerak areagotzen dituela.

Badirudi osasuna ere adinkeriarekin lotuta dagoela, pertsonen %30ek baino gehiagok adierazi baitute diskriminatuta sentitu direla osasun-egoera txarra adierazten dutenen artean. Horrek lotura izan dezake, halaber, adineko pertsonak direlako egoera horretan probabilitate handiena dutenak. Ildo horretan, adinkeriak ere intersekzioa izan dezake kapazitismoarekin, nahiz eta osasun txarrak ez dakarren desgaitasun egoerarik. Kapazitismoa estereotipoak, aurreiritziak eta desgaitasunen bat duten pertsonetikiko edo hautemandako desgaitasunen bat duten per-

tsonekiko diskriminazioa dira. Adinkeria eta kapazitismoa elkarri estu lotuta daude, sarritan elkar indartzera eramanez dezaketen formetan (Osasunaren Erakunde Panamerikarra, 2021).

Halaber, lotura argia ikusten da adinkeria eta erosteko ahalmenaren pertzepzioaren artean, kasu honetan, hilaren amaierara iristeko zailtasunen arabera neurtuta. Hor agerian geratzen da zailtasun handienak dituzten pertsonak direla gehien diskriminatuta sentitu direnak, kasuen ia %40.

Adinagatiko diskriminazioak estereotipoen, aurreiritzien eta diskriminazioaren forma adina elkargune izan ditzake, adibidez, klasismoarekin, arrazakeriarekin, heterosexismoarekin edo homofobiarekin.

1. TAULA. Noizbait adinagatik eta ezaugarri pertsonalen arabera diskriminatuta sentitu diren biztanleak. Bizkaia, 2022

		Bai (%)	Ez (%)	p
Guztira ≥50 urte		19,9	80,1	—
Guztira ≥65 urte		21,0	79,0	—
Sexua	Gizonak	18,2	81,8	<0,000
	Emakumeak	21,3	78,7	
Adin tarteak	50-59 urte	20,8	79,2	<0,000
	60-69 urte	19,9	80,1	
	70-79 urte	16,9	83,1	
	≥80 urte	22,0	78,0	
Etxebizitza mota	Kide bakarrekoak	23,7	76,3	<0,000
	Seme-alabarik gabeko bikotea	16,7	83,3	
	Seme-alabak dituen bikotea	19,0	81,0	
	Gurasobakarra	21,2	78,8	
	Beste mota bat	22,8	77,2	
Osasuna	Oso ona	14,6	85,4	<0,000
	Ona	19,1	80,9	
	Hala moduzkoa	22,6	77,4	
	Txarra	34,4	65,6	
	Oso txarra	31,5	68,5	
Hilaren amaierara iristeko zailtasunak	Asko edo dezente	39,0	61,0	<0,000
	Apur bat	24,0	76,0	
	Gutxi edo ezer ez	17,1	82,9	

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Era berean, oso modu orokorrean hautematen da adin handiko pertsonak ez direla kontuan hartzen gizartean, 50 urteko eta gehiagoko pertsonen %70,8 oso edo nahiko ados baitaude baieztapen horrekin (hau da, 350.000 pertsona baino gehiago). Pertzepzio horrek, gainera, gora egiten du emakumeen artean (%72,8), 60-69 urtekoen artean (%74,2), guraso bakarreko etxeetan bizi direnen artean (%76) eta osasun txarreko pertsonen artean (%78). Kasu horietan guztietan, gizarteak adin handiko pertsonak kontuan hartzen ez dituelaren pertzepzioa handiagoa da gainerako taldeetan baino.

Adinkeria ez da fenomeno indibiduala bakarrik, baita soziala ere, eta, beraz, kontuan hartu behar da zer azterketa-mailatan agertzen den, mikrotik edo indibidualetik makrora (instituzionala, testuingurua, kulturala).

2. TAULA. Adinekoak gizartean kontuan hartzen ez direlaren ideiarekin bat datorren mailaren arabeko biztanleria, ezaugarri pertsonalen arabera. Bizkaia, 2022

		Oso edo nahiko ados (%)	Ez ados ez desados (%)	Oso edo nahiko desados (%)	p
Guztira ≥50 urte		70,8	13,7	15,5	—
Guztira ≥65 urte		69,8	14,5	15,7	—
Sexua	Gizonak	68,3	15,1	16,6	<0,000
	Emakumeak	72,8	12,6	14,6	
Adin tarteak	50-59 urte	70,6	13,5	15,8	<0,000
	60-69 urte	74,2	11,6	14,2	
	70-79 urte	70,4	14,5	15,1	
	≥80 urte	65,3	16,9	17,8	
Etxebizitza mota	Kide bakarrekoak	67,9	13,3	18,8	<0,000
	Seme-alabarik gabeko bikotea	71,6	15,2	13,2	
	Seme-alabak dituen bikotea	70,9	13,1	16,1	
	Gurasobakarra	76,0	11,0	13,0	
	Beste mota bat	70,5	15,7	13,8	
Osasuna	Oso ona	69,9	12,9	17,3	<0,000
	Ona	70,7	14,6	14,7	
	Hala moduzkoa	70,3	14,7	15,0	
	Txarra	78,0	5,4	16,6	
	Oso txarra	71,5	2,3	26,3	

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

2.2. Estereotipoak

Estereotipoak pertsona-talde bati buruzko iritzi sinplistik eta orokortuak dira. Iritzi horiek arraza, generoa, adina, erlijioa edo beste edozein kategoria sozial bezalako ezaugarrietan oinarritzen dira. Positiboak zein negatiboak izan daitezke, baina murriztaileak izateko joera dute, eta ez dute islatzen talde estereotipatuaren barruko pertsonen aniztasuna eta konplexutasuna.

Adinkeria haurtzaroan hasten da eta denborarekin indartu egiten da. Txikitatik, haurrek kulturaren estereotipoak eta aurreiritziak jasotzen dituzte, eta azkar barneratzen dituzte. Zahartzeari buruzko estereotipo negatiboek eragina dute adinekoekiko jarrera eta portaera indibidual eta sozialetan, eta, aldi berean, eragina izan dezakete zahartzea ikusteko moduan. Levyk (2009) dioenez, zahartzearen estereotipoak gorpuzten dira inguruko kultura bereganatzeak autodefinizioetara garamatzanean, eta horiek, aldi berean, portaeran eta osasunean eragiten dute.

2.2.1. Estereotipo indibidualak

Estereotipoak bizitzan zehar barneratzen dira, eta zahartze-prozesuan nork bere buruari ezarritako estereotipo bihurtzen dira, eta, aldi berean, eragina dute pertsonak zahartzeari eta zahartzaroari buruz dituen ikusmoldeetan. Fenomeno horri nork bere buruari ezarritako adinkeria esaten zaio, eta pertsona batek bere buruari aplikatzen dio.

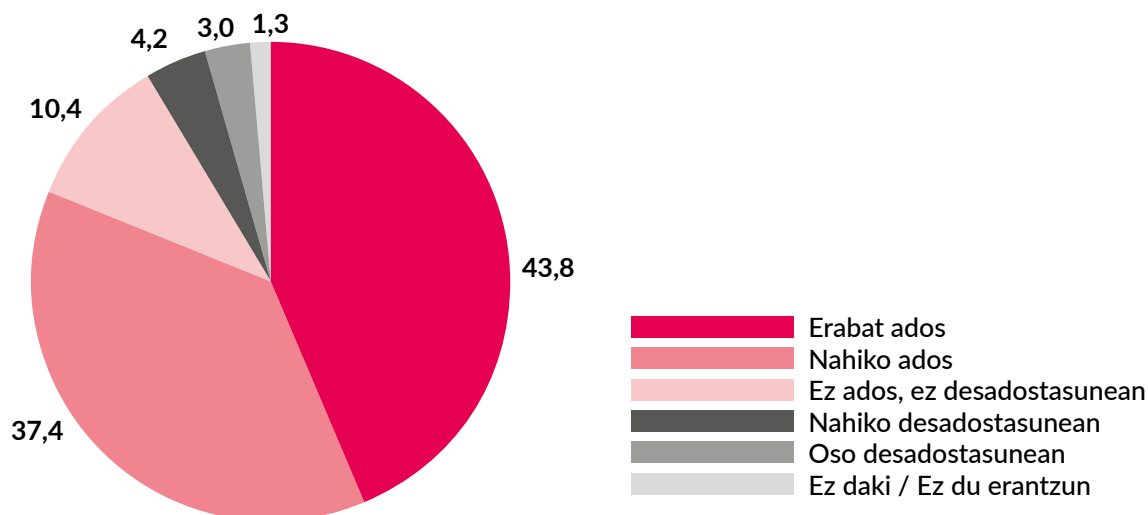
Arlo honetako ikerketarik aitzindarienetako batek agerian utzi du lotura esanguratsua dagoela nork bere buruari ezarritako adinkeriaren eta bizi-itxaropenaren artean (Levy *et al.*, 2002), eta erakusten du zahartzearen pertzepzio positiboak dituzten pertsonak ikuspegi negatiboa dutenak baino 7,5 urte gehiago bizi direla batez beste, eta azpimarratzen du oso garrantzitsua dela adinkeria-estereotipoak desafiatzea eta aldatzea adinekoen bizitzaren kalitatea eta iraupena hobetzeko.

Estereotipo negatibo ohikoenetako batzuk osasun txarrarekin, mendekotasunarekin eta bakardadearekin lotuta daude. Bizkaiko Foru Aldundiak eta Nagusi Intelligence Centerrek (NIC) egingako inkestaren emaitzetan ikusten da iritzi horietako batzuk Bizkaian ere hedatuta daudela. Adibidez, osasuna zahartu ahala okertzeko kezka nagusi da 50 urte eta gehiagoko biztanleen artean, %80k baino gehiagok adierazi baitute ados daudela baieztapen horrekin. Kezka hori, gainera, areagotu egiten da emakumeen kasuan (%84), laurogeitaka urtekoen kasuan (%84,2) eta osasun hala nolako osasuna, osasun txarra edo oso txarra dutenen kasuan (ia %90).

Adinekoen hauskortasunari eta osasun txarrari lotutako estereotipoak oso hedatuta daude gure gizartean, eta hainbat azterlanek agerian uzten dute nola eragin diezaioketen adinekoen osasun fisiko eta mentalari, ahulago senti daitezen eta aktibo mantentzeko gaitasun txikiagoa izan dezaten (Levy *et al.*, 2002).

2. GRAFIKOA. Biztanleria, esaldi honekin duen adostasun-mailaren arabera: “Kezkatzen nau nire osasunak okerrera egiteak zahartzen naizen heinean”. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

3. TAULA. Biztanleria, esaldi honekin duen adostasun-mailaren arabera: “Kezkatzen nau nire osasunak okerrera egiteak zahartzen naizen heinean”, ezaugarri pertsonalen arabera. Bizkaia, 2022

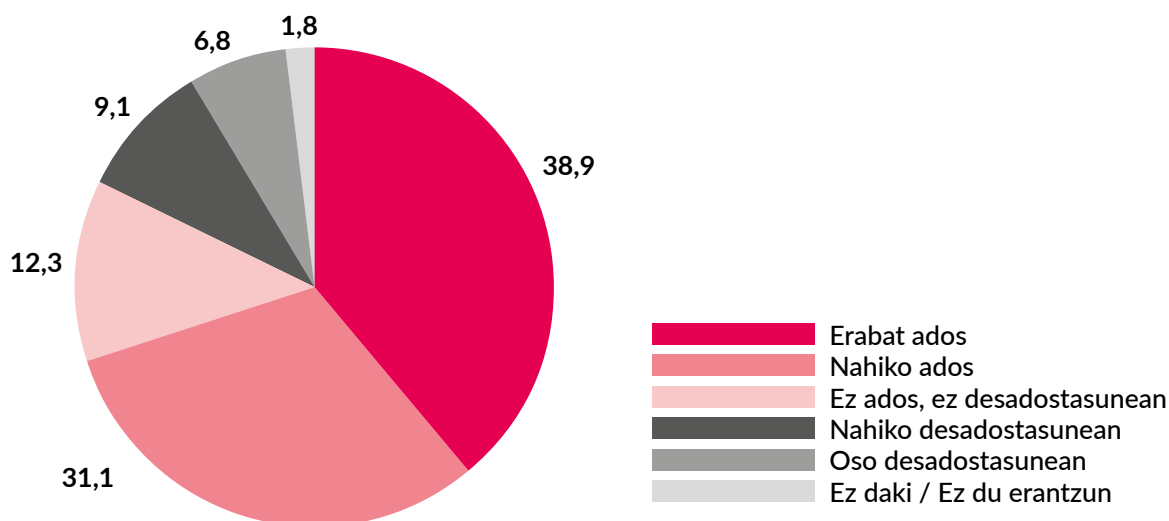
		Oso edo nahiko ados (%)	Ez ados ez desados (%)	Oso edo nahiko desados (%)	p
Guztira ≥50 urte		82,2	10,5	7,3	—
Guztira ≥65 urte		84,2	8,8	7,0	—
Sexua	Gizonak	80,0	13,2	6,8	<0,000
	Emakumeak	84,0	8,3	7,7	
Adin tarteak	50-59 urte	79,4	13,0	7,6	<0,000
	60-69 urte	83,5	10,2	6,3	
	70-79 urte	83,4	8,2	8,4	
	≥80 urte	84,2	8,9	6,9	
Osasuna	Oso ona	73,7	16,4	9,9	<0,000
	Ona	82,1	10,8	7,1	
	Hala moduzkoa	88,8	6,0	5,3	
	Txarra	87,0	6,3	6,7	
	Oso txarra	86,3	3,7	10,0	

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Zama izateko eta mendekoa izateko beldurra ere oso orokorra da; beraz, inkestatutako pertsonen %71,3 ados daude baieztapen horrekin. Beldur hori areagotu egiten da emakumeengan (%75,6) eta adinarekin, 80 urte eta gehiagoko pertsonen %79,2ra iristen baita. Osasunaren pertzepzio txarrarekin ere gora egiten du, osasun oso ona duten pertsonen %64,4ren beldur izatetik osasun oso txarra dutenen %79,5en beldur izatera igaroz.

Mendekotasuna adinekoekin lotzen duen estereotipoa iritzi arrunta da, eta onartzen du adinekoak ez direla gai beren burua zaintzeko, eta beste pertsona batzuen mende egon behar dutela haiek zaintzeko. Hainbat ikerketak gai horri heldu diote, estereotipoaren sustraian eta osasunean dituen ondorioetan sakonduz, bai eta memoria edo autoeraginkortasuna bezalako alderdietan ere (Hess *et al.*, 2004).

3. GRAFIKOA. Biztanleria, esaldi honekin duen adostasun-mailaren arabera: “Beldurra diot zama izateari eta mendekoa izateari”. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk eginga, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Beste iritzi garrantzitsu bat bakardade-egoera da, batez ere kontuan hartuta adineko pertsonen bakardadea ohiko kontua dela komunikabideetan eta politika publikoei heldzerakoan. Aurrerago zehazten bada ere sare sozialaren galera biztanleriaren %8,3rentzat baino ez dela kezka, zehazki galdetzen denean gero eta bakanago egongo den sententzioaz, %39,2k diote horrela sentitzen direla, nahiz eta zifra oso antzekoa ez dagoen ados, %35,2. Igurikimena handiagoa da gizonetan (%40,2, emakumeen %38,4ren aldean), laurogeitaka urtekoetan (%48) eta osasun

4. TAULA. Biztanleria, zahartzaroan mendekotasunari eta zama sentitzeko aukerari dioten beldurraren arabera, ezaugarri pertsonalen arabera. Bizkaia, 2022

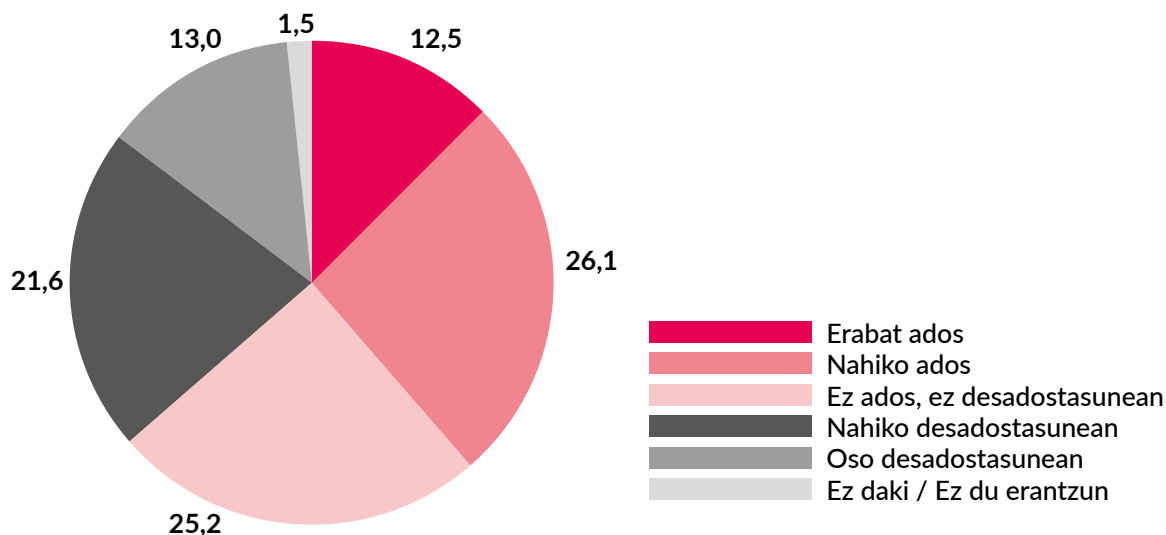
		Oso edo nahiko ados (%)	Ez ados ez desados (%)	Oso edo nahiko desados (%)	p
Guztira ≥50 urte		71,3	12,5	16,2	—
Guztira ≥65 urte		75,6	9,9	14,5	—
Sexua	Gizonak	66,0	14,4	19,6	<0,000
	Emakumeak	75,6	11,0	13,3	
Adin tartekak	50-59 urte	64,2	16,8	19,0	<0,000
	60-69 urte	74,0	12,3	13,7	
	70-79 urte	73,1	9,9	17,0	
	≥80 urte	79,2	7,2	13,6	
Osasuna	Oso ona	64,4	11,9	23,7	<0,000
	Ona	68,3	15,6	16,1	
	Hala moduzkoa	80,4	7,2	12,4	
	Txarra	86,8	7,2	6,0	
	Oso txarra	79,5	11,5	9,0	

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

txarra dutenetan (%62,1). Interesgarria da azpimarratzea seme-alabak dituzten bikotekideak direla baieztapen horrekin gutxien ados daudenak (%31,3).

Adinekoen arteko bakardadearen estereotipoa iritzi arrunta da, adineko pertsona guztiak isolatuta daudela eta harreman esanguratsurik ez dutela onartzen duena. Hainbat autorek eta iker-tzailek aztertu dute gaia, eta kausak eta ondorioak aztertu dituzte. Pikhartova *et al.*-en (2016) ikerketa erakutsi zuen estereotipoak eta bakardade-itxaropenak positiboki lotzen direla ondorengo bakardade subjektiboarekin. Hau da, estereotipoak egozteak eta pertsona zahartzean bakarrik sentituko dela uste izateak areagotu egiten du bakardade-sentimendu hori etorkizunean agertzeko probabilitatea.

4. GRAFIKOA. Biztanleria, esaldi honekin duen adostasun-mailaren arabera: “Zahartzen ari naizen heinean, gero eta bakarrago egongo naizen sentsazioa dut”. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

5. TAULA. Biztanleria, zahartzaroan gero eta bakarrago sentitzeko aukerari buruz dituzten itxaropenen arabera, ezaugarri pertsonalak kontuan hartuta. Bizkaia, 2022

		Oso edo nahiko ados (%)	Ez ados ez desados (%)	Oso edo nahiko desados (%)	p
Guztira ≥50 urte		39,2	25,6	35,2	—
Guztira ≥65 urte		45,2	21,0	33,8	—
Sexua	Gizonak	40,2	26,2	33,6	<0,000
	Emakumeak	38,4	25,2	36,5	
Adin tartearak	50-59 urte	32,0	32,0	36,0	<0,000
	60-69 urte	39,3	25,2	35,5	
	70-79 urte	44,0	22,2	33,7	
	≥80 urte	48,0	17,3	34,7	
Etxebizitza mota	Kide bakarrekoak	45,8	24,4	29,8	<0,000
	Seme-alabarik gabeko bikotea	41,5	26,1	32,4	
	Seme-alabak dituen bikotea	31,3	27,8	40,8	
	Gurasobakarra	44,6	23,1	32,2	
	Beste mota bat	43,2	19,8	37,1	

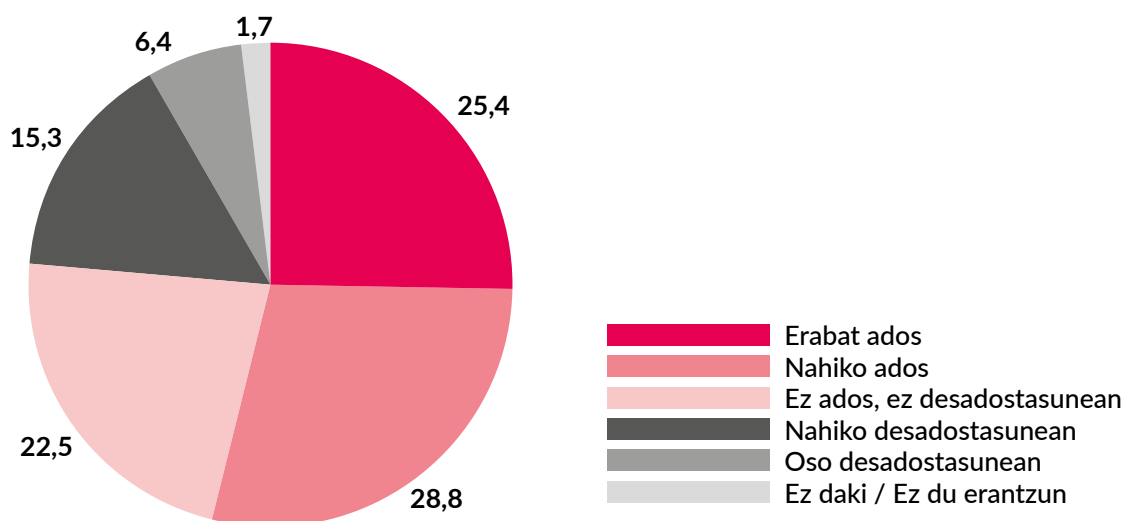

		Oso edo nahiko ados (%)	Ez ados ez desados (%)	Oso edo nahiko desados (%)	p
Osasuna	Oso ona	32,9	24,3	42,9	<0,000
	Ona	36,1	28,9	35,0	
	Hala moduzkoa	45,9	22,7	31,3	
	Txarra	62,1	11,3	26,6	
	Oso txarra	58,4	20,4	21,2	

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Bestalde, zahartu ahala toleranteagoa ote den galdetzen denean, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen % 55,1ek adierazi dute ados daudela, eta % 22, berriz, ez daude ados. Desadostasun-zifrarik nabarmenenak gizonezkoetan (% 23,8), belaunaldi gazteenetan (% 27) eta osasun oso txarra duten pertsonetan (% 32,7) daude; azken horiek neurri handiagoan uste dute adinekoak intoleranteak direla. Estereotipo horren arabera, adineko pertsonak zurrunagoak izaten dira beren jarreretan, ez dira hain irekiak aldaketarako, eta ez dira hain toleranteak aniztasunarekiko.

5. GRAFIKOA. Biztanleria, esaldi honekin duen adostasun-mailaren arabera: “Zahartu ahala, gero eta toleranteagoa naiz”. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

6. TAULA. Biztanleria, zahartu ahala tolerantzia handitzeari buruz dituzten itxaropenen arabera, ezaugarri pertsonalen arabera. Bizkaia, 2022

		Oso edo nahiko ados (%)	Ez ados ez desados (%)	Oso edo nahiko desados (%)	p
Guztira ≥50 urte		55,1	22,9	22,0	—
Guztira ≥65 urte		60,1	20,9	19,0	—
Sexua	Gizonak	51,7	24,5	23,8	<0,000
	Emakumeak	57,9	21,5	20,6	
Adin tarteak	50-59 urte	46,4	26,7	27,0	<0,000
	60-69 urte	56,8	21,3	22,0	
	70-79 urte	63,8	20,4	15,8	
	≥80 urte	59,5	20,7	19,8	
Osasuna	Oso ona	58,2	20,6	21,2	<0,000
	Ona	55,3	23,0	21,7	
	Hala moduzkoa	55,7	22,0	22,3	
	Txarra	41,7	32,7	25,6	
	Oso txarra	39,8	27,5	32,7	

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Azkenik, inkestan, baieztapen honi buruz galdetu da: “Zahartu ahala, beti egin ditudan gauzak egin ditzakedanaren sentrazioa daukat”. Emaizteak erakusten dutenez, pertsonen %43,3 ados daude ideia horrekin, baina %35,1 ez daude ados. Kasu honetan, interesgarria da ikustea nola nabarmentzen diren, ikuspegi positiboagoa izateagatik, emakumeak eta 70 eta 79 urte bitarteko pertsonak. Zifra handiago horren arrazoi posiblea emakumeen kasuan, etxeko lanarekin lotutako jarduera probabilitate handiagoan mantentzen dutela da, gizonek lan-ingurunearekiko duten jarduera-galeraren aurrean. 70 eta 79 urte bitarteko belaunaldien arteko emaitza positiboen arrazoa izan daiteke adin horietan pertsonak erretiroa hartu dutela, baina gehienbat osasun ona dutela eta bizitzaz goza dezaketela jarduera eta gizarte-lotura gehienak mantenduz.

Kontrako aldean, zahartzaroko jarduerari eusteko itxaropen negatiboak dituzten pertsonak daude. Pertzepzio hori nabarmen handitzen da adinarekin —laurogei urtetik gorako pertsonen %57,2ra iristen da— eta osasun txar subjektiboarekin —osasun oso txarra duten pertsonen %66,9k ez dute uste zahartu ahala beti egin dituzten gauzak egiten jarrai dezaketenik—.

7. TAULA. Biztanleria zahartzaroan jarduerari eusteko itxaropenen arabera, ezaugarri pertsonalen arabera. Bizkaia, 2022

		Oso edo nahiko ados (%)	Ez ados ez desados (%)	Oso edo nahiko desados (%)	p
Guztira ≥50 urte		43,3	21,5	35,1	—
Guztira ≥65 urte		42,9	16,6	40,5	—
Sexua	Gizonak	41,1	24,4	34,5	<0,000
	Emakumeak	45,2	19,2	35,6	
Adin tarteak	50-59 urte	43,8	26,4	29,7	<0,000
	60-69 urte	44,6	24,5	30,9	
	70-79 urte	49,8	17,5	32,8	
	≥80 urte	31,6	11,2	57,2	
Osasuna	Oso ona	58,3	19,5	22,1	<0,000
	Ona	43,7	24,2	32,2	
	Hala moduzkoa	34,7	19,2	46,1	
	Txarra	23,9	15,8	60,3	
	Oso txarra	23,5	9,6	66,9	

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Zahartze-prozesuarekin lotutako estereotipo negatibo horiek guztiek, norberaren ideia gisa hartzen badira, areagotu egin dezakete nork bere burua betetzen duten profezietan gorpuzteko probabilitatea. Autobetetako profezia zahartzeari buruzko uste eta itxaropen negatiboek adinekoen portaeran eta jarreretan eragiten duten fenomeno da, eta estereotipo horiek gauzatzera eramaten ditu. Igurikimenean eta portaeren ziklo horrek ondorio esanguratsuak izan ditzake adinekoen osasunean eta ongizatean, haien parte-hartze soziala eta hazkunde pertsonala mugatuz. Becca Levy-renak (2002) bezalako ikerketek erakutsi dute barneratutako estereotipo negatiboek autoestimua eta bizi-itxaropena murrizt ditzaketela, eta arazo horri aurre egiteko zahartzeari buruzko pertzepzio positibo eta errealistak sustatzearen garrantzia nabarmendu dute.

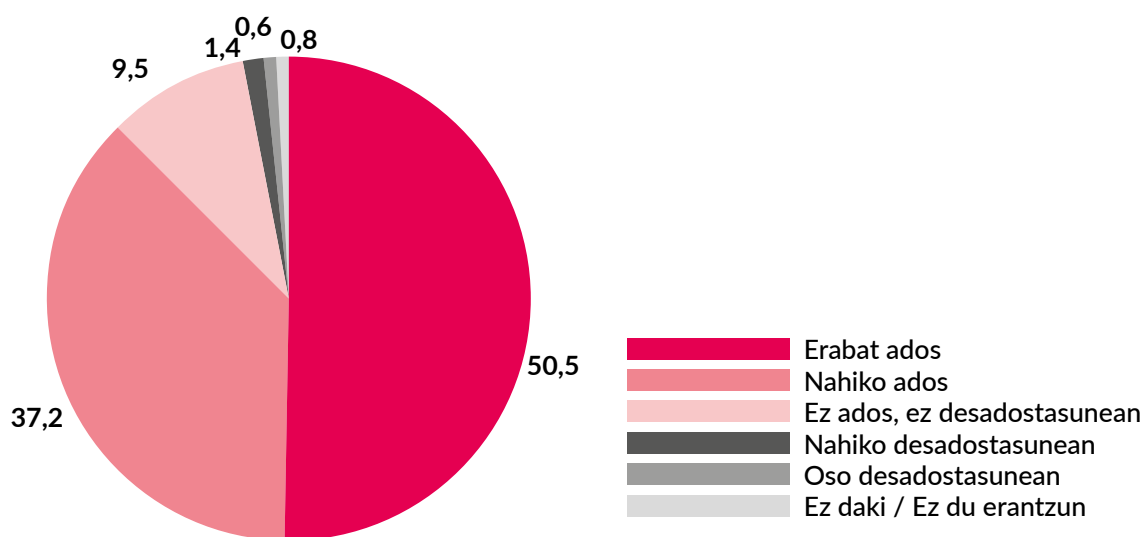
2.2.2. Estereotipo sozialak

Zahartzaroaren aurreko itxaropen pertsonalekin lotutako galderez gain, inkestan adineko pertsonak ikusteko edo hautemateko moduari buruzko galderak ere sartu dira. Ildo horretan, hainbat item sartu dira, positiboak zein negatiboak, Bizkaiko 50 urteko eta gehiagoko biztanleek barneratu ahal izan dituzten gizarte-estereotipoak identifikatzeko.

Adineko pertsonen buruzko pertzepzioei buruz oro har galdetzen denean, inkestatutako pertsonen ia %90ek adierazi dute oso edo nahiko ados daudela baieztapen horrekin. Adineko pertsonengandik asko ikas dezakegu, eta ez dago ia desados dauden pertsonen ehunekorik.

Adineko pertsonen esperientzia eta jakinduria estereotipo positibo zabalduenetako bat izaten da adinekoei buruz hitz egiten denean. Estereotipo horrek onartzen du adinak eta bizi-esperientziak jakituria handiagoa ematen dietela adinekoei, eta uste horrek osasun mentalean eta fisikoko ondorio onuragarriak izan ditzakeen arren (Ardelt, 2003; Baltes eta Staudinger, 2000), mugatzailea izan daiteke eta frustrazio-sentimenduak eragin ditzake egoera horrekin identifikatzen ez diren pertsonak daudenean (Levy eta Banaji, 2002). Beraz, aitortu beharra dago jakinduria ez dela zahartzaroaren ezaugarri unibertsala, eta estereotipo horrek ondorio positiboak eta mugak eragin ditzakeela.

6. GRAFIKOA. Biztanleria, esaldi honekin duen adostasun-mailaren arabera: “Asko ikas dezakegu adinekoengandik”. Bizkaia, 2022 (%)

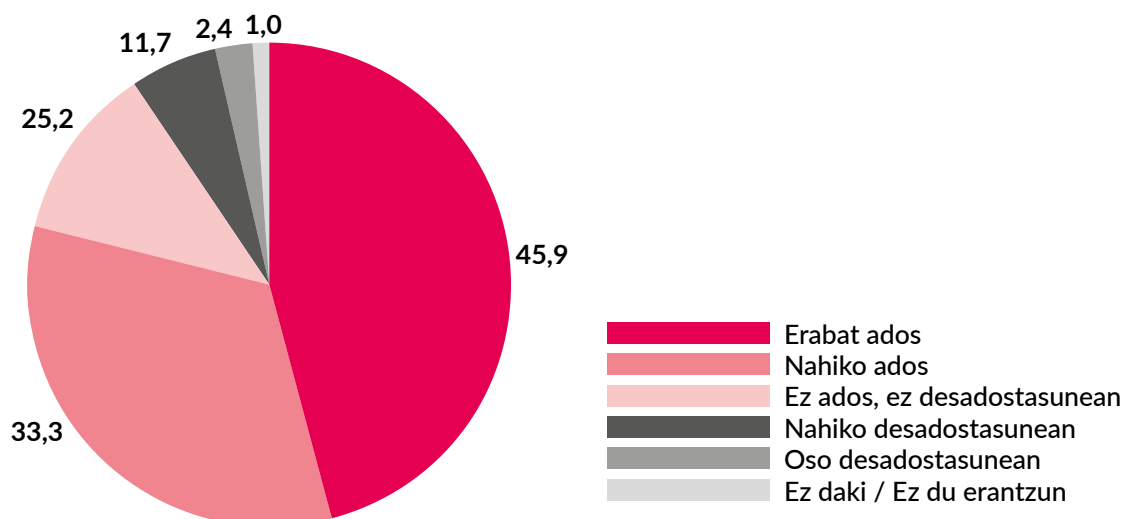

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Baieztapen honekin bat datorren jende kopuru oso altua ere aurkitu dute: “Erretiroa aisialdiaz gozatzeko aukera-garaia da”: %80. Zehazki, inkestatutako biztanleriaren %45,9 oso ados daude esaldi horrekin, eta %33,3 nahiko ados daude.

7. GRAFIKOA. Biztanleria, esaldi honekin duen adostasun-mailaren arabera: “Erretiroa aisialdiaz gozatzeko aukera-garaia da”. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Baieztapen horrekin ehunekorik txikienean ados daudenak laurogeitaka urtekoak dira (% 71,9), baita osasun txarra dutenak ere (% 59,5). Pentsa daiteke pertsona horiek ez direla zahartzaroa bizitzen ari bizitzako une horren ikuspegi idealizatu batetik.

Zahartzaroa aisialdiaz gozatzeko etapa gisa hautemateak estresa murriztu dezake eta osasun fisikoa eta mentala hobetu (Mein *et al.*, 2003). Hala ere, erretiroa aisialdi-etapa batekin lotzeak sinplifikatu egiten du egiten diren jardueren eta esperientzien aniztasuna, eta ikusezin bihurtzen ditu adinekoek lan-merkatua utzi ondoren gizarteari egiten dizkieten ekarpenak (Bures *et al.*, 2000).

Pertsona gehienek gizarte-konkistatzat hartzen dute erretiroa, baina adinak araututa dagoenez, egile batzuek diskriminatzeko tresnatzat ere hartzen dute. Kontuan izan behar da, halaber, erretiroa mugarri bat dela, eta zaugarritasuna ekar dezakeela, lan-ingurunea uztean funtzio soziala, nortasuna edo harremanak galtzen direlako.

8. TAULA. Biztanleria, esaldi honekin duen adostasun-mailaren arabera: “Erretiroa aisialdiaz gozatzeko aukera-garaia da”, ezaugarri pertsonalen arabera. Bizkaia, 2022

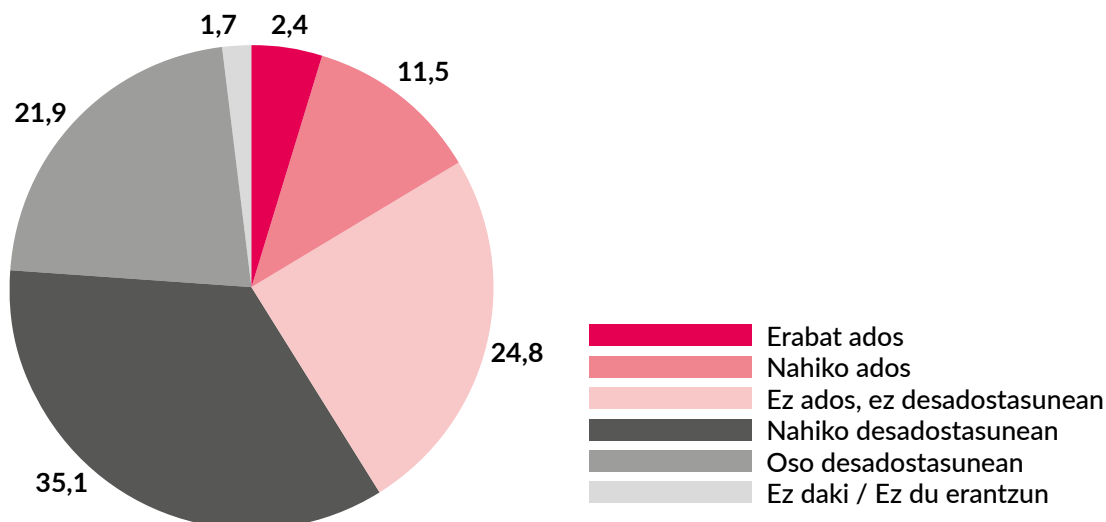
		Oso edo nahiko ados (%)	Ez ados ez desados (%)	Oso edo nahiko desados (%)	p
Guztira ≥50 urte		80,0	11,8	8,3	—
Guztira ≥65 urte		78,6	11,8	9,6	—
Sexua	Gizonak	80,2	11,7	8,2	<0,000
	Emakumeak	79,8	11,9	8,4	
Adin tarteak	50-59 urte	81,2	11,9	6,9	<0,000
	60-69 urte	83,0	10,7	6,3	
	70-79 urte	80,0	11,1	8,9	
	≥80 urte	71,9	14,3	13,7	
Osasuna	Oso ona	80,2	10,5	9,3	<0,000
	Ona	83,5	11,0	5,5	
	Hala moduzkoa	76,4	12,1	11,4	
	Txarra	63,4	20,6	16,0	
	Oso txarra	59,5	24,1	16,4	

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Bestalde, adinekoei buruzko estereotipo negatibo batzuk beren izaerarekin lotuta daude. Zentzu horretan, inkestan baieztapen honen balorazio bat sartu zuten: “Adinekoengan pentsatzen dudanean, marmarti eta zorigaiztoko jotzen ditut normalean”. Kasu horretan, nabarmentzekoa da Bizkaian 50 urte eta gehiagoko pertsonen %16,7 baino ez daudela ados baieztapen horrekin, nahiz eta zifra garrantzitsua izaten jarraitzen duen. Gizonak, emakumeen aldean, eta laurogei urtetik gorako pertsonak, gainerako adin-taldean aldean, gehiago nabarmentzen dira baieztapen hori egiazkotzat jotzeagatik.

8. GRAFIKOA. Biztanleria, esaldi honekin duten adostasun-mailaren arabera: “Adinekoengan pentsatzen dudanean, marmartitzat eta zorigaitzekotzat jotzen ditut normalean”. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

9. TAULA. Biztanleria, esaldi honekin duten adostasun-mailaren arabera: “Adinekoengan pentsatzen dudanean, marmartitzat eta zorigaitzekotzat jotzen ditut normalean”, ezaugarri pertsonalen arabera. Bizkaia, 2022

		Oso edo nahiko ados (%)	Ez ados ez desados (%)	Oso edo nahiko desados (%)	p
Guztira ≥50 urte		16,7	25,3	58,1	—
Guztira ≥65 urte		20,2	27,0	52,8	—
Sexua	Gizonak	17,5	24,6	57,9	<0,000
	Emakumeak	15,9	25,9	58,2	
Adin tarteak	50-59 urte	12,0	23,7	64,3	<0,000
	60-69 urte	15,4	26,3	58,3	
	70-79 urte	20,0	24,8	55,2	
	≥80 urte	24,6	27,5	47,9	

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Emaiza horiek guztiek erakusten dute funtsezkoa dela estereotipo horiek deseraikitzen lan egitea, zahartzearen ikuspegi bidezkoagoa eta orekatuagoa sustatzeko. Adinkeria era askotara islatzen da, eta, adinekoei eta zahartze-prozesuari buruzko pertzepzio positiboak dauden arren,

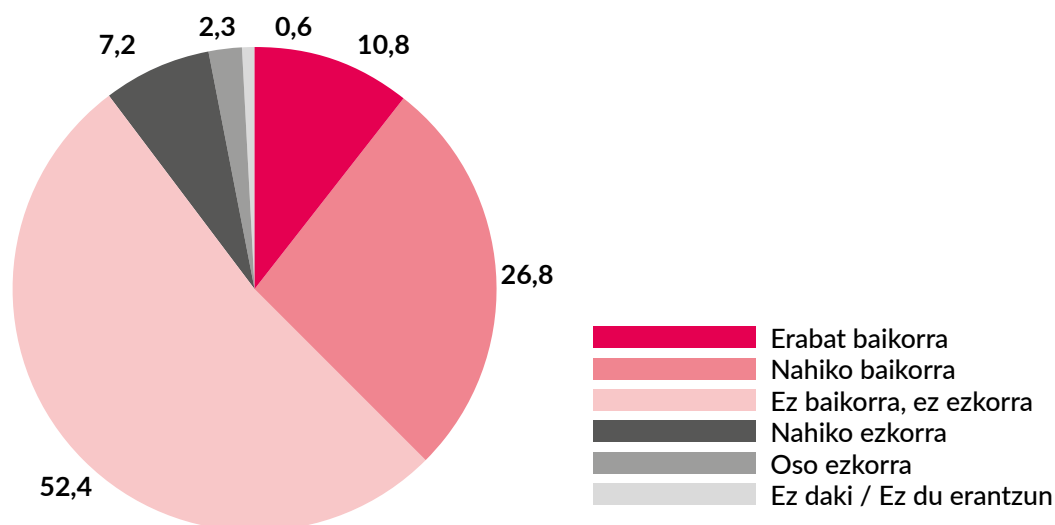
indartu egiten da zahartzaroa mendetasunarekin, osasun txarrarekin edo bakardadearekin lotzen dituzten ideiak. Eta oraindik gizarte-kontzientziarik ez badago ere diskriminazio-mota horri buruz (diskriminazio hori gehiago hautematen lagunduko luke), adinagatik diskriminatuak izan direla adierazten duten adinekoen eta 50 urte edo gehiagoko pertsonen kopuru oso handia ikusi da.

3. PERTZEPZIO SUBJEKTIBOAK

3.1. Zahartzearen esperientzia

Zahartze negatiboaren esperientzia ekar dezaketen itxaropenak eta estereotipoak ikusi badira ere, emaitzek erakusten dute Bizkaian oro har positiboa izan daitekeela, 50 urteko eta gehiagoko pertsona gehienek zahartze-prozesua alderdi negatiborik gabe bizi dutela adierazten baitute. Pertsona horien ehunekorik handiena zahartze-esperientzia positiboa edo negatiboa ez dela diotenei dagokie, eta talde hori kasuen %52,4 da. Ondoren, %26,8k adierazi dute esperientzia positiboa dutela, eta %10,8k adierazi dute oso esperientzia positiboa dutela. Beste muturrean daude esperientzia negatiboa izaten ari dela adierazi duten pertsonen %7,2 eta oso negatiboa izan dela adierazi duten %2,3.

9. GRAFIKOA. Biztanleria, zahartzearen esperientziaren balorazioaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Datuak zehatzago aztertzean, zahartze-prozesua modu batera edo bestera esperimentatzean zer alderdik eragiten duten ikus daiteke. Adibidez, ehunekoen arteko aldea oso handia ez bada ere, alde nabarmena dago sexuari dagokionez: gizonak gehiago kokatzen dira kategoria neutralean, eta emakumeak poloetan nabarmentzen dira, nahiz eta horien artean balorazio neutrala den garrantzitsuena oraindik ere. Gauza bera gertatzen da adinarekin. Aldagai horri dagokionez, badirudi zahartzaroa modu positiboan edo negatiboan bizi dutela adierazten duten pertsonen arteko harreman zuzena ikusten dela, adinak gora egin ahala, eta esperientzia hori neutraltzat hartzen denean beherakada handia dagoela. Beraz, zahartzaroan esperientzia fisiko gehien duten pertsonak dira alde batean edo bestean argien kokatzen direnak. Baina azpimarratu behar da 80 urte eta gehiagoko pertsonen artean, zifrarik altuena esperientzia positiboan dagoela (%45,6), eta 50 eta 59 urte bitarteko kohorte gazteenak neutralean kokatzen direla (%61). Kontuan izan behar da, adin handietan, emakumeen garrantzia garrantzitsua dela eta, beraz, bi ezaugarriek (sexua eta adina) lotura horretan eragin dezaketela.

10. TAULA. Biztanleria zahartzearen esperientziaren balorazioaren arabera, ezaugarri pertsonalen arabera. Bizkaia, 2022

		Positiboa (%)	Ez positiboa, ez negatiboa (%)	Negatiboa (%)	p
Guztira ≥50 urte		37,8	52,7	9,5	—
Guztira ≥65 urte		42,1	47,2	10,7	—
Sexua	Gizonak	37,3	53,7	9,0	<0,000
	Emakumeak	38,2	51,8	10,0	
Adin tarteak	50-59 urte	31,6	61,0	7,3	<0,000
	60-69 urte	37,9	52,7	9,4	
	70-79 urte	41,6	50,3	8,0	
	≥80 urte	45,6	38,0	16,4	
Etxebizitza mota	Kide bakarrekoak	42,9	47,5	9,6	<0,000
	Seme-alabarik gabeko bikotea	37,0	53,6	9,3	
	Seme-alabak dituen bikotea	35,7	55,5	8,8	
	Gurasobakarra	34,3	53,6	12,1	
	Beste mota bat	38,9	50,5	10,7	
Osasuna	Oso ona	47,7	48,0	4,3	<0,000
	Ona	39,9	54,5	5,6	
	Hala moduzkoa	30,0	52,6	17,4	
	Txarra	18,4	54,0	27,5	
	Oso txarra	7,0	48,1	44,9	

		Positiboa (%)	Ez positiboa, ez negatiboa (%)	Negatiboa (%)	p
Hilaren amaierara iristeko zailtasunak	Asko edo dezente	25,4	56,3	18,3	<0,000
	Apur bat	34,0	52,4	13,7	
	Gutxi edo ezer ez	40,1	52,1	7,8	
Bizitzarekiko gogobetetasuna	Asko	53,0	42,3	4,8	<0,000
	Dezente	35,3	57,2	7,5	
	Apur bat	12,1	67,9	20,0	
	Gutxi	13,7	50,9	35,5	
	Ezer ere ez	16,9	27,8	55,3	

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Etxe motari dagokionez, nabarmentzekoa da zahartzarora modu positiboan bizi duten pertsona gehienak pertsona bakarreko etxeetan daudela, hau da, bakarrik bizi direnen artean (%42,9). Datu horrek hautsi egiten ditu bakarrik bizitzearekin lotutako estereotipoak. Zahartzaroran, bakarrik bizitzea gizarte- eta kultura-aldaketa positiboekin lotuta dago, hala nola osasun-egoera ona eta diru-sarrerak handitzearekin, baita erabakiak hartzeko autonomia bezalako gizarte-balioekin ere. Hori guztia zahartzaroran egoera horietan izandako esperientzia positiboaren ehuneko handiari lotuta egon daiteke. Bestalde, familia-mota guztietan esperientzia neutralak eta positiboak nagusi diren arren, guraso bakarrekoak dira zahartzarora modu negatiboan bizi duten pertsonen kopururik handiena dutenak (%12,1).

Zahartzearen esperientziaren eta hautemandako osasunaren arteko lotura ere argia da, ongi zahartzeko osasun-egoera on baten garrantziari buruzko hainbat eta hainbat ikerketatan islatzen den bezala. Oso osasun-egoera ona adierazten duten pertsonak zahartze-prozesu positiboena dutenak dira. Aitzitik, osasun-egoera oso txarra adierazten dutenek diote zahartzarora modu negatiboan bizi dutela kasuen %44,9an, eta positiboan %7 eskasean.

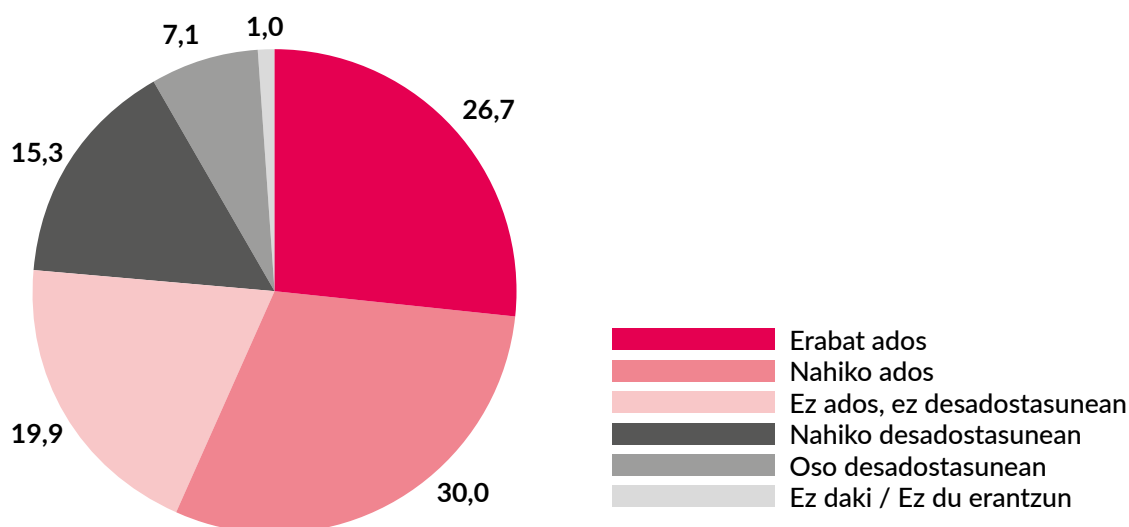
Egoera ekonomikoaren pertzepzioa ere zahartzaroko esperientziarekin lotuta dagoela dirudi. Kasu horretan, nabarmentzekoa da hilaren amaierara iristeko zailtasunak dituztela dioten pertsonen %18,3k negatibo egiten dutela, zailtasunik ez duten pertsonen %7,8ren aldean.

Bizitzarekiko gogobetetasuna zahartzearen esperientziarekin ere zuzenean lotzen da: gogobetetze-maila handiena duten pertsonak zahartzarora modu positiboan sentitzen dute gogobetetasun pertsonal txikia dutenek baino ehuneko handiagoan.

Aipatu berri diren emaitzak bat datoz “Zahartzea ez da arazo bat niretzat” baieztapenarekin, eta horrekin bat datoz Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsona gehienak: %26,7 oso ados daude eta %30 ados.

10. GRAFIKOA. Biztanleria, esaldi Zahartze mailaren arabera: “Zahartzea ez da arazo bat niretzat”. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Emaitza horiek zenbait ezaugarriren mende ere badaude, hala nola sexua (gizonak ehuneko handiagoan sentitzen dira baieztapen horrekin, emakumeak baino), adina (70 eta 79 urte bitarteko kohortea da ideia horrekin gehien bat datorrena) edo etxe mota (seme-alabarik gabeko bikoteek osatutako etxeak dira zahartzeak arazorik ez dakarrela adierazten dutenak). Gainera, osasun ona duten pertsonak, hilaren amaieran zailtasunik ez dutenak eta bizitzarekin oso pozik daudenak adierazten dute, neurri handienez, zahartzea ez dela arazo bat emakumeentzat, eta zahartze-prozesuarekin arazorik ez dutela adierazten duten kategoria handienak osasun oso ona (%67,6) eta bizitzarekiko gogobetetasun handia (%69,5) dira.

Adinari dagokionez, interesgarria da ikustea 70 eta 79 urte bitarteko kohortea dela baieztapenarekin gehien ados dagoena. Kohorte hori erretiroko, osasun-egoera oneko eta familia- eta komunitate-bizitzan parte-hartze aktiboko bizi-une batean aurkitzen da.

11. TAULA. Biztanleria, esaldi Zahartze mailaren arabera: “Zahartzea ez da arazo bat niretzat”, ezaugarri pertsonalen arabera. Bizkaia, 2022

		Positiboa (%)	Ez positiboa, ez negatiboa (%)	Negatiboa (%)	p
Guztira ≥50 urte		57,3	20,1	22,6	—
Guztira ≥65 urte		60,5	17,2	22,3	—
Sexua	Gizonak	58,4	19,4	22,2	<0,000
	Emakumeak	56,4	20,6	23,0	
Adin tartea	50-59 urte	52,5	24,0	23,5	<0,000
	60-69 urte	59,0	20,7	20,3	
	70-79 urte	63,9	15,1	21,0	
	≥80 urte	55,7	17,1	27,2	
Etxebizitza mota	Kide bakarrekoak	55,3	18,9	25,8	<0,000
	Seme-alabarik gabeko bikotea	63,0	18,3	18,7	
	Seme-alabak dituen bikotea	54,5	23,1	22,3	
	Gurasobakarra	56,8	14,7	28,5	
	Beste mota bat	57,3	20,9	21,8	
Osasuna	Oso ona	67,6	16,2	16,2	<0,000
	Ona	58,4	22,2	19,5	
	Hala moduzkoa	48,3	19,7	32,0	
	Txarra	49,7	17,9	32,4	
	Oso txarra	36,4	10,2	53,4	
Hilaren amaierara iristeko zailtasunak	Asko edo dezente	55,6	16,5	28,0	<0,000
	Apur bat	55,5	22,5	21,9	
	Gutxi edo ezer ez	57,9	19,9	22,2	
Bizitzarekiko gogobetetasuna	Asko	69,5	14,2	16,4	<0,000
	Dezente	55,8	23,3	20,9	
	Apur bat	35,5	24,0	40,4	
	Gutxi	33,4	17,9	48,7	
	Ezer ere ez	36,0	9,8	54,2	

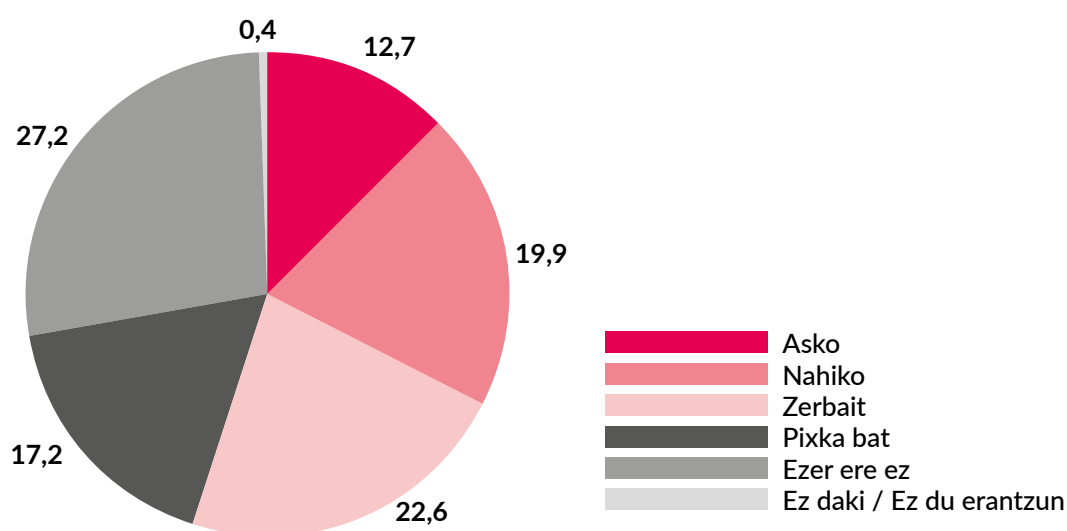
Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

3.2. Zahartzearen inguruko kezkak

Zahartzearen kezka erantzun-aukeren artean banatzen dela dirudi, eta gehiengoa dira zahartzeko inolako kezkarik ez dutela diotenak (%27,2). Horien atzetik daude zertxobait kezkatzen dituzten pertsonen %22,6, dezente kezkatzen dituztenak (%19,9), gutxi kezkatzen dituztenak (%17,2) eta asko kezkatzen dituztenak (%12,7). Kategoriak multzokatzeari, ikusten da gehienak gutxi edo batere ez (%44,6) direla, eta ondoren asko edo dezente (%32,7) eta apur bat (%22,7). Bizkaiko 50 urteko eta gehiagoko pertsonen ia erdiak ez daude kezkatuta zahartzearekin. Beste aldean, asko edo dezente kezkatzen dituen %32,7 daude.

11. GRAFIKOA. Biztanleria, zahartzearekin duten kezka-mailaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Badirudi sexuak eragiten duela pertzepzio horretan, eta emakumeak dira adineko bihurtzeak kezkatzen dituen pertsonen ehuneko handiena biltzen dutenak (%35,4), gizonen aldean (%29,5). Hala ere, adin handietan dauden eta zahartzeak kezkatzen ez dituen pertsonen ehunekoak nabarmentzen dira (%47,9), nahiz eta adinarekin benetan gutxitzen dena “zertxobait” kezkatzen dituztenen jarrera neutralena dela ere ikusten den. Etxe motari dagokionez, guraso bakarrekoak nabarmentzen dira, asko edo dezente kezkatzen dituzten pertsonen ehunekoa handiagoa baita (%41,5). Osasunari dagokionez, nabarmenena da osasun txarra duten pertsonen adierazten dutela, neurri handienez, asko edo dezente kezkatzen dituela zahartzeak (%44,4), nahiz

eta kezka horrekin bat egiten dutenen ehuneko handiena bizitzarekin batere pozik ez daudenen artean dagoen (%66).

12. TAULA. Biztanleria, zahartzearekin duten kezka-mailaren arabera, ezaugarri pertsonalen arabera. Bizkaia, 2022

		Asko edo dezente (%)	Zertxobait (%)	Gutxi edo ezer ez (%)	p
Guztira ≥50 urte		32,7	22,7	44,6	—
Guztira ≥65 urte		33,9	18,6	47,4	—
Sexua	Gizonak	29,5	21,9	48,5	<0,000
	Emakumeak	35,4	23,4	41,3	
Adin tarteak	50-59 urte	30,9	28,1	41,0	<0,000
	60-69 urte	32,0	24,3	43,7	
	70-79 urte	31,1	19,8	49,1	
	≥80 urte	39,8	12,3	47,9	
Etxebizitza mota	Kide bakarrekoak	34,5	18,1	47,4	<0,000
	Seme-alabarik gabeko bikotea	27,8	24,4	47,7	
	Seme-alabak dituen bikotea	33,8	26,2	40,0	
	Gurasobakarra	41,5	18,5	40,1	
	Beste mota bat	29,8	18,3	51,9	
Osasuna	Oso ona	26,9	22,1	51,0	<0,000
	Ona	28,9	26,5	44,7	
	Hala moduzkoa	43,8	18,9	37,3	
	Txarra	44,4	6,3	49,3	
	Oso txarra	40,8	10,7	48,5	
Hilaren amaierara iristeko zailtasunak	Asko edo dezente	31,4	18,8	49,9	<0,000
	Apur bat	42,5	20,3	37,2	
	Gutxi edo ezer ez	30,8	23,5	45,7	
Bizitzarekiko gogobetetasuna	Asko	24,5	21,0	54,5	<0,000
	Dezente	33,6	24,7	41,8	
	Apur bat	39,8	25,6	34,7	
	Gutxi	53,6	10,3	36,1	
	Ezer ere ez	66,0	3,6	30,4	

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Zahartzeak kezkatzen dituen pertsonen dagokienez, arrazoi nagusia narriadura fisikoa da (osasun-egoera okerragoa, erakargarritasun txikiagoa, gaztetasun-galera) kasuen %67an. Bigarrenik, baina zifra askoz txikiagoekin, ezin norberaren kabuz moldatzea edo beste pertsona batzuen mende egotea (% 25,6), heriotzaren beldurra (% 14,4) eta erretiroa edo jardueren erritmoaren jaitsiera (% 10,6) daude.

12. GRAFIKOA. Zahartzeak kezkatzen dien biztanleria, kezka hori azaltzen duten arrazoien arabera. Bizkaia, 2022 (erantzun anitza, %)

Emaitza horiek aurrekoekin koherenteak dira, zahartze-prozesuari buruzko itxaropen eta beldur batzuk ikusten baitziren. Horien artean, nagusia osasunari dagokiona da, eta, ondoren, mendekotasun-egoerari dagokiona. Hala ere, sare sozialaren galera bosgarren postura igarotzen den kezka bat da, %8,3k arrazoi hori kezkatzat jotzen baitute. Hala ere, itxaropen negatibo hori zuten pertsonen ia %40k zuzenean galdetzen zitzaienean gero eta bakarrik egongo ziren sententzioari buruz.

3.3. Zein adinetan da zaharra pertsona bat?

Azkenik, garrantzitsua da azpimarratzea zein den pertsonen pertzepzioa adinak pertsona bat zaharra denean definitzen duen edo ez. Inkestan, Bizkaiko 50 urteko eta gehiagoko biztanleei pertsona bat zahartzat zein adinetan hartzen den erabakitzeko eskatzen zien galdera bat sartu da. Emaitzek erakusten dute ia %40k adierazten dutela zaharra izatea ez dagoela adinaren mende. Hurrengo ehunekoa 70 eta 79 urte bitartekoen artean handiagoa dela dioten ehunekoa da (%28,2), eta, ondoren, zahartzaroa 80 urterekin markatzen dutela dioten ehunekoa (%18,2). Interesgarria da ikustea %7,9k uste dutela zahartze-prozesua gaztaroan eta heldutasunean hasten dela (18 eta 34 urte bitartean).

Adinak aurrera egin ahala, zahartzaroan sartzeko neurri gisa adina sinesten ez dutenen kopuruak gora egiten du: 80 urte eta gehiagokoen artean %45,1ek; 50 eta 59 urte bitartekoen artean, berriz, %33,7k. Emakumeek ere gizonek baino neurri handiagoan pentsatzen dute zahartzaroa ez dagoela adinaren mende, baina kontuan izan behar da emakumeak ugariagoak direla adin handietan.

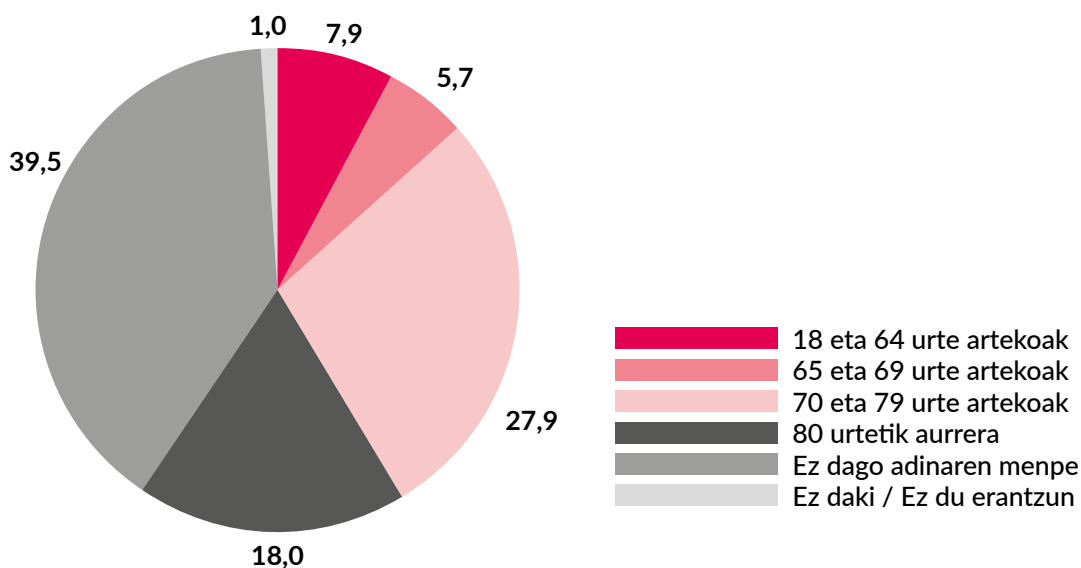
Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Hainbat azterlanek zahartzaroa neurtzeko adin kronologikoaren mugak birdefinitzeko ideari heldu diote. Batzuek baieztatzen dute adin hori mugikorra izan daitekeela; beste batzuek, bizi izandako urteengatik ez ezik, bizitzeko espero diren urteengatik ere definitu beharko litzatekeela (Sanderson eta Scherbov, 2010), hilkortasunean, osasunean edo ondorengo belaunaldien lan baldintzetan eta baldintza sozioekonomikoetan izandako aldaketen arabera (Spijker, 2015), eta, beraz, adin gero eta aurrerratuagoetan zaharragoak izaten hastearen alde daudela (Pérez Díaz eta Abellán, 2018).

Gainera, zenbait ikerketak agerian utzi dute adin autopertzibatua (Blau, 1956) kronologikoaren desberdina izaten dela, normalean txikiagoa. Hau da, benetako adina baino gazteagoa sentitzeko joera dago, eta horrek modu positiboan eragiten du osasunean, hilkortasunean (Weiss eta Segel-Karpas, 2021), bizi-kalitatean (Schafer eta Shippee, 2010) edo erresilientzian (Diehl *et al.*, 2014).

13. GRAFIKOA. Biztanleria, “pertsona zaharra” zer adinetatik aurrera esan daitekeen iritzia ren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

13. TAULA. Biztanleria, “pertsona zaharra” zer adinetatik aurrera esan daitekeen iritzia ren arabera. Bizkaia, 2022

		18 eta 64 urte bitartean (%)	65 eta 69 urte artean (%)	70 eta 79 urte artean (%)	80 urtetik aurrera (%)	Ez da adinaren araberrakoa (%)	p
Guztira ≥50 urte		7,9	5,7	28,2	18,2	39,9	—
Guztira ≥65 urte		5,5	5,4	25,6	18,6	44,9	—
Sexua	Gizonak	10,5	6,9	31,6	14,1	37,0	<0,000
	Emakumeak	5,8	4,8	25,5	21,6	42,3	
Adin tartea	50-59 urte	10,8	7,0	32,4	16,0	33,7	<0,000
	60-69 urte	7,8	5,2	25,9	21,4	39,7	
	70-79 urte	5,8	5,9	25,4	16,8	46,2	
	≥80 urte	4,8	3,7	27,2	19,1	45,1	

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Hala ere, garrantzitsua da adinagatiko diskriminazioari heltzeko lan egitea, osasun-mugetatik, hauskortasun-egoeratik edo mendetasun-egoeratik harago. Estereotipoak eta diskriminazioa osasun edo mendekotasun arazo handienak dituzten pertsonen ez helaraztea. Pertsona guztiekiko berdintasunezko tratuan lan eginez eta zahartzea zer den eta adinekoen irudi soziala aldatuz. Autore batzuek adierazten dute *ageivism* mugimendu berri baten sorrera, non adina (*age*) eta aktibismoa (*activism*) uztartzen diren, antzeko beste "ismo" batzuen berri emanez. Aktibismo modu horrek oinarri ideologikoa ematen du, ekintza sozialetik, adinekoen eskubideen, eskumenen eta aukeren alde egiteko, nortasunaren, duintasunaren eta justizia sozialaren printzipio politiko, sozial eta ekonomikoetan oinarrituta (Quinn eta Doron, 2021).

4. ONDORIOAK

Inkesta horren emaitzen arabera, Bizkaiko 50 urteko eta gehiagoko pertsonen ia %20k adinagatiko diskriminazioa jasan dute. Horrek esan nahi du 100.000 pertsonak baino gehiagok tratu desorekaturen bat jaso dutela adinekoak izateagatik enplegu bat lortzeko orduan, osasun-arretako zerbitzuetan edo bankuetan, adibidez. Zifra hori, gainera, desberdina da gizonen eta emakumeen artean, eta emakumeak dira diskriminazio mota hori gehien hauteman dutenak. Gainera, gora egiten du adin handiko belaunaldien artean, baina kontuan hartu behar da, dirudienez, eragin handiagoa duela belaunaldi gazteenetan ere, 50 eta 59 urte bitartekoetan. Hemen, funtsezkoa dirudi lan-merkatuan jasandako diskriminazioa, erretiroa hartu aurreko urteetan egoera horiek areagotu egiten baitira.

Bakarrik bizi diren pertsonen ere, dirudienez, gehiago hautematen dute diskriminazio hori; hala ere, diskriminatuak izan direla aitortzen duten pertsonen ehunekoa nabarmen handitzen da osasun txarra dutela eta hilaren amaierara iristeko zailtasunak dituztela hautematen dutelako. Hemen, adinagatik diskriminazioaren bat jasan dutela dioten biztanleak %30 baino gehiago dira. Adinagatiko diskriminazioak estereotipoen, aurreiritzien eta bereizkeriaren forma adina elkar-gune izan ditzake, eta hori kontuan hartu behar da diskriminazio horri ekiteko.

Gainera, 50 urte eta gehiagoko pertsonen %70,8k uste dute adineko pertsonak ez direla kontuan hartzen gizartean. Adinkeria ez da fenomeno indibiduala bakarrik, soziala ere bada, eta, beraz, kontuan hartu behar da zer azterketa-mailatan agertzen den, mikrotik edo indibidualetik makrora (instituzionala, testuingurua, kulturala).

Adineko pertsonen buruzko estereotipo negatibo ohikoenetako batzuk osasun txarrarekin, mendekotasunarekin eta bakardadearekin lotuta daude. Inkestaren emaitzetan ikusten da uste horietako batzuk Bizkaiko 50 urteko eta gehiagoko biztanleen artean ere hedatuta daudela. Adibidez, %80k uste dute zahartu ahala haien osasuna okerrera egingo duela, %71,3k beldurra

diote zama izateari eta mendekoa izateari, eta %39,2k uste dute gero eta bakarrago egongo direla. Adinekoen hauskortasunari eta osasun txarrari lotutako estereotipoak oso hedatuta daude gure gizartean, eta hainbat ikerketak agerian uzten dute nola eragin diezaioketen adinekoen osasunari eta ongizateari. Horregatik, garrantzitsua da zahartze-prozesuari buruzko jarrerak aldatzeko lan egitea, pertsonak nola zahartzen diren zuzenean eragiten baitute.

Hala ere, estereotipo positibo batzuk ere aurkitu ziren, hala nola adineko pertsonengandik asko ikas daitekeela baieztatzea, inkestatutako herritar gehienak ados baitaude horrekin, eta erretiroa aisialdiaz gozatzeko aukera-denbora dela. Pertzepzio positiboak dira, eta onurak izan ditzakete zahartzen ari diren pertsonentzat, osasunean eta ongizatean ondorio mesedegarriak dakartzatelako. Hala ere, muga batzuk ere badituzte, adineko pertsonak gizartean egiten dituzten ekarpenak zapuztea edo ikusezin bihurtzea ekar baititezakete, zahartzaroa aisiarekin modu sinplifikatuan lotuz.

Bestalde, 50 urteko eta gehiagoko pertsonen zahartze-esperientzia Bizkaian gehienbat positiboa dela dirudi, zahartze-prozesua alderdi negatiborik gabe bizi dutela adierazi baitute, nahiz eta ehuneko handi batek ez dela ez negatiboa ez positiboa esaten duten. Osasun txarra eta hilaren amaierara iristeko zailtasunak izatea dira zahartze-esperientzia negatiboagoa hautematea eragiten duten adierazle argiak. Koherentziari dagokionez, pertsonen ia %60k esaten dute zahartzeak ez dakarrela inolako arazorik emakumeentzat, eta, batez ere, osasun txarra duten pertsonetan ikusten da gehien kontrakoa adierazten duten pertsonen gorakada handia. Horregatik, osasuna da zahartzearen esperientzian eragin handiena duen ezaugarrietako bat.

Bestalde, biztanleriaren ia erdiari zahartzeak ez dio kezkarik sortzen, %22,7ri, zertxobait kezkatzen die, eta %32,7ri, asko edo dezente. Zahartzeak kezkatzen dituen pertsonen artean, emakumeak, adin handiko pertsonak, guraso bakarreko familietako kideak eta osasun txarreko pertsonak nabarmentzen dira, besteak beste. Kezkatzeko arrazoi nagusia narriadura fisikoa da: osasun-egoerak okerrera egitea, erakargarritasun txikiagoa edo gaztetasuna galtzea. Badirudi osasun fisikoa funtsezkoa dela zentzu guztietan, bai etorkizuneko kezka-modu gisa, bai gaur egungo zahartze-esperientzian. Osasun-egoera txarragoa duten pertsonak zahartze-esperientzia negatiboagoa dute, eta osasuna okertzea da zahartze-prozesuan kezkarik handiena. Gainera, funtsezkoa da estereotipo negatiboekin elkarrengatzea, profezia autobetea indartzen baitute.

Azkenik, pertsona bat zahartzat zein adinetan hartzen den galdetuz gero, pertsona gehienak diote “ez dela adinaren araberakoa” (%39,5). Nahiko litekeena da osasun-egoera izatea zahartzeak esan nahi duenaren adierazlerik handiena. Hori dela eta, hainbat egilek uste dute zahartzaroaren ikusmoldea mugikorra izan daitekeela, eta bizi izandako urteengatik ez ezik, bizitzea espero diren urteengatik ere definitu beharko litzatekeela. Hala ere, ezinbestekoa da zahartzaroaren irudi soziala oro har aldatzea eta pertsona guztiekiko berdintasunezko tratua aldatzea, adinkeria arazoa gero eta adin handiagoetara eraman gabe.

BIBLIOGRAFIA

- Ardelt, M. (2003): "Empirical assessment of a three-dimensional wisdom scale", *Research on Aging*, 25. liburukia, 3. zk., 275-324. or.
- Baltes, P. B. eta Staudinger, U. M. (2000): "Wisdom: a metaheuristic (pragmatic) to orchestrate mind and virtue toward excellence", *American Psychologist*, 55. liburukia, 1. zk., 122-136. or.
- Barrio, E. eta Sancho, M. (2022): "Ciudadanía activa: respuesta al edadismo desde el papel social de las personas mayores", hemen: Fundación Eguía Careaga (ed.), *Servicios sociales y vulnerabilidad frente a la pandemia*, l. g., Fundación Eguía Careaga, <<https://doi.org/10.5569/978-84-09-39714-3>>.
- Blau, Z. S. (1956): "Changes in status and age identification", *American Sociological Review*, 21. liburukia, 2. zk., 198-203. or.
- Bures, R. M.; Henderson, K. A.; Mayfield Arnold, S. eta Mayfield, J. (2000): "The influence of retirement on leisure patterns", *World Leisure Journal*, 42. liburukia, 2. zk., 12-25. or.
- Butler, R. N. (1969): "Age-ism: another form of bigotry", *The Gerontologist*, 9. liburukia, 4. zk., 243-246. or., <https://doi.org/10.1093/geront/9.4_Part_1.243>.
- (1975): *Why survive? Being old in America*, New York, Harper & Rowe.
- Diehl, M.; Wahl, H. W. eta Lang, F. R. (2014): "Subjective aging and awareness of aging: toward a new understanding of the aging self", *Annual Review of Gerontology and Geriatrics*, 34. liburukia, 1. zk., 1-28. or.
- Gee, G. C.; Pavalko, E. K. eta Long, J. S. (2007): "Age, cohort and perceived age discrimination: using the life course to assess self-reported age discrimination", *Social Forces*, 86. liburukia, 1. zk., 265-290. or.
- Hess, T. M.; Hinson, J. T. eta Statham, J. A. (2004): "Explicit and implicit stereotype activation effects on memory: do age and awareness moderate the impact of priming?", *Psychology and Aging*, 19. liburukia, 3. zk., 495.
- Levy, B. (2009): "Stereotype embodiment: a psychosocial approach to aging", *Current Directions in Psychological Science*, 18. liburukia, 6. zk., 332-336. or.
- Levy, B. R. eta Banaji, M. R. (2002): "Implicit ageism", hemen: Nelson T. D. (ed.), *Ageism: stereotyping and prejudice against older persons*, l. g., MIT Press, 49-75. or.
- Levy, B. R.; Slade, M. D.; Kunkel, S. R. eta Kasl, S. V. (2002): "Longevity increased by positive self-perceptions of aging", *Journal of Personality and Social Psychology*, 83. liburukia, 2. zk., 261.
- Mein, G.; Martikainen, P.; Hemingway, H.; Stansfeld, S. A. eta Marmot, M. G. (2003): "Is retirement good or bad for mental and physical health functioning?", *Journal of Epidemiology & Community Health*, 57. liburukia, 1. zk., 46-49. or.
- Osasunaren Erakunde Panamerikarra (ed.) (2021): *Informe mundial sobre el edadismo*, Washington D. C., Osasunaren Erakunde Panamerikarra, <<https://doi.org/10.37774/9789275324455>>.
- Pérez Díaz, J. P. eta Abellán, García, A. (2018): "Envejecimiento demográfico y vejez en España", *Panorama Social*, 28. zk., 11-47. or.
- Sanderson, W. C. eta Scherbov, S. (2010): "Remeasuring aging", *Science*, 329. liburukia, 5.997. zk., 1.287-1.288. or.
- Schafer, M. H. eta Shippee, T. P. (2010): "Age identity, gender, and perceptions of decline: does feeling older lead to pessimistic dispositions about cognitive aging?", *The Journals of Gerontology: Series B*, 65B. liburukia, 1. zk., 91-96. or.

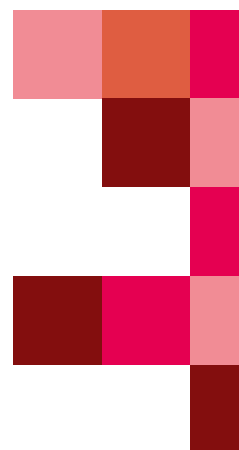
- Spijker, J. (2015): *Alternative indicators of population ageing: an inventory*, serie Vienna Institute of Demography Working Papers, 4/2015. zk., Viena, Austrian Academy of Sciences.
- Weiss, D. eta Kornadt, A. E. (2018): "Age-stereotype internalization and dissociation: contradictory processes or two sides of the same coin?", *Current Directions in Psychological Science*, 27. liburukia, 6. zk., 477-483. or.
- Weiss, D. eta Segel-Karpas, D. (2021): "The longitudinal effects of subjective age on health: evidence from the Health and Retirement Study", *Journal of Psychosomatic Research*, 142. zk., 110352.

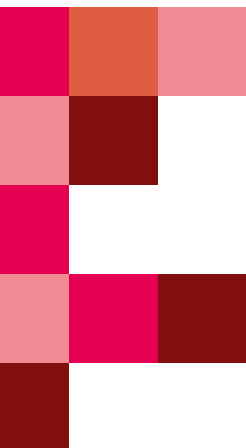

*Bizitza Luzearen eta Erronka
Demografikoaren Zuzendaritza
Gizarte Ekintza Saila*

Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen arteko harreman pertsonalak

Sara Marsillas Rascado
Matia Instituto

LABURPENA

Harreman pertsonalak bizitzako elementu garrantzitsuenetako bat dira zahartzaroan, eta funtsezko zeregina dute osasuna eta ongizatea mantentzeko. Izan ere, gaur egun osasun publikoko faktoretzat hartzen dira, eta aktiboki eta prebentzio moduan sustatu behar dira (Holt-Lunstad, 2017). Kapitulu honetan, Bizkaian bizi diren 50 urtetik gorako pertsonen arteko familia- eta adiskidetasun-harremanak aztertzen dira, bai egungo sarearen kuantifikazioari dagokionez, bai harremanen kalitatea baloratzeari dagokionez. Lortutako aurkikuntzek adierazten dute ehun sozial trinkoa dagoela, familiako kide asko dituen eta aldagai soziodemografikoak kontuan hartuta nahiko antzekoa dena. Hala ere, batzuek desberdintasunak eragiten dituzte, hala nola eguneroko bizitzako jardueretan laguntzeko beharra. Era berean, bakarrik bizi diren pertsonen konpainia handiagoa behar dutela adierazi dute, nahiz eta aztertutako gainerako adierazleetan ez dagoen alde handirik. Zahartzaroan kalitatezko gizarte-harremanei eustea erronka bat da, eta, horretarako, ezinbestekoa da modu integrarean heltzea, hainbat eragileren artean diseinatutako eta koordinatutako estrategia eta esku-hartzeen bidez. Horrela, eragina izango dute pertsonen duten harreman-ehunaren alderdi zehatzetan eta zahartzaroan sor daitezkeen premietan.

1. SARRERA

Sareek eta harreman sozialek pertsonen bizitzan duten garrantziak, eta, zehazkiago, azterlan honen xede den talde demografikoan, 50 urtetik gorakoetan, gero eta arreta handiagoa jarri dute ikerketaren esparruan azken hamarkadetan. Zehazki, familiarekiko eta lagunetikiko harremana bizitzako bigarren elementurik garrantzitsuentzat hartzen dute adinekoek, osasunaren ondoren, eta zahartzaroko bizitzari kalitatea gehitzen diona dela nabarmentzen da (Bowling, 1995; Victor *et al.*, 2000). Azken urteetan metatutako ebidentziak nabarmentzen du harreman pertsonalek hainbat adierazle psikologikotan eta osasun fisikoan duten eragina (Barnes *et al.*, 2006; Cable *et al.*, 2013; Valtorta *et al.*, 2016), baita bizitza-luzeran eta zoriontasunean ere (Waldinger eta Schulz, 2023).

Pertsonek izan ditzaketen harreman motak nola gertatzen diren aztertzeaz gain, ezinbestekoa da zenbait lotura motarekiko harremanen eta kontaktuen eremuan gabeziak dituzten egoerei erantzutea. Beste era batera esanda, kontuan hartu behar dira bai harremanen urritasuna zentzu objektibo hertsian gertatzen den egoerak —dauden loturei eta harremanei dagokienez, kasu honetan, gizarte-isolamenduari dagokienez—, bai gabezia hori maila subjektiboan agertzen den egoerak, eta, horrela, harreman-planoko gabezien pertzepziotik eratorritako esperientzia bat da, kantitateari eta kalitateari dagokienez gerta daitekeena, eta fenomeno horri hautemandako bakardadea dei dakioke.

Pertsonek bizitzan zehar garatzen dituzten lotura sozialei eusteko joera duten arren (Sánchez Rodríguez, 2009), horien hedapenean eragina izan dezakete faktore indibidualekin zein gizarte-eta testuinguru-izaerako beste faktore batzuekin zerikusia duten zirkunstantzien aniztasunak. Harremanen eremuan eragina duten ezinbesteko gertaerak metatzeak zailtasunak ekar ditzake harreman esanguratsuak izateko, bai eta beste batzuk sortzeko ere, gogobetegarriak direnak (Schoenmakers, 2013), eta horrek ondorioak izan ditzake pertsonen ongizatean. Gehien aintzat hartzen diren faktoreetako batzuk gizarte-sarean gertatzen diren aldaketekin eta sarearen osaerari eta funtzioei dagokienez dituzten ondorioekin lotuta daude. Hala ere, pertsonen eguneroko bizitza garatzen den esparruan aldaketak eragin ditzaketen beste aldaketa edo gertaera batzuk ere kontuan hartu behar dira. Adin handienetan gertatzen diren aldaketak zenbatuz gero, pertsonen sarearen tamaina izugarri alda daiteke, eta hiru urteko epean 85 urtetik gorakoentzat erdira murrizten da gutxi gorabehera (Victor *et al.*, 2000).

Hori guztia harreman-mailan eragin handia duen gizarte-esparru batean gertatzen da. Gizarteak azken hamarkadetan izan dituen aldaketak hainbat gaitan ikusten dira, hala nola egitura demografikoan bertan, biztanleriaren mugikortasunean, bizikidetzeta-moduetan edo familia-taldeen formen aldakuntzan. Hala, nabarmen handitu dira guraso bakarreko familiak, seme-alabarik gabeko bikoteak edo bakarrik bizi diren pertsonak, besteak beste (Pérez Díaz eta Abellán, 2015).

Era berean, lan harremanetan, familia egituran, gizartearen digitalizazioan eta bizimodu sozial urbanizatueta agertzen diren beste aldaketa batzuek eragina dute gizarte elkarreraginen kantitatean eta kalitatean, eta lehen mailako loturak nahiz haiengan proiektatzen diren balioak eta itzaropenak eraldatzen dituzte (Macià *et al.*, 2021).

Horregatik, zahartzen diren pertsonen gizarte-ehunaren egoera eta funtzionamendua ezagutzea bereziki garrantzitsua da pertsonen sarearen osaera eta funtzioak nabarmen aldatzen dituzten bizitzako ekitaldien iterazioa ezaugarri duen bizi-etapa batean. Gertaera horiek, zuzenean eta zeharka, loturen esparruari dagozkio, eta erretiroarekin hasitakotik osasun-baldintza mugatzailerak aurkezten diren arte, mendetasun-egoeren eta laguntza-premien garapena eta berdinen alarguntasuna edo heriotza estaltzen dituzte. Aldaketa horiek funtzio, jarduera eta elementu esanguratsuak aldatzea edo galtzea dakarte.

2. HELBURUAK

Kapitulu honen helburua Bizkaian bizi diren 50 urteko edo gehiagoko pertsonen familia- eta gizarte-harremanen ehuna aztertzea da. Helburu espezifikoak honela banatzen dira:

- Bizkaian bizi diren 50 urtetik gorako pertsonen familia- eta gizarte-harremanen ehunari buruzko argazki eguneratua eskaintzea, bai egiturazko dimentsio objektibo eta funtzional jakin batzuk, bai haien kalitatea aztertzen duten dimentsio subjektiboak barne.
- Aztertutako aldagai bakoitzaren adierazgarri diren Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen profilak identifikatzea.
- Bizkaiko eta Euskadiko egoeren arteko loturak egitea erlazioa daitezkeen aldagaietan; horretarako, Eusko Jaurlaritzaren 55 urteko eta gehiagoko pertsonen bizi-baldintzei buruzko inkesta erabiliko da.

3. METODOLOGIA

3.1. Azterlan honetan erabilitako aldagaiak

Azterlan honetarako, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen gizarte-premiei buruzko inkestarako erabilitako galdetegiaren honako bloke eta aldagai hauek hartu dira kontuan:

- Bizikidetzak-moduak. Etxe motari, osaerari, elkarrekin bizi diren pertsonen kopuruari eta haien arteko ahaidetasun-harremanari buruzko informazioa jasotzen da. Euskadiko bizikidetzak-moduekin ere alderatzen da.

- Sare soziala. Familiako kideen sarea jasotzen da, sei kategoria bereiziz: bikotekidea edo ezkontidea; seme-alabak, suhiak edo errainak; anai-arrebak edo koinatuak; bilobak; ilobak eta aita/ama edo aitaginarreba. Horrez gain, gertuen dagoen zirkulua osatzen duen sare sozialari buruzko informazioa biltzen da, gertuko harremana duten pertsonak lotura-motaren arabera zerrendatuz. Lagun kopurua ere jasotzen da, hau da, pertsona horrekin maitasunezko harremana duen, eroso sentitzen den eta bere arazo edo arazo pertsonalez hitz egin dezakeen pertsona kopurua. Azkenik, sare sozialik ez duten pertsonak detektatzeko, familia-sarean, lagun-sarean eta bietan batera pertsonarik ez egotea aurreikusten duten aldagaiak erabiltzen dira.
- Sare sozialarekin harremanetan jartzeko maiztasuna. Azken 12 hilabeteetan etxetik kanpoko pertsonekin harremana izatea zehazten da, familiakoentzat eta lagunentzat bereizita, hiru kontaktu mota kontuan hartuta: aurrez aurrekoa, telefono-deien bidez (finkoa edo mugikorra) eta berehalako mezularitzaren, posta elektronikoaren edo bideo-deien bidez. Urteko gutxieneko inolako harremanik ez duten pertsonak hautemateko, hiru aldagai erabiltzen dira: familia-harremanik eza, lagunekin harremanik eza eta bi motek batera harremanik ez izatea.
- Sarearen kalitatea. Etxeko kideekin, senideekin (bizikide ez direnak), lagunekin eta auzotarrekin duten harremanei buruz pertsonak egiten duten balorazioa ere jasotzen da, “oso onak” eta “oso txarrak” arteko eskala batean, loturarik ez duten kasuak jasotzen dituen erantzun ez-berbalizatuko aukera batekin. Arestian aipatutako lau harreman taldeetan hautemandako aldaketa potentziala ere ezagutu nahi izan da, pandemiaren aurreko egoera alderaketa puntu gisa hartuta. Horretarako, beren arteko harremanak indartu diren, berdin jarraitzen duten edo ahuldu diren iritzia emateko eskatu zaie.
- Laguntza. Bi galdera sartu dira, pertsonak arazoak dituzten egoeretan emandako edo jasotako laguntza aztertzeko. Laguntzaren deskribapena laguntza ekonomikotik hasi eta laguntza emozionaleraino doa, eta gai praktikoak barne hartzen ditu, hala nola kudeaketak edo zainketak egiteko laguntzak.
- Hautemandako bakardadea. Bakardadearen pertzepziora hurbiltzeko asmoz, beste pertsona batzuen lagunik ezaren pertzepzioa aztertzen duen galdera bat sartu da. Erantzuna bost puntuko maiztasun-eskala batean ematen da, “beti” eta “inoiz ez” artean. UCLA eskalako hiru itemeko lehen itemaren antza du (Hughes *et al.*, 2004), eta, hala, pertsonak bakardadeaz duten pertzepzioarekin normalean lotutako dimentsio bat hartzen du, baina ez da nahikoa aztertutako populazioan hautemandako bakardadea zehazteko.

4. EMAITZAK

4.1. Bizikidetza-moduak

Zahartzaroko bizikidetza-ereduak funtsezkoak dira politika gerontologikoak planifikatzeko, batez ere gizarte-baliabideak pertsonen behar aldakorrekina bat etorri diseinatzeko. Atal honetan, 50 urteko eta gehiagoko pertsonen bizikidetza-moduei buruzko emaitzak garatzen dira, bai eta hautatutako aldagai demografikoekin duten erlazioa ere.

50 urte eta gehiagoko pertsonen artean familia-motei buruzko datuetara hurbiltzeak erakusten du ohikoena bikoteak eta seme-alabek osatzen dutena dela (%36,1), eta, horren atzetik, bikote-kidearekin bakarrik bizi dena (%26). 65 urtetik gorako pertsonen kasuan, familia adierazgarriena seme-alabarik gabeko bikotea da (%42), eta ondoren pertsona bakarrekoak daude, horien proportzioak 10 puntu egin baitu gora 50 urte eta gehiagoko taldearekiko (%31,1 eta %22,4, hurrenez hurren). Hemen deskribatutako emaitzak bat datoz Eusko Jaurlaritzak, Matia Institutuarekin elkarlanean, 2020an Euskadin 55 urte eta gehiagoko pertsonen bizi-baldintzen azterketari buruz egindako *Tejido social y soledades* (Gizarte-ehuna eta bakardadeak) txostenean deskribatutako joera demografikoekin, Euskadiko bizikidetza-moduei dagokienez (Marsillas *et al.*, 2022).

Datuak sexuaren arabera alderatzen baditugu, ikusten da 50 urtetik gorako gizonen eta emakumeen artean familia nagusia berdina dela (seme-alabak dituzten bikoteen etxeak), baina dimentsio aldetik aldatu egiten dela. Zehazki, gizonen %42,5 mota horretako etxeetan bizi da, emakumeen %30,9rekin alderatuta. Nabarmenezkoa da haien artean bigarren etxe ohikoena bikotea seme-alabarik gabe bizi dena dela (%29,6); emakumeen kasuan, berriz, pertsona bakarreko etxeak dira (%26,1). Nabarmenezkoa da, halaber, kide nagusia emakumea duten guraso bakarreko familien eta buru gizonetzkoak dituztenen arteko aldea; izan ere, emakumeen maiztasunak hirukoiztu egiten du gizonetakoena (%11,4 eta %3,7, hurrenez hurren).

Familien osaera ere aldatu egiten da adinaren arabera. Bikoteak eta seme-alabek osatutakoak dira ohikoenak 50 eta 69 urte bitarteko adin-tarteetan (%50,8 eta %43, hurrenez hurren), baina 70 urtetik aurrera ohikoenak seme-alabarik gabeko bikoteak dira etxean 70 eta 79 urte bitartean (%43) eta pertsona bakarreko familiak 80 urtetik aurrera (%42,7). Datuek erakusten dutenez, zahartzaro osoan ez da etxe mota berean bizi; aitzitik, pertsona gehienak hainbat etapetatik igarotzen dira. Familiaren etxearen ibilbide ohikoena gurasoen eta seme-alaben arteko bizikidetza-egitura batekin hasten da, eta horrek bikote-bizikidetzarekin jarraitzen du seme-alaben emantzipazioaren ondoren, eta, horren ondoren, bakarkako bizitzarekin, normalean alarguntasun-egoera bati lotuta, non emakumeak bizirik dauden (Puga *et al.*, 2006; López Villanueva eta Pujadas, 2018).

Bi sexuek bizitegi-eredu desberdinak dituzte 50 urtetik aurrera. Desberdintasunetan zentratuz, adin-tarte gazteenetan (50-59 urte), emakumeen kasuan etxe ohikoena guraso bakarreko

etxea da, non emakumeak ondorengo belaunaldiekin bizi diren, batez ere seme-alabekin (% 16 emakumeen kasuan, % 5,5 gizonen kasuan). 60 urteko hamarkadan, datuen eredua gizonenaren antzekoa da. Bi kasuetan, bikotearekin bakarrik bizi diren pertsonen proportzioa hazi egin da, eta, emakumeen kasuan, nabarmen jaitsi da bikotekidearekin eta seme-alabekin bizi direnen proportzioa (% 35,7). 70 urtetik aurrera ikusten dira sexuen arteko alderik handienak. Gizonen erdiak baino gehiago, 70-79 urte bitartean, bikotekidearekin baino ez dira bizi etxeetan (% 51,3), baina, emakumeen kasuan, proportzioa % 36,4ra jaisten da, eta antzeko ehunekoa bizi da pertsona bakarreko etxeetan (% 31,2). Behin 80 urtetik gora, egoera erabat desberdina da; izan ere, bizitzako etapa horretan gizonen % 26,6 bakarrik bizi diren arren, emakumeen kasuan dimentsioa askoz handiagoa da, eta 80 urtetik gorako emakumeen erdiak pertsona bakarreko etxeetan bizi dira (% 51). Beste era batera esanda, 80 urte bete ondoren bakarrik bizi diren emakumeen kopurua egoera berean dauden gizonenaren ia bikoitza da.

Emaizta-eredu horrek berretsi egiten ditu azken hamarkadetan familien osaeran ikusten ari diren joerak, eta joera horien aldaketa nabarmena da Euskadi osoan ere. Elkarrekin bizitzeko modua aldatu egiten da hainbat gertaera edo trantsizio demografiko edo familiarren ondorioz. Laburbilduz, gizonezkoak bikoteko eta ondorengorik gabeko etxeetan bizi dira seme-alabak emantzipatu ondoren; emakumezkoek dagokienez, berriz, bikotean seme-alabarik gabe bizitzea 60 eta 80 urte bitartean gertatzen da, eta alarguntasunaren ondorioz bakarrik bizitzera igarotzen dira, batez ere 80 urtetik aurrera, aurreko hamarkadan hasitako goranzko joerari jarraituz, seguruenik bizi-itxaropen handiagoa dutelako. Horrek esan nahi du emakume horiek bakarrik daudela mendekotasun-arazoak eta laguntza-premiak hasten direnean (Sancho, 2010). Hala ere, gizonen eta emakumeen arteko bizi-itxaropenaren aldea txikitzen ari da, gizonen heriotza-tasa murriztu delako eta biziraupen handiagoa dutelako (López Villanueva eta Pujadas, 2018; Meslé, 2006). Horri esker, 65 eta 80 urte bitarteko pertsona batek bi sexuetan osatutako familia-etxeak gutxitu egingo dira, eta adineko pertsonen arteko bizikidetzat handitu eta luzatu egingo da (Pérez Díaz eta Abellán, 2018).

1. TAULA. Etxe mota, sexuaren eta adinaren arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

		Kide bakarrekoak	Seme-alabarik gabeko bikotea	Seme-alabak dituen bikotea	Gurasobakarra	Beste mota bat
Guztira ≥ 50 urte		22,4	26,0	36,1	7,9	7,5
Guztira ≥ 65 urte		31,1	42,0	22,0	1,4	3,2
Sexua	Gizonak	17,9	29,6	42,5	3,7	6,2
	Emakumeak	26,1	23,1	30,9	11,4	8,6

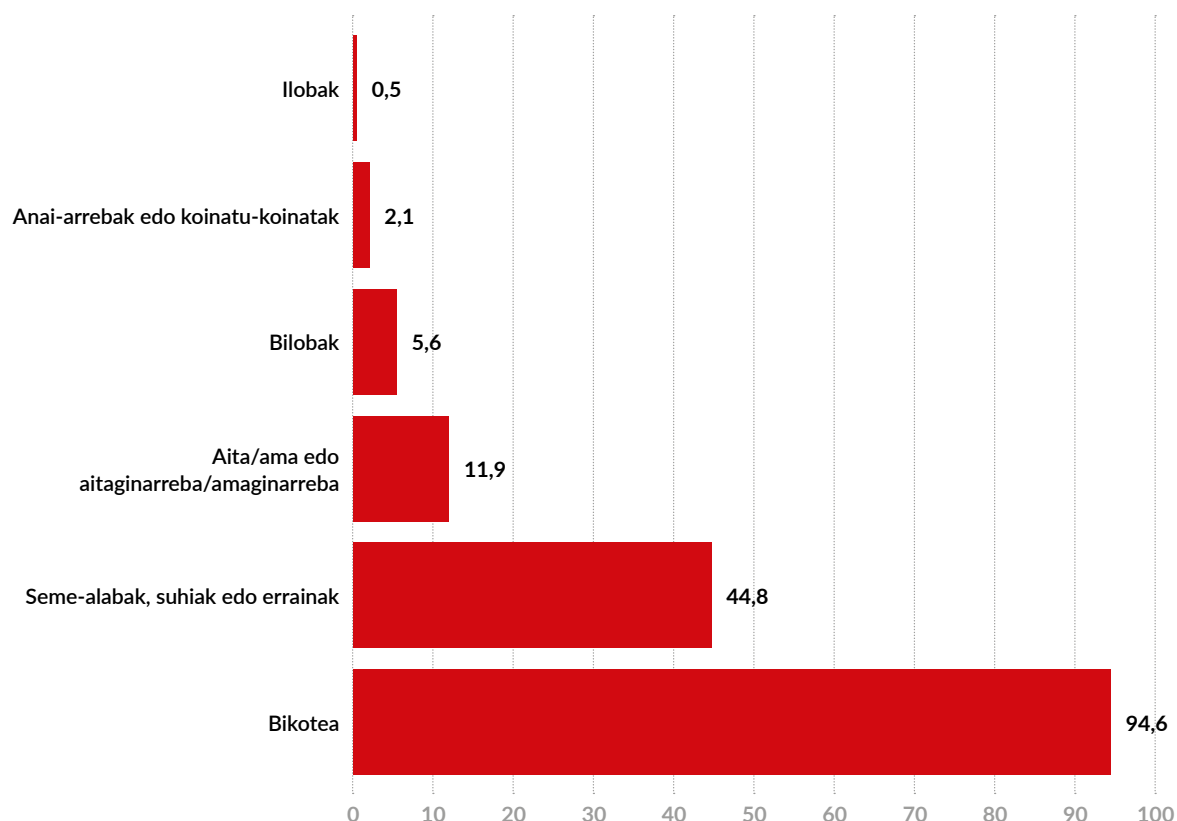
		Kide bakarrekoak	Seme- alabarik gabeko bikotea	Seme-alabak dituen bikotea	Gurasobakarra	Beste mota bat
Adin tarteak	50-59 urte	15,8	15,5	50,8	10,9	7,0
	60-69 urte	17,1	25,5	43,0	5,8	8,6
	70-79 urte	24,6	43,0	19,6	6,0	6,8
	≥80 urte	42,7	27,0	15,0	7,8	7,5
Sexua eta adina tarteetan	50-59 urteko gizonak	17,6	16,9	54,5	5,5	5,5
	60-69 urteko gizonak	15,6	24,9	51,1	2,0	6,5
	70-79 urteko gizonak	16,3	51,3	23,0	2,9	6,4
	≥80 urteko gizonak	27,2	42,2	19,4	3,7	7,5
	50-59 urteko emakumeak	14,0	14,2	47,3	16,0	8,5
	60-69 urteko emakumeak	18,6	26,0	35,7	9,2	10,5
	70-79 urteko emakumeak	31,2	36,4	16,9	8,5	7,1
	≥80 urteko emakumeak	51,0	18,9	12,6	10,0	7,5
Laguntza beharra	Ez du laguntzarik behar	22,0	26,2	37,2	7,7	6,9
	Laguntza behar du	31,7	21,1	12,2	13,7	21,2

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Deskribatutako familia-motez gain, haien osaera aldatu egin daiteke seme-alabak dituzten bikoteetan, guraso bakarrekoetan edo beste mota batekoetan, non pertsonak gurasoekin edo bikotekidearen baliokidearekin ere bizi baitaitezke, bilobekin, koinatu-koinatekin edo anai-arrebekin eta ilobekin. Horrek etxea birkonfiguratzeari dakar, eta egungo gizartean gehiengo den familia nuklearraren ordezkoko formulak sartzea. Bizikidetzaren azterketa deskribatzailerako familia-lotura mota kontuan hartuta, ikusten da bikotekidea duten pertsona gehienak elkarrekin bizi direla (%94,6). Era berean, seme-alabak, suhiak edo errainak dituzten pertsonen %44,8k figura horiekin partekatzen dute etxea, eta familia-mota desberdinak osatzen dituzte. Era berean, aita/ama edo aita-amaginarreba duten pertsonen %11,9 figura horiekin bizi dira, eta horrek esan nahi du gainerako %90 gurasoak edo ezkontideak ez diren etxeetan bizi dela. Lotura horizontalen kasuan, proportzio hori %2,1era jaisten da, eta horrek adierazten du anai-arrebak edo koinatuak dituzten pertsona gehienek ez dutela etxerik partekatzen, eta hori ilobekin gertatzen denaren oso antzekoa da (%0,5 baino ez dira bizi lotura horrekin).

1. GRAFIKOA. Senideekin bizitzea, lotura motaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Horrela, bikotea beste pertsona batzuekin bizi den etxe gehienen parte da, eta neurri handi batean murriztu egiten da seme-alabekiko eta gainerako loturekiko bizikidetza.

4.2. Familia- eta adiskidetasun-sarea

4.2.1. Sarea ezaugarritzea

Atal honetan, pertsonen gizarte-ehuna deskripzio hutsez definitzen duten ezaugarri batzuk xehatzen dira, nahiz eta horrek ongizatean duen eragina, neurri handi batean, pertsonen kasuistika partikularren eta gizarte-testuinguruen arabera den.

Pertsona batek dituen gizarte-konexioen sarearen egiturak osatzen du pertsona horren gizarteratzea adierazten duen geruza objektiboa. Pertsona batek bere sarean dituen gizabanakoen kopurua eta normalean haiekin harremanetan egon ohi diren edo egunerokoan izan ditzakeen

pertsonen kopurua desberdina da. Pertsona batzuek sare zabala dute, senide, lagun eta bizilagun ugariz osatua; beste batzuek, berriz, askoz ere zirkulu murrizagoak dituzte. Dimentsio hori bakardade objektiboaren adierazle inplizitu gisa hartzen da (Victor *et al.*, 2000).

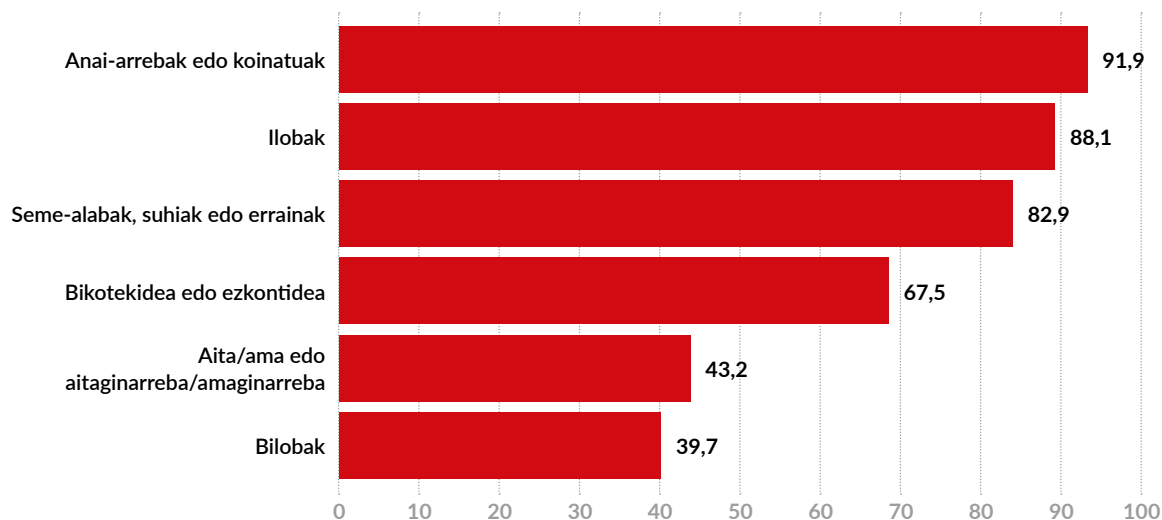
Lehenik, familia-sarearen egitura aztertzen da, pertsonen bizitzan duen garrantzia kontuan hartuta. 50 urte eta gehiagoko pertsonen %91,9k anai-arrebak edo koinatuak dituzte sarean, eta horrek esan nahi du jatorrizko familiaren lotura dela, zahartze-prozesuan zehar laguntza-iturri garrantzitsua baita pertsonentzat. Halaber, 50 urtetik gorako 10 pertsonatik 8k, gutxi gorabehera, ilobak eta seme-alabak ere badituzte, eta horrek gizarte-sare bat osatzen du, jatorrizko familiatik eta sortutako familia nuklearretik datozen loturak dituenak. Azpimarratzekoa da, halaber, ohiko laguntza-trukeetan duten garrantziagatik, bikotekidea dutenen proportzioa (%67,5) eta gutxienez guraso bat dutenena (%43,2).

Hala ere, lotura batzuk nahiko egonkor mantentzen dira, aztergai diren pertsonak diren edo 65 urtetik gorakoak soilik diren kontuan hartu gabe, hala nola anai-arrebeekin edo koinatuekin (%91,9 eta %90, hurrenez hurren), ilobekin (%88,1 eta %89,4) eta seme-alabekin (%82,9 eta %87,4); beste batzuek, aldiz, dimentsio aldaketa nabarmena izan dute. Horrela, 50 urte eta gehiagoko pertsonen %43,2k aita/ama edo aitaginarreba/amaginarreba dute, eta ehuneko hori %14,8ra jaisten da 65 urte eta gehiagoko pertsonen artean. Neurri txikiagoan, bikotekideen proportzioak behera egin du: %67,5etik %60,9ra igo da 65 urtetik gorakoen artean. Biloben kasuan, aldaketaren norabidea alderantzikatu egiten da, lotura hori duten pertsonen ehunekoak 65 urtetik gorakoen %68ra igotzen baita. Bestela esanda, hiru pertsonatik bik bilobak dituzte beren familia-sarean. Aipatu behar da pertsonen %0,8k ez lukeela inolako familia-loturarik izango beren sarean, eta proportzio hori 4.300 pertsonakoa da, biztanleriari dagokionez.

Datuak sexuaren arabera aztertzean, ia ez da alderik ikusten lotura mota desberdinak dituzten gizonen eta emakumeen ehunekoetan, bikotean izan ezik. Etxe moten azterketan ikusten zen bezala, 50 urtetik gorako gizonen %77,4k bikotekidea dute, eta balio hori %59,3ra jaisten da emakumeen artean.

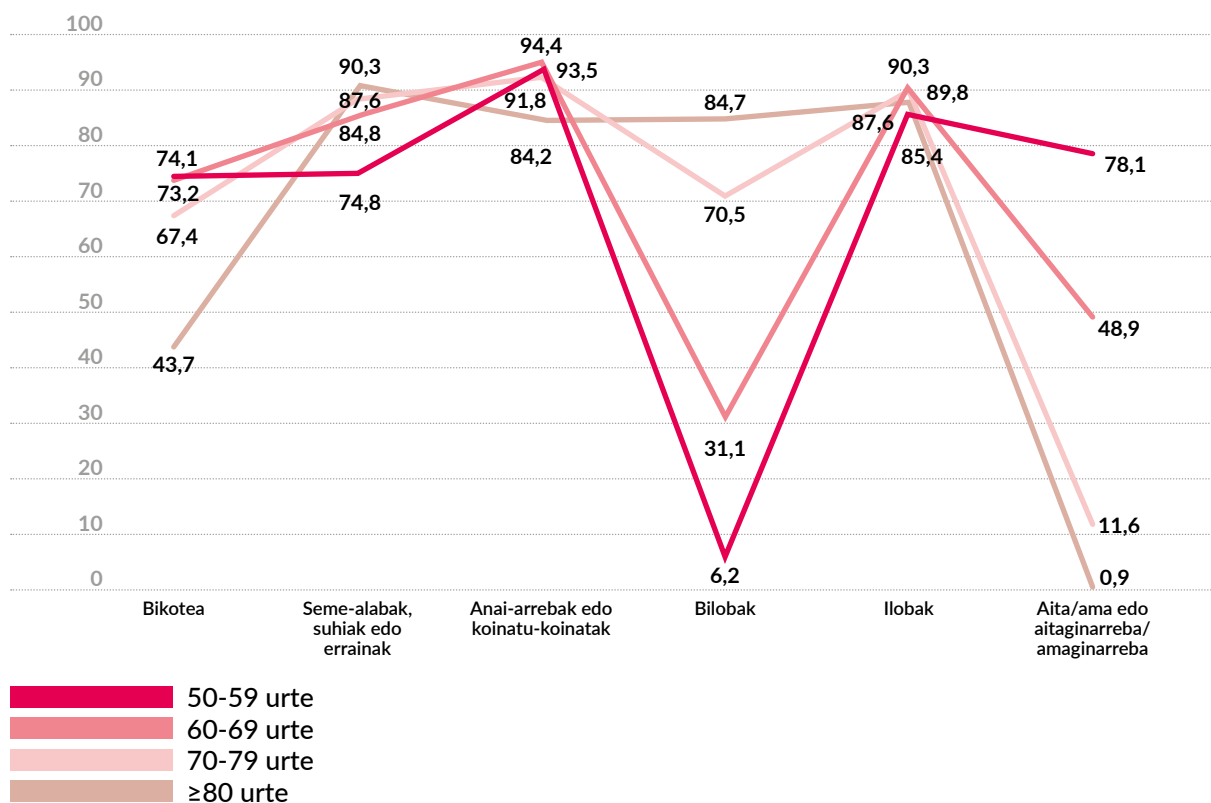
2. GRAFIKOA. Lotura mota. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Zahartzaroan zehar, bizitza on baterako funtsezkoa da gizarte-loturak izatea, eta, bereziki, familia-loturak, azterlan hau egiten den gizarte-mota kontuan hartuta. Horregatik, familia-loturak ere zehaztu dira, datuak adinaren arabera alderatuz. Emaizten arabera, sareko kide batzuk nahiko egonkor mantendu dira aztertutako hamarkadetan zehar, hala nola anai-arrebak eta koinatuak edo ilobak; beste batzuek, aldiz, kontrako aldaketak izan dituzte. Alde batetik, seme-alaben eta biloben taldean ikusten da adinean aurrera egin ahala lotura horiek dituztenen ehunekoa handiagoa dela; gurasoen edo aita-amaginarreben kasuan, berriz, portzentaje hori nabarmen murrizten da hamarkadetan aurrera egin ahala. Horrela, 80 urte betetzean sare ohikoena seme-alabek eta bilobek, anai-arrebek edo koinatuek eta horien ondorengoek osatzen dutena dela dirudi.

3. GRAFIKOA. Lotura mota adinaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Harreman motarekin batera, funtsezkoa da jakitea pertsona batek zenbat lotura dituen bere sarean, eta horrek sare sozialaren tamaina zirriboratzeko aukera ematen du. Horretarako, sarearen tamaina aztertu da, lotura motaren arabera. Lortutako balio bakarra 1 izan den bikoteaz harago, gainerako balioak tarte zabalean ibili dira. Emaizak hurrengo paragrafoetan xehatzen dira.

2. TAULA. Sarearen tamaina lotura motaren arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

	Bikotea	Seme-alabak edo suhiak edo errainak	Bilobak	Anai-arrebak edo koinatu-koinatak	Ilobak	Aita/ama edo aitagarreba/amagarreba	Lagunak
Inor ere ez	32,1	16,7	58,7	7,8	11,1	55,2	7,9
Bat	67,5	15,9	8,7	10,7	6,2	24,2	5,0
Bi	—	29,1	11,5	15,9	11,2	12,4	11,9
Hiru	—	11,4	6,7	11,6	11,1	4,9	11,2

	Bikotea	Seme-alabak edo suhiak edo errainak	Bilobak	Anai-arrebak edo koinatu- koinatak	Illobak	Aita/ama edo aitaginarreba/ amaginarreba	Lagunak
Lau	—	15,1	6,6	13,3	11,5	1,6	12,7
Bostetik zortzira	—	10,1	5,5	27,6	28,0	—	50,9
Bederatzi eta gehiago	—	1,1	0,6	12,9	19,9	—	—
ED/EDE	0,4	0,5	1,6	0,3	0,9	1,6	0,4
%GUZTIRA	100	100	100	100	100	100	100

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Loturaz gain, pertsonetako bizikidetzak eta aztertutako talde bakoitzeko duten harreman mota aztertuta dira. Ildo horretan, bikotekidea duten pertsonen %94,6 berarekin bizi da, eta %5,2k, berriz, ez. Bere ezkontidearekin bizi ez diren azpialde horretatik, %90,3k harreman erregularra dute, eta %7,6k diote ez dutela harremanik. Bestalde, bikotekidea duten pertsona guztiengana itzuliz, %96,9k uste dute bikotekidearengandik hurbil daudela, eta %2,8k diote ez dutela harremanik.

Tamainari dagokionez, sarerik zabalena ilobena da, 1 eta 37 kide artekoa, eta 10 pertsonatik 3k 5-8 iloba dituzte gutxi gorabehera. Hala ere, lotura hori duten pertsonen %0,5 bakarrik bizi da etxe berean. Bizikidetzak alde batera utzita, pertsonen erdiek harreman hurbila dute ilobekin (%50,2), haiekin harreman erregularra duten pertsonen baino 20 puntu txikiagoa (%72,8).

Neba-arreben eta koinatu-koinaten arteko lotura bigarren handiena da tamainari dagokionez, 1etik 27ra bitarteko tartea hartzen du eta batez beste 5 kide ditu. Bizkaian bizi diren pertsonen %30ek baino gehiagok mota horretako 3 lotura dituzte beren sarean. Neba-arrebak dituzten pertsonengan arreta jarritz, harreman hurbila eta ohikoa ikusten da anai-arrebeekin. Zehazki, %91,1ek komunikazio erregularra dute haiekin, baina nabarmendu behar da %7,3k ez dutela halakorik egiten. Bestalde, %81,8k gertuko harremana dute anai-arrebaren batekin, baina lotura hori duten pertsonen %15,2k diote ez dutela horrelako harremanik.

Seme-alabak, suhiak eta errainak agertzen dira hirugarren lekuan familia-sarean gehien agertzen den lotura gisa, 1etik 21era bitarteko eta batez beste 3 loturarekin. Zehazki, lotura hori duten pertsonen %54,4k 1 eta 2 arteko loturak dituzte talde horretan. Seme-alabak dituzten pertsonen %11,6k ez dute harreman erregularrik horietako batekin ere, eta %81,7k harreman erregularra dute gutxienez lotura horietako batekin. Era berean, %93,5k diote gertuko harremana dutela seme-alabaren batekin edo suhiarekin eta errainekin, eta %5,3k, berriz, kontrakoak diote.

Ondoren, bilobak ageri dira, 1etik 15era bitartekoak, eta, batez beste, 3, nahiz eta 50 urtetik gorako pertsonen %20,2k 1 eta 2 artean izan. Kasu horretan, nabarmendu behar da bilobak

dituzten pertsonen %92,3k harreman erregularra dutela haietakoren batekin, baina harremana kasuen erdietan baino ez dela gertukotzat jotzen (%48,1).

Azkenik, 50 urtetik gorako pertsonen erdiek baino gehiagok ez dute gurasorik, eta 4 pertsonatik batek aita edo ama dute. Aita edo ama edo baliokidea duten pertsonen taldea kontuan hartuta, %11,9 haiekin bizi dira, eta %88k komunikazio erregularra dute. Ehuneko hori 20 puntu jaisten da talde horretako lotura batekin, gutxienez, duten harremana hurbil ikusten duten proportzioari dagokionez.

3. TAULA. Bizikidetza, komunikazio erregularra eta harreman hurbila, lotura motaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

	Bizikidea da	Komunikazio erregularra*	Hurbileko harremana
Bikotea	94,6	90,3	96,8
Seme-alabak	45,0	81,7	93,5
Neba-arrebak	2,5	91,1	81,8
Bilobak	5,6	92,3	48,1
llobak	0,5	72,8	50,2
Aita/ama	11,9	88,0	69,3

* Gutxienez hilean behin

Iturria geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Lortutako datuak kontuan hartuta, ikusten da Bizkaian bizi den 50 urtetik gorako biztanleriak familia-sare trinkoa duela, familiako kide bakoitzarekin komunikazio erregularra duena. Era berean, nabarmendu behar da harreman ona dagoela bikotekidearekin, seme-alabekin edo anai-arrebekin, figura horiekin gertuko harremana dutela dioten pertsonen proportzio oso handiarekin. Informazio hori oso garrantzitsua da, harremanen kalitatea funtsezko elementua baita pertsonen ongizaterako.

4.2.2. Sarearekiko kontaktuaren maiztasuna eta mota

Aztertutako sare sozialaren dimentsioei pertsona batek dituen harremanak ulertzeko aukera ematen duen beste ezaugarri bat gehitu behar zaie. Lotura horietako bakoitzarekin harremanetan jartzeko maiztasuna funtsezkoa da osatzen duten gizartearekin duten partaidetza argitzeko.

Denbora-esparru jakin batean harremana zenbat aldiz mantentzen den adierazten du. Lotura horiek guztiek eta horiek ezartzeko maiztasunak laguntzen dute, neurri handi batean, pertsonen laguntza-egitura nola osatzen den jakinarazten; izan ere, egitura horren gainean oinarritzen dira elkarrekikotasun-harremanak, eta horretan ematen dute denbora batzuek eta besteek (Sancho *et al.*, 2020). Kasu honetan, denbora-esparru zabala erabili da, inkesta egin aurreko 12 hilabeteak bezala, eta elkarrekin bizi ez diren loturetan zentratu da. Halaber, harremanetarako modua hiru motatan bereizi da: aurrez aurrekoa, telefono bidezkoa eta berehalako mezularitzako programen bidez, hala nola WhatsApp.

Inkesta egin aurreko 12 hilabeteetan etxetik kanpo bizi diren senideekin harremana duten pertsonen proportzio handia ikusten da. Horrek esan nahi du Bizkaian bizi diren 50 urtetik gorako biztanleek gutxienez urtean behin izaten dutela harremana senideekin, bai aurrez aurre (%96,1), bai telefonoz (%96,6), eta, neurri txikiagoan, berehalako mezularitza-kanalen edo bideo-deien bidez (%83,6). Emaizten eredu hori sexuaren arabera mantentzen da, eta antzeko emaitzak daukate gizonen eta emakumeen artean. Hala ere, nabarmentzekoa da adinaren aldagaiaren eragina; izan ere, aurrez aurreko edo telefono bidezko kontaktua antzekoa da aztertutako adin-tarte guztietan, 70 urtetik aurrera zertxobait handiagoa, baina bat-bateko mezularitzaren kasuan ia erdira jaisten da 50-59 urtekoen tartetik (%92,2) 80 urtetik gorakoaren tartera (%56,7). Eskema hori bakarrik bizi diren pertsonen artean ere ikusten da. Azalpen potentzial bat izan daiteke 80 urtetik gorako pertsonen, pertsona bakarreko etxeetan maiz bizi direnek, ez dutela kanal hori lehentasunez erabiltzen, telefono bidezko kontaktu bat aukeratzen baitute; izan ere, litekeena da adin-tarte zaharrenetan komunikazio-kanal horiek gutxiago sartzea.

Datuak etxetik kanpo bizi diren familiako kideekin harremanetan jartzeko proportzio oso handia erakusten badute ere, kontrako datuaren irakurketak familiarekiko harremanari dagokionez kontuan hartu beharreko errealitate bat adierazten du. Bizkaian bizi diren pertsonen %3 inguruk ez dute urteko harremanik senideekin, ez presentziala (%3,8), ez telefono bidezkoa (%3,3). Horrek esan nahi du 18.000 pertsona inguruk ez dutela harremanik etxetik kanpo bizi den familiarekin. Bakarrik bizi diren pertsonen artean, balioak zertxobait aldatu dira: %5,2k ez dute aurrez aurreko harremanik, eta %3,5ek ez dute telefono bidezko harremanik. Zahartzaroaren iruditeriaren arabera, adineko pertsonen artean datua handiagoa izatea espero daitekeen arren, kontrakoa ikusten da: 50 eta 69 urte bitarteko adin-tarteak dira elkarrekin bizi ez diren familiako kideekin harreman gutxien dutenak. Datu hori 55 urte eta gehiagoko pertsonen Bizi Baldintzei buruzko Inkestan jasotakoaren oso antzekoa da. Inkesta horren arabera, %3,1ek erantzun dute ez dutela inoiz seme-alabarik ikusten, aurrez aurreko harreman bat maiztasun handienarekin mantentzen den bizikide ez den familia-lotura adierazten baitute. Beraz, badirudi familiaren esparruko gizarte-isolamenduaren dimentsioa 50 urtetik gorako pertsonen %3 ingurukoa izan daitekeela, bai Bizkaian, bai Euskadi osoan.

4. TAULA. Azken 12 hilabeteetan elkarrekin bizi ez diren senideekin izandako harreman mota, aldagai soziodemografikoen arabera. Bizkaia, 2022

		Aurrez aurre (%)	Telefonoz (%)	WhatsApp (%)
Guztira ≥50 urte		96,1	96,6	83,6
Guztira ≥65 urte		96,6	97,1	75,5
Sexua	Gizonak	96,1	95,8	85,1
	Emakumeak	96,1	97,2	82,3
Adin tarteak	50-59 urte	15,8	15,5	50,8
	0-69 urte	17,1	25,5	43,0
	70-79 urte	24,6	43,0	19,6
	80 urte	42,7	27,0	15,0
Laguntza beharra	Ez du laguntzarik behar	17,6	16,9	54,5
	Laguntza behar du	15,6	24,9	51,1
Bakarrik bizitzea	Bakarrik bizi da	94,8	96,5	73,8
	Ez da bakarrik bizi	96,5	96,6	86,4

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Lagunen kasuan, Bizkaian bizi diren 50 urtetik gorako biztanleen proportzio handi batek gutxienez urtean izaten du harremana haiekin, bai aurrez aurre (%93,6), bai telefonoz (%89,2), eta, proportzio txikiagoan, berehalako mezularitzako kanalen edo bideo-deien bidez (%83,2). Balio horiek azken urtean familiarekin izandako kontaktua baino pixka bat txikiagoak dira, batez ere telefono bidezko harremanaren kasuan (%89,2 eta %96,6, hurrenez hurren). Horrek esan nahi du talde horrekin aurrez aurreko harremana izatea nahiago dela, harremana mantentzeko bide gisa.

Emaitzen eredia mantendu egiten da datuak sexuaren arabera alderatzean. Gizonek emakumeek baino harreman handiagoa dute lagunekin, aurrez aurre eta bat-bateko mezularitzaren bidez. Izan ere, emakumeek gehiago izaten dute telefono bidezko harremana, baina aldeak nahiko txikiak dira, %3 ingurukoak. Halaber, ez da alde handirik ikusten pertsonak bakarrik edo lagunduta bizi diren kontuan hartuta.

Hala ere, adin-tarteetan aurrera egin ahala, lagunekin izandako harremanetan aldaketa handiagoa ikusten da. 70 urteko taldean, beherakada txiki bat izan da urteko aurrez aurreko harremanean, ia %4 jaitsi baita aurreko tartearekin alderatuta. Hala ere, jauzi handiena eguneroko bizitzako jardueretarako laguntzaren beharra baloratzean ikusten da, lagunekin aurrez aurreko

harremana ehuneko 23 puntu jaisten baita laguntza behar denean. Badirudi, kasu horretan, telefono bidezko harremana dela harremana mantentzeko formula, lagunartean telefono bidezko harremanak presentziala gainditzen duen kasu bakarra baita.

Kontaktuaren urteko maiztasuna oso handia da, eta hori erabilitako denbora-tarte zabalaren ondorio izan daiteke. Hala eta guztiz ere, datuak alderantzikatzean ikusten da Bizkaian bizi diren 50 urtetik gorako pertsonen %6k, gutxienez, ez dutela urteko harremanik lagunekin, ez aurrez aurre (%6,4), ez telefonoz (%10,8), eta horrek esan nahi du gutxienez 33.000 pertsonak ez dituztela ikusten urtebeteko epean. Kasu horretan, 80 urtetik gorakoen taldea da lagunekin harreman gutxien duena, besteak beste, osasunari kalte egiteagatik edo garaikideen heriotzagatik. Emaizak Eusko Jaurlaritzaren 55 urteko eta gehiagoko pertsonen bizi-baldintzei buruzko inkestan lortutakoekin alderatzean, ikusten da, Bizkaiaren kasuan, lagunekin aurrez aurreko harremanik ez izatea Euskadi osoan baino zertxobait handiagoa dela (%6,4, %4,2ren aldean).

5. TAULA. Azken 12 hilabeteetan lagunekin izandako harreman mota, aldagai soziodemografikoen arabera. Bizkaia, 2022

		Aurrez aurre (%)	Telefonoz (%)	WhatsApp (%)
Guztira ≥50 urte		93,6	89,2	83,2
Guztira ≥65 urte		91,6	88,2	72,8
Sexua	Gizonak	94,8	87,9	84,9
	Emakumeak	92,6	90,2	81,8
Adin tarteak	50-59 urte	95,7	90,2	95,3
	0-69 urte	95,0	90,5	90,2
	70-79 urte	91,5	87,8	79,0
	80 urte	89,1	86,4	51,1
Laguntza beharra	Ez du laguntzarik behar	94,5	89,4	84,2
	Laguntza behar du	71,1	82,1	59,1
Bakarrik bizi da	Bakarrik bizi da	93,0	89,9	75,4
	Ez da bakarrik bizi	93,7	88,9	85,5

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Sare sozial urria duten pertsonak kuantifikatu eta ezaugarritzeko asmoz (isolamendu sozialaren adierazle potentziala), datu batzuk atera dira, familiakoekin eta lagunekin inolako harremanik ez dutela erakusten dutenak. Datu horiei esker, sare sozialeko pertsonekin urteko inolako harremanik ez duten pertsonen proportzioa nahiko txikia dela ikus daiteke. Hala ere, isolamendu horrek pertsonengan duen eragina dela eta, komenigarritzat jo da errealitate hori zehatzago ezagutzea. Zehazki, 50 urtetik gorako Bizkaiko biztanleen %0,9k ez dute inolako familia-harremanik, eta ehuneko hori bikoiztu egiten da lagunak direnean. Oro har, pertsonen %0,1ek ez du inolako harremanik sareko ezein pertsonarekin; populazioari dagokionez, 755 pertsona dira.

Profila aldatu egiten da dagokion sareko kide motaren arabera. Nahiz eta ez diren aldatzen sexuaren arabera familia-harremanari dagokionez, bai, ordea, lagunak direnean eta sare sozialeko bi kideen multzoan, emakumeak baitira neurri handienera adierazten dutenak ez dutela harremanik lagunekin (%2,1) edo aztertutako motetako batekin ere ez (%0,2). Joera adinaren arabera aldatzen da. 50-59 urtekoen artean, bizikide ez diren pertsonekin familia-harremanik ez dutenen proportzioa handiagoa da (%1,7), eta 80 urtetik gorakoaren artean, berriz, lagun taldean gertatzen da kontakturik eza (%3,9). Antzeko eredu bat ikusten da, proportzionalki handiagoa bada ere, kontakturik eza laguntza-beharraren arabera aztertzean. Hala ere, azpimarratu behar da laguntzarik behar ez duten pertsonak direla, termino absolutuetan, familia-kontakturik eza (4.556 pertsona, 216ekin alderatuta), lagunekin harremana (9.050 pertsona, 2.033ekin alderatuta) eta, oro har, (755 pertsona, 0ekin alderatuta) gehien adierazten dutenak. Badirudi, beraz, 50-59 urteko pertsonak eta laguntzarik behar ez dutenak direla familiarekin harreman gutxien dutenak, eta lagun kasuan, berriz, adinez aurreratuenak direnak. Pertsonen sareko kide mota desberdinen irudikapena aldatu egiten da adinarekin, presentzia handiagoarekin eta adin handiagoko familiako kideekin harremanetan jartzeko maiztasunarekin, ziurrenik lagun taldean gertatzen diren bizitzako gertakariengatik.

6. TAULA. Azken 12 hilabeteetan ez du inolako kontakturik izan senideekin, lagunekin edo biekin, aldagai soziodemografikoen arabera. Bizkaia, 2022

		Inolako familia-harremanik gabe	Inolako lagunik gabe	Inolako kontakturik gabe
Guztira ≥50 urte		0,9	2,1	0,1
Guztira ≥65 urte		0,4	2,8	0,0
Sexua	Gizonak	0,9	1,7	0,0
	Emakumeak	0,9	2,4	0,2

		Inolako familia- harremanik gabe	Inolako lagunik gabe	Inolako kontakturik gabe
Adin tarteak	50-59 urte	1,7	1,2	0,4
	0-69 urte	0,6	1,8	0,0
	70-79 urte	0,4	2,6	0,0
	80 urte	0,3	3,9	0,1
Laguntza beharra	Ez du laguntzarik behar	0,9	1,8	0,2
	Laguntza behar du	1,0	9,2	0,0
Bakarrik bizitzea	Bakarrik bizi da	1,4	1,7	0,0
	Ez da bakarrik bizi	0,8	2,2	0,2

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Egindako azterketak berresten du Bizkaian ere gertatzen dela sarearen osaerari dagokionez dagoen joera; izan ere, horren arabera, pertsonak zahartu ahala, sare sozialak homogeneoagoa izateko joera du, lotura-aniztasun txikiagoz osatua. Horrela, bada, urteen poderioz, pertsonen gizarte-ehuna neurri handiagoan senitartekoek osatzen dute, eragin eta galera handiagoak izaten baitira aldi bereko pertsonen artean, hala nola lagunengan edo auzokideengan (Bowling *et al.*, 1991).

4.3. Harremanen kalitatea

Atal honetan, pertsonak beren harremanei buruz egiten duten ebaluazioa aztertzen da. Plano hori oso garrantzitsua da, behin eta berriz adierazten baitu ongizatea hobekien azaltzen eta iragartzen duen elementua dela, gizarte-harremanen alderdi kuantitatiboenei dagokienez (Cohen-Mansfield *et al.*, 2016). Zehazki, harremanen kalitatea aztertzen da lotura motaren arabera: etxeko kideetatik hasi eta auzoraino, bizikide ez diren familiako kideengandik eta lagunengandik igarota.

4.3.1. Etxeko kideekiko harremana

Pertsonak uste dute, oro har, oso ona dela haiekin bizi diren pertsonekin duten harremana. Datua proportzioetara ekarrita, Bizkaian bizi diren 50 urtetik gorako 4 pertsonatik 3k oso positibotzat jotzen dute harreman hori. Hala ere, emakumeek gizonen baino harreman txarragoa dutela jakinarazi dute. Zehazki, emakumeen %75,4k eta gizonen %80k oso ontzat jotzen dute bizikideekin duten harremana, eta emakumeen %1,1ek, gizonen %0,2ren aldean, txartzat edo

oso txartzat. Adinak aurrera egin ahala, bizikidetzako pertsonetik harremanaren balorazio apur bat txarragoa ikusten da, estimaziorik positiboena izan ezik, 70-79 eta 80 urte eta gehiagokoan artean jauzi handiagoa erakusten baitu (%80 eta %71,2, hurrenez hurren). Alde hori are handiagoa da laguntza behar duten pertsonen kasuan, beren harremana oso ona dela uste dutenen proportzioa txikiagoa baita (%61,4).

Nabarmentzekoa da %0,2tik %0,8ra bitarte ez dutela harremanik etxeko kideekin, hau da, 50 urtetik gorako 1.208 pertsona. Guztizko hori modu desberdinean banatzen da zenbait ezaugarriren arabera, eta handiagoa da laguntza behar duten eta beste mota batekoak edo bikoteki-dearekin etiketatutako etxeetako kide diren pertsonen artean.

7. TAULA. Etxeko kideekiko harremanaren balorazioa, aldagai soziodemografikoen arabera. Bizkaia, 2022 (%horizontalak)

		Ez du harremanik	Txarra edo oso txarra	Hala moduzkoa	Ona	Oso ona
Guztira ≥50 urte		0,3	0,7	2,0	18,3	77,6
Guztira ≥65 urte		0,3	1,1	3,0	16,8	76,8
Sexua	Gizonak	0,1	0,2	1,8	17,0	80,0
	Emakumeak	0,5	1,1	2,1	19,5	75,4
Adin tarteak	50-59 urte	0,2	0,5	0,7	19,9	78,5
	0-69 urte	0,3	0,0	1,5	19,6	77,4
	70-79 urte	0,2	1,0	2,1	15,1	80,0
	80 urte	0,8	2,5	6,6	15,6	71,2
Laguntza beharra	Ez du laguntzarik behar	0,2	0,7	2,0	18,1	78,2
	Laguntza behar du	3,5	0,0	1,3	23,3	61,4

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Pandemiaren aurreko datuekin alderatuta, elkarrizketatutako pertsona gehienek adierazi dute beren harremana berdin mantendu dela (%79,3), nahiz eta ia bosten batek esan duen hobera egin duela (%18). Kasu horretan, 50 eta 59 urte bitarteko pertsonak dira beren arteko harremana pandemiaren ondoren indartu dela gehien eta horiek honakoa adierazten dute.

4.3.2. Bizikide ez diren senideekiko harremana

Kasu horretan, familia-harremanen balorazioa desberdina da, eta ez da hain positiboa; izan ere, oso ontzat jotzen dituzten pertsonen proportzioa txikiagoa da (% 59,1). Emakumeek gizonen baino modu positiboagoan baloratzen dute familiako beste kide batzuekin duten harremana (% 63,6k eta % 53,7k oso ontzat jotzen dituzte), eta, aldiz, emakumeen % 1,2k diote ez dutela harremanik etxetik kanpoko familia-kiderekin. Familia osatzen duten pertsonekin gertatzen zezaren aurka, kasu honetan 80 urte eta gehiagoko emakumeak dira familiako beste kide batzuekin duten harremana positiboen baloratzen dutenak (% 72,2, adibidez, 50 eta 59 urte bitartean modu horretan sailkatzen dituztenen % 54,2ren aldean).

Bestalde, laguntza behar duten pertsona gehienek oso ontzat jotzen dute familiarekin duten harremana, eta horri dagokionez, ia ez dago alderik laguntzarik behar ez duten pertsonekin. Ikusten da alde batzuk daudela laguntza behar eta behar ez dutenen artean familia-harremanik ez duten edo harreman txarrak edo hala moduzkoak dituzten kasuetan. Agian, bakarrik bizi diren pertsonetik iruditeria soziala kontrajartzeagatik, azpimarratu behar da bakarrik bizi ez diren senideekiko harremanak bakarrik bizi ez direnak baino hobetzat jotzen dituztela (3 pertsonatik 2k oso ontzat jotzen dituzte).

Egungo gizarte-harremanak pandemiaren aurrekoekin alderatzen direnean, inkestatutako pertsona gehienek familia-harremanak berdin mantendu direla adierazten dute (% 80,6). Etxeko kideekiko harremanak ahuldu egin direla dioten proportzioa handiagoa da elkarrekin bizi ez diren senideekiko harremanei dagokien (% 7,1 eta % 1,9, hurrenez hurren). Familia-loturen ahultze horren berri gehiago ematen dute gizonen. Beste alde batetik, inkestatutako pertsonen % 11k adierazten du indartu egin dela elkarrekin bizi ez diren senideekin duten harremana, eta jarrera hori handiagoa da emakumeen eta 50 eta 59 urte bitarteko pertsonen artean. Azkenik, 80 urte eta gehiagoko pertsonen, gainerakoek baino gehiago, euren harremanak berdin mantendu direla diote.

8. TAULA. Elkarrekin bizi ez diren senideekiko harremanaren balorazioa, aldagai soziodemografikoen arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

		Ez du harremanik	Txarra edo oso txarra	Hala moduzkoa	Ona	Oso ona
Guztira ≥ 50 urte		0,8	1,2	3,2	34,8	59,1
Guztira ≥ 65 urte		0,6	1,1	3,3	28,5	65,6
Sexua	Gizonak	1,2	1,1	3,8	39,3	53,7
	Emakumeak	0,5	1,2	2,7	31,0	63,6

		Ez du harremanik	Txarra edo oso txarra	Hala moduzkoa	Ona	Oso ona
Adin tarteak	50-59 urte	1,0	1,2	3,2	39,4	54,2
	0-69 urte	0,9	2,1	3,0	41,3	51,7
	70-79 urte	0,3	0,6	3,9	27,1	67,0
	80 urte	0,6	0,1	2,5	23,8	72,2
Laguntza beharra	Ez du laguntzarik behar	0,7	1,2	3,1	35,0	59,1
	Laguntza behar du	2,2	0,5	6,7	29,7	59,7
Bakarrik bizi da	Bakarrik bizi da	1,3	1,6	3,9	27,5	65,0
	Ez da bakarrik bizi	0,7	1,0	3,0	36,9	57,4

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

4.3.3. Harremana lagunekin

Lagunen kasuan, balorazioa elkarrekin bizi ez diren senideenaren antzekoa da. Bizkaian bizi diren 50 urteko eta gehiagoko pertsonen %60,4k oso ontzat jotzen ditu haien adiskidetasun-harremanak, baina %1,3k adierazi dute ez dutela harremanik haiekin. Emakumeek gizonen baino modu positiboagoan baloratzen dituzte: emakumeen %65,2k oso positibotzat jotzen dituzte, gizonen aldean ehuneko 10 puntuko aldearekin. Adinari dagokionez, balorazioa antzekoa da gradientearen polo positiboenean; izan ere, adin-tarte bakoitzeko 10 pertsonatik 6k adierazten dute oso harreman ona dutela adiskidetasun-loturekin.

Eguneroko bizitzan laguntza behar dutenei dagokienez, lagunekin harremanik ez duten pertsonen proportzioa %6,2 da, eta ehuneko hori %1,1era jaisten da laguntzarik behar ez dutenen artean. Kontrako egoera ikusten da oso ontzat jotzen dituztenen artean. Emaizten eredu hori ez da errepikatzen datuak alderatzean pertsona bakarrik bizi den ala ez kontuan hartuta; beraz, lagunen balorazioa oso antzekoa da, apur bat positiboagoa bakarrik bizi direnen artean.

Hala ere, talde horretan ikusten da harremanen balorazioetan aldaketa handiagoa egon dela pandemiaren aurreko unearekin alderatuta. Pertsonen %76,3k diote beren harremanak berdin mantentzen direla, eta %11,5ek, gutxi gorabehera, nabarmentzen dute beren loturak indartu egin direla eta, beste horrenbeste, ahuldu egin direla. Adiskidetasun-harremanak ahuldu egin direla adierazten duten pertsonen proportzioa dezente handiagoa da adin-tarte muturrekoenetan (50-59 eta 80 eta gehiago), baina talde gazteenak ere jakinarazi du harremanak gehiago indartu direla. Beraz, adin-talde horretan izan da aldaketarik handiena lagun-sarean.

9. TAULA. Lagunekiko harremanaren balorazioa, aldagai soziodemografikoen arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

		Ez du harremanik	Txarra edo oso txarra	Hala moduzkoa	Ona	Oso ona
Guztira ≥50 urte		1,3	0,3	1,7	35,2	60,4
Guztira ≥65 urte		1,5	0,2	2,1	35,0	59,4
Sexua	Gizonak	1,5	0,2	1,8	40,6	54,5
	Emakumeak	1,2	0,3	1,6	30,7	65,2
Adin tarteak	50-59 urte	1,0	0,4	1,5	35,0	61,8
	0-69 urte	1,1	0,1	0,8	38,0	59,2
	70-79 urte	0,9	0,0	1,7	34,8	60,7
	80 urte	3,0	0,6	3,6	31,3	58,9
Laguntza beharra	Ez du laguntzarik behar	1,1	0,3	1,6	35,3	60,6
	Laguntza behar du	6,2	0,0	4,0	34,4	53,6
Bakarrik bizi da	Bakarrik bizi da	1,0	0,0	1,4	33,5	62,2
	Ez da bakarrik bizi	1,4	0,4	1,8	35,7	59,8

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

4.3.4. Auzotarrekiko harremana

Auzoko pertsonetikiko harremanen esparruan, emaitzen eredia nabarmen aldatzen da beste zirkulu batzuekin alderatuta. Alde batetik, lagina osorik hartuta, ikusten da pertsona gehienek beren arteko harremanak balioespen on samartzat hartzen dituztela, eta, horrela, puntu bat jaisten dute balorazio-gradientean. Era berean, %6k adierazi dute ez dutela harremanik bere auzoko pertsonekin. Emaitzak sexuaren arabera bereizten baditugu, ikusten da emakumeen proportzio handiago batek oso ontzat jotzen duela auzokideekiko harremana: emakumeen %34,3k eta gizonen %25,4k. Ez da gutxiesgarria gizonen %10,5ek auzokideekiko harremana hala moduzkotzat hartzea, eta elkarriketatzailerak ez du kategoria hori hitzez adierazten.

Nabarmenezkoa da, halaber, adinean aurrera egin ahala, bizilagunekin duten harremana oso ontzat jotzen duten pertsonen proportzioa handitu egin dela, 55-59 urteko tartean lortutako proportzioa bikoiztuz (%22,4), 80 urtetik gorako pertsonen %47ra iritsi arte. Horrek esan nahi du beren auzoetan adinean aurrera egin duten pertsonak gehiago errotuta daudela, gaur egun goekin alderatuta auzokideekiko harremanak kualitatiboki desberdinak diren une sozial batean.

Bakarrik bizi direnen artean, muturreko erantzunen proportzio handiagoa ikusten da beste pertsona batzuekin bizi direnen artean baino; hala, maizago baloratzen dute auzotarrek duten

harremana oso ona dela (%38,1 eta %28, hurrenez hurren) edo inolako harremanik ez dutela adierazten dute (%8,9 eta %5,2, hurrenez hurren).

Auzotasunarekiko harremanak izan dira proportzio handiengan mantendu direnak (%83), nahiz eta elkarrizketatutako pertsonen %9,8k adierazi duten indartu egin direla. Beste behin ere, 50-59 urte bitarteko taldea da bere harremanetan aldaketa handiena izan duena, pandemiaren aurreko unearekin alderatuta; 80 urte eta gehiagokoak, berriz, neurri handiagoan adierazi dute bere harremanek berdin jarraitu dutela.

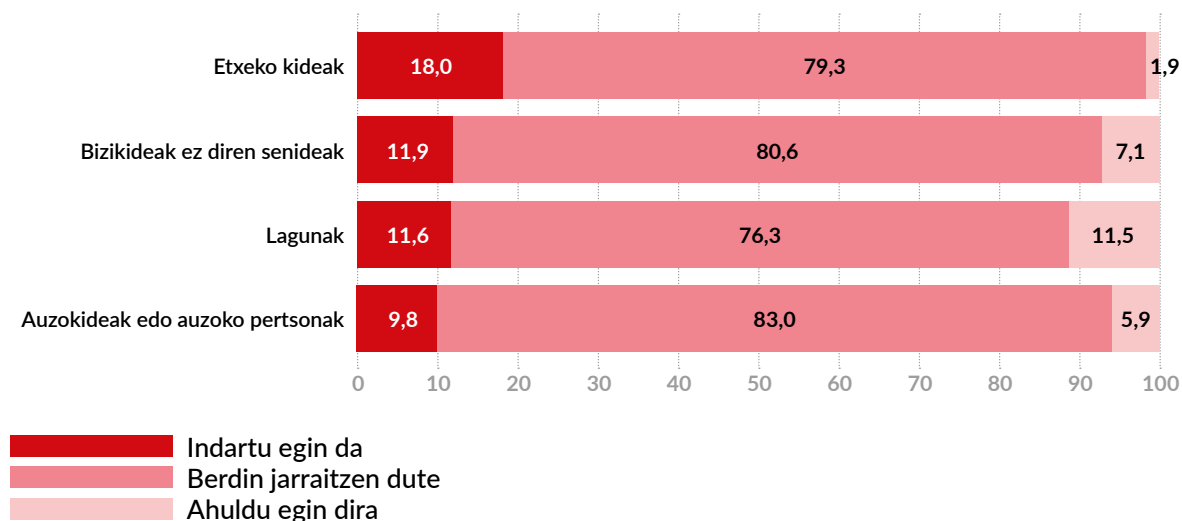
10. TAULA. Auzotarrekiko harremanaren balorazioa, aldagai soziodemografikoen arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

		Ez du harremanik	Txarra edo oso txarra	Hala moduzkoa	Ona	Oso ona
Guztira ≥50 urte		6,0	1,3	8,7	51,7	30,2
Guztira ≥65 urte		5,6	1,2	7,4	45,7	37,7
Sexua	Gizonak	6,2	1,3	10,5	54,7	25,4
	Emakumeak	5,8	1,3	7,2	49,3	34,3
Adin tartekak	50-59 urte	6,8	1,2	9,1	59,7	22,4
	0-69 urte	6,0	1,6	11,4	54,9	23,3
	70-79 urte	4,9	1,1	7,8	45,2	39,3
	80 urte	5,9	1,5	4,5	37,8	47,0
Laguntza beharra	Ez du laguntzarik behar	1,1	0,3	1,6	35,3	60,6
	Laguntza behar du	6,2	0,0	4,0	34,4	53,6
Bakarrik bizitzea	Bakarrik bizi da	8,9	0,4	7,1	43,6	38,1
	Ez da bakarrik bizi	5,2	1,6	9,2	54,0	28,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

4. GRAFIKOA. Harremana pandemiaren aurreko unearekin alderatuta, loturaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

4.3.5. Laguntza-trukeak

Gizarte-harremanen beste dimentsio garrantzitsu bat sarearen funtzionamendua da. Sarearen alderdirik aztertutakoa kide bakoitzarengandik jasotako eta emandako laguntza da. Dimentsio horrek harreman pertsonalak baloratzen laguntzen du, eta pertsona baten behar sozialak asetzeko funtsezko modutzat hartu da, hautemandako bakardadearen antitesi gisa proposatzeraino (Schoenmakers, 2013). Kasu honetan, laguntza modu orokorrean hartu da, lotura-motaren arabera bereizi gabe, eta, horregatik, erantzunak hauei buruzkoak dira: elkarriketatutako pertsonen behar izanez gero laguntzeko pertsonarik duten beren sare sozialean, eta laguntzarik behar izanez gero zer pertsonarengana jo dezaketen.

Hamar pertsonatik zortzik adierazi dute arazoetan lagundu diezaieketen norbait dutela, adibidez, laguntza ekonomikoa behar izanez gero, mendekotasuna duen pertsonaren bat zainduz edo, behar izanez gero, bere burua zainduz edo laguntza emozionala emanez. Emakumeek uste dute babes-figura hori gizonek baino neurri handiagoan dutela (%85,6 eta %78,6, hurrenez hurren), eta adinari dagokionez, 70 eta 79 urte bitartekoen artean handiagoa da laguntza ematen dion inor ez dutela gehien dioten taldea. Bestalde, laguntza behar dutenen edo bakarrik bizi direnen artean ez da ia alderik ikusten, eta horrek erakusten du elkarriketatutako pertsonen konfiantza dutela beren laguntza-sarearekiko.

Kontrako kasuan, hau da, inkestari erantzuten dion pertsonak laguntzeko norbait izatean, beste batzuek arazoak badituzte, ikusten da ehunekoak behera egiten duela adinean aurrera egin

ahala, eta ehuneko 10 puntuko beherakada izaten dela adin-tarte bakoitzean; 80 urte eta gehiagoko pertsonen kasuan, %62,6ra iristen da. Eguneroko jardueretarako laguntza behar duten pertsonen kasuan, proportzioa %55,6ra jaisten da. Dimentsio hori garrantzitsua da pertsonen ongizaterako eta harremanetatik lortzen den sarietarako, baliagarritasunaren eta elkarrekikotasunaren sentimenduak behera egiten baitu pertsonak mendetasuna duten egoeretan edo adin handiagoetan (Machielse *et al.*, 2022).

11. TAULA. Lagundu dezaketen edo nori lagundu diezaioketen pertsonak izatea, aldagai soziodemografikoen arabera. Bizkaia, 2022 (%)

		Lagun diezaioketen pertsonak dituzte	Laguntzen dieten pertsonak dituzte
Guztira ≥50 urte		82,4	81,0
Guztira ≥65 urte		82,1	69,1
Sexua	Gizonak	78,6	79,6
	Emakumeak	85,6	82,1
Adin tarteak	50-59 urte	85,2	90,4
	0-69 urte	82,7	87,1
	70-79 urte	76,1	71,8
	80 urte	84,5	62,6
Laguntza beharra	Ez du laguntzarik behar	82,4	82,1
	Laguntza behar du	84,2	55,6
Bakarrak bizitzea	Bakarrak bizi da	80,8	73,7
	Ez da bakarrak bizi	82,9	83,1

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

4.4. Hautemandako bakardadea

Ondoren, bakardade subjektiboaren dimentsio bat aztertzen da, hau da, konpainiaren mira izatea. Dimentsio bakarra neurtzen bada ere, zeharkako hurbilketa baten bidez eta ez hain modu inbaditzailean, bakardade-sentimenduak islatzen dituen egoera batek errealitate bat erakuts dezake, eta errealitate hori ezagutzea interesgarria da pertsonen gizarte-harremanak aztertzean.

Bizkaian bizi den 50 urtetik gorako biztanleriaren ia bostenak dio beti edo ia beti faltan botatzen duela konpainia, eta proportzio hori nabarmena da. Zifra hori igo egiten da gutxienez 65 urteko adina ezartzen denean, %23,7ra igoz. Emaizak sexuaren arabera aztertzean, ikusten da emaku-

meek neurri handiagoan adierazten dutela sentrazio hori, nahiz eta gizonen proportzioa oso antzekoa den. Sexuen arteko antzekotasun hori esperientzia horri buruz galdetzeko moduaren ondorio izan daiteke; izan ere, konpainiaren dimentsioak neurri txikiagoan piztu lezake gizonen beren bakardade-pertzepzioak partekatzeo duten errezeloa.

Konpainia faltan izaten den maiztasuna askoz ere handiagoa da adin-tarte aurreratuenetan; izan ere, 80 urteko eta gehiagoko pertsonen ia bostenak dira beti konpainia falta dutenak (% 23,7), 50-59 urteko pertsonen % 5,6ren aldean. Azpimarratzekoa da, halaber, konpainia inoiz faltan botatzen ez duten pertsonen proportzioa antzekoa dela aipatutako tarte horietan; izan ere, 70-79 urtekoen artean, badirudi gutxiago sentitzen dutela sentrazio hori.

Datuak laguntza-beharraren edo pertsonak bakarrik bizi diren ala ez kontuan hartuta alderatzen baditugu, ikusiko dugu bi taldeek maizago izaten dutela konpainiarik eza. Horrela, bakarrik bizi diren eta beste pertsona batzuen konpainia beti edo ia beti faltan duten pertsonen proportzioak bikoiztu egiten du lagunduta bizi direnen proportzioa (% 29,9 eta % 15,1, hurrenez hurren). Laguntza-premiaren kasuan, aldea oso antzekoa da (% 29,4 eta % 17,9, hurrenez hurren), eta nabarmendu behar da laguntza behar duten 4 pertsonatik 1ek beste pertsona batzuen konpainia faltan dutela beti. Larogeitaka urtekoen profila, laguntza behar duena edo bakarrik bizi dena, lehentasunetako bat da bakardadeei heldu nahi dieten ekintzei dagokienez, konpainiaren dimentsioa soilik kontuan hartzen denean. Hala ere, ezinbestekoa da gogoratzea hautemandako bakardadea ez dela mugatu behar konpainia ebaluatzeraz.

12. TAULA. Beste pertsona batzuen konpainiaren mira izatea, aldagai soziodemografikoen arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

		Beti	Ia beti	Batzuetan	Ia inoiz ez	Inoiz ez
Guztira ≥50 urte		10,4	8,0	40,3	20,4	20,3
Guztira ≥65 urte		14,3	9,4	35,4	17,8	22,7
Sexua	Gizonak	9,9	7,0	39,7	23,3	19,8
	Emakumeak	10,8	8,9	40,9	18,1	20,8
Adin tarteak	50-59 urte	5,6	6,1	46,0	24,1	17,4
	0-69 urte	7,8	8,7	42,1	22,4	18,6
	70-79 urte	11,3	8,5	35,0	17,6	26,9
	80 urte	23,7	10,3	32,1	13,0	20,9

		Beti	la beti	Batzuetan	la inoiz ez	Inoiz ez
Laguntza beharra	Ez du laguntzarik behar	9,8	8,1	40,4	20,7	20,5
	Laguntza behar du	23,9	5,8	38,0	13,8	17,9
Bakarrik bizitzea	Bakarrik bizi da	18,8	11,1	38,9	14,9	15,7
	Ez da bakarrik bizi	8,0	7,1	40,7	22,0	21,7

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

4.5. Erronka sozialak

Kapitulu honetan, 50 urtetik gorako pertsonen Bizkaian dituzten gizarte-harremanak aztertu dira. Horien garrantzia harreman sozialek osasunari eta ongizateari dagokienez duten zeregina defendatzen duen ebidentzia metatuarekin lotzen da, prebentziozko helburuekin sustatu behar den osasun publikoko faktore gisa defendatzen dituzten egileekin (Holt-Lunstad, 2017). Oro har, 50 urtetik gorako biztanleen artean gizarte-sare zabala, trinkoa eta positiboki baloratua ikusten da. Hala eta guztiz ere, gizarte-erronka ekar dezaketen eta datozen urteetan politika publikoak garatzeari begira kontuan hartu behar diren alderdiak aipatzen dira puntu honetan.

Lehenengoak lotura sozialak mantentzeko egiten dio erreferentzia. Taldeen arteko kontaktua egonkor samar mantentzen bada ere, bitarteko digitalen bidez izan ezik, laguntzaren beharra mantentzen den harremanaren desberdintasuna markatzen duen faktore gisa agertzen da, bereziki lagunen taldean jartzen da arreta. Horiek ongizate-iturri eta bizitzan zehar esanahi garrantzitsua dutenez, beharrezkoa da haiei aintzatespen egokia ematea eta pertsonen dauden harremanen eusten lagunduko dieten bitartekoak ematea, nahiz eta eguneroko bizitzako jardueretan mugak agertu.

Bigarren erronka 50 urtetik gorakoen eta 80 urtetik gorakoen lotura sozialak kontuan hartzea da. Ikusitako datuen arabera, 50 eta 59 urte bitarteko pertsonen guraso bakarrek beste adin-talde batzuek baino neurri handiagoan osatzen dute, kasu batzuetan gurasoekin bizi dira eta, ziurrenik, laguntzak ematen dituzte. Gainera, talde horretan ikusten da etxetik kanpo bizi diren senideekin kontakturik ez dagoela. Hala ere, kontua ez da soilik adin kronologikoa *per se* kontuan hartzea, baizik eta bizi-gertaerak eta adin-taldeen arteko harremanak moldatzen dituzten inguruabarrak ulertzea, gizarte-sareari eta pertsonen laguntzari eusteko aukera emango duten bitartekoak ahalbidetzeko.

Hirugarren erronkak pertsona bakarreko etxeekin du zerikusia. Horietan, konpainiarik ezaren pertzepzioa oso maiz agertzen da, eta arreta eskatzen du; izan ere, pertsona bakarreko etxeetan bizi direnek beren harremanak positiboki baloratzen dituzten arren eta beren gizarte-sarea osatzen duten pertsonekin harremana duten arren, konpainiaren beharra ia etengabe agertzen da. Horrek esan nahi du haien harremanen dimentsioren batek abordatzea eskatzen duela, eta abordatzeak arreta jarri behar duela haien pertzepzioa bultzatzen ari den behar zehatzean, haien lehentasunekin bat etorritz.

Hala ere, kapitulu honetan aldagai soziodemografiko batzuen araberrako dimentsio batzuk laburki aztertu badira ere, estrategia eta politika publikoen bidezko esku-hartzeari begira, kontuan hartu behar da aldagai indibidualen eta testuinguruaren arteko erlazioa, bizi-zikloan zehar agertzen, indartzen eta mantentzen dena. Bizitzan zehar jazotzen diren gertaerek eta horiek gertatzen diren testuinguru sozialak emaitza konplexuak eragiten dituzte, harreman eta jarduera sozialei eragiten dietenak, eta kausazko harreman konplexuen bidez iraun dezaketen egoeretan gertatzen direnak.

Biztanleriaren gizarte-konexioaren maila ezagutzeko eta hobetzeko kezkaren ondorioz, planetako hainbat puntutan politika publikoak landu dira. Politika horiek gizarte-loturak sustatzearen garrantzia nabarmentzen dute, harremanekin lotutako egoera negatiboak prebenitzeko eta horiei aurre egiteko bitarteko gisa, bereziki hautemandako bakardadeari eta gizarte-isolamenduari dagokienez. Gai honen garrantziari buruzko kontzientziazioa hain da handia, non berriki argitaratu den ikerketa bat 52 herrialdeetako politika nazionalak aztertzan dituen eta bakardadea eta isolamendu soziala arazo sozial eta osasun publikoko arazo gisa gero eta gehiago lehenesten direla nabarmentzen duena (Goldman *et al.*, 2024).

Bizkaian 50 urtetik gorakoen artean ikusitako erronkei aurre egiteko aukera iradokitzeke, gizarte-konexioa sustatzeko esku-hartzeen eraginkortasuna ebaluatzen duten azterlan berrietako zenbait ondorio errekurritzen dira. Bideetako bat taldeekin lan egitea da, eta horiek emaitza positiboak edo tartekoak erakusten dituzte etorkizuneko arazoei aurrea hartzeko orduan, harremanei dagokienez. Jakina da adinekoen sare sozialaren tamainak behera egiten duela hainbat zirkunstantziaren ondoren, hala nola ezkontide baten heriotza, gaixotasunen edo ezintasunen agerpena, erretiroa eta diru-sarrera txikiak dituzten pertsonen artean ere (Bacsu *et al.*, 2012; Russell eta Schofield, 1999), eta horrek isolamendu soziala edo bakardade pertzepzioa eragin dezake (Holt-Lunstad *et al.*, 2015). Pertsonentzat garrantzitsuak diren eta harreman esanguratsuak sustatzen dituzten jardueretan parte hartzea bultzatzeak, bai eta inguruneen laguntasuna sustatzeak ere, esparru egokia sor dezake pertsonak dagoeneko dituzten harremanei eusteko, eta, aldi berean, konexio berriak garatzeko aukerak handitzen dira, modu prebentiboan lan eginez. Gizarte-konexioaren garapenak gizarte-harremanaren egiturazko zenbait alderdi eskatzen ditu, hala nola, adineko pertsonak beste pertsona batzuekin sozialki inplikatzeko aukerak ematen dituen ohiko harremana mantentzea (Russell eta Schofield, 1999).

Hala ere, gizarte-konexioa sustatzeko esku-hartze goiztiarra gizarte-sare berri bat sortzetik harago doa, harreman bat lotura esanguratsu bihurtzen duten gakoak aurkitu nahi baititu, esku-hartzeetan integratzeko. Komunitatean oinarritutako gizarte-konexioko programa bat garatzeko funtsezko aurkikuntzek adinekoek gutxienez sei hilabetez parte hartu eta konpromisoa hartu nahi duten jardura motak barne hartzen dituzte (Farrance *et al.*, 2016). Suragarn *et al.*-ek (2022) berrikusitako esku-hartzeen emaitzen arabera, Sancho *et al.*-ek (2020) lortutako aurkikuntzak indartzen dituen, badirudi jardura esanguratsuak garrantzi handia duela haien inguruan kalitate-harremanak artikulatzeko bitarteko gisa, eta horrek, era berean, epe luzerako parte-hartzea errazten du. Hala ere, ez da ahaztu behar diseinatutako esku-hartzeetan elementu gehiago hartu behar direla kontuan, hala nola, pertsonen arteko loturak sortzeko trebetasunak menderatzea eta beharrak sakonki detektatzea, pertsonen antzeko esku-hartzei eta haien zirkunstantzia bereziei buruzko gida egokia emateko.

Era berean, beharrezkoa da esku-hartze zuzenen bidezko abordatzea zaintzea harremanen eremuan gabeziak edo beharrak daudenean, hala nola laguntza behar duten edo bakarrik bizi diren pertsonen artean, hemen lortutako datuen arabera. Hala ere, sakon ulertu behar dira premiak sortzen eta mantentzen dituzten mekanismoak, eraginkorrak izan daitezten beharrezkoak diren alderdiak lantzen dituzten esku-hartze konplexuak garatzeko. Ildo horretan, bakardadea hobetzea helburu duten esku-hartzeen analisiak agerian uzten du egungo esku-hartzeen ondorioak moderatuak baino ez direla (Goldman *et al.*, 2024), eta oraindik gutxi dakigula adinekoen gizarte-lotura hobetzen duten ikuspegiei buruz, nahiz eta haien eraginkortasuna ebaluatu duen azterlan ugari dauden (Victor *et al.*, 2018, besteak beste). Esku-hartze eraginkorren ikuspegitik, oraindik bidea dago jakiteko zer den eraginkorra konexio sozialak hobetzeko eta zer laguntzen duen bakardadea murrizten, baina batez ere zerk, norentzat eta zein baldintzatan funtzionatzen duen doitzeko. Ildo horretan, duela gutxi egindako metanalisi batek esku-hartzeen diseinua eta harreman-gabezia espezifikoak hobeto parekatu behar direla adierazi du (Lasgaard *et al.*, 2022).

Amaitzeko, beharrezkotzat jo da baliabideak pertsonen behar zehatzak identifikatzera bideratzea, baita arlo sozialean gabezia handiena dutenak lortzera ere. Normalean, pertsona batek bere gizarte-sarean gabeziak izatea eragiten duten faktore berak bat datoz pertsona horren sarbidea oztopatzen duten faktoreekin. Berriki egindako berrikuspen batek agerian utzi du gizarte-konexioaren sustapena komunitatean bizi diren, osasun ona duten eta gizarte-ekitaldietan edo ariketa fisikoko programetan parte har dezaketen helduei zuzentzen zaiela batez ere. Gaixotasun kronikoak eta ezintasunak dituzten pertsonak, aldiz, parte-hartzea murriztuta ikus dezakete, eta horrek, azken batean, gizarte-konexiorik eza dakar (Suragarn *et al.*, 2022). Hori, oraindik ere, erronka bereziki zaila da konpontzen, eta laguntza behar duten pertsonen gizarte-premiak asetzeko berariaz diseinatutako programak garatzea eskatzen du.

Sozialki konektatuta dagoen komunitate bat eraikitzeak denbora eskatzen du, baina baita baliabide ekonomikoak, ekintzaren koordinazioa eta ezagutza ere, kalitatezko gizarte-sareak sortzea eta mantentzea kontuan hartzen duten esku-hartze eraginkorrak diseinatzeko, probatzeko eta eskalatzeko, baita esku-hartze zuzena ere, harreman-gabeziak daudenean. Horretarako, funtsezkoa da harremanen esparrua eta esparru horretan eragin nahi duten esku-hartzeak barne hartzen dituen esparru bat sartzea, betiere pertsonen beharrak hobeto identifikatzeko eta esku-hartzeetan elementu eraginkorrak hautemateko ezagutza eta ebidentzia sortuz, martxan jarritako neurriek hurrengo urteetan landu beharreko gizarte-erronketan eragina izan dezaten.

BIBLIOGRAFIA

- Bacsu, J. R. *et al.* (2012): "Healthy aging in place: supporting rural seniors' health needs", *Online Journal of Rural Nursing and Health Care*, 12. liburukia, 77-87. or., <<https://doi.org/10.14574/ojrnhc.v12i2.52>>.
- Barnes, M.; Blom, A.; Cox, K. eta Lessof, C. (2006): *The social exclusion of older people: evidence from the first wave of the English Longitudinal Study of Ageing (ELSA): final report*, Londres, Office for the Deputy of Prime Minister, <https://ifs.org.uk/sites/default/files/output_url_files/odpm-social_exclusion.pdf>.
- Bowling, A. (1995): "The most important things in life: comparisons between older and younger population age groups by gender", *International Journal of Health Sciences*, 5. liburukia, 169-175. or.
- Bowling, A.; Farquhar, M. eta Browne, P. (1991): "Life satisfaction and associations with social networks and support variables in three samples of elderly people", *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 6. liburukia, 549-566. or., <<https://doi.org/10.1002/gps.930060803>>.
- Cable, N.; Bartley, M.; Chandola, T. eta Sacker, A. (2013): "Friends are equally important to men and women, but family matters more for men's well-being", *Journal of Epidemiology and Community Health*, 67. liburukia, 166171. or., <<https://doi.org/10.1136/jech-2012-201113>>.
- Cohen-Mansfield, J.; Hazan, H.; Lerman, Y. eta Shalom, V. (2016): "Correlates and predictors of loneliness in older-adults: a review of quantitative results informed by qualitative insights", *International Psychogeriatrics*, 28. liburukia, 557-576. or., <<https://doi.org/10.1017/S1041610215001532>>.
- Farrance, C.; Tsofliou, F. eta Clark, C. (2016): "Adherence to community-based group exercise interventions for older people: a mixed-methods systematic review", *Preventive Medicine*, 87 liburukia, 155-166. or., <<https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2016.02.037>>.
- Goldman, N.; Khanna, D.; El Asmar, M. L., Qualter, P. eta El-Osta, A. (2024): "Addressing loneliness and social isolation in 52 countries: a scoping review of national policies", *BMC Public Health*, 24. liburukia, 1207, <<https://doi.org/10.1186/s12889-024-18370-8>>.
- Holt-Lunstad, J. (2017): "The potential public health relevance of social isolation and loneliness: prevalence, epidemiology, and risk factors", *Public Policy & Aging Report*, 27. liburukia, 127-130. or., <<https://doi.org/10.1093/ppar/prx030>>.
- Holt-Lunstad, J.; Smith, T. B.; Baker, M.; Harris, T. eta Stephenson, D. (2015): "Loneliness and social connection as risk factors for mortality: a meta-analytic review", *Perspectives on Psychological Science*, 10. liburukia, 227-237. or., <<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25910392/>>.
- Hughes, M. E.; Waite, L. J.; Hawkey, L. C. eta Cacioppo, J. T. (2004): "A short scale for measuring loneliness in large surveys: results from two population-based studies". *Research on Aging*, 26. liburukia, 655-672. or., <<https://doi.org/10.1177/0164027504268574>>.
- Lasgaard, M. *et al.* (2022): "Are loneliness interventions effective in reducing loneliness? A meta-analytic review of 128 studies", *European Journal of Public Health*, 32. liburukia, ckac129266, <<https://doi.org/10.1093/eurpub/ckac129.266>>.
- López Villanueva, C. eta Pujadas, I. (2018): "Vivir solo en España. Evolución y características de los hogares unipersonales en la vejez", *Panorama Social*, 28. liburukia, 93-115. or., <<http://hdl.handle.net/2445/132857>>.

- Macià, D. et al. (2021): "Meaning in life: a major predictive factor for loneliness comparable to health status and social connectedness", *Frontiers in Psychology*, 12. liburukia, 1-12. or., <<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.627547>>.
- Marsillas, S.; Molina, M. A. eta Del Barrio, E. (2022): *Tejido social y soledades: estudio sobre las condiciones de vida de 55 y más años en Euskadi*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritza, <https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/publicaciones_ss/es_publica/adjuntos/TEJIDOSOCIALYSOLEDADES_es.pdf>.
- Meslé, F. (2006): "Recent improvements in life expectancy in France: men are starting to catch up", *Population*, 61. liburukia, 365-387. or.
- Pérez Díaz, J. eta Abellán, A. (2015): "Envejecimiento y dependencia", hemen: Torres Alberro, C. (ed). *España 2015. Situación Social*, Madril, Centro de Investigaciones Sociológicas, 148-157. or., <<http://hdl.handle.net/10261/134227>>.
- (2018): "Envejecimiento demográfico y vejez en España", *Panorama Social*, 28. liburukia, 11-47. or., <<http://hdl.handle.net/10261/241140>>.
- Puga, M. D.; Abellán, A. eta Sancho, M. T. (2006): "Mayores y familia en la sociedad actual", hemen: Fundación Encuentro (ed.), *Informe España 2006: una interpretación de su realidad social*, Madril, Fundación Encuentro, 263-333. or., <<http://hdl.handle.net/10261/34957>>.
- Russell, C. eta Schofield, T. (1999): "Social isolation in old age: a qualitative exploration of service providers' perceptions", *Ageing & Society*, 19. liburukia, 69-91. or., <<https://doi.org/10.1017/S0144686X98007181>>.
- Sánchez Rodríguez, M. M. (2009): "Determinantes sociales de la soledad en las personas mayores españolas: dar y recibir apoyo en el proceso de envejecer" [doktorego-tesia], Universidad de Salamanca, <<https://hdl.handle.net/10366/76320>>.
- Sancho, M. (2010). *Cien propuestas para avanzar en el bienestar y el buen trato a las personas que envejecen. Bases para un plan de acción*, Gasteiz, Eusko Jaurlaritza, <[https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/planes_ss/es_planes/adjuntos/Doc%20100%20propuestas%20\(final%202012\).pdf](https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/planes_ss/es_planes/adjuntos/Doc%20100%20propuestas%20(final%202012).pdf)>.
- Sancho, M.; Del Barrio, E.; Díaz-Veiga, P.; Marsillas, S. eta Prieto, D. (2020). *Bakardadeak: explorando soledades entre las personas que envejecen en Gipuzkoa*, I. g., Fundación Matia Instituto Gerontológico, <https://www.matiainstituto.net/sites/default/files/archivospdf/bakardadeak_informe_completo.pdf>.
- Schoenmakers, E. C. (2013): "Coping with loneliness" [doktorego-tesia], Vrije Universiteit Amsterdam, <<https://research.vu.nl/en/publications/coping-with-loneliness>>.
- Suragarn, U.; Hain, D. eta Pfaff, G. (2022): "Approaches to enhance social connection in older adults: an integrative review of literature", *Aging and Health Research*, 1. liburukia, 100029, <<https://doi.org/10.1016/j.ahr.2021.100029>>.
- Valtorta, N. K.; Kanaan, M.; Gilbody, S.; Ronzi, S. eta Hanratty, B. (2016): "Loneliness and social isolation as risk factors for coronary heart disease and stroke: systematic review and meta-analysis of longitudinal observational studies", *Heart*, 102. liburukia, 1009-1016. or., <<https://doi.org/10.1136/heartjnl-2015-308790>>.
- Victor, C.; Scambler, S.; Bond, J. eta Bowling, A. (2000): "Being alone in later life: loneliness, social isolation and living alone", *Reviews in Clinical Gerontology*, 10. liburukia, 407-417. or., <<https://doi.org/10.1017/S0959259800104101>>.

- Victor, C. et al. (2018): *An overview of reviews: the effectiveness of interventions to address loneliness at all stages of the life-course*, l. g., What Works Centre for Wellbeing, <https://whatworkswellbeing.org/wp-content/uploads/2020/01/Full-report-Tackling-loneliness-Oct-2018_0151580300.pdf>
- Waldinger, R. eta Schulz, M. (2023): *The good life: lessons from the world's longest study on happiness*, New York, Simon & Schuster.

*Bizitza Luzearen eta Erronka
Demografikoaren Zuzendaritza
Gizarte Ekintza Saila*

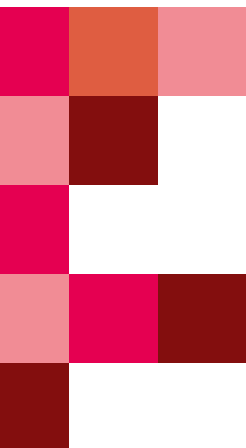
Aisialdia, boluntarioritza eta asoziazionismoa

María Silvestre Cabrera

Gizarte eta Giza Zientzien Fakultatea, Deustuko Unibertsitatea

Iratxe Aristegui Fradua

Gizarte eta Giza Zientzien Fakultatea, Deustuko Unibertsitatea

LABURPENA

Kapitulu honetan aisialdiko jarduerak, boluntariorik gabe -aisialdi solidario gisa ulertuta- eta parte-hartze soziala aztertzen dira, Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen asoziazionismo mailatik abiatuta. Sexua, adina, ikasketa-maila, okupazioa, prestakuntza eta erlijioetasuna bezalako aldagaiek aisialdiko jardueretan eta adinekoen parte-hartze sozialean duten eragina aztertzen du, eta onartzen du ez dela talde homogeneo bat, baizik eta, beste bizi-une batzuetan gertatzen den bezala, gaztaroan edo helduaroan, hainbat jarrera eta portaera sozial hauteman daitezkeela genero-baldintzatzaileen eta baldintza sozioekonomikoen arabera. Datuek Bizkaiko adinekoen aisialdiko eta parte-hartze sozialeko jardueren aniztasuna berresten dute. Sexua, adin-taldea, hezkuntza eta prestakuntza dira aurkitutako desberdintasun batzuk azaltzen dituzten aldagaiak.

1. SARRERA

Kapitulu honetan Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen kapital soziala aztertzen da. Kapital sozial hori hiru dimentsiotan neurtu da: aisialdiko jarduerak, boluntariotza eta asoziazionismo maila. Genero-ikuspegi intersektzionala funtsezkoa izan da hobeto ulertzeko nola parte hartzen duten 50 urtetik gorako emakumeek eta gizonak Bizkaiko kapital sozialean.

50 urtetik gorakoek beren denbora libre nola hautematen duten erakutsi nahi izan da, bai eta zer aisialdi-jarduera egiten dituzten edo ariketa fisikoa egiten duten ere. Era berean, boluntariotza-jardueretan duten partaidetza-maila eta elkarteei atxikita duten parte-hartze soziala azpimarratu dira. Sexuaren, adinaren, pertsona horien lan-egoeraren eta bizi-egoeraren edo prestakuntzaren arabera ezartzen diren aldeak azpimarratu dira, ez bailuke zentzurik izango gizarte-talde bat modu homogeneousan tratatzea beren bizitzaren erdira iritsi delako bakarrik. Laburbilduz, kapituluaren helburua ez da soilik adinekoek kapital soziala nola erabiltzen duten galderari erantzutea, baizik eta jakitea zer faktorek azaltzen duten aisialdiko jarduera batzuk egitea edo ez egitea eta jarduera horiek gizartean parte-hartze handiagoa edo txikiagoa izatea.

Kapitulua kapital sozialari buruzko kontzeptu-esparru teoriko labur batekin hasten da, aisialdia, boluntariotza eta asoziazionismoa bezalako dimentsioak barne hartzen dituen. Bigarrenik, inkestaren emaitzen azterketa aurkezten da. Kapituluak amaitzeko, ondorio labur batzuk atera dira, eta politika publikoetarako erronka nagusiak aurkeztu dira.

2. AISIALDIA, AISIALDI SOLIDARIOA (BOLUNTARIOTZA) ETA ASOZIAZIONISMOA

2.1. Aisialdiko jarduerak eta aisialdiari esleitutako garrantzia

Aisialdia gai garrantzitsua bihurtu da mendebaldeko gizarte modernoetan. Aisialdia da ordaindu gabeko eta plazera eta ongizatea sortzen duten jardueretan ematen den denbora, bai jolas-, kirol-, estetika- edo atsedeen-jardueretan. Ikuspegi horretatik, aisialdia autoerrealizazioa ematen duen bizi-esfera gisa ulertu behar da (World Leisure Recreation Association, 1994). De facto, Giza Eskubideen Deklarazioak (NBE, 1948) jasotzen zuen jada “atsedenerako eskubidea, lan-denbora mugatzea eta denbora libre erabilgarria izateko beharra” (Doistua *et al.*, 2020).

Aisialdia, beraz, gizartearen berezko balio bat da (Madariaga eta Cuenca Amigo, 2011; Doistua *et al.*, 2020), balio balioetsi, positibo eta desiratu gisa ulertua. Europako Balioen Inkestak hamar-kadak daramatza aisialdiak eta bizitzarako funtsezkoak diren beste gai batzuek (familia, lagunak, lana, politika eta erlijioa) herritarrentzat duten garrantzia jasotzen. Aisia izan zen txertatu zen azken alderdietako bat, eta aipamen horrek, besteekin batera, pertsona bakoitzaren gizarte-ba-

lioak eta lehentasunak zein diren neurtzeko eta ezagutzeko orduan lortzen duen garrantzia islatzen du (Aristegui eta Silvestre, 2012). Espainian eta Euskadin aplikatutako Europako Inkestaren 2017-2018ko edizioan, aisiari egotzitako balioak gora egin zuela ikusi zen, eta familiaren eta lagunen atzetik lehen postuetan geratu zen, batez ere lanak, politikak eta erlijioak izandako murrizketaren ondorioz. Ildo horretan, ikusi da pertsonen aisialdiari ematen dioten garrantzia progresiboki hazten ari dela 25 urtetik erretiratzeko adin estandarrera arte (65 urtetik aurrera), eta une horretan murrizten dela aisialdiari emandako balioa (Doistua *et al.*, 2020). Inkesta bereko datuek erakusten dutenez, adinean gora egin ahala, batez ere 65 urtetik aurrera, biztanleriak gehiago baloratzen du lana aisia baino. Gai horiek Bizkaiko 50 urtetik gorako biztanleriari aplikatutako inkesta espezifikoarekin alderatuko dira.

Aisialdiaz gain, norberaren errealizazioko eta herritarren partaidetzako jarduerak lehenestea dira Ronald Inglehartek (1977; 2005) postmaterialismoarekin eta postmodernitatearekin lotu zituen balioetako bi. Soziologo estatubatuarren arabera, oinarritzko behar materialak beteta zituzten gizarte garatuak aisiarekin eta parte-hartzearekin lotura handiagoa zuten jarduerak lehenesten zituzten; hau da, produktibitatearekin nahitaez loturarik ez zuten jarduerak. Balio-ikerketa askok postmaterialismoa aisialdirako motibazioarekin lotu dute, profil postmaterialistagoa duten erabiltzaileek aisia pertsonalago eta autonomoago baten alde egiten dutela baieztatuz (Águila *et al.*, 2008), eta aisialdiko jardueretan inplikatzeko direnak dira, sortzen dien plazera eta gozamenaren lehenetsiz, jarduera bera helburu izanik (Deci eta Ryan, 1985, 1991, 2000) (Sicilia *et al.*, 2011: 330). Siziliaren ikerketak (2011) ondorioztatzen du gizarte- eta kultura-erlaketak kontuan hartuta hobeto ulertu ahal izango liratekeela biztanleek aisialdiko jardueretarako dituzten motibazioak (Sicilia *et al.*, 2011).

Eraldaketa sozial eta kultural horiek aisialdia postmaterialismoarekin lotzeko aukera emateaz gain, agerian uzten dute aisialdiak, balio gisa ulertuta, bere gain hartzea eta egikaritzea, zerikusi handia duela eskura dagoen denborarekin, genero-rolekin, estratifikazio sozialarekin eta adinarekin.

Nahiko hedatuta dago produkzio-lanaren eta aisialdiaren arteko dikotomia faltsua. Dilema horren arabera, adineko pertsonen batez ere erretiratuta daudenek, aisialdirako denbora gehiago duten galdetu behar da, edo, aitzitik, sexuak, adinak, bizi-baldintzek eta denbora erabilgarri errealek eragina duten egindako eta gozatutako aisiaren kuantitatean eta kalitatean.

Denbora erabilgarriari dagokionez, sexuak desberdintasunak ezartzen ditu, denbora erabilgarrian eta denboraren erabileraren gaineko erabaki autonomoak hartzeko erraztasunean edo zailtasunean eragiten duten genero-aginduek asko baldintzatzen baitute. Batez ere emakumeek hartzen dituzte beren gain mendekotasuna duten pertsonak zaintzeko lanak (Martín Palomo, 2008; Tobío *et al.*, 2010; Aristegui *et al.*, 2023), bai adingabeak —eta hor dago aitona-amonen zeregina (Tobío, 2012)—, bai gaixo dauden edo mendekotasuna duten adinekoak, non emazteak eta alabak rol nagusia jokatzen duten.

Lagunei emandako garrantziak eta sare informaletako eskuragarritasunak eta partaidetzak ere eragina dute kapital sozialean. Ikerketek erakutsi dute sare sozial informalek eragina dutela mugikortasunean eta estratifikazio sozialean, eta tresna garrantzitsua dela enplegua aurkitzeko edo posizio soziala hobetzeko (Carrascosa, 2020). Lagunak eta koadrila, halaber, aisialdiko jarduerak erraztu eta sustatuko dituen gizarteratze-mekanismo bat izan daitezke.

2.2. Boluntariotza

Aisialdi guztiak ez ditu ondorio sozial eta pertsonal berberak (Doistua *et al.*, 2020). Adibidez, boluntariotza garapen pertsonala bultzatzen duen aisialdi solidarioko modu gisa ulertu da (Sue, 2005). Manuel Cuencaren ustez (2000), boluntariotza aisialdi mota autotelikoa da, eta, hain zuzen ere, dimentsio solidarioa eta izaera humanitarioa ditu ezaugarri. Era berean, Stebbinsek (2001) aisialdi serio edo funtsezkotzat jotzen du boluntariotza.

Kapital sozialaz hitz egiten denean, lotura-kapital soziala, zubikoa eta sarbidekoa bereiz daitezke (Álvarez de los Mozos, 2013). Berdinen edo antzekoen arteko aisialdiko jarduerak lotura-kapitala izango lirateke; boluntariotza, berriz, zubi-kapital sozial gisa sailka daiteke. Neurri batean, eta bere helburua kontuan hartuta, asoziazionismoa sartzeko kapital soziala izan liteke, goi-boterean dauden agenteekiko harremanetan oinarritzen baita, administrazio publikoarekiko harremanetan, esaterako. Hiru kasuetan, kapital sozialak ehun sozialak onbideratzea ahalbidetzen du, eta sistema demokratikoetan ingurune gizatiarragoak eta solidarioagoak bultzatzen ditu (Halman eta Luijkx, 2006).

Elkartasun soziala kapital sozialaren funtsezko elementua da, eta ezaugarri indibidualekin zerikusi handiagoa du, nazionalekin edo kulturekin baino (Halman eta Luijkx, 2006). Wim Van Oorschot, Wil Arts eta Loek Halman-en arabera, “pertsona solidarioenen eta zaurgarritasun-egoeran dauden pertsonetako kezka eta interes handiena erakusten dutenen profila emakumea izatearekin, adinekoa izatearekin, ideologikoki ezkertiarra izatearekin eta elizara maiz joatearekin lotzen da” (Van Oorschot *et al.*, 2005: 49). Ezaugarri horiek oso lotuta daude “harreman pertsonal eta sozialen ‘sare egonkor’ batean sartuta egoteak ematen dituen zenbait baliabide eskuratzeko trebetasunarekin” (Galindo, 2010: 48). Norbanakoen ezaugarrien eta gizarte-harremanen sare egonkorren nagusitasuna ukatu gabe, kontuan hartu behar da literatura espezializatuak ere zerikusia izan duela kapital sozialaren eta Estatuaren esku-hartze sozialaren artean. Azterketa horien arabera (Van Oorschot *et al.*, 2005: 49), ongizate-estatuak alderatzen direnean, kapital sozialaren desberdintasunak hobekien azaltzen dituen gizarte-prestazioetan inbertitzea da: zenbat eta inbertsio handiagoa, orduan eta elkartasun informal txikiagoa, baina boluntariotza eta elkarteetan parte-hartze handiagoa.

2.3. Elkartegintza

Zenbait azterlanek Mendebaldeko asoziazionismoaren murrizketa aipatzen dute (Putnam, 2003), nahiz eta parte-hartze eta elkartasun sozialerako modu berriak egituratzen ari diren (Vázquez-Chas, 2024). Zalantzarik gabe, “herritarrak bizitza zibikoan inplikatzeko direnean, bizitza publikoaren esparru guztiak hobetzen dira; ikastetxeen funtzionamendutik hasi eta kaleen segurtasuneraino, politikarien erantzukizunetik pasatuz” (Vázquez-Chas, 2024: 144, *apud* Reinghold, 2000).

Asoziazionismoa gizarte-talde edo -kolektibo jakin baten gizarte-agentziako faktore garrantzitsua izan daiteke. Asoziazionismo maila da gizarte baten partaidetza soziala eta kapital soziala aztertzeko kontuan hartu beharreko aldagai nagusietako bat. Lehen esan bezala, asoziazionismoa sarbideko kapital sozial gisa uler daiteke, eta oso ekintza garrantzitsua da dinamika demokratikoei eusteko. Beste tipologia batek asoziazionismo espresiboa eta asoziazionismo instrumentala bereizten ditu (Bekkers *et al.*, 2008). Adierazgarria norberaren errealizazioko ekintzekin lotzen da, eta instrumentala, berriz, agentziarekin eta sarbideko kapital sozialarekin, izaera politikoagoa duena.

Loreto Vázquez-Chasen arabera (2024: 149), Espainian, “oro har, biztanleriaren erdiak lotura asoziatiboa du. Zifra hori Eskandinaviako herrialdeen %90etik hegoaldeko herrialdeen %30era bitartekoa da Europan (Morales-Díez-de-Ulzurrun eta Mota-Consejero, 2006)”. Pérez Díazen (2000) arabera, Espainiako maila asoziatibo baxua familia sareen sendotasunarekin konpentzatzen da. Euskadin, Balioen Europako Inkestaren arabera, 2020an, laginaren %11,6k baino ez zuen adierazi borondatezko lana egin zuenik azken 6 hilabeteetan, eta, %11,4 baino ez zen erakunde humanitarioetako edo karitatezkoa (Leonisio eta Silvestre, 2022).

Sexua bezalako aldagaiei dagokienez, zenbait ikerketak (Norris eta Inglehart, 2006; Molyneux, 2008; Vázquez-Chas, 2024) asoziazionismoan duten eragina erakutsi dute. Hala, emakumeek parte-hartze handiagoa dute adierazpen-asoziazioetan, eta gizonak parte-hartze handiagoa dute instrumentu-asoziazioetan; izan ere, genero-erolek eta -aginduek ere eragiten dute, eta gizarte-sareen sarbidean eta jabetzan ere eragiten dute. Vázquez-Chasek (2024) 2019ko Espainiako Kapital Sozialari buruzko Inkestatik abiatuta egindako lanak datu interesgarriak ematen ditu generoak kapital sozialean duen eraginari buruz. Egile horren arabera, parte-hartze asoziatiboan genero-desberdintasuna mantentzen bada ere, bereizketa hori ez da hain argia lan-arloko elkarrekin. Haren arabera, esanguratsua da “gizonen garrantzia erakunde politikoetan, eta baita kirol-erakundeetan ere, genero-erolek mantentzen baitira, [baina] jada ez profesioaletan eta sindikatuetan, non berdintasun prozesu garrantzitsua gertatu den” (Vázquez-Chas, 2024: 152).

Erlijioetasuna bezalako alderdiak kontuan hartuta, Euskadiri aplikatutako Balioen Europako Inkestaren hurrengo edizioek (Silvestre, 2020 eta 2022) lotura handia erakusten dute elkarrekin eta elkarre erlijiosoetako parte-hartze sozialaren artean. Zentzu horretan, adineko emakumeak dira asoziazionismo-maila handiena dutenak eta, hain zuzen ere, eliza katolikoarekin lotutako

elkarte-mota horretan egiten dutenak. Norris eta Ingleharten arabera (2006), emakumeek gehiago parte hartzen dute kalteberatasun-egoeran dauden pertsonen —adinekoei edo desgaitasun-egoeran daudenei, esaterako— laguntzeko elkarte boluntarioetan eta erakunde erlijio-soetan. Zenbait azterlanek berresten dute emakumeek lotura dutela etxetik hurbilen dagoen kapital sozialarekin (Molyneux, 2008), komunitatearen eta familiaren zaintzan zentratua (Addis eta Joxhe, 2016; Vázquez-Chas, 2024).

3. 50 URTETIK GORAKO PERTSONEN AISIALDIA, BOLUNTARIOTZA ETA ASOZIAZIONISMOA BIZKAIAN

Hurrengo ataletan, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestaren datuen azterketa aurkezten da. Azterketak bi zati ditu: lehenik eta behin, panoramika orokor bat aurkezten da, eta, bigarrenik, azterketa esplikatibo bat egiten da. Azterketa horretan, aisialdiari, boluntariotzari eta asoziazionismoari buruzko mendeko aldagaiak aldagai independenteekin gurutzatu dira, hala nola sexua, adina, okupazioa, egoera ekonomikoa, erlijiotasuna eta lagunak.

3.1. Ikuspegi orokorra

Inkestatutako 50 urtetik gorako pertsonen gehiengo zabal batek garrantzi handia ematen dio denbora librea izateari edo aisialdiaz gozatzeari. %68,1entzat oso garrantzitsua da, eta kategoria horri garrantzi dezentekoa gehitzen bazaio, %92,6ko balioa lortzen da.

1. TAULA. Denbora librea izateari edo aisialdiaz gozatzeari emandako garrantzi-maila. Bizkaia, 2022 (%)

Oso garrantzitsua	68,1
Nahiko garrantzitsua	24,5
Zertxobait garrantzitsua	3,8
Ez oso garrantzitsua	1,9
Batere garrantzitsua	1,4
ED/EE	0,4
Guztira	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Aisialdiko jarduera nagusia taberna edo kafetegi batera zerbait hartzera irtetea da, hilean bi aldiz edo gehiagotan %80,3k egiten baitute. Maizago egiten diren hurrengo jarduerak hauek dira: landara baztertzea (%37,5) edo etxetik kanpo bazkaltzera edo afaltzera joatea (%30,4).

2. TAULA. Aisialdiko jarduerak egiteko maiztasuna. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

	Hilean bitan edo gehiagotan	Hilean behin	2 edo 3 hilean behin	Urtean behin edo bitan	Urtean behin baino gutxiagotan	Inoiz ez	ED/EE	Guztira
Zinemara joatea	8,5	7,8	13,6	17,7	11,0	40,6	0,9	100,0
Etxetik kanpo bazkaltzera edo afaltzera irtetea	30,4	19,6	22,0	13,8	2,8	11,1	0,3	100,0
Museo, erakusketa edo arte-galeria batera joatea	5,1	8,0	16,2	29,5	10,9	30,0	0,4	100,0
Antzokira, opera batera edo kontzerturen batera joatea	3,9	6,6	14,4	26,8	10,2	37,5	0,6	100,0
Hitzaldi edo mintzaldi batera joatea	5,1	6,4	12,0	18,8	10,3	46,3	1,1	100,0
Taberna edo kafetegi batera zerbait hartzera irtetea	80,3	6,3	4,4	2,5	1,0	5,1	0,4	100,0
Diskoteka edo dantzaleku batera dantzatzerantz irtetea	2,9	1,6	2,2	5,4	6,9	80,7	0,4	100,0
Herrialdetik irten gabe oporretan joatea	2,9	2,7	12,5	57,6	6,8	16,8	0,6	100,0
Atzerrira oporretan joatea	0,4	0,3	1,2	22,3	21,2	54,1	0,6	100,0
Mendira txangoan joatea	37,5	12,0	11,4	10,1	4,4	23,6	1,1	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Distantzia jakin batera, %57,6 urtean behin edo bitan herrialdetik irten gabe joaten dira oporretan, eta %54,1, berriz, inoiz ez dira atzerrira joan oporretan. Ia inork egiten ez duen beste jarduera bat diskoteka edo dantzaleku batera dantzatzerantz irtetea da (%80,7k adierazi dute ez dutela inoiz dantzarik egin). Hala eta guztiz ere, %80,3 oso edo nahiko pozik dago egiten dituen jarduerekin.

3. TAULA. Aisialdian egiten diren jardueretikiko gogobetetze-maila orokorra. Bizkaia, 2022 (%)

Asko	33,3
Dezente	47,0
Apur bat	10,4
Gutxi	6,1
Ezer ere ez	3,0
ED/EE	0,3
Guztira	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Jarduera horiei gehitu behar zaie %56,6k egunero ariketa edo jarduera fisikoren bat egiten dutela (gutxienez ordu erdiz ibiltzea, korrika egitea edo bizikletan ibiltzea), eta %28k astean behin baino gehiagotan egiten dutela.

4. TAULA. Jarduera fisikoa edo ariketa egiteko maiztasuna. Bizkaia, 2022 (%)

Egunero	56,6
Astean hainbat aldiz	28,0
Hilean hainbat aldiz	6,2
Gutxiagotan	4,6
Inoiz ez	4,4
ED/EE	0,1
Guztira	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Hala ere, %59,8k diote ez dutela nahiko luketen ariketa guztia egiten. Arrazoi nagusiak denbora falta (%46,9), osasun mugak (%40,3) eta borondate edo nagitasun falta (%34,8) dira.

5. TAULA. Nahi luketen ariketa fisiko guztia egiten duten biztanleak. Bizkaia, 2022 (%)

Bai	40,0
Ez	59,8
ED/EE	0,3
Guztira	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

6. TAULA. Nahi den ariketa fisiko guztia ez egiteko arrazoiak. Bizkaia, 2022 (%)*

Denbora falta	46,9
Osasun arazoak	40,3
Nagia, borondate falta	34,8
Leku egokirik ez izatea	3,7
Beste arrazoi batzuk	3,1
Pandemia egoeraren aurrean ezarritako murrizketak	2,9
Baliabide ekonomikorik eza	2,7
Arrazoi klimatologikoak	1,6
ED/EE	0,6

* Guztizkoak % 100 gainditzen du, erantzun anitzekoa delako (2 aukera gehienez).

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Asoziazionismoari dagokionez, %30,9 baino ez dira elkarteren bateko kide, eta %14k adierazi dute boluntariotzako jarduerak egin dituela azken urtean; hala ere, %31,1ek aitortu dute bere bizitzako beste uneren batean boluntario izan direla.

7. TAULA. Elkarre edo gizarte-erakunderen bateko kide izatea. Bizkaia, 2022 (%)

Bai	30,9
Ez	68,8
ED/EE	0,3
Guztira	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

8. TAULA. Erakunderen bateko boluntariotza-jardueretan parte hartzea. Bizkaia, 2022 (%)

Bai, azken 12 hilabeteetan boluntarioa izan da	14,2
Ez azken 12 hilabeteetan, baina bai lehenago	31,1
Ez da inoiz bolondresa izan	54,6
ED/EE	0,1
Guztira	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

3.2. Aisialdiko jarduerak eta aisialdiari esleitutako garrantzia

Aisialdiari ematen zaion garrantzia eta 50 urtetik gorako pertsonen Bizkaian egiten dituzten aisialdiko jarduerak kontuan hartuz gero, desberdintasun argiak ikus daitezke intereseko aldagai soziodemografiko batzuen arabera, hala nola sexua, adina, gaitasun ekonomikoa edo prestakuntza.

Illo horretan, 9. taulan erreparatuz gero, ikusten da aisialdia oso garrantzitsutzat jotzen dela, neurri handiagoan, gizonen kasuan (%73,3, emakumeen %63ren aldean), adin txikieneko pertsonen kasuan, batez ere 50-59 urteko adin-tartean daudenen artean (%75,9, 80 urtetik gorakoen %53,2ren aldean) eta ikasketa gehiago dituztenen artean (%78,9, ikasketarik gabekoen %49ren aldean). Okupazioaren arabera, azpimarratzekoa da etxea edo familia zaintzen duten pertsonak (etxeko lanak), oro har emakumeak, direla aisialdiari garrantzi gutxien ematen diotenak (%51,4).

9. TAULA. Denbora libre izateari edo aisialdiaz gozatzeari emandako garrantzi-maila, hainbat aldagai soziodemografikoren arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

		Oso garrantzitsua	Nahiko garrantzitsua	Zertxobait garrantzitsua	Ez oso garrantzitsua	Batere garrantzitsua	ED/EE	Guztira
Sexua	Gizonak	73,3	20,1	3,5	1,8	1,0	0,4	100,0
	Emakumeak	63,8	28,1	4,0	2,0	1,7	0,4	100,0
Adina	50-59 urte	75,9	19,9	3,1	0,4	0,4	0,3	100,0
	60-69 urte	70,5	23,7	3,5	1,1	1,1	0,0	100,0
	70-79 urte	63,6	28,4	3,2	2,2	1,8	0,8	100,0
	≥80 urte	53,2	30,2	6,6	5,9	3,2	0,8	100,0

		Oso garrantzitsua	Nahiko garrantzitsua	Zertxobait garrantzitsua	Ez oso garrantzitsua	Batere garrantzitsua	ED/EE	Guztira
Jarduerarekiko harremana	Lan egiten du	76,6	19,4	3,0	0,5	0,4	0,1	100,0
	Langabezia	75,3	21,1	1,8	1,3	0,5	—	100,0
	Aurre-erretiraturua	69,8	26,1	3,5	—	0,6	—	100,0
	Erretiraturua	65,1	25,7	3,8	3,2	1,7	0,5	100,0
	Gaixotasuna edo ezintasun iraunkorra	63,1	26,1	5,8	0,8	3,9	0,4	100,0
	Etxea edo familiaren zaintza	51,4	36,0	5,7	3,3	3,0	0,6	100,0
	Beste egoera bat	57,0	29,1	8,7	—	2,0	3,3	100,0
Prestakuntza	Ikasketarik ez	49,0	43,1	1,5	4,3	2,1	—	100,0
	Oinarrizko edo lehen mailako ikasketak	56,9	30,0	7,2	3,5	2,3	0,1	100,0
	Bigarren mailako ikasketak (batxilergoa)	67,3	25,5	4,6	1,3	0,4	0,8	100,0
	Lanbide Heziketa	72,0	22,8	2,5	0,7	1,4	0,6	100,0
	Unibertsitate-ikasketak	73,7	21,0	2,2	1,5	1,2	0,3	100,0
	Graduondokoa, masterra, doktoregoa	78,9	16,5	1,3	3,0	—	0,2	100,0
Gaitasun ekonomikoa*	Zailtasun asko	69,4	19,0	2,1	3,7	5,8	—	100,0
	Dezente zailtasun	60,9	33,1	3,0	—	2,7	0,4	100,0
	Zailtasunen bat	60,3	30,9	5,3	2,2	1,0	0,2	100,0
	Zailtasun gutxi	66,8	27,2	4,2	0,9	0,4	0,5	100,0
	Zailtasunik ez	71,1	21,6	3,5	2,1	1,3	0,4	100,0
Guztira		68,1	24,5	3,8	1,9	1,4	0,4	100,0

* Hilaren amaierara iristeko zailtasun ekonomikoari buruz galdetu da, etxeko diru-sarrerak kontuan hartuta.

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Taula horretan bertan ikusten denez, gaitasun ekonomikoa aisialdiari emandako garrantzian eragiten duen beste faktore bat da. Hilaren amaierara iristeko arazo ekonomikorik ez dutela diotenek ematen diote garrantzi handiena aisialdiari (% 71,1), eta, aldiz, hilaren amaierara iristeko arazoak dituztela diotenek erlatibitate handiagoa ematen diote denbora librearen edo aisialdiaren garrantziari.

Aztertutako aldagai soziodemografikoekin batera, osasun-egoerak eta bizitzarekiko gogobetetasunak aisialdiari emandako garrantzian ere eragiten dute. Garrantzi handiagoa ematen zaio

aisialdiari, bizitzarekiko gogobetetasun handia aitortzen bada (%79) eta osasun ona izanez gero (%78,7k adierazi dute osasun oso ona dutela, eta %48k diote osasun txarra dutela). Nolanahi ere, nabarmentzekoa da osasun oso txarra duten pertsonen %72,9k garrantzi handia ematen diotela aisialdiari.

10. TAULA. Denbora libre izateari edo aisialdiaz gozatzeari emandako garrantzi-maila, osasun-goeraren eta bizitzarekiko gogobetetasunaren arabera. Bizkaia, 2022 (%horizontalak)

		Oso garrantzitsua	Nahiko garrantzitsua	Zertxobait garrantzitsua	Ez oso garrantzitsua	Batere garrantzitsua	ED/EE	Guztira
Osasunaren autobalorazioa	Oso ona	78,7	15,8	2,6	0,7	1,1	1,0	100,0
	Ona	68,0	27,2	3,3	1,1	0,4	0,1	100,0
	Hala moduzkoa	63,0	25,3	5,6	3,7	1,9	0,5	100,0
	Txarra	48,0	30,7	6,1	7,8	7,5	—	100,0
	Oso txarra	72,9	13,3	1,6	—	11,1	1,0	100,0
	Guztira	68,1	24,5	3,8	1,9	1,4	0,4	100,0
Bizitzarekiko gogobetetasuna	Asko	79,0	16,0	1,6	1,7	0,8	0,9	100,0
	Dezente	65,7	28,2	4,0	1,2	0,8	0,1	100,0
	Apur bat	50,7	32,6	11,2	2,9	2,0	0,7	100,0
	Gutxi	55,2	23,7	4,6	8,2	8,2	—	100,0
	Ezer ere ez	60,5	17,5	1,7	9,5	10,8	—	100,0
	Guztira	68,1	24,5	3,8	1,9	1,4	0,4	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Aisialdiko jardueri dagokienez, nabarmendu behar da aisiako jarduerak maizago egiten dituzten pertsonen artean (hilean bitan edo gehiagotan) emakumeak direla nagusi zinemara, museoetara, antzerkira, dantzara edo zerbait hartzera joateko jardueretan. Aitzitik, etxetik kanpo bazkaltzera edo afaltzera irteteen, oporretara joatean edo landara txangoan joatean, gehienak gizonak dira. Hilean bitan edo gehiagotan egiten diren jarduera guztietan, adin gutxiagoko pertsonak nabarmentzen dira (50-59 urte), museoetara edo zinemara joateari dagokionez izan ezik, non 60 eta 69 urte bitarteko pertsona gehiago dauden.

11. TAULA. Hilean bitan edo gehiagotan aisialdiko jardueraren bat egiten duen biztanleriaren profila. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

	Sexua		Adina				Gaitasun ekonomikoa*				
	Gizonak	Emakumeak	50-59	60-69	70-79	≥80	Zailtasun asko	Nahiko zailtasun	Zailtasunaren bat	Zailtasun gutxi	Zailtasunik ez
Zinemara joatea	37,2	62,8	30,5	31,9	30	7,6	2,3	1,9	13,8	15,6	66,5
Etiket kanpo bazkaltzera edo afaaltzera irtetea	54,1	45,9	43,6	30,4	17,4	8,6	1,4	1,3	10,0	19,0	67,8
Museo edo erakusketa batera joatea	42,7	57,3	27,3	37,3	25,1	10,4	0,2	4,1	7,5	15,3	72,9
Antzerkita edo kontzertu batera joatea	42,4	57,6	36,1	25	25,8	13,1	3,9	—	10,1	12,3	73,7
Hitzaldi edo mintzaldi batera joatea	46,5	54,4	34,5	29,4	26,4	9,6	3,6	2,7	13,6	17,0	63,1
Taberna edo kafetegi batera zerbait hartzera irtetea	47,7	52,3	36,5	28,6	21,8	13,2	2,7	3,5	14,5	18,6	60,2
Dantzara irtetea	43,3	56,7	49,0	18	17,6	15,4	5,3	1,2	19,8	12,5	61,3
Herrialde barruan oportretan joatea	54,7	45,3	37,2	35,4	16,3	11,2	—	0,5	8,4	19,5	71,5
Atzerriara oportretan joatea	57,5	42,5	49,1	42,7	8,2	—	—	—	—	—	100,0
Mendira txangoan joatea	56,0	44,0	40,1	32,4	20,7	6,8	3,1	3,5	11,2	20,0	61,9
Guztira	45,3	54,7	34,2	28,3	21,1	16,3	3,6	4,4	16,0	17,3	58,3

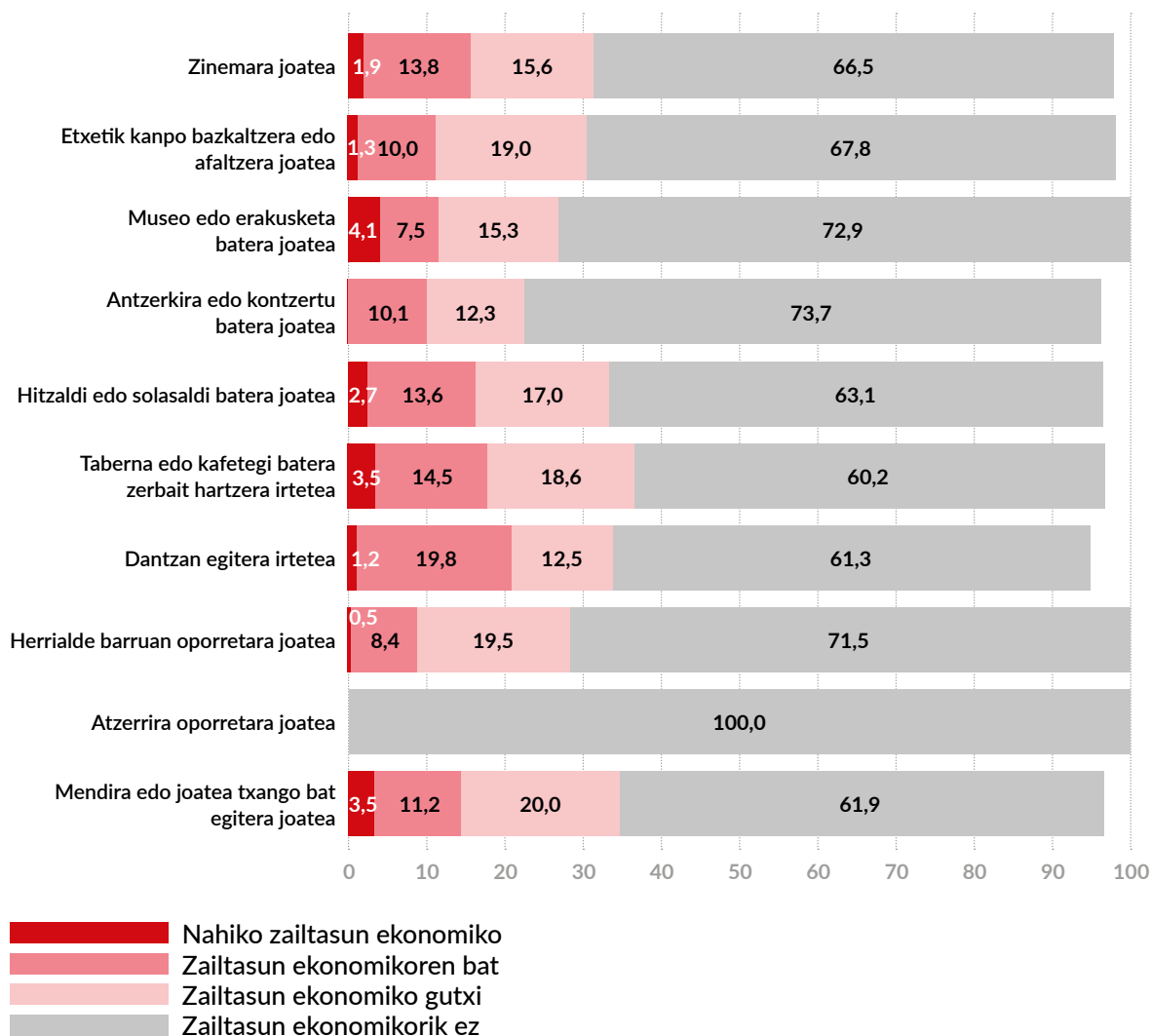
* Hilaren amaierara iristeko zailtasun ekonomikoari buruz galdetu da, etxeko diru-sarrerak kontuan hartuta.

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Gaitasun ekonomikoa oso faktore erabakigarria da aisialdiko jarduerak egiteko (1. grafikoa). Aztertutako jarduera guztietan nabarmentzen dira hilaren amaierara iristeko zailtasunik ez dutela dioten pertsonak. Bizkaiko 50 urteko eta gehiagoko biztanleria osoaren % 58,3k dute pisu espezifiko; aldiz, aipatutako jarduerak maiztasun jakin batekin egiten dituztenen artean, proportzio hori %60tik gorakoa da jarduera guztietan. Azpimarratzekoa da atzerriko oportren kasua, jarduera hori diru-sarrera handieneko biztanleria-talde horrek bakarrik ordezkatzeko baitu.

1. GRAFIKOA. Hilean bi aldiz edo gehiagotan aisialdiko jarduerak egiten dituzten biztanleak, gaitasun ekonomikoaren arabera. Bizkaia, 2022 (% bertikalak)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Ondoren, aisialdiko jarduerak egitean sare informalak eta lagunak dauden neurtzen da. Abiapuntutzat hartzen den hipotesia da zenbat eta lagun gehiago izan, orduan eta gehiago parte hartzen dela taldeko aisialdiko edo harreman izaerako eguneroko jardueretan.

Kontsultatutako herritarrek sarrien egiten dituzten hiru jarduerak hartzen badira (zerbait hartze-
 ra irten, txangoan joan eta etxetik kanpo bazkaltzera edo afaltzera irten) eta pertsona bakoitza-
 ren lagun kopuruarekin erlazionatzen badira, ikusten da, hain zuzen ere, bost lagun baino gehia-
 go dituzten pertsonak maizago egiten dituztela jarduera horiek. Aitzitik, lagunik ez dutela dioten
 pertsonak dira gutxien egiten dituztenak, eta ehuneko oso handiak dituzte “Inoiz ez” aukeran.

12. TAULA. Aisialdiko hiru jarduera ohikoenak egiten dituzten biztanleak, jarduera horiek egiteko maiztasunaren eta lagun kopuruaren arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

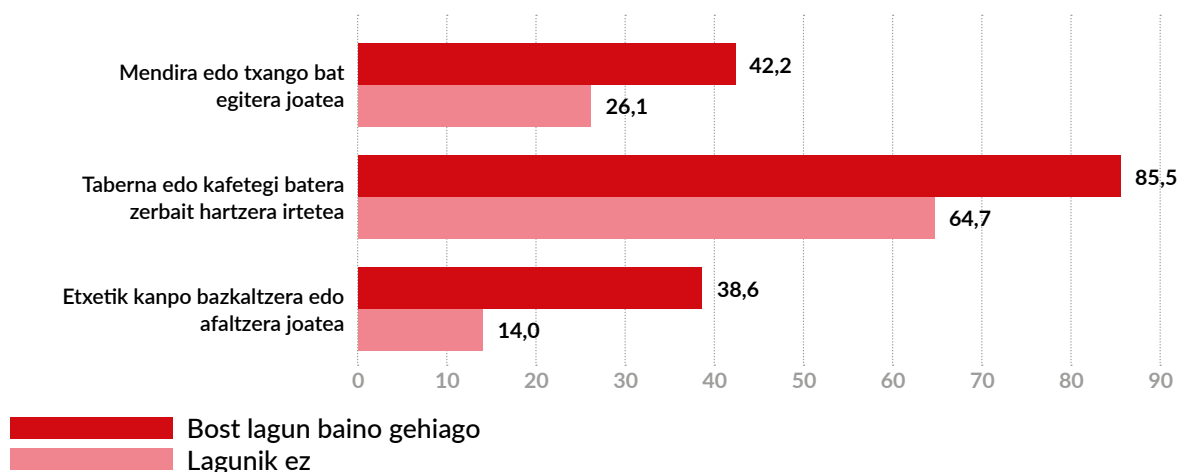
		Hilean bitan edo gehiagotan	Hilean behin	2 edo 3 hilean behin	Urtean behin edo bitan	Urtean behin baino gutxiagotan	Inoiz ez	ED/EE	Guztira
Taberna edo kafetegi batera zerbait hartzea irtetea	Lagunik ez	64,7	6,1	6,0	8,7	1,5	12,3	0,7	100,0
	1	68,4	11,0	6,9	3,6	0,4	9,6	—	100,0
	2	74,1	10,3	2,9	1,8	2,6	8,1	0,2	100,0
	3	79,3	5,9	3,9	3,3	0,1	7,3	0,1	100,0
	4	80,7	6,9	5,4	1,9	0,4	4,1	0,6	100,0
	≥5	85,5	4,9	4,1	1,6	1,0	2,6	0,3	100,0
	Guztira	80,3	6,3	4,4	2,5	1,0	5,1	0,4	100,0
Mendira txangoan joatea	Lagunik ez	26,1	4,1	6,9	9,8	5,4	46,9	0,9	100,0
	1	20,7	7,7	10,6	11,1	3,9	45,5	0,4	100,0
	2	34,6	11,5	9,4	9,6	6,3	27,3	1,3	100,0
	3	32,9	11,7	7,6	8,2	6,6	32,8	0,1	100,0
	4	39,6	11,5	13,3	10,4	3,7	18,9	2,6	100,0
	≥5	42,2	14,0	13,1	10,5	3,5	16,0	0,8	100,0
	Guztira	37,5	12,0	11,4	10,1	4,4	23,6	1,1	100,0
Etxetik kanpo bazkaltzera edo afaltzera irtetea	Lagunik ez	14,0	6,6	24,8	19,4	3,5	31,4	0,3	100,0
	1	17,5	18,4	22,7	20,5	2,3	18,7	—	100,0
	2	19,8	21,0	23,1	18,6	4,5	12,9	—	100,0
	3	24,3	20,4	25,1	11,7	2,8	14,9	0,9	100,0
	4	27,3	17,1	28,3	17,0	2,2	7,7	0,4	100,0
	≥5	38,6	22,0	19,0	10,8	2,5	6,9	0,2	100,0
	Guztira	30,4	19,6	22,0	13,8	2,8	11,1	0,3	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Inkestak adierazten duenez, bost lagun baino gehiago dituztela baieztatzen duten pertsonak, emakumeek zein gizonek, maizago egiten dituzte (hilean bitan edo gehiagotan) eguneroko aisialdiko jarduerak, hala nola zerbait hartzea irtetea, bazkaltzera edo afaltzera irtetea eta mendira edo txangoetara irtetea. Aitzitik, lagunik ez dutela dioten artean, askoz txikiagoa da hiru jarduera horiek egiten dituztenen ehunekoa (2. grafikoa).

2. GRAFIKOA. Aisialdiko hiru jarduera ohikoenak bi aldiz edo gehiagotan egiten dituzten biztanleak, lagun kopuruaren arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

* Lagunik ez dutenen eta bost baino gehiago dituztela dioten ehunekoak bakarrik alderatzen dira.

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

3.3. Jarduera fisikoa

Heterogeneotasuna ere gertatzen da ariketa fisikoa egitea azaltzen duten aldagaiak aztertuz gero. Datuei erreparatuz gero, esan daiteke gizonek emakumeek baino ariketa fisiko gehixeago egiten dutela egunero (% 61 eta % 53, hurrenez hurren). Adinaren arabera, 70 eta 80 urte bitarteko pertsonak egiten dute ariketa fisiko gehien egunero. Okupazioaren arabera, erretiratuek (% 67), aurre-erretiratuek (% 57,4) eta etxeko lanetan aritzen direnek (% 62,8) ariketa fisiko gehiago egiten dute egunero. Prestakuntzaren arabera, ikasketarik gabeko pertsonak (% 64) gainerako taldeek baino jarduera fisiko handiagoa egiten dutela diote.

13. TAULA. Jarduera fisikoa edo ariketa egiteko maiztasuna, hainbat aldagai soziodemografikoren arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

		Egunero	Astean hainbat aldiz	Hilean hainbat aldiz	Gutxiagotan	Inoiz ez	ED/EE	Guztira
Sexua	Gizonak	61,0	26,7	5,2	3,7	3,4	—	100,0
	Emakumeak	53,0	29,1	7,1	5,3	5,3	0,2	100,0
Adina	50-59 urte	45,2	36,1	8,7	6,4	3,6	—	100,0
	60-69 urte	59,3	26,4	6,4	4,3	3,5	0,0	100,0
	70-79 urte	65,5	23,7	3,9	3,2	3,4	0,3	100,0
	≥80 urte	64,4	19,6	3,6	3,3	9,1	0,1	100,0

		Egunero	Astean hainbat aldiz	Hilean hainbat aldiz	Gutxiagotan	Inoiz ez	ED/EE	Guztira
Jarduerarekiko harremana	Lan egiten du	43,7	37,2	9,9	6,1	3,0	—	100,0
	Langabezia	59,2	29,7	3,2	5,9	2,0	—	100,0
	Aurre- erretiratua	57,4	26,6	9,1	1,2	3,3	2,3	100,0
	Erretiratua	67,0	20,9	4,0	3,5	4,6	—	100,0
	Gaixotasuna edo ezintasun iraunkorra	54,8	25,8	6,7	4,1	8,6	—	100,0
	Etxea edo famiariaren zaintza	62,8	22,4	3,3	4,4	7,0	—	100,0
	Beste egoera bat	40,3	38,8	6,6	5,0	9,3	—	100,0
Prestakuntza	Ikasketarik ez	64,0	22,0	0,5	1,5	12,0	—	100,0
	Oinarrizko edo lehen mailako ikasketak	56,5	21,7	7,4	6,5	7,7	0,3	100,0
	Bigarren mailako ikasketak (batxilergoa)	60,1	26,2	5,0	3,9	4,6	0,1	100,0
	Lanbide heziketa	57,5	25,5	6,7	5,8	4,5	—	100,0
	Unibertsitate- ikasketak	54,0	34,9	6,2	3,2	1,6	—	100,0
	Graduondokoa, masterra, doktoregoa	54,8	38,5	3,9	1,7	1,1	—	100,0
Guztira		56,6	28,0	6,2	4,6	4,4	0,1	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Galdetutako pertsonen % 56,6k egunero ariketa fisikoa egiten duten arren, egindako ariketarekin pozik ez dauden pertsonak edo nahi duten ariketa guztia egiten ez dutela diotenak 50 eta 59 urte bitarteko adinekoak (% 70,4k ez du gogobetetasunik) eta enplegatuak (% 71,9k) dira, bai beren kontura, bai besteren kontura, eta gaixoak ere (% 74). Azken horrek zentzua du; izan ere, adin-tarte horretako pertsonak dira, hain zuzen ere, lan-merkatuan aktibo jarraitzen dutenak eta, beraz, horrelako jardueretan aritzeko denbora pertsonal gutxiago dutenak. Bestalde, seme-alabak dituzten familetan (% 64,2) eta guraso bakarreko familetan (% 63,4) dauden pertsonak ere ez daude pozik.

14. TAULA. Nahi den ariketa fisiko guztia egitea, hainbat aldagai soziodemografikoren arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

		Bai	Ez	ED/EE	Guztira
Sexua	Gizonak	39,8	59,9	0,3	100,0
	Emakumeak	40,1	59,7	0,2	100,0
Adina	50-59 urte	29,5	70,4	0,1	100,0
	60-69 urte	38,6	61,1	0,3	100,0
	70-79 urte	54,5	45,5	—	100,0
	≥80 urte	45,6	53,5	1,0	100,0
Jarduerarekiko harremana	Lan egiten du	28,1	71,9	—	100,0
	Langabezia	36,7	63,3	—	100,0
	Aurre-erretiratu	44,4	55,6	—	100,0
	Erretiratu	50,8	48,8	0,4	100,0
	Gaixotasuna edo ezintasun iraunkorra	24,0	73,9	2,1	100,0
	Etxea edo familiaren zaintza	47,1	52,9	—	100,0
	Beste egoera bat	29,9	70,1	—	100,0
Prestakuntza	Ikasketarik ez	49,0	51,0	—	100,0
	Oinarrizko edo lehen mailako ikasketak	41,5	58,0	0,6	100,0
	Bigarren mailako ikasketak (batxilergoa)	41,9	58,1	—	100,0
	Lanbide heziketa	36,4	63,5	0,1	100,0
	Unibertsitate-ikasketak	40,7	59,0	0,3	100,0
	Graduondokoa, masterra, doktoregoa	37,7	62,3	—	100,0
Etxebizitza mota	Pertsona bakarrekoa (bakarrik bizi naiz)	42,2	57,5	0,3	100,0
	Seme-alabarik gabeko bikotea	44,3	55,5	0,2	100,0
	Seme-alabak dituen bikotea	35,4	64,2	0,4	100,0
	Gurasobakarra	36,5	63,4	0,2	100,0
	Beste mota bat	43,9	56,1	—	100,0
Guztira		40,0	59,8	0,3	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Gai hori garrantzitsua da; izan ere, eguneroko ariketa gehiago egiten dutenek bizitzarekiko gogobetetasun handiagoa adierazten dute.

15. TAULA. Bizitzarekiko gogobetetasuna, ariketa egiteko maiztasunaren arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

	Asko	Dezente	Apur bat	Gutxi	Ezer ere ez	ED/EE	Guztira
Egunero	33,4	53,5	7,3	4,2	1,0	0,5	100,0
Astean hainbat aldiz	27,8	60,9	6,8	2,4	1,4	0,6	100,0
Hilean hainbat aldiz	24,4	53,4	16,7	5,0	0,5	—	100,0
Gutxiagotan	25,4	46,7	18,3	6,6	1,5	1,4	100,0
Inoiz ez	34,7	36,5	5,9	18,5	4,4	—	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

3.4. Boluntariotza eta elkartegintza

Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen parte-hartze soziala —boluntariotza eta gizarte-erakundeetako kide izatea— aztertuz gero, esan daiteke inkestatutako biztanleriaren ia herenak (% 30,9) adierazten duela elkarte edo gizarte-erakunderen bateko kide dela.

%30 horren azpitik daude emakumeak (% 28,2), 80 urtetik gorakoak (% 25,2), langabeak (% 22,3), etxea edo familia zaintzen dutenak (% 24) eta ikasketarik gabeak (% 17,5). Ezinezkoa da gizarte-partaidetzan sakontzea; izan ere, inkestak ez du jasotzen zer elkarte-motatakoa den edo zer elkartetan parte hartzen den modu aktiboan.

16. TAULA. Gizarteko elkarte edo erakundeetako kide izatea, aldagai soziodemografiko desberdinen arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

		Bai	Ez	ED/EE	Guztira
Sexua	Gizonak	34,2	65,6	0,2	100,0
	Emakumeak	28,2	71,4	0,3	100,0
Adina	50-59 urte	31,5	68,0	0,5	100,0
	60-69 urte	32,5	67,5	—	100,0
	70-79 urte	31,9	67,7	0,4	100,0
	≥80 urte	25,8	74,0	0,2	100,0

		Bai	Ez	ED/EE	Guztira
Jarduerarekiko harremana	Lan egiten du	33,6	66,2	0,3	100,0
	Langabezian	22,3	77,7	—	100,0
	Aurre-erretiraturak	34,9	62,7	2,4	100,0
	Erretiraturak	31,9	67,8	0,3	100,0
	Gaixotasuna edo ezintasun iraunkorra	29,1	70,9	—	100,0
	Etxea edo familiaren zaintza	24,0	76,0	—	100,0
	Beste egoera bat	26,3	73,7	—	100,0
Prestakuntza	Ikasketarik ez	17,5	82,5	—	100,0
	Oinarrizko edo lehen mailako ikasketak	23,9	75,8	0,3	100,0
	Bigarren mailako ikasketak (batxilergoa)	28,8	70,7	0,5	100,0
	Lanbide heziketa	33,9	66,0	0,1	100,0
	Unibertsitate-ikasketak	35,7	64,1	0,3	100,0
	Graduondokoa, masterra, doktoregoa	33,9	66,1	—	100,0
Guztira		30,9	68,8	0,3	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Oro har, esan daiteke prestakuntza dela elkarreteetako parte-hartzean eta, batez ere, boluntario-tzako praktikan eragin handiena duen aldagaia. Hala, zenbat eta ikasketa-maila txikiagoa izan, orduan eta parte-hartze handiagoa elkarreteetan edo boluntariotzan. Azken urtean boluntario izan direnak, neurri handiagotan, 50 eta 59 urte bitartekoak (%16,9), lanean ari direnak (%17) edo langabezian daudenak (%16,8) eta goi-mailako ikasketak dituztenak (%23,8) dira.

17. TAULA. Erakunderen bateko boluntariotza-jardueretan parte hartzea, hainbat aldagai soziodemografikoren arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

		Bolondresa izan da azken 12 hilabeteetan	Bolondresa izan da noizbait, baina ez azken 12 hilabeteetan	Ez da inoiz bolondresa izan	ED/EE	Guztira
Sexua	Gizonak	14,8	33,3	51,9	0,1	100,0
	Emakumeak	13,8	29,3	56,8	0,1	100,0

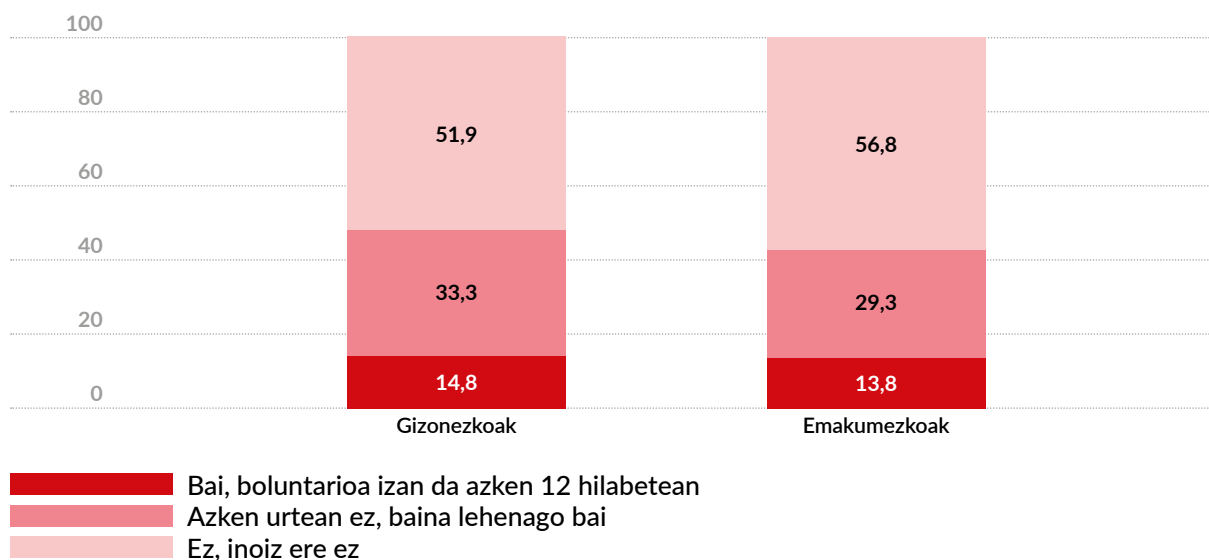
		Bolondresa izan da azken 12 hilabeteetan	Bolondresa izan da noizbait, baina ez azken 12 hilabeteetan	Ez da inoiz bolondresa izan	ED/EE	Guztira
Adina	50-59 urte	16,9	32,7	50,4	—	100,0
	60-69 urte	14,4	29,3	56,1	0,2	100,0
	70-79 urte	14,1	24,9	61,0	—	100,0
	≥80 urte	8,6	38,9	52,2	0,2	100,0
Jarduerarekiko harremana	Lan egiten du	17,0	34,2	48,7	0,1	100,0
	Langabezia	16,8	27,3	55,9	—	100,0
	Aurre-erretiratu	13,1	30,2	56,6	—	100,0
	Erretiratu	12,9	29,4	57,7	0,1	100,0
	Gaixotasuna edo ezintasun iraunkorra	12,2	36,5	51,4	—	100,0
	Etxea edo familiaren zaintza	9,9	29,9	60,3	—	100,0
	Beste egoera bat	15,6	24,6	59,8	—	100,0
Prestakuntza	Ikasketarik ez	0,6	34,1	65,3	—	100,0
	Oinarrizko edo lehen mailako ikasketak	7,5	27,2	65,3	—	100,0
	Bigarren mailako ikasketak (batxilergoa)	11,7	27,5	60,8	—	100,0
	Lanbide heziketa	15,1	32,9	51,9	0,2	100,0
	Unibertsitate-ikasketak	19,6	33,2	47,2	—	100,0
	Graduondokoa, masterra, doktoregoa	23,8	38,8	37,4	—	100,0
Erlijiositatea	Erlijio-fedea garrantzitsua da niretzat	13,3	29,0	57,7	—	100,0
	Nire erlijioaren barruan pertsona erlijiosoa naizela uste dut	21,6	32,7	45,7	—	100,0
	Ez naiz erlijiosoa	15,0	31,7	53,3	0,0	100,0
	Erlijiosoa naiz, baina ez pertsona aktiboa	11,2	31,1	57,5	0,2	100,0
Guztira		14,2	31,1	54,6	0,1	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

3. grafikoan jasotzen denez, 50 urtetik gorako emakume eta gizon gehienek ez dute inoiz boluntariotza-funtziorik bete. Aitzitik, emakumeen eta gizonen heren bat inguru boluntario izan dira noizbait, eta % 14 inguru boluntarioak izan dira azken urtean.

3. GRAFIKOA. Boluntariotzako jardueretan parte hartzea, sexuaren arabera. Bizkaia, 2022 (% bertikalak)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Boluntariotzan aritzen diren pertsonen ehunekoa gehiengora iristen ez den arren, azpimarraztekoa da azken urtean boluntariotzan aritu direnak besteak baino gusturago daudela beren bizitzarekin (%36,7).

18. TAULA. Bizitzarekiko gogobetetasuna, boluntariotzaren praktikaren arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

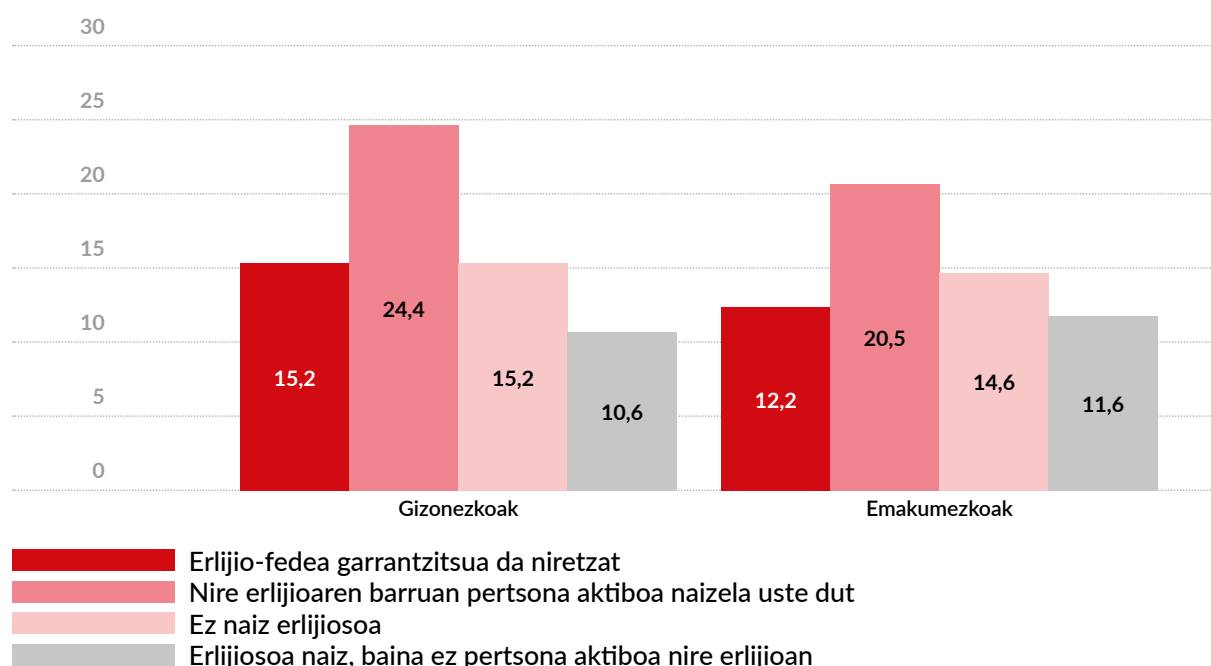
	Asko	Dezente	Apur bat	Gutxi	Ezer ere ez	ED/EE	Guztira
Bai, boluntarioa izan da azken 12 hilabeteetan	36,7	52,5	8,0	2,7	—	0,1	100,0
Ez azken 12 hilabeteetan, baina bai lehenago	32,2	54,2	7,5	3,6	1,9	0,6	100,0
Ez, ez da inoiz bolondresa izan	28,8	55,1	8,8	5,5	1,3	0,6	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Zein elkarte-motatakoa den galdetzen ez bada ere, argigarria izan liteke Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen boluntariotza eta asoziazionismoa erlijiotasun-mailarekin aztertzea, literatura espezializatuak sexua, ideologia eta erlijiotasuna parte-hartze sozialaren motekin lotzen baititu.

4. grafikoan, azken hilabeteetan boluntariotza-jarduerak egin dituztela eta erlijiotasunarekin zerikusia dutela dioten pertsonak jasotzen dira. Aurreko hipotesia litzateke erlijioarekin konpromiso handiagoa dutela baieztatzen duten pertsonak ("nire erlijioaren barruan pertsona aktibotzat jotzen dut neure burua") boluntariotza-jarduera handiagoak egiten dituztela pertsona erlijiosoak ez direla diotenek baino.

4. GRAFIKOA. Azken hilabeteetan boluntariotza-jarduerak egitea, erlijiotasunaren eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

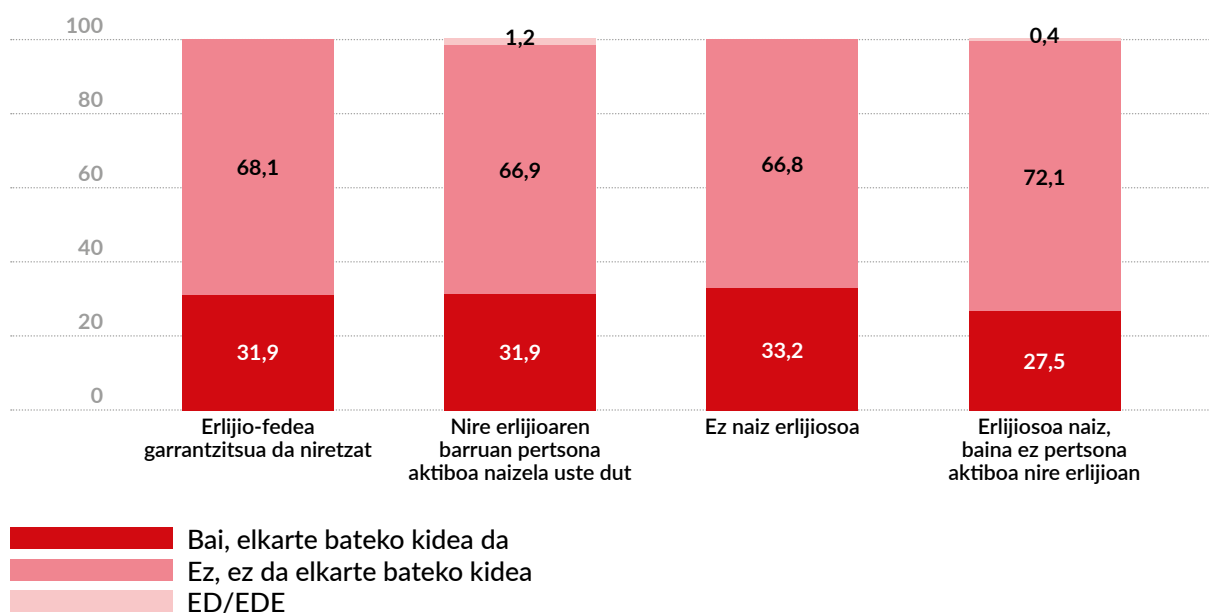
4. grafikoan jasotzen denez, beren erlijioaren barruan pertsona aktibotzat jotzen diren gizonen (% 24,4) eta emakumeen (% 20,5) boluntariotza-jarduera nabarmentzen da. Gogoan izan behar da boluntarioen batez bestekoa % 14 ingurukoa zela. Datuek, hein handi batean, aurretiko teoria bermatzen dute, gizartearen parte-hartzea sentimendu erlijiosoarekin lotuta dagoela ikusten baita, baina bai 50 urtetik gorako emakume eta gizonengan. Erlijiotasuna modu aktiboan bizi duten pertsonak boluntariotza-jarduerak egin dituzte azken urtean pertsona erlijiosoak ez direla diotenek baino neurri handiagoan, baina erlijiosoak ez diren pertsonak beren erlijioan aktiboak ez direnek baino neurri handiagoan egiten dituzte boluntariotzak.

Asoziazionismoari eta erlijiotasun-mailari dagokienez (5. grafikoa), ez dirudi erlazorik dagoenik bi aldagaien artean; izan ere, beren burua erlijiosoak ez diren pertsonatzat jotzen dutenen he-

renak adierazten du elkarteetan eta gizarte-erakundeetan parte hartzen duela, eta balio hori gizartearen parte-hartzearen batez bestekoaren antzekoa da, eta sentimendu erlijioso desberdinak dituzten pertsonak lortzen dutenaren antzekoa, biztanleriaren %30 ingurukoa, gainera.

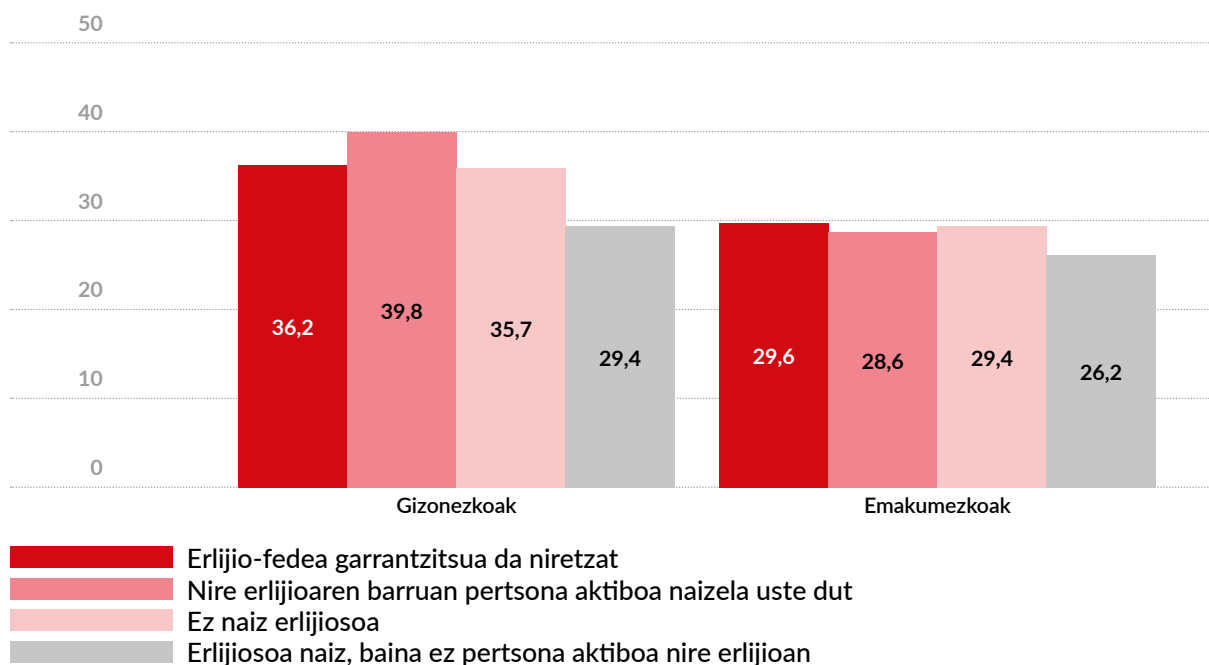
5. GRAFIKOA. Elkarteetako kide izatea, erlijiotasun-sentimenduaren arabera. Bizkaia, 2022 (% bertikalak)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Hala ere, aldeak ikusten dira emakumeen eta gizonen artean; izan ere, gizonek asoziazionismo-maila handiagoa dute emakumeek baino, eta, gainera, gizonen kasuan, erlijiotasunak pisu handiagoa duela dirudi gizarte-elkarte edo -erakundeetan duten parte-hartze soziala azaltzeko orduan: beren erlijioaren barruan aktibotzat jotzen diren gizonen ia %40k adierazten dute elkar-teren bateko kide direla (6. grafikoa).

6. GRAFIKOA. Asoziazionismo-mailaren (elkarte edo gizarte-erakunde bateko kide izatea) eta sentimendu erlijiosoaren arteko lotura, sexuaren arabera. Bizkaia, 2022 (% horizontalak)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

4. ONDORIOAK ETA ETORKIZUNeko ERRONKAK

Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen kapital soziala aztertzeke egindako azterketari esker, aisiaz nola gozaten duten, gizarte-elkartasuna nola sortzen duten eta gizarte-agentziako graduan sakondu ahal izan da. Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen lotura-kapital soziala aktibo sozial garrantzitsua dela dirudi. Aisialdiari ematen zaion garrantzia eta bizi-gogobetetasunarekin duen lotura ikusiz egiaztatu da. Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsona gehienek garrantzi dezente edo asko ematen diote aisialdiaz gozatu ahal izateari. Gainera, aisialdiko jardueretan parte hartzen duten pertsonak, ariketa gehiago egiten dituztenak eta boluntariotza egiten dutenak gusturago sentitzen dira beren bizitzarekin.

Ikusi da adineko gazteenen taldeak (50-59 urte) ematen diola garrantzi handiena aisialdiari bere bizitzan. Bi arrazoi posible planteatu daitezke: bata, eraldaketa soziokulturalekin lotuta egongo litzateke, bai eta belaunaldi desberdinen sozializazio-prozesu diferentzialarekin ere; izan ere, Inglehart (1977) arabera, premia materialenak bete edo gainditu ondoren, material osteko balioak lehenestea azalduko luke. Egoera horretan egongo litzateke 60ko hamarkadaren amaieran eta 70eko hamarkadaren hasieran jaioetako belaunaldia, frankismoaren azken hamarkadetan

hazi eta sozializatutako belaunaldi zaharragoen aurrean. Bigarren kausa adinarekin berarekin, osasun-egoerarekin eta aisialdiko jardueri denbora eta baliabideak eskaintzeko aukerarekin lotu daiteke. Hala ere, gai hori ez dator bat ariketa fisikoari buruz ikusitakoarekin. Inkestako datuek erakutsi dute erretiratuak edo aurre-erretiratuak direla ariketa fisiko gehien egiten dutenak. Adinak gora egin ahala, jarduera horrekiko gogobetetzeak ere gora egiten du, eta, beraz, onartu behar da lotura dagoela lan-egoeraren eta aisialdiaren artean. Hala ere, ez zaie esanahi bera esleitzen aisialdiko jardueri eta ariketa fisikoari, eta ez zaie balio bera ematen. Ariketa aisialdiko jardueratzat har daitekeen arren, badirudi izaera instrumentalagoa, funtzionalagoa eta osasun eta zaintza pertsonalarekin lotuagoa duela. Aisialdia, berriz, ukiezinagoa da, norberaren errealizazioaren balioekin lotuagoa eta postmaterialistagoa.

Egoera ekonomikoa aldagai bat da, aisialdiko jarduera motari eta egiten den maiztasunari eragiten diena. Hilaren amaierara iristeko zailtasunik ez dutela dioten Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonak dira aisialdiko jardueretan denbora gehien ematen dutenak, eta, adibidez, atzerrira oportetean joaten direla dioten bakarrak dira. Egia da gaitasun ekonomikoak eragina duela aisialdiko jardueren garrantzian eta eskuragarritasunean, baina, egia esan, hilaren amaieran sartzeko zailtasunak dituzten pertsonak ere garrantzi handia edo nahikoa ematen diote aisialdiari. Gaitasun ekonomikoaren eta aisialdiaren arteko harremana beste inkesta batzuetan ere aztertu da. Zehazki, Deustobarometroak (Deustuko Unibertsitatea, 2013-2024) egiaztatzen duenez, pertsonak eta familiak egoera ekonomiko zailetatik igarotzen direnean, familiaren ekonomian murrizten den lehen gastua, hain zuzen ere, aisialdiko jardueri eskainitakoa da, hala nola zinemara, antzerkiera eta oportetean joatea. 2024an, Euskadin horrelako doikuntzak egin zituen biztanleriaren ehunekoa %45 izan zen.

Sare informalaren eskuragarritasuna (lagunak, esaterako) ere aisialdiak eta kapital sozialak bizitzan duten presentzia handiagoa edo txikiagoa azaltzeko faktore bat da. Sare sozial informalek aisialdiko jardueretarako sarbidean eta praktikan duten garrantzia egiaztatu ahal izan da, lagunak izatea funtsezko faktorea baita jarduera partekatuak egiteko. Inkestako datuek erakutsi duteenez, lagun-talde bidez, kuadrilla tradizionalaren bidez, sare informal garrantzitsuak egoteak funtzio sozial garrantzitsua betetzen du eta aisialdiko jardueretarako sarbidea errazten du.

Emakumeek eta gizonek modu desberdinean gozatzen dute aisialdiko jardueretan. Emakumeek nahiago dituzte kulturarekin eta prestakuntzarekin lotutako jarduerak, hala nola zinemara, antzerkiera edo hitzaldietara joatea; gizonek, berriz, nahiago dituzte izaera sozialagoa eta erlazionalagoa duten jarduerak, hala nola afaltzera edo etxetik kanpo bazkaltzera irtetea, txangoak egitea edo oportetean joatea. Emakumeek eta gizonek garrantzi handia ematen diote aisialdiari, eta haien jarduera handiagoa edo txikiagoa lagun sare handiago edo txikiagoarekin lotzen da. Azterlan honetan ikusi da etxeko lanak eta zaintza-lanak egiten dituzten pertsonak, oro har emakumeek, aisialdiko jarduera gutxiago egiten dituztela.

Eskuragarri dauden datuekin, ezin da genero-joeretan sakondu, ezta emakumeen kapital sozialean ere, baina hainbat azterlanek (Molyneux, 2008; Addis, 2016; Vázquez-Chas, 2024) emakumeen kapital soziala lotzen dute bai familiaren bai komunitatearen zaintza-lanekin, eta zubi-loturak sortzeko konpromiso handiagoa duen kapital sozialarekin, ikusezinagoa eta gutxiago aitortua (Esquivel, 2013). Ezin izan da sakondu aisiako denboran sexuaren arabeko lanaren banaketak duen eraginean; hala ere, egiaztatu ahal izan da zaintza-lanetan eta etxeko lanetan aritzen diren pertsonak garrantzi gutxiago ematen diotela aisialdiari beste zeregin mota batzuekin alderatuta. Ildo horretan, jakina da adineko gizon askok parte hartzen dutela biloben zaintzan. Horrela, Constanza Tobío (2012: 413) dioen bezala, “agian gizon berria beste inork baino hobeto ordezkaturik egongo da gaurko aitonen eskutik”. Izan ere, biztanleria aktiboa izateak, dela biztanleria landun gisa, dela langabe gisa, esan nahi du denbora gutxiago behar dela ariketa fisikoa egiteko, eta gutxiago gogobetetzen dela horretarako dagoen denborarekin.

Ariketa fisikoa aisialdiko jardueratzat har daitekeen arren, inkesta honetako datuek aukera ematen dute pentsatzeko aisialdiko jarduerari emandako pertzepzioa eta balorazioak, izaera sozialagoa eta aisialdikoagoa dutenak, eta ariketa fisikoari emandakoak desberdinak direla. Aipatuenez, aisia gehiago lotzen da dibertimenduarekin eta denbora librearekin, soziabilitatearekin eta harreman sozialarekin; ariketa fisikoa, berriz, instrumentalagoa da, osasunarekin eta ongizate pertsonalarekin lotuta. 70 urtetik gorakoek ariketa fisiko gehiago egiten dute 50 urtetik gorakoek baino.

Literatura espezializatuaren arabera, handiagoa da asoziazionismoaren ondoriozko kapital soziala boluntariotzarena baino. Inkesta desberdinen eta lagin desberdinen arteko alderaketak egiteko zailtasunak izan arren, ikusten da Bizkaiko adinekoen asoziazionismo-maila Espainiakoa baino txikiagoa dela 2018ko Balioen Europako Inkestan, eta boluntariotza-maila handiagoa dela euskal gizarte osoarena baino (Silvestre, 2021).

Laburbilduz, Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen %30 inguruk gizarte-elkarte edo -erakundeetan parte hartzen du, eta % 14 inguruk boluntariotza-jarduerak egin ditu azken hamabi hilabeteetan. Azken datu horrek indartu egiten du Europako gizarteetan boluntariotza adin handieneko pertsonekin lotzen duen azterlan askoren tesia. Aldez aurreko ikerketen arabera, adineko pertsonen boluntariotza handiagoa da beste adin-talde batzuek erregistratutakoa baino. Balioen inkestek boluntariotza eta erlijioasuna ere lotzen dituzte (Van Oorschot *et al.*, 2005: 49), eta erlijioak berak modu aktiboan bizitzeak duen eragina egiaztatu ahal izan da, nahiz eta erlijio-soak sentitzen ez direla diotenak gainerako antzera inplikatzeko diren, bai boluntariotzan, bai asoziazionismoan.

Kasu honetan, 50 urtetik gorako pertsonen azterketan zentratuta, ikusi da bai emakumeek bai gizonek gizarte-boluntariotzako antzeko ekintzak egiten dituztela. Argigarriagoak dira adin-taldea (50 eta 59 urte bitarteko pertsonak), ikasketa-maila handia eta biztanleria aktiboa izatea,

bai landuna bai langabea. Badirudi, halaber, boluntariotzan jardutean erlijio-sentimenduak ere eragiten duela, batez ere beren erlijioarekin konpromiso aktiboa dutela baieztatzen duten pertsonenak.

Gizarte-elkarte edo -erakundeetako kide izatearen bidezko parte-hartze soziala txikiagoa izan da 18 urtetik gorako biztanle guztientzat aztertzen duten beste inkesta batzuetan erregistratutakoa baino. Azterlan honetan, 50 urtetik gorako EAEko biztanleen heren batek erabiltzen du loturako kapital soziala. %30 horren azpitik daude emakumeak, 80 urtetik gorako pertsonak, langabeak, etxeko lanez arduratzen direnak eta ikasketarik ez dutenak.

Ezin da sakondu elkarteetako parte-hartzearen banaketa sexualean, elkarte-motaren arabera, inkestak ez baitu horri buruz galdetu, baina merezi du gogoratzea beste azterlan batzuek lan-, ekonomia- eta kirol-arloko parte-hartzea gizonekin lotu dutela, eta familia-, komunitate- eta erlijio-gaiekin lotutako asoziazionismoa emakumeekin. Horrek indartu egiten du asoziazionismo instrumentalaren lotura, estatusera eta mugikortasunera bideratuagoa, gizonekin, eta asoziazionismo adierazkorra, gizarte-ongizatean zentratuagoa (Vázquez-Chas, 2024).

Azkenik, esan behar da aisialdiko eta ariketa fisikoko jarduerak zein elkarte-eremuan boluntariotzako edo parte-hartze sozialeko ekintzak egiteak lotura positiboa duela bizitzarekiko gogobetetze handiagoarekin. Oro har, ondoriozta daiteke aisialdiaz gozatzeko denbora libre izatea funtsezkoa dela helduen bizitzan, gizartean mantentzeko, osasuntsuago sentitzeko eta beren bizitzarekin gusturago egoteko aukera ematen baitie. Politika publikoek jakin behar dute aisialdiak duen garrantziaz eta balioaz, hainbat dimentsiotan (gozamena, asoziazionismoa, boluntariotza), herritarrak gizarteratzeko tresna den aldetik, eta pertsona guztiei, batez ere kalteberenei, erraztu behar zaie irispidea. Aisialdirako eta ariketa fisikorako sarbidea gehien mugatzen duten faktoreak egoera ekonomikoa da, batetik, eta lan-egoera, bestetik. Pertsona aktiboek gehiago parte hartzen dute gizartean, baina ez daude gustura ariketa fisikoa egiteko duten denborarekin. Aitzitik, 70 urtetik gorako pertsonak gogobetetasun handiagoa erakusten dute egindako ariketarekin, nahiz eta gizartearen parte-hartzea txikiagoa izan.

Politika publikoek 50 urtetik gorako biztanleriaren barruan dagoen aniztasuna hartu behar dute kontuan, eta, batez ere, zailtasun handienak dituzten gizarte-taldeei arreta emango dien ikuspegi intersektzionala hartu behar dute. Puntu horretan, nabarmentzekoak dira 80 urtetik gorako pertsonak, gaixorik daudenak, etxeko lanetan aritzen direnak (gehienak emakumeak) eta hilaren amaierara iristeko zailtasunak dituztela diotenak. Lagunak, gizarte-harreman informal gisa ulertuta, funtsezkoak dira adineko pertsonen aisialdia eta parte-hartze soziala aktibatzeko; beraz, gizarte-loturak sortzea funtsezko elementua da kapital soziala handitu nahi bada.

BIBLIOGRAFIA

- Addis, E. eta Joxhe, M. (2016): "Gender gaps in social capital: a theoretical interpretation of evidence from Italy", *Feminist Economics*, 23. liburukia, 2. zk., 146-171. or., <<https://doi.org/10.1080/13545701.2016.1227463>>.
- Álvarez de los Mozos, F. (2013): *Capital social de las asociaciones de inmigrantes. asociaciones bolivianas, colombianas, ecuatorianas y peruanas en Barcelona*, Bilbao, Madrid y Valencia, Bilbo, Universidad de Deusto.
- Aristegui, I. eta Silvestre, M. (2012): "El ocio como valor en la sociedad actual", *Arbor. Ciencia, Pensamiento y Cultura*, 188. liburukia, 754. zk., 283-291. or., <<https://doi.org/10.3989/arbor.2012.754n2002>>.
- Aristegui, I.; Beloki, U. eta Silvestre, M. (2023): "La asunción moral del cuidado de los progenitores: ¿una cuestión de género?", *Papers*, 108. liburukia, 3. zk., <<https://doi.org/10.5565/rev/papers.3170>>.
- Bekkers, R.; Völker, B.; Van der Gaag, M. eta Flap, H. (2008): "Social networks of participants in voluntary associations", hemen: Lin, N. eta Erickson, B. (ed.), *Social capital: an international research program*, New York, Oxford University Press.
- Carrascosa, J. (2020): "Redes de relaciones sociales en el Área Metropolitana de Buenos Aires: lazos familiares y de amistad", *Redes. Revista Hispana para el Análisis de Redes Sociales*, 31. liburukia, 2. zk., 85-103. or., <<https://doi.org/10.5565/rev/redes.884>>.
- Doistua, J.; Lazcano, I. eta Madariaga, A. (2020). "El valor del ocio: significado y evolución", hemen: Silvestre, M. (koord.), *Valores en la era de la incertidumbre: individualismos y solidaridades. Quinta Encuesta Europea de Valores en su aplicación a España*, Madril, Libros de la Catarata, 86-112. or.
- Galindo Pérez de Azpillaga, L. (2010): *Capital social en zonas de contacto urbano-rurales: la Vega Media de Sevilla*, Sevilla, Diputación de Sevilla.
- Halman, L. eta Luijckx, R. (2006): "Social capital in contemporary Europe: evidence from the European Social Survey", *Portuguese Journal of Social Science*, 5. liburukia, 1. zk., 65-90. or.
- Herreros, F. (2003): "Las fuentes de la confianza social", *Revista Internacional de Sociología*, 35. zk., 151-175. or.
- Inglehart, R. (1977): *The silent revolution. Changing values and political styles among Western publics*, Princeton, Princeton Legacy Library.
- Inglehart, R. eta Welzel, C. (2005): *Modernization, cultural change, and democracy. The human development sequence*, New York, Cambridge University Press.
- Madariaga, A. eta Cuenca Amigo, J. (ed.) (2011): *Los valores del ocio: cambio, choque e innovación*, serie Documentos de Ocio, 43. zk., Bilbo, Universidad de Deusto.
- Martín Palomo, M. T. (2008): "Los cuidados y las mujeres en las familias", *Política y Sociedad*, 45. liburukia, 2. zk., 29-47. or.
- Molyneux, M. (2008): "La política de desarrollo y la dimensión de género del capital social", *Papeles*, 101. zk., 63-79. or.
- Norris, P. eta Inglehart, R. (2006): "Gendering social capital: bowling in women's leagues?", hemen: O'Neill, E. eta Gidengil, E. (ed.). *Gender and social capital*, New York, Routledge.
- Leonisio, R. eta Silvestre, M. (2020): "Capital social, solidaridad e identidades", hemen: Silvestre, M. (koord.), *Valores en la era de la incertidumbre: individualismos y solidaridades. Quinta Encuesta Europea de Valores en su aplicación a España*, Madril, La Catarata, 179-205. or.

- Pérez-Díaz, V. (2000): *Sociedad civil, esfera pública y esfera privada. Tejido social y asociaciones en España en el quicio entre dos milenios*, ASP Research Papers saila, 39(a). zk., <<https://www.asp-research.com/sites/default/files/pdf/Asp39a.pdf>>.
- Putnam, R. D. (2003): *El declive del capital social: un estudio internacional sobre las sociedades y el sentido comunitario*, Bartzelona, Galaxia Gutenberg.
- Rheingold, H. (2000): *The virtual community: homesteading on the electronic frontier*, Cambridge, MIT Press.
- Sicilia, A.; Águila, C. eta González-Cutre, D. (2011): "Valores posmodernos y motivación hacia el ocio y el ejercicio físico en usuarios de centros deportivos", *Revista Internacional de Ciencias del Deporte*, 7. liburukia, 25. zk., 320-335. or., <<https://doi.org/10.5232/ricyde2011.02506>>.
- Silvestre, M. (koord.) (2020): *Valores en la era de la incertidumbre: individualismos y solidaridades. Quinta Encuesta Europea de Valores en su aplicación a España*, Madril, Libros de la Catarata.
- (2021): *Valores para una pandemia: la fuerza de los vínculos. Quinta Encuesta Europea de Valores en su aplicación a Euskadi*, Madril, Síntesis.
- Stebbins, R. A. (2001): "Serious leisure", *Society*, 38. liburukia, 53-57. or.
- Stolle, D. eta Rochon, T. R. (1998): "Are all associations alike? Member diversity, associational type and the creation of social capital", *American Behavioral Scientists*, 42. liburukia, 1. zk., 47-65 or.
- Sue, R. (2005): "Desarrollo de las asociaciones y nuevas solidaridades", hemen: Bindé, J. (koord.), *¿A dónde van los valores?: coloquios de siglo XXI*, Bartzelona, Icaria; Centro Unesco de Cataluña, 129-132. or.
- Tobío, C. (2012): "Cuidado e identidad de género. De las madres que trabajan a los hombres que cuidan", *Revista Internacional de Sociología*, 70. liburukia, 2. zk., 399-422. or., <<https://doi.org/10.3989/ris.2010.08.26>>.
- Tobío, C.; Silveria, M.; Gómez, M. V. eta Martín Palomo, M. T. (2010): *El cuidado de las personas. Un reto para el siglo XXI*, Bartzelona, Obra Social Fundación La Caixa.
- Universidad de Deusto (2013-2024): *Deustobarómetro Social*.
- Van Oorschot, W. et al. (2005): "Welfare state effects on social capital and informal solidarity in the European Union: evidence from the 1999/2000 European Values Study", *Policy & Politics*, 33. liburukia, 1. zk., 33-54. or.
- Vázquez-Chas, L. eta Pena-López, J. A. (2024): "Asociacionismo, capital social y género en la sociedad española", *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 186. zk., 143-158. or., <<https://doi.org/10.5477/cis/reis.186.143-158>>.
- World Leisure Recreation Association (1994): "International Charter for Leisure Education", *ELRA Bulletin*, 25. zk., 13-16. or.

*Bizitza Luzearen eta Erronka
Demografikoaren Zuzendaritza
Gizarte Ekintza Saila*

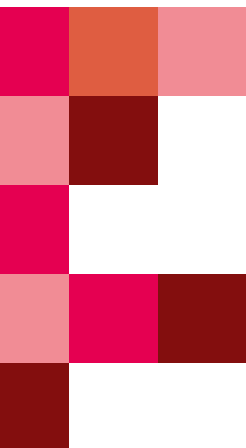
Diru-sarrerak, kontsumoa, aurreztea eta etorkizunerako itxaropenak

Raquel Sanz

Gizarte Informazio eta Ikerketa Zerbitzua (SIIS), Eguía Careaga Fundazioa

Joseba Zalakain

Gizarte Informazio eta Ikerketa Zerbitzua (SIIS), Eguía Careaga Fundazioa

LABURPENA

Kapitulu honetan, 50 urteko eta gehiagoko pertsonen egoera sozioekonomikoa aztertzen da, bai diru-sarreraren ikuspegitik, bai kontsumoaren eta aurrezkiaren ikuspegitik. Kapituluak arreta berezia ematen dio egungo uneari, baina, era berean, berariaz hartzen du kontuan magnitude horiek 2016-2022 aldian izan duten azken bilakaera. Diru-sarrerak eta gastuak aztertzeko, hurbilketa kuantitatibo bat egitea erabaki da, estatistika-eragiketek ematen dituzten adierazle nagusietatik abiatuta. Estatistika-eragiketa horiek, zehazki, bi dimentsioak aztertzen dituzte, eta, funtsean, honako hauek dira: Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkesta (PGDI) eta Familia Gastuari buruzko Inkesta (EGF). Azterketa kuantitatibo hori ikuspegi baloratzailleago batekin osatzen da, batez ere Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen beren egoera sozioekonomikoari eta pentsioen etorkizunari buruz dituzten iritzi eta igurikimenetan oinarrituta, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestak ematen dituen emaitzetatik abiatuta.

1. SARRERA

Kapitulu honetan, 50 urteko eta gehiagoko pertsonen egoera sozioekonomikoa aztertzen da, bai diru-sarreraren ikuspegitik, bai kontsumoaren eta aurrezkiaren ikuspegitik. Biztanleria talde horren diru-sarrerak, kontsumoa eta aurrezkia aztertzeak hainbat zailtasun garrantzitsuri egin behar die aurre: alde batetik, liburu honetako gainerako kapituluetan gertatzen den bezala, aztertutako kolektiboaren aniztasuna eta kolektibo horren barruan gertatzen diren egoeren heterogeneotasuna; bestetik, erretiroak diru-sarreraren iturriei eta maileri dagokienez dakarren haustura. Haustura horrek banatze-lerro sendoa ezartzen du egungo jarduera ekonomikotik eratorritako errentak funtsean jasotzen dituztenen eta gizarte-transferentziak jasotzen dituztenen artean (batez ere, pentsioak, neurri handi batean iraganeko jarduera ekonomikotik eratorritakoak). Hirugarren zailtasuna luzetarako analisia eta zeharkako analisia bereizi beharrak eragiten du: luzetarako analisiak kohorte edo belaunaldi beraren ibilbidea denboran zehar aztertzea ahalbidetzen du, hazten eta handitzen doan heinean; zeharkako azterketak, berriz, adin-talde bakoitzaren egoera aztertzen du, une historiko desberdinetan, baina ezin du kontuan hartu pertsonen egoerak nola eboluzionatzen duen beren bizi-zikloan zehar. Garrantzitsua da, halaber, belaunaldi desberdinetako pertsonen ondare higigarriari eta higiezinari buruzko datuak edukitzeko zailtasuna, haien diru-sarrerei buruzko datuetatik harago, aberastasunari eta ondareari dagokienez desberdintasun sozialak gero eta garrantzi handiagoa baitu.

Zailtasun horiek gorabehera, gure inguruko adinekoen egoera ekonomikoari eta diru-sarreraren ikuspegitik adin eta belaunaldi desberdinetako pertsonen artean dauden aldeei buruzko azterketek ondorio homogeneo samarrak ateratzen dituzte.

Literaturatik eta eskuragarri dauden iturri estatistikoetatik ateratako lehen ondorioek adierazten dute 65 urtetik gorako pertsonen egoera ekonomikoa pixkanaka hobetzen ari dela, bai Espainian, bai Euskadin, bai Bizkaian. Hain zuzen ere, La Caixako Gizarte Behatokiak argitaratutako txosten baten arabera (Ayala *et al.*, 2020):

Gizarte-premien mapa osatzen duten dimentsioen artean, ziur asko adineko pertsonen kasuan aldaketa nabarmenenak ongizate ekonomiko eta materialarekin lotutakoak izan dira. Azken hamarkada eta erdiko datuek erakusten dutenez, erretratu tradizionala alderantzikatu egin da, eta adineko pertsonen gainerako biztanleek baino pobrezia-arrisku handiagoa zuten. Arrisku handiago hori, krisiaren hasieran oraindik ere agertzen dena, murriztu egin zen, kontrako zeinura igaro arte, eta gaur egun arrakala handiagoa du (alde). Pobrezia-arrisku diferentzialaren aldaketa horren arrazoia kolektiboaren errenten egonkortasunari egotzi behar zaio, pentsio publikoen sistemaren oso mendeakoa baita. Gainerako biztanleen errentek, aldiz, behera egin dute nabarmen, krisiaren unerik gorenetan langabezia handia izan delako eta jarduera ekonomikoa orokorrean murriztu delako.

Hain zuzen ere, datuek zalantza gutxi uzten dute Espainiako pobrezia-ereduaren egiturazko aldaketa nagusietako bat zer den; izan ere, adinekoak pobrezia-arrisku handiena duen adin-tal-

dea izatetik batez bestekoaren azpitik dagoen adin-taldea izatera igaro dira. Ayala, Martínez eta Navarrok (2019: 9) adierazi bezala, pobrezia gartzetzeko eta infantilizatzeko prozesuarekin batera, “azken lau hamarkadetan adinekoen hobekuntza nabarmena nabarmendu du. Errenta er-tainetatik pentsioak urruntzeko arazoak, horietako batzuen babes-intentsitate txikia, hala nola alarguntasunarena, edo zenbait kolektiboren lan-historien aldizkakotasuna, nahiz eta oraindik ere badiraute, zuzendu egin dira denboran zehar”. 2013an, Euskadiko haur-pobreziari buruz egindako azterketek agerian uzten zuten pobreziaren profilaren aldaketa: XX. mendeko azken hamarkadetan, pobrezia-tasek U formako lerro bat marrazten zuten —altuagoak bizitzaren ha-sieran eta amaieran, eta baxuagoak tarteko adinetan—, baina azken urteetan pobrezia-tasak ezkerretik eskuinera diagonal bat marraztera igaro dira (demografikoa), eta, beraz, pobrezia txi-kiagoa da pertsonen adina zenbat eta handiagoa izan (SIIS Dokumentazio eta Ikerketa Zentroa, 2013)¹.

Diru-sarreraren mailaz eta pobreziatik hobeto babesteaz gain, argi dago adinez zaharrenak di-ren pertsonen ondare- eta finantza-egoera hobe dela. Espainiako Bankuak egiten duen Fami-lien Finantza Inkestaren datuek agerian uzten dute, ildo horretan, belaunaldien arteko arrakala errentari eta, batez ere, aberastasunari buruzko kontu bat dela: 2001etik 2021era, 35 urtetik beherako familiaburua duten familien batez besteko errenta %19,8 jaitsi zen (2022ko eurotan), eta 74 urtetik gorakoena, berriz, %40,5 igo [...]. Era berean, belaunaldi gazteenen eta zaharre-nen arteko aberastasun-tartea ere handitu egin da azken bi hamarkadetan: 35 urtetik beherako familien guztizko aberastasun garbia %72,7 jaitsi zen 2002 eta 2022 artean, eta 74 urtetik gorakoena %98,7 igo (Garcia-Arenas, Mestres eta Montoriol, 2024). Izan ere, inkesta horretako datuen arabera, Estatu osoan, 2002an 65 eta 75 urte bitarteko pertsonak buru zituzten familien batez besteko aberastasun garbia (148.500 euro) 35-44 urte bitarteko pertsonak buru zituzten familia-na (132.500 euro) baino zertxobait handiagoa zen. 2022an, 65 eta 75 urte bitarteko per-tsonak buru zituzten familien batez besteko aberastasun garbia (225.800 euro) hirukoiztu egin da 35 eta 44 urte bitarteko pertsonak buru zituzten familia-na (75.600 eurora jaitsi da).

Euskadiko diru-sarreraren belaunaldien arteko desberdintasunen azterketak antzeko ondorioak ditu: azken urteotan ongizatearen hazkunde orokorra ez da berdintasunez banatu adin-talde-n artean, ez die behar besteko mesederik egin gazteei, eta —gure inguruko herrialde gehienetan bezala— belaunaldi-arrakala gero eta handiagoa izan da itxaropenei eta bizi-baldintzei dagokie-nez. Yanguas eta Zalakaintzat (2023: 8):

Konparazioaren ikuspegitik, Euskadiko gazteen egoera —adibidez, pobrezia-egoerei dagokienez— gaur egun Euroguneko gazteena baino okerragoa da, eta adinekoena, berriz, hobe. Gainera, bilakaeraren ikuspegitik, Euskadiko gazteen egoerak bilakaera negatiboa izan du errentarekin,

¹ 2020ko krisiaren ondoren, ordea, badirudi malda hori leundu egin dela, eta horrek pobreziaren arriskuari dagokionez adinaren araberrako aldeak murriztea ekarriko luke (Zalakain, 2023: 23).

ondarearekin edo desberdintasunarekin lotutako hainbat adierazleri dagokienez, eta adinekoen egoerak, berriz, hobera egin du. Ondorioz, gazteen eta adinekoen arteko aldea handitu egin da azken bi hamarkadetan Euskadin.

Datuak antzekoak dira luzetarako ikuspegitik aztertzen direnean, bizi-zikloaren ikuspegia eta kohorte efektua kontuan hartuta. Euskadin belaunaldien arteko aldeak ikuspegi horretatik aztertzen saiatu diren lanek adierazten dutenez, 1940an jaioetako pertsonen izan dute 2008 eta 2022 bitartean pobrezia-arrisku txikiena, eta 2000. urtean jaioetakoek, aldiz, pobrezia-tasa sistematikoki handiagoak izan dituzte aldi horretan. Izan ere, “aztertutako aldi osoan zehar, batez besteko pobrezia-tasa handiagoa da kohorte bakoitzaren adina zenbat eta txikiagoa izan. Hau da, 2000. urtean jaioetako pertsonen batez besteko pobrezia-tasa % 10,5ekoa izan da aztertutako aldi osoan, eta 1940an jaioetakoena, berriz, %4koa. Zenbat eta zaharragoa izan kohortearen adina, orduan eta txikiagoa da hamalau urte horietan izandako batez besteko pobrezia-tasa” (Zalakain, 2023: 24)².

Adin-talde nagusien finantza-egoeraren hobekuntza, bai termino absolutuetan, bai termino erlatiboetan, hiru arrazoi nagusiren ondorioz gertatu da: batetik, jabetzako etxebizitzaren balioa handitzea, gazteek gero eta gutxiago eskuratzen baitute; bestetik, soldaten erosahaltenaren hazkunde txikia, batez ere gazteen artean, pentsioen erosteko ahalmenaren hazkunde iraunkorraren aurrean; eta hirugarrenik, babes sozialeko sistemak zahartzaroari lotutako arriskuen aurrean duen babes-gaitasun gero eta handiagoa. Horri dagokionez, nahikoa da aipatzea 2000. urtean Bizkaia euro konstanteetan 14.400 euro gastatzen zituela urtero zahartzaroko eta biziraupeneko prestazio ekonomikoetan (erretiro- eta alarguntza-pentsioak, funtsean) 65 urtetik gorako biztanle bakoitzeko. 2022an, zenbatekoa 20.500 eurokoa da, hau da, %42ko igoera, euro konstanteei dagokienez.

Datu zehatz horretatik harago, esan daiteke, Euskadi bezalako lurraldeetan bereziki, gizarte-babesaren eredia bereziki adinekoen beharretara bideratuta egon dela. Yanguas eta Zalakainen-tzat (2023: 14), Euskadik gizarte-babeseko eredu sendo bat eraiki du —laurogeiko hamarkadan gizarte-politiken arloko eskumenak bereganatu zituenetik—, gure inguruko herrialde aurreratuena antzeko gastu- eta estaldura-mailekin (eta kasu batzuetan handiagoak). Hainbat arrazoi-rengatik, ordea, gizarte-babeseko eredu horrek ez die onura bera ekarri adin-talde guztiei, eta, hain zuzen ere, haurtzarora, nerabezarora eta gaztarora zuzenago bideratutako zerbitzuen eta prestazioen garapen txikiagoa du ezaugarri³.

² Beste era batera esanda, gazte eta heldu gazteek —1985ean eta 2000n jaioetakoek— biztanleria osoari dagokion batez bestekoa baino pobrezia-tasa handiagoak izan dituzte aztertutako urte guztietan. Gainerako herritarrek baino pobrezia-arrisku handiagoa izan dute beti. Aitzitik, adineko helduek eta adinekoek —1955ean eta 1940an jaioetakoek— batez bestekoaren azpiko pobrezia-tasak izan dituzte aztertutako urte guztietan.

³ Agian nabarmenagoa bada ere, gastu soziala adinekoengana bideratze hori ez da Euskadikoa edo Europa hegoaldeko herrialdeetako soilik. Souto, Abio eta Patxotek (2020) azaldu dutenez, Transferentzien Kontu Nazionaletatik lortzen diren datuek erakusten

Adinekoen ongizate ekonomikoa oro har hobetzeak ez du esan nahi, nolanahi ere, 50 urtetik gorako pertsona guztiak pobrezia-arriskutik babestuta daudenik edo gazteenak baino diru-sarrera edo gastu-ahalmen handiagoak dituztenik. Kapitulu honetako gainerako epigrafeetan aurkezten diren datuek, ordea, adierazten dute 50 urteko eta gehiagoko Bizkaiko biztanleen artean egoera-aniztasun handia dagoela beren diru-sarrera, gastu eta aurrezkiei dagokienez, eta kolektiboaren batez besteko egoera positiboak alde handiak ezkututzen dituela hainbat ikuspegitatik.

Hurrengo epigrafeetan, 50 urtetik gorako pertsonen diru-sarreraren, gastuen eta aurrezteko gaitasunaren ikuspegitik deskribatzen dira desberdintasun horiek.

2. 50 URTE ETA GEHIAGOKO PERTSONEN DIRU-SARRERAK BIZKAIAN

Biztanleriaren diru-sarrerak, edozein adinetakoak, hainbat ikuspegitatik azter daitezke. Atal honetan, 50 urtetik gorako pertsonen diru-sarrerak aztertuko dira, bi ikuspegitatik eta bi datu-iturri desberdinetatik abiatuta.

Lehenengoak batez besteko errenta pertsonalari buruzko oinarrizko datu batzuk biltzen ditu, hau da, pertsonak banaka batez beste jasotzen dituzten diru-sarrerak, familiako edo bizikidetzak unitateko gainerako pertsonak jasotzen duten errenta edozein dela ere. Kasu honetan, Eustatek eskaintzen dituen datuen eskuragarritasuna dela eta, informazioa Euskadi osoari dagokio eta datu fiskaletatik datoz (Errenta Pertsonal eta Familiarraren Estatistika).

Bigarren ikuspegia familia-unitateetan oinarritzen da, eta diru-sarrera baliokidea jasotzen du: hau da, pertsona bakoitzari dagokion diru-sarrera, bizi den familia-unitatearen diru-sarrera osoaren eta unitate horren tamainaren arabera. Bigarren ikuspegi hori egokiagoa da pertsonen diru-sarreraren benetako eskuragarritasuna aztertzeko, kontuan hartzen baititu familietan gertatzen diren eskala-ekonomiak. Kasu honetan, datuak Bizkaia buruzkoak dira eta Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestatik (aurrerantzean, PGDI) datoz.

Errenta pertsonalaren ikuspegitik, Euskadiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen batez besteko errenta erabilgarria⁴ hileko 1.985 euro eta 95 urtetik gorakoen 1.231 euro artekoa da. Batez

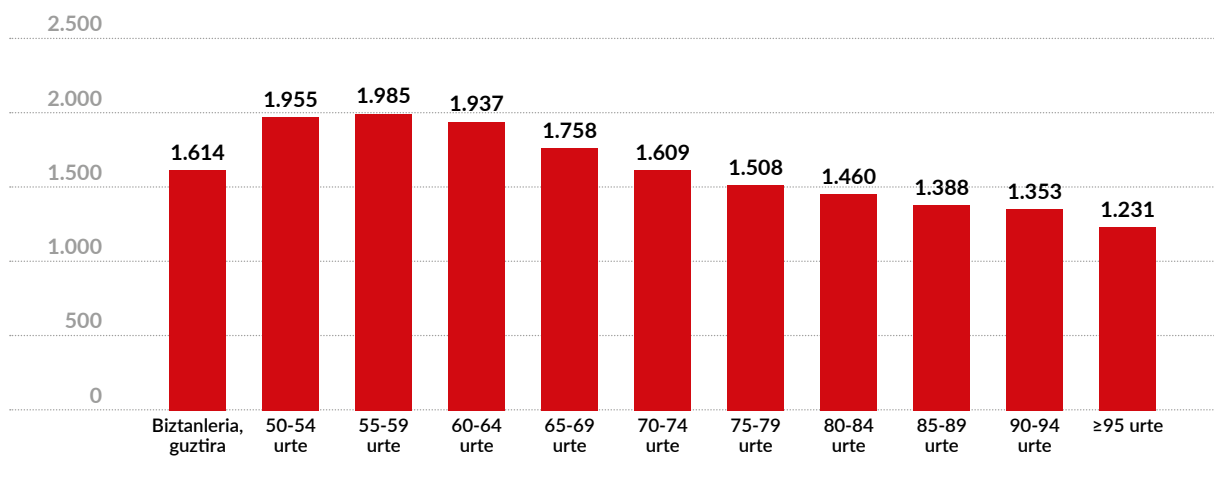
dute ongizate-estatuak joera argia duela adinekoen babeserako bidean, haurrak eta gazteak askoz ere babesgabeago utziz. Egile horien arabera, sektore publikoak bere gain hartzen du adinekoen kontsumo-premia gehienaren estaldura, eta, batez ere, adin aktiboan dauden pertsonen zergekin eta ekarpenekin finantzatzen ditu politika horiek. Haurren eta nerabeen kasuan, ordea, familiak betetzen ditu behar horietako gehienak. "Horrela —diote egile horiek— gaur egungo gizarteek beren adinekoen beharrak gizarteratu dituzte, baina, aldiz, haurren eta gazteen premia gehienak eremu pribatuan mantendu dituzte" (Souto, Abio y Patxot, 2020: 60).

⁴ Batez besteko errenta erabilgarriak pertsonen errenta-iturri guztiak barne hartzen ditu, Gizarte Segurantzako gastuak eta kuota likidua edo PFEZaren konturako atxikipenak izan ezik.

besteko errenta pertsonala nabarmen jaisten da adinarekin; izan ere, 50 eta 65 urte bitartean hilean 2.000 euro ingurukoa bada, 65 urtetik aurrera behera egiten du adinean aurrera egin ahal-⁵. 74 urtera arte, batez besteko errenta pertsonalak Bizkaiko batez besteko errenta pertsonala gainditzen du, edo ingurunean kokatzen da; 75 urtetik aurrera, berriz, txikiagoa da.

1. GRAFIKOA. 50 urte eta gehiagoko biztanleriaren batez besteko errenta pertsonal erabilgarria, adinaren arabera. Euskadi, 2021 (euroak)

Iturria: Errenta Pertsonal eta Familiarraren Estatistika. Eustat.

Adin-tarte guztietan, gizonen batez besteko errenta pertsonala emakumeena baino handiagoa da. Adinaren ikuspegitik, alde handienak 70 urte inguruan daude, eta gizonen batez besteko diru-sarrera eskuragarriak ia bikoiztu egiten du emakumeena. 69 urtera arte eta 90tik aurrera, gizonen sarrera emakumeena baino 1,5 aldiz handiagoa da.

Errenta-mailari dagokionez dauden aldeez gain, alde nagusiak errenta hori sortzen duten iturriei dagozkie. 1. taulan ikusten denez, 50 eta 60 urte bitartekoen artean, laneko errentak errenta osoaren ia %80 dira, eta transferentziak, berriz, %8,5 inguru. 60 urtetik aurrera, ordea, lan-errenten pisua nabarmen murrizten da, eta gizarte-transferentziena hazi egiten da, 70 urtetik aurrera errenta osoaren ia %85 izateraino, pertsonak erretiroa hartzen duten heinean. Nolanahi ere, azpimarratu behar da transferentziak 60 eta 64 urte bitarteko pertsonen diru-sarreraren %30 direla, eta kapital higigarriaren eta higiezinaren errenten pisua nabarmen handiagoa dela 65 urtetik gorakoentzat adin horretatik beherakoentzat baino. Aldea termino erlatiboetan

⁵ Datu horrek ez du esan nahi pertsonen errenta gero eta txikiagoa denik adinean aurrera egin ahal; aitzitik, adin-talde edo belaunaldi zaharrenen batez besteko errenta tarteko adin-taldeena (50-65) baino txikiagoa da.

zein absolutuetan gertatzen da, 60 urtetik gorako pertsonen kapital-errentak adin horretatik beherakoenak baino handiagoak baitira, edozein adin-tartetan.

1. TAULA. Errenta pertsonalaren iturrien banaketa, adin-tarteen arabera. Euskadi, 2021 (%)

	Lanaren errenta	Kapital higigarriaren errenta	Higiezinaren kapital-errenta	Jardueren errenta	Transferentziak	Guztira
Guztizko biztanleria	58,4	5,7	2,2	4,7	29,0	100,0
50-54 urte	79,3	4,7	1,9	6,6	7,5	100,0
55-59 urte	75,6	5,7	2,0	6,4	10,2	100,0
60-64 urte	52,8	8,5	2,4	5,8	30,6	100,0
65-69 urte	9,2	9,5	3,1	3,5	74,8	100,0
70-74 urte	2,8	8,5	4,0	1,3	83,4	100,0
75-79 urte	1,1	9,1	4,7	0,6	84,6	100,0
80-84 urte	0,6	11,2	4,6	0,4	83,3	100,0
≥85 urte	0,3	8,7	4,5	0,4	85,9	100,0

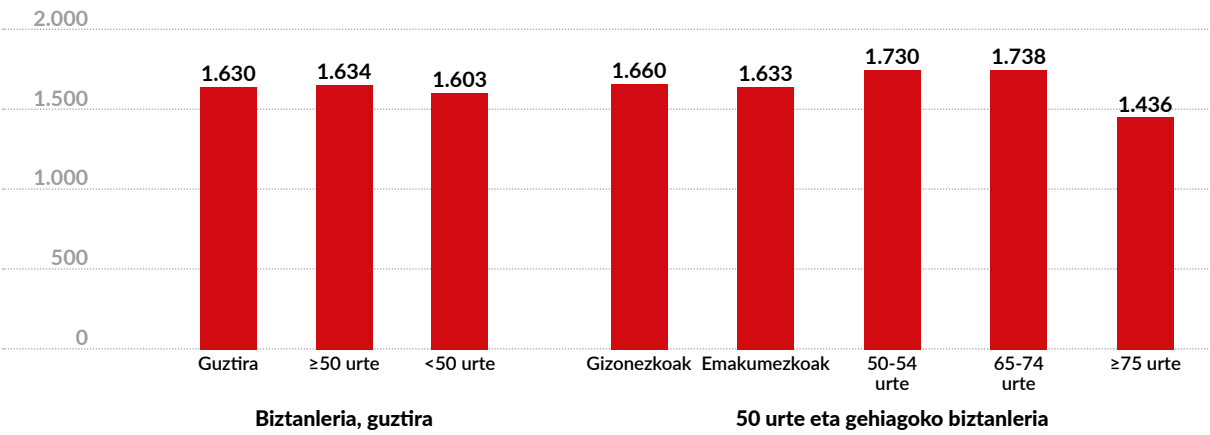
Iturria: Errenta Pertsonal eta Familiarraren Estatistika. Eustat.

Lehen adierazi den bezala, errenta pertsonalaz gain, interesgarria da biztanleriaren diru-sarreraren ertain baliokidea ezagutzea, adierazle honek pertsonen bizikidetzaren unitate osoaren errenta kontuan hartzen denean dituzten diru-sarreraren batez besteko zenbatekoa jasotzen baitu (eta unitate horren diru-sarrerak modu ekitatiboan banatzen badira), eta ez banaka jasotzen diren diru-sarrerak. Kasu honetan, gainera, Bizkaiko datu espezifikoak azter daitezke, betiere erabilietako datu-iturrien lagin-izaeraren ondoriozko zuhurtziarekin.

Eusko Jaurlaritzaren Gizarte Ongizate, Gazteria eta Erronka Demografiko Sailaren Estatistika Organo Espezifikoaren PGDIren datuek agerian uzten dute 50 urtetik gorako pertsonen batez besteko diru-sarrera hilean 1.603 eurokoa dela 2022an Bizkaian, 50 urtetik beherakoenak baino zertxobait handiagoa. Gizonen eta emakumeen diru-sarrerak ere oso antzekoak dira, eta adin-tarteen arabera alde handiak daude: 50-74 urteko pertsonen batez besteko diru-sarrera baliokidea biztanleria osoaren diru-sarrera ertain baliokidearen gainetik dago, eta 75 urteko eta gehiagoko pertsonena, berriz, nabarmen azpitik.

2. GRAFIKOA. 50 urte eta gehiagoko biztanleriaren diru-sarrera ertain baliokidea, sexuaren eta adinaren arabera. Bizkaia, 2022 (euroak)

Iturria: geuk egina, 2022ko Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestan oinarrituta. Estatistika Organo Espezifikoa, Ongizate, Gazteria eta Erronka Demografikoaren Saila, Eusko Jaurlaritza.

Errentaren banaketari dagokionez, 65 urteko eta gehiagoko pertsonak buru dituzten familiek diru-sarreraren zati bat biztanleriaren garrantziaren arabera legokiekeena baino txikiagoa dela esan daiteke; 50-65 urtekoen kasuan, berriz, kontrakoa gertatzen da, errenta erabilgarriaren proportzioa beren biztanleria-pisua baino handiagoa baita. Hala, 2022an, Bizkaiko familien %31,5ek 50 urtetik beherako pertsonak dituzten buru, eta errenta erabilgarriaren %32,4 biltzen dute. 50-64 urteko pertsonak buru dituzten etxeak ere etxeen %31,5 dira, baina diru-sarreraren ehuneko handixeagoa metatzen dute, %35. 65 urtetik gorako pertsonak buru dituzten etxeak, bestalde, etxe guztien %37 dira, eta diru-sarrera erabilgarrien %32 baino ez dute biltzen.

2. TAULA. Etxeen eta errenta erabilgarriaren banaketa, pertsona nagusiaren adinaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

	Etxeak	Diru-sarrerak
50 urtetik beherako pertsona nagusia	31,5	32,4
50 eta 64 urte bitarteko pertsona nagusia	31,5	35,6
65 urtetik gorako pertsona nagusia	37,0	32,0
Guztira	100,0	100,0

Iturria: geuk egina, 2022ko Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestan oinarrituta. Estatistika Organo Espezifikoa, Ongizate, Gazteria eta Erronka Demografikoaren Saila, Eusko Jaurlaritza.

Bilakaerari dagokionez, PGDI inkestaren datuek aukera ematen dute, halaber, Bizkaiko 50 urte-tik gorako pertsonen diru-sarrera ertain baliokidearen bilakaera aztertzeko, eta Bizkaiko gizarte osoko diru-sarreraren hazkundearekin alderatzeko. Horretarako, 3. taulan, 2016 eta 2022 artean adin-talde bakoitzaren diru-sarrera ertain baliokideak izan duen bilakaera jasotzen da, bai eta 50 urtetik gorako gizonena eta emakumeena ere, euro konstanteetan, hau da, inflazioaren eragina kontuan hartuta.

3. TAULA. 50 urte eta gehiagoko biztanleriaren batez besteko diru-sarrera baliokidearen bilakaera, sexuaren eta adinaren arabera. Bizkaia, 2016-2022 (euro konstanteak)

	2016	2018	2020	2022	2016-2022 (Δ %)
Guztizko biztanleria	1.622	1.621	1.909	1.630	0,4
≥50 urteko biztanleria	1.649	1.601	1.910	1.634	-0,9
<50 urteko biztanleria	1.595	1.629	1.905	1.603	0,5
≥50 urteko gizonak	1.707	1.685	1.933	1.660	-2,8
≥50 urteko emakumeak	1.591	1.570	1.895	1.633	2,6
50-64 urte	1.776	1.704	2.049	1.730	-2,5
65-74 urte	1.604	1.673	1.950	1.738	8,4
≥75 urte	1.424	1.361	1.623	1.436	0,9

Iturria: geuk egina, 2022ko Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestan oinarrituta. Estatistika Organo Espezifikoa, Ongizate, Gazteria eta Erronka Demografikoaren Saila, Eusko Jaurlaritza.

Lortutako emaitzek agerian uzten dute talde guztietan zein neurritan handitu diren benetako diru-sarrerak 2016 eta 2020 artean. Igoera hori, ordea, argi eta garbi itzuli da 2022an, inflazioaren eraginez. 2016tik 2022ra doan aldi osoa kontuan hartuz gero —hau da, 2008an hasitako higiezi-nen krisitik 2020an hasitako krisi soziosanitariotik eta inflaziokotik irtetetik aurrera doan aldia—, 65 eta 74 urte bitarteko pertsonen artean soilik esan daiteke diru-sarreraren hazkunde argia, haien diru-sarrera ertain baliokidea %8,5 hazten baita, termino errealetan. Gainerako kasuetan, geldial-dia esan daiteke, edo, biztanleria aktiboaren kasuan (50-64 urte), erosteko ahalmenaren galera.

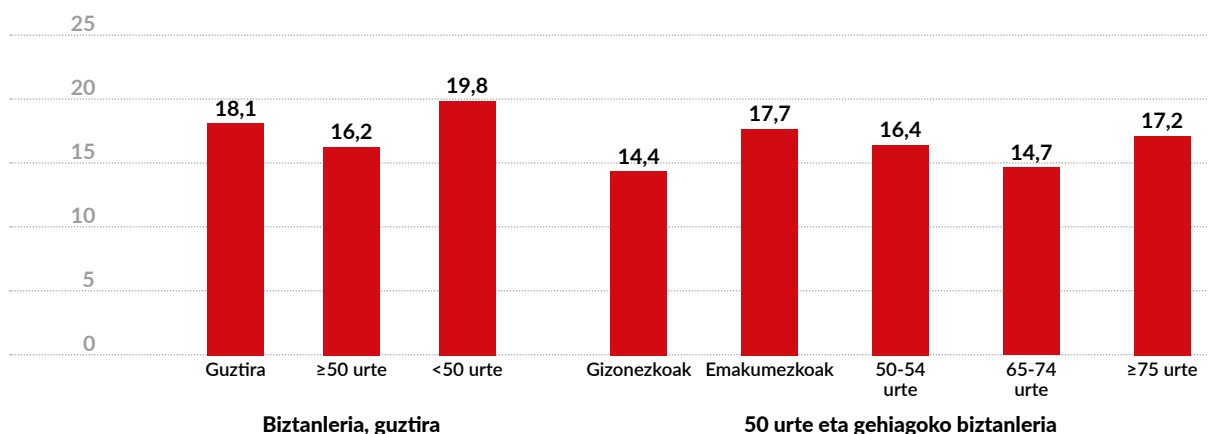

3. POBREZIA ETA DESBERDINTASUNA

Eskuragarri dauden diru-sarrerekin eta horien banaketarekin batera, komenigarria da 50 urtetik gorako diru-sarrera txikien eta pobrezia-aren tasak aztertzea, baita horien bilakaera ere, beste adin-talde batzuetakoekin alderatuta. Azterketa hori egiteko, diru-sarrera txikien edo pobrezia erlatiboaren adierazlea erabili da, diru-sarrera ertain baliokidearen %60tik beherako diru-sarrerak dituzten etxeetan bizi diren pertsonak kontuan hartzen dituen.

3. grafikoan ikusten denez, 50 urtetik gorako biztanleriaren pobrezia erlatiboaren edo diru-sarrera txikien tasa %16,1koa da 2022an, biztanleria osoaren tasa (%18,1) baino pixka bat txikiagoa, eta 50 urtetik beherako biztanleriaren tasa (%20 inguru) baino nabarmen txikiagoa.

3. GRAFIKOA. Biztanleriaren pobrezia erlatiboaren edo diru-sarrera txikien tasa, sexuaren eta adinaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, 2022ko Pobrezia-ri eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestan oinarrituta. Estatistika Organo Espezifikoa, Ongizate, Gazteria eta Erronka Demografikoaren Saila, Eusko Jaurlaritz.

50 urtetik gorako arteen, emakumeen pobrezia erlatiboaren tasa edo diru-sarrera txikiak nabarmen handiagoak dira gizonena baino. Adinaren arabera, esanguratsua da 65 eta 74 urte bitarteko biztanleriaren pobrezia-tasa adin aktiboan dagoen biztanleriarena baino txikiagoa izatea; nolanahi ere, tasarik handiena 75 urtetik gorakoena da. Hala ere, pobrezia-maila 50 urtetik beherako biztanleriarena baino txikiagoa da.

Konparazio gisa, Bizkaiko 50 urtetik gorako biztanleen pobrezia-tasak, oro har, Espainiakoak eta Eurogunekoak baino txikiagoak dira. Hala ere, ikusten da Bizkaiko diru-sarrera txikien tasa Eurogunekoa baino handiagoa dela biztanleria osoarentzat eta adin aktiboan dauden 50 urtetik gorako biztanleentzat (50-64 urte); aldiz, Europako tasen azpitik dago 65 urtetik gorako biztanleen kasuan. Nolanahi ere, aldeak txikiak dira.

4. TAULA. Diru-sarrera txikien tasa, adinaren arabera. Bizkaia, Espainia eta Eurogunea, 2022 (%)

	Bizkaia	Espainia	Eurogunea
Guztizko biztanleria	18,1	20,4	16,8
50-64 urteko biztanleria	16,4	17,4	14,6
65-74 urteko biztanleria	14,7	16,2	16,2
≥75 urteko biztanleria	17,2	21,4	18,6

Iturria: geuk egina, Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko 2022ko Inkesta eta Errentari eta Bizi Baldintzei buruzko Erkidegoko Estatistikak oinarri hartuta. Estatistika Organo Espezifikoa, Ongizate, Gazteria eta Erronka Demografikoaren Saila, Eusko Jaurlaritza eta Eurostat, hurrenez hurren.

Bilakaeraren ikuspegitik, 2016. urtea erreferentziatzat hartuz gero, ikusten da pobrezia-tasak gora egin duela 50 urtetik gorako biztanlerian. Nolanahi ere, hazkunde hori oso nabarmena da adin aktiboan (50-64 urte) dauden biztanleen artean, 65 urtetik gorako biztanleen artean diru-sarrera txikien tasa zertxobait murrizten baita.

5. TAULA. Diru-sarrera txikien tasaren bilakaera, adinaren arabera. Bizkaia, 2016- 2022 (%)

	2016	2018	2020	2022
Guztizko biztanleria	17,4	20,6	18,1	18,1
≥50 urteko biztanleria	14,5	19,1	16,2	16,2
<50 urteko biztanleria	19,8	21,7	19,7	19,8
≥50 urteko gizonak	12,2	16,6	15,1	14,4
≥50 urteko emakumeak	16,3	21,3	17,2	17,7
50-64 urteko biztanleria	11,7	17,4	14,1	16,4
65-74 urteko biztanleria	15,3	17,2	17,7	14,7
≥75 urteko biztanleria	19,1	24,9	19,0	17,2

Iturria: geuk egina, 2022ko Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestan oinarrituta. Estatistika Organo Espezifikoa, Ongizate, Gazteria eta Erronka Demografikoaren Saila, Eusko Jaurlaritza.

4. EUSKAL ETXEETAKO KONTSUMOA SOSTENGATZAILE NAGUSIAREN ADINAREN ARABERA

Atal honetan, EAEko etheen 2016 eta 2022 bitarteko kontsumoa aztertzen da, EAEko etxeek egiten duten azken kontsumoaren⁶ ikuspegitik, Eustaten Familia Gastuaren Inkestak (aurrerantzean, EGF)⁷ ematen dituen datuetatik abiatuta. Jarraian azalduko den analisiak interes bikoitza du.

- Alde batetik, azterketa horietarako sarritan aukeratzen dena baino talde zabalago batean zentratzen da, hau da, 65 urte eta gehiagoko biztanlerian. Horri esker, kontsumo-jarraibideak hiru bizi-etapa esanguratsutan azter daitezke (50-64, 65-79 eta 80 urte eta gehiago), eta horien mugarriak erretiro-adina eta autonomia galtzeko arrisku esanguratsua dira.
- Bestalde, orrialde hauetan erakusten den analisiak moneta-gastuari soilik erreparatzen dio. Hori begi-bistakoa izan daitekeen arren, ez da hala, EGFK, bere kalkuluetan, monetarioak ez ezik, monetarioak ez diren⁸ beste gastu batzuk ere hartzen dituelako kontuan, eta horien artean bereziki nabarmentzen da jabetzako etxebizitza nagusiari dagokiona. Horrek esan nahi du, etxebizitza bat jabetzan duten etxe guztiei alokairuaren baliokidea den gastua egotzen zaiela, eta gastu hori ordaindu beharko litzatekeela, baldin eta okupatzen duten etxebizitza bateko maizterrak badira. 50 urteko eta gehiagoko pertsona asko jabetzako etxebizitza batean bizi direla uste bada⁹, familia horiei benetakoa ez den gastu bat egotziko litzateke, eta, beraz, gastu hori aintzat hartuz gero, guztizko gastua gainditzen litzateke. 2022rako datu hauek oso argi erakusten dute hori. 2022an, etxebizitzari dagokion batez besteko gastu ez-monetarioa (egotzitako alokairua) 8.800 euro ingurukoa zen urtean Euskadin, eta familien guztizko gastuaren %25 zen. Hala ere, 50 urtetik beherako pertsona bat buru duten etheen kasuan, egotzitako batez besteko alokairua 6.800 eurotik gorakoa zen, eta 50 urte eta gehiagoko pertsona bat buru zuten kasuan, berriz, 9.800 euro ingurukoa.

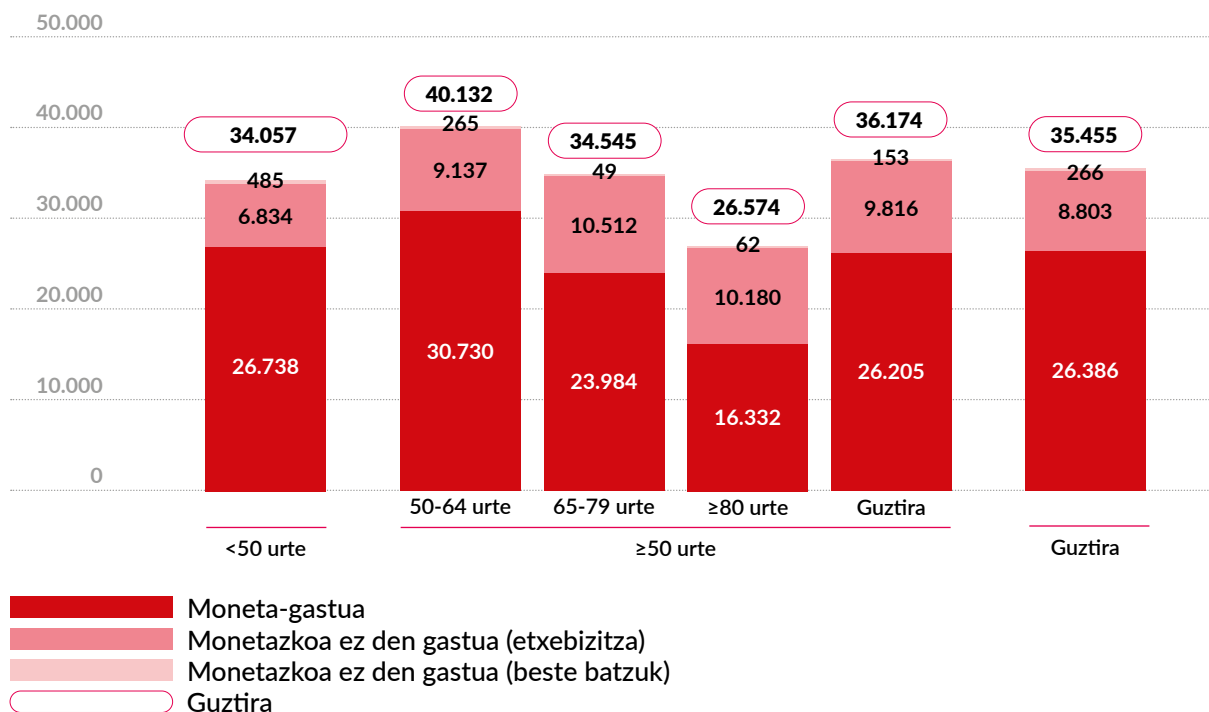
⁶ Familien azken kontsumoko gastua, estatistika-eragiketa honetan definitzen denaren arabera, etxeek etxeko kideen beharrak edo gabeziak zuzenean asetzeko erabiltzen diren ondasun eta zerbitzuetan egindako gastua da. Eragiketa honetan sartutako gastuen zerrenda zehatza da, eta kapital-eraketa gordinetako gastuekin lotutako gastu jakin batzuetatik eta soilik kontsumotzat hartzen ez diren beste gastu txiki batzuetatik kanpo geratzen da, hala nola, irabazi-asmorik gabeko erakundeentzako kuotak edo beste etxe batzuetarako diru-transferentziak.

⁷ Familia Gastuaren Inkesta Eustatek EINekin lankidetzan Euskal Autonomia Erkidegoan egiten duen estatistika-eragiketa da. Atal honetan agertzen diren datu guztiak EINek bere webgunean argitaratzen dituen mikrodatuetatik datoz (<<https://bit.ly/4c-ZXDWO>>), nahiz eta datuak Euskadiri buruzkoak izan. Bizkaian bakarrik aztertzea komenigarria izango zen arren, eskuragarri dauden oinarriek ez dute desagregazio hori ahalbidetzen.

⁸ Gastu horien artean, gozatzen diren ondasun eta zerbitzu jakin batzuk sartzen dira, baina ez diruarekin ordaintzen direnak, hala nola autokontsumotik, autosuministrotik, gauzazko soldatatik, lantokiko doako bazkarietatik edo etxearen jabetzako ostalaritza-establezimendutik datozenak, bai eta etxebizitza nagusiaren alokairu egotzia ere.

⁹ Euskadiko 50 urte eta gehiagoko pertsona guztien %89 litzateke, EINen 2023ko Bizi Baldintzen Inkestaren datuen arabera.

4. GRAFIKOA. Familien urteko batez besteko gastua, sostengatzaile nagusiaren adinaren eta gastu motaren arabera (monetarioa eta ez-monetarioa). Euskadi, 2022 (euroak)

Iturria: geuk egina, Euskadiko Familia Aurrekontuen Inkestaren mikrodatuetan oinarrituta. Eustat.

4.1. Gastu-maila adinaren ikuspegitik

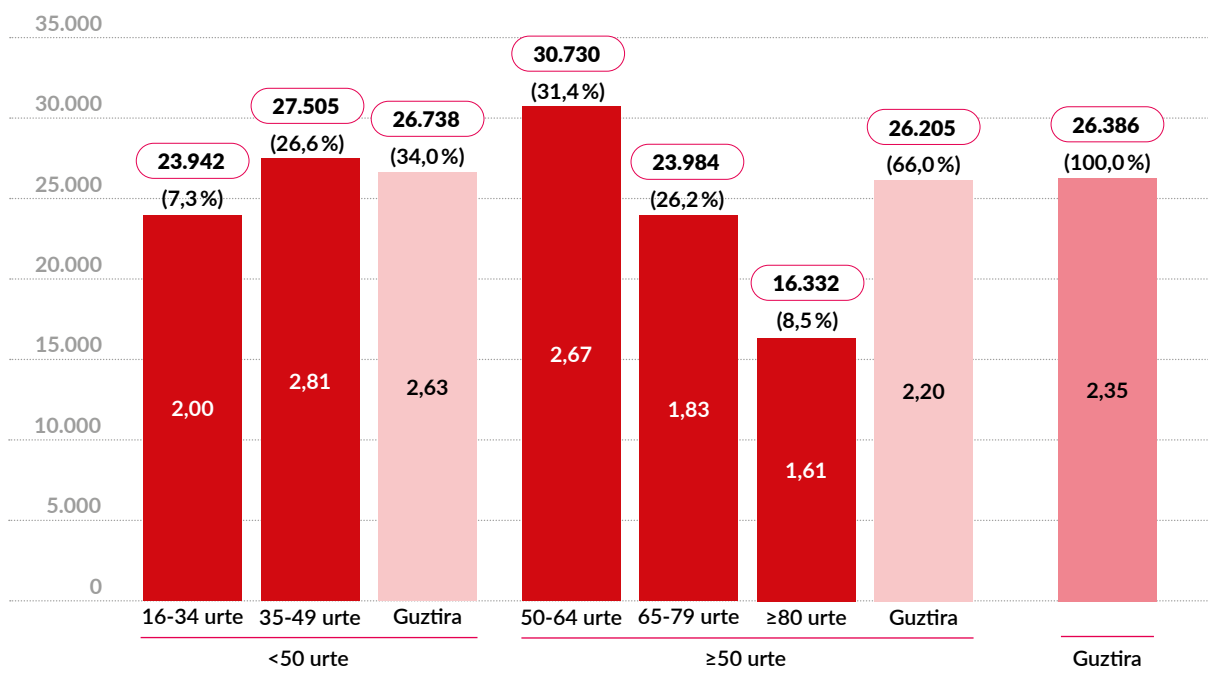
Euskadiko etheen gastua¹⁰ sostengatzaile nagusiaren adinaren arabera aztertzen denean, ikusten den lehenengo gauza da, 50 urte eta gehiagoko pertsonak buru dituzten etheen artean —EAEko familia guztien %66 dira—, batez besteko gastuaren eta adinaren arteko erlazioa argia dela.

Etxeari diru-sarrera gehien ematen dizkion pertsonaren adinak gora egin ahala, gastu-mailak behera egiten du. 50 eta 64 urte bitarteko pertsonak buru dituzten etheen batez besteko gastua 30.730 eurokoa da urtean —hau da, EAEko etheen batez bestekoa baino %16 gehiago—; 65 eta 79 urte bitarteko pertsonak buru dituzten etxeena, berriz, 23.984 eurokoa da batez beste, eta 79 urtetik gorakoena 16.332 eurokoa.

¹⁰ Hortik aurrera, familien edo pertsonen batez besteko gastuari buruzko erreferentzia guztiak batez besteko diru-gastuari buruzkoak dira beti.

5. GRAFIKOA. Familien urteko batez besteko diru-gastua, sostengatzaile nagusiaren adinaren arabera. Euskadi, 2022 (euroak)*

* Parentesi artean, etxe mota bakoitzak EAEko etxe guztiekiko duen pisu erlatiboa agertzen da, termino soziodemografikoetan, eta horren azpian, etxe bakoitzaren batez besteko tamaina (pertsonak/etxea).
Iturria: geuk egina, Euskadirako Familia Aurrekontuen Inkestaren mikrodaturetan oinarrituta. Eustat.

50 urte eta gehiagoko pertsonak egiten duten gastura hurbiltzeak, ordea, biztanleria-talde horren kontsumoari begirada espezifiko eta partziala ematen dio; izan ere, ez litzateke zentzu hertsian pertsonen hitz egingo, baizik eta sostengatzaile nagusiak —hau da, etxeari diru-sarreraren bolumen handiena ematen diona— 49 urte baino gehiago dituen etxeek.

6. TAULA. Etxeen ezaugarri soziodemografikoak, sostengatzaile nagusiaren adinaren arabera. Euskadi, 2022 (%)

		<50 urte			≥50 urte			
		<34 urte	35-49 urte	Guztira	50-64 urte	65-79 urte	≥80 urte	Guztira
Etxe guztien gainean		7,3	26,6	34,0	31,4	26,2	8,5	66,0
SNren sexua	Gizonak	55,0	64,0	62,0	62,0	61,0	43,0	59,0
	Emakumeak	45,0	36,0	38,0	38,0	39,0	57,0	41,0
SNren egoera zibila	Ezkongabea	77,0	40,0	48,0	21,0	9,0	6,0	14,0
	Ezkondua	18,0	50,0	44,0	60,0	56,0	28,0	55,0
	Alarguna	0,0	1,0	1,0	4,0	25,0	65,0	20,0
	Dibortziatuta, bananduta	4,0	9,0	8,0	15,0	10,0	1,0	11,0

		<50 urte			≥50 urte				Guztira
		<34 urte	35-49 urte	Guztira	50-64 urte	65-79 urte	≥80 urte	Guztira	
SNren ikasketa-maila	Bigarren hezkuntzako lehen etapa baino txikiagoa	2,0	2,0	2,0	3,0	10,0	52,0	12,0	9,0
	Bigarren hezkuntzako lehen etapa	10,0	14,0	13,0	20,0	34,0	30,0	27,0	22,0
	Bigarren hezkuntzako bigarren etapa	24,0	22,0	23,0	22,0	23,0	7,0	21,0	21,0
	Goi-mailako hezkuntza	64,0	62,0	63,0	55,0	32,0	11,0	41,0	48,0
SNren jarduerarekiko harremana	Aktiboa	99,0	100,0	100,0	83,0	4,0	0,0	41,0	61,0
	Ez-aktiboa	1,0	0,0	0,0	17,0	96,0	100,0	59,0	39,0
Batez besteko tamaina	Pertsona kopurua etxe bakoitzeko	2,00	2,81	2,63	2,67	1,83	1,61	2,20	2,35
Etxearen osaera*	Pertsona heldu bat	38,0	22,0	25,0	22,0	35,0	53,0	31,0	29,0
	Bi pertsona heldu	33,0	15,0	19,0	22,0	50,0	35,0	35,0	29,0
	Mendeko seme-alabarik gabeko beste etxe batzuk	2,0	3,0	3,0	17,0	13,0	9,0	15,0	11,0
	Gutxienez mendeko seme-alaba bat duten bi pertsona heldu	22,0	50,0	44,0	27,0	1,0	0,0	13,0	24,0
	Mendeko seme-alabak dituzten beste etxe batzuk	5,0	10,0	9,0	12,0	1,0	2,0	6,0	7,0
Diru-sarrerak etxe bakoitzeko	Familiaren hileko diru-sarrera garbien batez bestekoa (euroak)	2.391	2.875	2.771	3.099	2.478	1.825	2.689	2.717
Etxearen diru-sarrera iturri nagusia	Norberaren konturako lana eta jabetzaren eta kapitalaren errentak	4,4	9,4	8,3	10,7	3,0	1,1	6,4	7,1
	Besteren konturako lana	83,0	82,1	82,3	62,1	1,2	0,0	29,9	47,7
	Pentsioak, subsidioak eta bestelako prestazioak	10,0	6,8	7,5	25,5	93,6	95,2	61,5	43,1
Guztira		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

SN: etxeko sostengatzaile nagusia.

* Sailkapen honetan, ekonomikoki mendekoak diren seme-alabatzat hartzen dira 16 urtetik beherako guztiak eta 16 eta 24 urte bitartekoak, baldin eta ekonomikoki ez-aktiboak badira (bi kasuetan, gurasoetako bat, gutxienez, etxeko kidea bada). Bestalde, heldua da 25 urte edo gehiagoko edozein pertsona, eta ekonomikoki aktiboak diren 16 eta 24 urte bitartekoak.

Iturria: geuk egina, Euskadiraiko Familia Aurrekontuen Inkestaren mikrodatuetan oinarrituta. Eustat.

6. taulak familien ezaugarri soziodemografiko nagusietako batzuk erakusten ditu. Aztertutako ezaugarrien artean, familiaren batez besteko tamainari arreta berezia jartzea komeni da, kontsumoan eragin handiena duen aldagaietako bat baita. 50 urteko eta gehiagoko pertsonak buru dituzten etxeak, oro har, gainerako etxeak baino txikiagoak dira, eta sostengatzaile nagusiaren adinak gora egin ahala, are txikiagoak dira. 50 eta 64 urte bitarteko pertsona bat buru duten etxeek batez beste 2,67 pertsonako tamaina dute etxe bakoitzeko, eta tamaina hori 1,61era murrizten da sostengatzaile nagusia 79 urtetik gorakoa den etxeetan. Ekonomikoki mendekoak

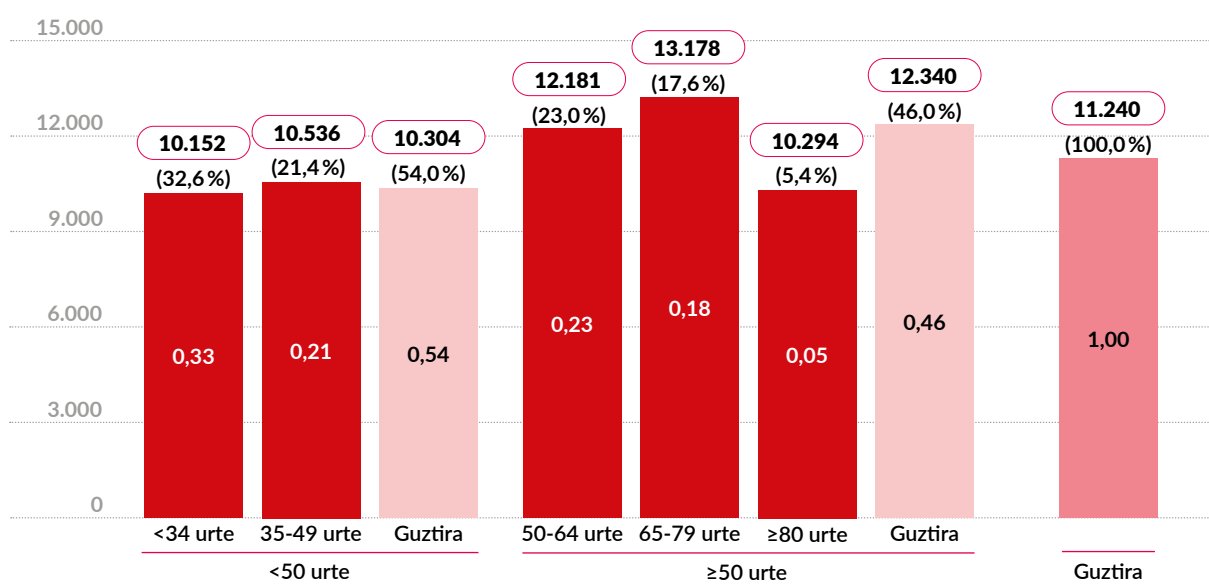

diren seme-alabak¹¹ 50-64 urteko pertsona bat buru duten etxeen %39tan daude; aldiz, %2 baino ez dira 65 urte edo gehiagoko sostengatzaile nagusia duten etxeetan.

Sexua, egoera zibila edo ikasketa-maila etxe horien ezaugarriak marrazten laguntzen duten al-dagaiak dira. Sostengatzaile nagusia 50 urte edo gehiago dituzten etxeetan, gehienak gizonak dira buru, baina adinak gora egin ahala, pisu espezifiko handiagoa hartzen dute emakumeek. Adinarekin ere garrantzi handiagoa hartzen dute, sostengatzaile nagusien artean, ikasketa gutxien dituzten pertsonak, enpleguaren ikuspegitik ez-aktiboak eta, beraz, diru-sarreraren iturri nagusia pentsioak dituzten familiek.

Posible al da ikuspegi indibidual batetik aztertzea? Ikuspegi partziala ere bada, baina, adinaren arabera, pertsonako batez besteko gastuaren emaitzak erakusten dira jarraian, ez etxeeko sostengatzaile nagusiarenak, baizik eta pertsona bakoitzarenak. Azpimarratu behar da hurbilketa hori ere mugatua dela, EGFk etxeeko kontsumoa maila agregatuan zenbatzen baitu, eta ez indibidualean. Jarraian agertzen diren datuek, beraz, ez lukete etxearen kontsumo-unitatearen barruan norbanako bakoitzak duen kontsumo diferentziala aipatuko, baizik eta etxe bakoitzaren gastua etxea osatzen duten pertsonen artean zatitzetik ateratzen den neurria, kasu honetan, aztertzeko aldagaitzat pertsonen adina hartuta.

6. GRAFIKOA. Pertsonako urteko batez besteko diru-gastua, adinaren arabera. Euskadi, 2022 (euroak)

Oharra: parentesi artean, adin-talde bakoitzaren pisu erlatiboa erakusten da, termino soziodemografikoetan, euskal biztanleria osoaren gainean.

Iturria: geuk egina, Euskadiraiko Familia Aurrekontuen Inkestaren mikrodaturetan oinarrituta. Eustat.

¹¹ Ekonomikoki mendekoak diren seme-alabak dira 16 urtetik beherakoak eta 16 eta 24 urte bitartekoak eta enpleguaren ikuspegitik ez-aktiboak direnak.

Zehaztapen horiek eginda, honako hau da atera daitekeen egitate deigarriena: gastua indibidua-la dela dioen fikziotik abiatuz gero, biztanleriaren gastu-magnitude handienak 50 eta 79 urte bitartekoei dagozkie, eta, bereziki, 65 eta 79 urte bitartekoei. Horrek esan nahi du adin-talde horretako pertsonak EAEko etxe guztien batez besteko gastua pertsonako nabarmen handiagoa den etxeetan bizi direla. 80 urtetik aurrera, pertsonako batez besteko gastua nabarmen murrizten da, 50 urte eta gehiagoko gainerako pertsonen aldean, baina 50 urte baino gutxiago dituztenen pertsonako gastuaren oso antzekoa da.

4.2. Familien gastuaren xedea eta osaera

2022. urteari dagozkion datuak kontuan hartuta, eta ECOICOP Europako sailkapen funtzionala¹² kontuan hartuta, esan daiteke, oro har, sostengatzaile nagusia 50 urte edo gehiago dituzten etxeek batez besteko kontsumo handiagoa egiten dutela elikaduran eta edarietan, altzarietan eta etxeko artikuluetan, edo etxea, osasuna eta beste ondasun eta zerbitzu batzuk¹³ mantentzeko. Aipatutako lau gastu-taldeetan, sostengatzaile nagusia 50 urte edo gehiagokoa duten etxeen batez besteko gastua gutxienez %6 handiagoa da EAEko etxe guztiena baino. Bestalde, etxe horietan aisialdiko eta kulturako (%-15,4), garraioko (%-6,5), etxebizitzako eta energiako¹⁴ (%-6,3) eta jatetxeetako eta hoteletako (%-5,4) batez besteko kontsumoa baino txikiagoa da.

¹² European Classification of Individual Consumption by Purpose (ECOICOP) Europako kontsumo-sailkapena da, beste estatistika batzuetan ere erabiltzen dena, hala nola KPlan, eta datuak EBko beste herrialde batzuekin konparatzeko aukera ematen du.

¹³ Errubrika honetan mota askotako gastuak sartzen dira, hala nola norberaren zaintzarako zerbitzuak edo aparatuak (ile-apaindegia), norberaren gauzak (bitxiak, poltsak), aseguruak edo gizarte-babeseko gastuak, mendekotasuna duten pertsonen laguntzeko edo zaintzeko zerbitzuak barne.

¹⁴ Gogoratu behar da gastuaren errubrika honetan ez direla sartzen etxebizitzaren alokairu inputatuak, gastu monetarioa bakarrik hartzen baita kontuan. Guztizko gastua kontuan hartuz gero (eta ez monetarioa bakarrik), etxebizitza mantentzeko eta energia-kontsumoari dagokion gastu-taldea izango litzateke etxeko batez besteko gasturik handiena duen taldea. Neurri hau aukeratu da etxebizitza jabetza-erregimenean duten etxeei fikzioz egotzitako gastua ez gairik gaitzeko (gehiengo 50 urte eta gehiagoko pertsonen artean).

7. TAULA. Etxe bakoitzeko urteko batez besteko diru-gastua, sostengatzaile nagusiaren adinaren eta gastuaren xedearen arabera. Euskadi, 2022

		<50 urte	≥50 urte				Guztira
			50-64 urte	65-79 urte	≥80 urte	Guztira	
Etxe bakoitzeko batez besteko diru-gastua (euroak)	01. Elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak	4.808	6.085	5.912	4.374	5.796	5.461
	02. Edari alkoholdunak eta tabakoa	352	452	478	189	429	403
	03. Jantziak eta oinetakoak	1.523	1.687	1.160	704	1.352	1.410
	04. Etxebizitza, ura, elektrizitatea, gasa eta beste erregai batzuk	4.052	3.658	3.208	2.879	3.379	3.608
	05. Altzariak, etxeko gaiak eta etxeko ohiko mantentze-lanetako gaiak	1.303	1.500	1.625	2.426	1.669	1.545
	06. Osasuna	1.076	1.379	1.330	803	1.286	1.215
	07. Garraioa	3.861	4.634	2.217	949	3.202	3.426
	08. Komunikazioak	900	1.087	903	596	951	934
	09. Aisialdia eta kultura	1.916	1.519	1.191	429	1.249	1.476
	10. Irakaskuntza	762	1.471	137	19	755	758
	11. Jatetxeak eta hotelak	4.164	4.445	3.304	1.084	3.560	3.765
	12. Beste ondasun eta zerbitzu batzuk	2.020	2.813	2.518	1.881	2.576	2.387
Guztira		26.738	30.730	23.984	16.332	26.205	26.386
Etxeko batez besteko diru-gastua (euroak) (100 = batez besteko gastu osoa)	01. Elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak	88	111	108	80	106	100
	02. Edari alkoholdunak eta tabakoa	87	112	119	47	106	100
	03. Jantziak eta oinetakoak	108	120	82	50	96	100
	04. Etxebizitza, ura, elektrizitatea, gasa eta beste erregai batzuk	112	101	89	80	94	100
	05. Altzariak, etxeko gaiak eta etxeko ohiko mantentze-lanetako gaiak	84	97	105	157	108	100
	06. Osasuna	89	114	110	66	106	100
	07. Garraioa	113	135	65	28	93	100
	08. Komunikazioak	96	116	97	64	102	100
	09. Aisialdia eta kultura	130	103	81	29	85	100
	10. Irakaskuntza	101	194	18	3	100	100
	11. Jatetxeak eta hotelak	111	118	88	29	95	100
	12. Beste ondasun eta zerbitzu batzuk	85	118	105	79	108	100
Guztira		101	116	91	62	99	100

		<50 urte	≥50 urte				Guztira
			50-64 urte	65-79 urte	≥80 urte	Guztira	
Banaketa bertikala (%)	01. Elikagaiak eta alkoholik gabeko edariak	18,0	19,8	24,6	26,8	22,1	20,7
	02. Edari alkoholdunak eta tabakoa	1,3	1,5	2,0	1,2	1,6	1,5
	03. Jantziak eta oinetakoak	5,7	5,5	4,8	4,3	5,2	5,3
	04. Etxebizitza, ura, elektrizitatea, gasa eta beste erregai batzuk	15,2	11,9	13,4	17,6	12,9	13,7
	05. Altzariak, etxeko gaiak eta etxeko ohiko mantentze-lanetako gaiak	4,9	4,9	6,8	14,9	6,4	5,9
	06. Osasuna	4,0	4,5	5,5	4,9	4,9	4,6
	07. Garraioa	14,4	15,1	9,2	5,8	12,2	13,0
	08. Komunikazioak	3,4	3,5	3,8	3,7	3,6	3,5
	09. Aisialdia eta kultura	7,2	4,9	5,0	2,6	4,8	5,6
	10. Irakaskuntza	2,9	4,8	0,6	0,1	2,9	2,9
	11. Jatetxeak eta hotelak	15,6	14,5	13,8	6,6	13,6	14,3
	12. Beste ondasun eta zerbitzu batzuk	7,6	9,2	10,5	11,5	9,8	9,0
Guztira		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: geuk egina, Euskadira Familia Aurrekontuen Inkestaren mikrodatuetan oinarrituta. Eustat.

Desberdintasun horiek alde batera utzita —65 urteko eta gehiagoko pertsonen kontsumo-ereduak aztertu aurretik egindako azterketek erakutsi dituzte, oro har (Poveda *et al.*, 2009: 53)—, 7. taulan ageri diren datuen interesa familia-talde horren heterogeneotasunean datza, batez ere:

- Sostengatzaile nagusia 50 eta 64 urte artekoa duten etxeek, 6. taulan adierazten den bezala, EAEko etxe guztien %31,4 osatzen dute, 50 urte eta gehiagoko pertsonak buru dituzten gainerako etxeek baino batez besteko tamaina handiagoa, belaunaldien arteko osaera¹⁵, eta etxe bakoitzeko 3.099 euroko hileko diru-sarrera garbiekin. Gainera, etxe horien erdiek baino gehixeagok goi-mailako ikasketak dituzten pertsonak dituzte buru (%55). Beraz, kontsumo-ahalmen handia eta batez besteko gastua 50 urteko eta gehiagoko pertsonak buru dituzten etxeen batez bestekoa baino handiagoa duten etxeak dira, gastuaren kontzeptu guztietan, altzariekin, etxeko produktuekin eta etxea mantentzeko

¹⁵ Etxe horien %61 enpleguaren ikuspegitik seme-alaba aktiboak dituzten pertsona heldu batek edo batzuek osatzen dute; gainerako %39, berriz, gutxienez heldu batek, 16 urtetik beherako pertsonak edo 24 urtetik beherako baina enpleguaren ikuspegitik oraindik aktibo ez dauden gazteek osatutako etxeak dira.

produktuekin lotutakoak izan ezik¹⁶. Aintzat hartutako gastu-talde guztien artean, etxe horiek 50 urteko eta gehiagoko pertsonak buru dituzten etxeen batez bestekoa baino askoz gastu handiagoa dutenak —hau da, batez besteko horretatik gutxienez %25 handiagoa— irakaskuntza (kasu honetan, batez ere, goi-mailako irakaskuntzako gastua da), garraioa, arropa eta oinetakoak eta jatetxe eta hoteletako gastua dira. Etxe bakoitzeko batez besteko gastu-maila handiagoa izan arren, etxe horiek batez besteko gastu txikiagoa egiten dute 50 urtetik beherako sostengatzaile nagusia duten etxeek baino, bai aisian eta kulturen, bai etxebizitzan eta energia-kontsumoan.

- 65 eta 79 urte bitarteko pertsonak buru dituzten etxeak EAEko etxe guztien laurdena baino zertxobait gehiago dira (%26,2), haien batez besteko tamaina aurrez deskribatutako etxeak baino txikiagoa da (1,83 pertsona etxe bakoitzeko, eta 2,67 pertsona etxe bakoitzeko), eta kasuen %85ean pertsona heldu batek (%35) edo bik (%50) osatzen dute soilik. Etxe horietako sostengatzaile nagusien %96 pertsona ez-aktiboak dira; kasuen %94tan, etxearen diru-sarreraren iturri nagusia erretiro-pentsioak edo beste prestazio batzuk dira; eta diru-sarreraren batez besteko maila 50-64 urteko pertsonak buru dituzten etxeena baino %20 txikiagoa da, nahiz eta murrizketa hori kide gutxiago dituzten etxeak direlako ere gertatzen den. Etxe horien buru diren pertsonen %44k, gehienez ere, bigarren hezkuntzako lehen etapa lortu du. Sostengatzaile nagusia 50 eta 64 urte artekoa duten etxeen batez bestekoa baino %22 gastu txikiagoa izan arren, etxe horiek aurrekoen antzeko batez besteko gastua egiten dute elikaduran, edarietan eta osasunean. Ildo horretan, etxe horiek diru-sarrera gutxiago dituztenez, gastu horiei ahalegin handiagoarekin aurre egingo liekete. Beste errubrika batzuk, aldiz, nabarmen murrizten dira 50 eta 64 urte bitarteko sostengatzaile nagusia duten etxeekin alderatuz gero. %25etik beherakoak irakaskuntzari (-%91), garraioari (-%52), jantziei eta oinetakoei (-%31) eta jatetxe eta hoteletako gastuari (-%26) dagozkienak dira.
- Pertsona nagusia 80 urte eta gehiagokoa duten etxeak EAEko etxe guztien %8,5 baino ez dira; batez besteko tamaina 1,61 pertsonakoa da etxe bakoitzeko, eta, kasuen %53an, pertsona bakarreko etxeak daude, eta %35ean, bi heldu dituzten etxeak. Aurrekoetan ez bezala, non pertsona nagusia gizona den, horietan sostengatzaile nagusia emakume bat da (%57). Etxe gehienetan, halaber, pertsona nagusiak bigarren hezkuntzako lehen etapa baino ikasketa-maila txikiagoa du (%52), eta, aurrekoen antzera, diru-sarrerak pensioak dira (%95). Azterketa honetan aztertutako hiru taldeetatik, hauek dira familia

¹⁶ Kontzeptu horren barruan, askotariko artikulua, gastuak eta zerbitzuak sartzen dira, hala nola etxerako altzariak eta ehungaiak, etxeako tresnak eta erremintak. Era berean, etxearen ohiko mantentze-lanetarako ondasun eta zerbitzu jakin batzuk ere sartzen dira, eta horien artean daude etxeako zerbitzua kontratatzeari egotz dakizkiokeenak. 2022an, 50 urte eta gehiagoko pertsonak buru zituzten etxeen artean, talde horri lotutako gastuaren %48 etxea mantentzeko ondasun eta zerbitzuetan egin zen.

txikienak, diru-sarrera gutxien dituztenak eta gutxien gastatzen dutenak. Etxe horien batez besteko diru-gastua %47 txikiagoa da 50 eta 64 urte bitarteko sostengatzaile nagusia duten etxeena baino, eta %32 txikiagoa 65 eta 79 urte bitarteko pertsona duten etxeena baino.

Etxe horien gastu-maila 50 urte edo gehiagoko pertsona nagusia duten etxeena baino txikiagoa da, kontuan hartutako gastu-talde guztietan, altzariekin, etxeko gaiekin eta etxea mantentzeko artikuluekin lotutakoa izan ezik. Hori, zalantzarik gabe, etxe-zerbitzuko gastu handiagoarekin lotuta egon daiteke, talde funtzional horren barruan sartzen baita kontzeptu hori. Etxe horietan, 50 urte eta gehiagoko pertsonak buru dituzten etxeekin alderatuta, gastu-talde txikienak honako hauek dira: irakaskuntzako gastua (%-97), jatetxeak eta hotelak (%-70), garraioa (%-70) eta aisialdia eta kultura (%-66). Bestalde, etxe horien diru-sarreraren batez besteko maila 50 urte edo gehiago dituzten etxeen batez bestekoa baino %32 txikiagoa bada ere, diru-sarrerak baino gutxiago murrizten diren gastu-taldeak etxebizitzari (%-15), elikadurari (%-25) eta beste ondasun eta zerbitzu batzuei (%-27) dagozkienak dira, eta horietan sartuta daude mendetasunari arreta emateko zerbitzuei egotz dakizkiekeen gizarte-babeseko gastuak.

Ohiko kontsumoa aztertzeko ikuspegiarik egokiena etxea aztertzen duena bada ere, 50 urteko eta gehiagoko pertsonen egiten duten gastuaren garrantzi ekonomikoa, neurri handi batean, ikusezin bihurtzen du ikuspegi horrek. Horren arrazoia da, batez ere, adin batetik aurrera, zenbat eta zaharragoa izan familiari diru-sarrera gehien ematen dizkion pertsonaren adina, etxe horren tamainak behera egiteko joera duela, eta, beraz, baita haren gastu-mailak ere.

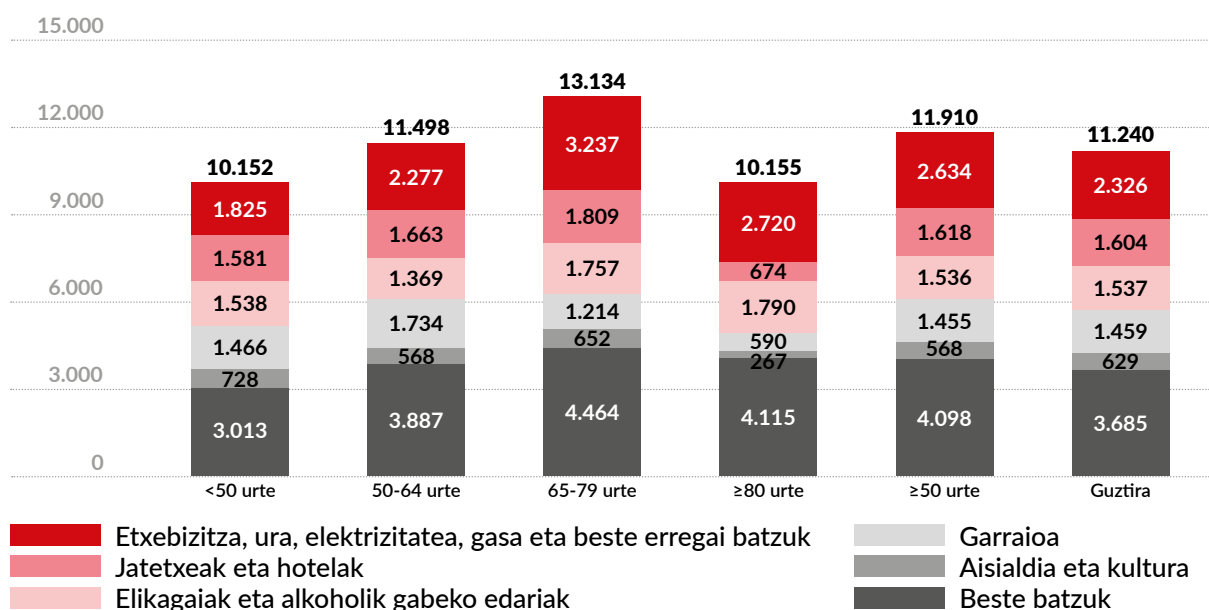
7. grafikoan, berriz ere, euskal etxeetako pertsonako gastu-neurriaren "fikzioa" jasotzen da, etxeko pertsona nagusiaren adinaren arabera. Kasu honetan, 6. grafikoan ez bezala, pertsona bakoitzeko gastu-magnitudeak ematen dira, etxeari diru-sarrera gehien ematen dizkion pertsonaren adinaren arabera, eta ez pertsona bakoitzaren adinaren arabera. Zehatzago esanda, jarraian, etxeko pertsona nagusiaren adinaren arabera pertsonako batez besteko gastua erakutsiko litzateke, etxe horietako bakoitzean adin desberdineko pertsonak bizi diren alde batera utzita, eta etxe bateko gastuak kideen artean modu ekitatiboan banatzen direla suposatuz, erabat fikziozkoa.

Zehaztapen horiek egin ondoren, ondorio nagusietako bat da —tamainaren faktorea ezabatzen bada— une honetan pertsona bakoitzeko gastua nabarmen handiagoa egiten ari diren etxeak 65 eta 79 urte bitarteko pertsona bat buru dutenak direla. Gastu horren osaera aztertzerakoan, ikus daiteke gastu handiago horren zati bat eskala-ekonomiak sortzen dituzten kontzeptuen arabera baldintzatuta dagoela (elikadura edo, neurri handi batean, etxebizitza), baina baita indibidualizatuagoak diren beste kontzeptu batzuetan ere, hala nola jatetxe-arloko edo aisia eta kulturako gastuan, etxe horiek pertsona bakoitzeko batez besteko gastua egiten dute, Euska-

diko etxe guztietarako ikusten dena baino handiagoa. Horien artean, jatetxeetan eta hoteletan egindako gastua nabarmentzen da bereziki (1.809 euro pertsonako urtean), pertsona bakoitzeko gastua baino %13 handiagoa baita EAEko etxe guztietan.

7. GRAFIKOA. Pertsona bakoitzeko urteko batez besteko diru-gastua, sostengatzaile nagusiaren adinaren eta gastuaren xedearen arabera. Euskadi, 2022 (euroak)

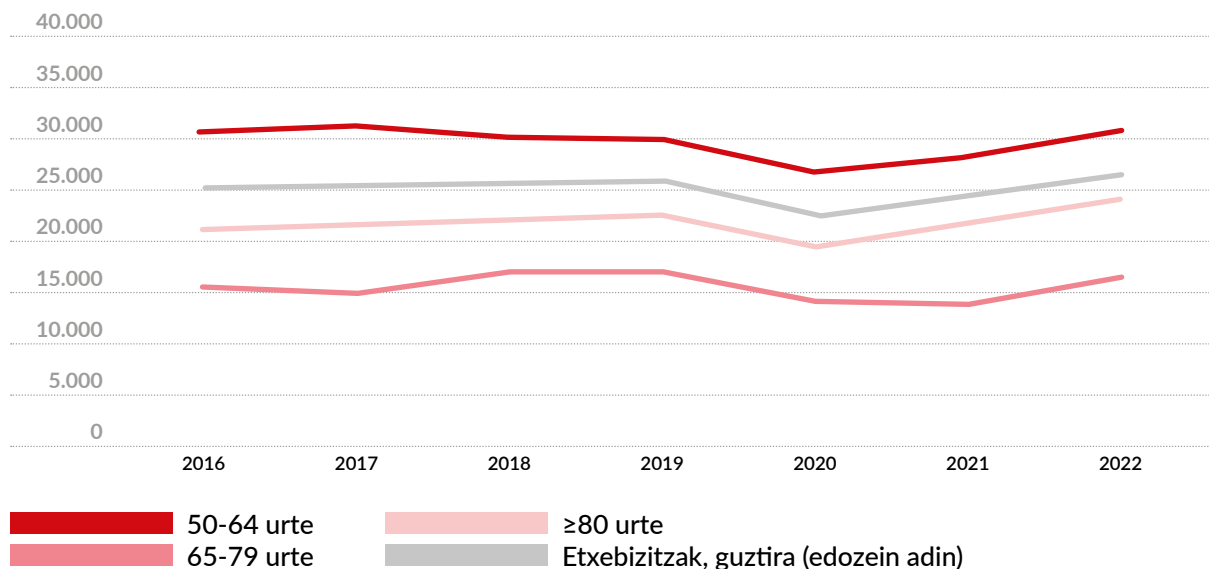
Iturria: geuk egina, Euskadirako Familia Aurrekontuen Inkestaren mikrodaturetan oinarrituta. Eustat.

4.3. Diru-gastuaren bilakaera 2016 eta 2022 artean

EAEko etxe guztietarako gastuaren bilakaerari buruz eskuragarri dauden datuek erakusten dute kontsumoak oso hazkunde iraunkorra izan duela 2016-2019 aldian —hiru urte horietan, etxe bakoitzeko gastua %1,9 baino ez zen igo, diru-sarreraren batez bestekoa oso gaineratik geratu zenean¹⁷—; beherakada handia izan da 2020an, covid-19ak sortutako pandemiaren eraginaren ondorioz, eta gastua pixkanaka igo da ordutik aurrera.

¹⁷ EInen Bizi Baldintzei buruzko Inkestaren aldi bereko datuen arabera, EAEko familien batez besteko errenta urteko 34.203 eurotik 37.598 eurora igaro zen, hau da, %9,9ko igoera izan zen.

8. GRAFIKOA. Etxeetako diru-gastuaren bilakaera, sostengatzaile nagusiaren adinaren arabera. Euskadi, 2016-2022 (euro korronteak)

Iturria geuk egina, Euskadira Familia Aurrekontuen Inkestaren mikrodatuetan oinarrituta. Eustat.

Sostengatzaile nagusia 49 urtetik gorakoa duten etheen gastuaren bilakaerak agerian uzten ditu zenbait emaitza interesgarri. 2016-2022 aldian, kontuan hartutako hiru taldeetatik, gastua gehien igo den taldea 65 eta 79 urte bitarteko pertsona bat buru dutenena izan da (%12,8), eta gutxien, berriz, 50 eta 64 urte bitarteko pertsona sostengatzaile nagusia dutenena (%0,2). 80 urteko eta gehiagoko pertsonak buru dituzten etxeek, bestalde, bilakaera espezifikoak erakusten dute; izan ere, horien kontsumoak, covid-19aren pandemiaren ondoren gehiago hazteaz gain, 2022an etxe horiek ez zuten pandemia aurreko gastu-maila berreskuratu.

8. TAULA. Etxeetako diru-gastuaren bilakaera, sostengatzaile nagusiaren adinaren arabera. Euskadi, 2016-2022 (euro korronteak)

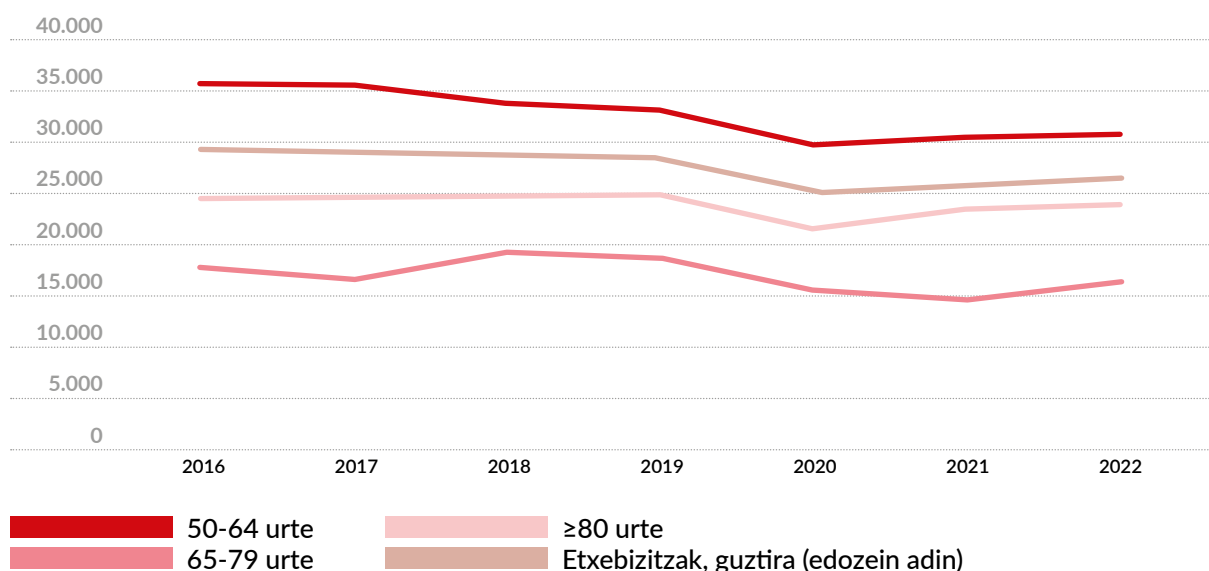
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2016-2022 (Δ %)	2021-2022 (Δ %)
<50 urte	25.769	25.687	26.428	26.710	23.318	24.144	26.738	3,8	10,7
≥50 urte	24.876	25.292	25.281	25.111	22.081	23.961	26.205	5,3	9,4
50-64 urte	30.659	31.113	30.185	29.868	26.676	28.333	30.730	0,2	8,5
65-74 urte	21.256	21.626	22.136	22.327	19.409	21.715	23.984	12,8	10,5
≥80 urte	15.275	14.715	17.061	16.791	14.098	13.780	16.332	6,9	18,5
Guztira	25.221	25.440	25.703	25.695	22.519	24.025	26.386	4,6	9,8

Iturria: geuk egina, Euskadira Familia Aurrekontuen Inkestaren mikrodatuetan oinarrituta. Eustat.

Covid-19ak eragindako pandemiaren ondoren ikusten den gastuaren susperraldia, dena den, zehaztua izan behar da, 2021ean eta, batez ere, 2022an inflazio-tasak aurreko urteetakoak baino handiagoak baitira¹⁸. Horrela, gastuaren azken aldiko bilakaera aztertzean euro konstanteak erabiltzen badira, ikusten da 2020tik aurrerako gastuaren berreskurapena ez zela hain mesedegarria izango. Inflazioaren eragina kenduta, 2016 eta 2022 artean ikusten dena gastuaren bilakaera negatiboa da, % 10,1ekoa, EAEko etxe guztietan. Aztertutako hiru etxeen multzoen artean, argi eta garbi bilakaera negatibo txikiena duen bakarra 65 eta 79 urte bitarteko pertsonak buru dituzten etxeena da (% -3,3), 80 urte eta gehiagoko pertsonak buru dituzten etxeen aldean (% -8,2) eta 50 eta 64 urte bitarteko pertsonak buru dituzten etxeena (% -13,9).

9. GRAFIKOA. Etxeetako diru-gastuaren bilakaera, sostengatzaile nagusiaren adinaren arabera. Euskadi, 2016-2022 (euro konstanteak)*

* Eustatek Euskadira argitaratzen duen KPlaren indize orokorraren urteko batez besteko aldakuntzari buruzko datuetan oinarrituta egin da kalkulua. 2022 = 100 oinarritzko unitatetzat hartu da.

Iturria: geuk egina, Euskadira Familia Aurrekontuen Inkestaren mikrodatuetan oinarrituta. Eustat.

¹⁸ KPlaren urte arteko aldakuntza-tasa %3,1ekoa izan zen 2021ean, eta %8ra iritsi zen 2022an, ElNek Euskadira ematen dituen datuetatik ondorioztatzen denez.

5. AURREZKIA, PENTSIOAK ETA ETORKIZUNERAKO ITXAROPENAK

Nahiz eta hasiera batean pentsa litekeen euskal etxeek erosteko ahalmena galdu dutela inflazio-krisiaren ondorioz, eta horrek lehen bezala kontsumitzea eragotzi diela, ekuazio horri aurreziaren dimentsioa gehitu behar zaio. Hain zuzen ere, eskura ditugun datuek iradokitzen dutenez, etxeetako diru-sarreraren maila handitzearekin batera ez zen kontsumoaren erritmo berean igo, eta hori, neurri handi batean, etxeek lehen baino diru-sarrera gehiago bideratzen dituztelako aurrezteko.

9. TAULA. Familien batez besteko hileko diru-sarreraren eta gastuen arteko aldea, sostengatzaile nagusiaren adinaren arabera. Euskadi, 2016-2022 (euroak)

		2016	2020	2022
≥50 urte	Gastuak	2.073	1.840	2.184
	Diru-sarrerak	2.429	2.570	2.689
	Aldea	356	730	506
	Diru-sarreraren gaineko aldearen %	14,7	28,4	18,8
50-64 urte	Gastuak	2.555	2.223	2.561
	Diru-sarrerak	2.913	2.945	3.099
	Aldea	358	722	539
	Diru-sarreraren gaineko aldearen %	12,3	24,5	17,4
65-79 urte	Gastuak	1.771	1.617	1.999
	Diru-sarrerak	2.166	2.417	2.478
	Aldea	395	800	480
	Diru-sarreraren gaineko aldearen %	18,2	33,1	19,4
≥80 urte	Gastuak	1.273	1.175	1.361
	Diru-sarrerak	1.524	1.759	1.825
	Aldea	251	584	464
	Diru-sarreraren gaineko aldearen %	16,5	33,2	25,4
Guztira (edozein adin)	Gastuak	2.102	1.877	2.199
	Diru-sarrerak	2.400	2.592	2.717
	Aldea	298	715	518
	Diru-sarreraren gaineko aldearen %	12,4	27,6	19,1

9. taulako datuek —Familia Gastuaren Inkestak etxeetako diru-gastuei eta hileko diru-sarrera garbiei buruz ematen dituen datuetan oinarrituta eginak— hipotesi hori bermatuko lukete; izan ere, 2022an familiak gastura bideratzen ez dituzten diru-sarreraren proportzioa 2016an ematen zena baino handiagoa dela erakusten dute, eta joera hori etxe guztietan ikusten da, sostengatzaile nagusiaren adina edozein dela ere. Bestalde, aurrezpen erlatiboaren tasa —hau da, etxeetako batez besteko diru-sarreretan kontsumorako erabiltzen ez diren diru-sarrerak duten pisu espezifikoak— hazi egiten da etxeko pertsona nagusiaren adinak gora egin ahala; izan ere, aurrezki erlatibo handiagoa duten etxeak dira sostengatzaile nagusia 80 urte eta gehiago dutenak.

Orain arte euskal etheen kontsumoari eta aurrezkiari buruz azaldu den azterketa osatzeko, ikuspegi indibiduala eta, batez ere, aurrezkiarekin lotutako zenbait alderdi eta Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko biztanleriaren Gizarte Premiei buruzko Inkestak eskaintzen dituen etorkizuneko itxaropenak aztertzen dira.

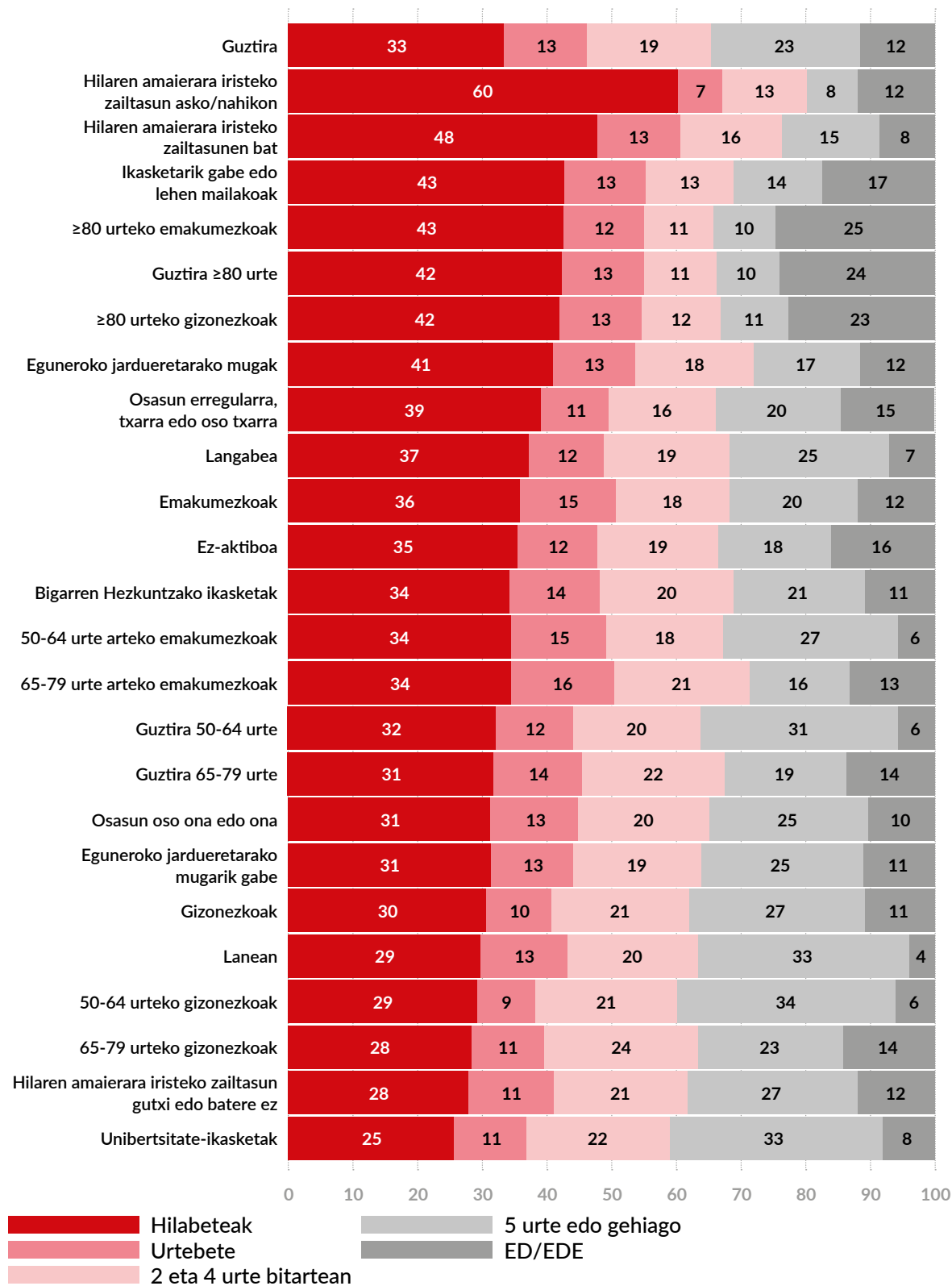
Aztertzen den lehenengo gaia zuzenean lotuta dago aztertutako azken gaiarekin, eta 50 urteko eta gehiagoko pertsonak aurrezkiak eta gastuak planifikatzeko erabiltzen duten erreferentzia-aldia aipatzen du¹⁹. 10. grafikoa-n ikus daitekeenez, jasotako erantzunak honela banatzen dira: epe laburreko esparrua dutenen artean, erreferentzia-aldia datozen hilabeteetara mugatuta (%33); epe handixeagoa dutenen artean, 1-4 urte (%32), eta epe luzerako (5 urtetik aurrera) plangintza-ikuspegia dutenen artean, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen laurdena baino zertxobait gutxiago (%23).

50 urteko eta gehiagoko pertsonak kezkatuta al daude beren egoera ekonomikoaren etorkizunarekin? Uneren batean behar bezala bizitzeko adina diru gabe geratzeko probabilitateari buruz galdetuta, jasotako erantzunen arabera, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsona gehienek (%54) probabilitate gutxi edo batere probabilitaterik ez dute hautematen. Gainerako erantzunak honela banatzen dira: probabilitateren bat hautematen duten biztanleen %29k eta hurrengo urteetan baliabide ekonomikoak murriztuta ikusteko aukera nahiko egingarria dela uste dutenen %15ek. Azken talde horren barruan, gehiegizko ordezkartza dute ikuspegi ekonomikotik egoera ahulenean dauden pertsonak, hau da, hilaren amaierara iristeko benetako zailtasunak dituztenek eta langabeek. Ikasketarik ez duten edo lehen mailako ikasketak dituzten pertsonak eta osasun-egoera txarragoa dutenak ere kezka handiagoa dute beren etorkizun ekonomikoari buruz. Aldiz, aurreikuspen ekonomiko onuragarrienak dituztenen artean, hilaren amaierara iristeko zailtasun ekonomikorik ez duten pertsonak gain, 80 urteko eta gehiagoko pertsonak daude.

Lortutako erantzunak aztertuta, genero-desberdintasun aipagarriak ere aipa daitezke. Ikuspegi horretatik, ikusten da gizonek segurtasun ekonomiko handiagoa ikusten dutela emakumeek baino. Lehenengoan artean, %57k hautematen dute diru-sarrera nahikorik gabe geratzeko aukera

¹⁹ Galdera hau egin zen: “Zure aurrezkiak eta gastuak planifikatzen dituzunean, zein epetan ari zara pentsatzen?”.

10. GRAFIKOA. 50 urteko eta gehiagoko biztanleriaren banaketa, aurrezkiak eta gastuak planifikatzeko erreferentziatzko epearen arabera, hainbat aldagai soziodemografikoren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

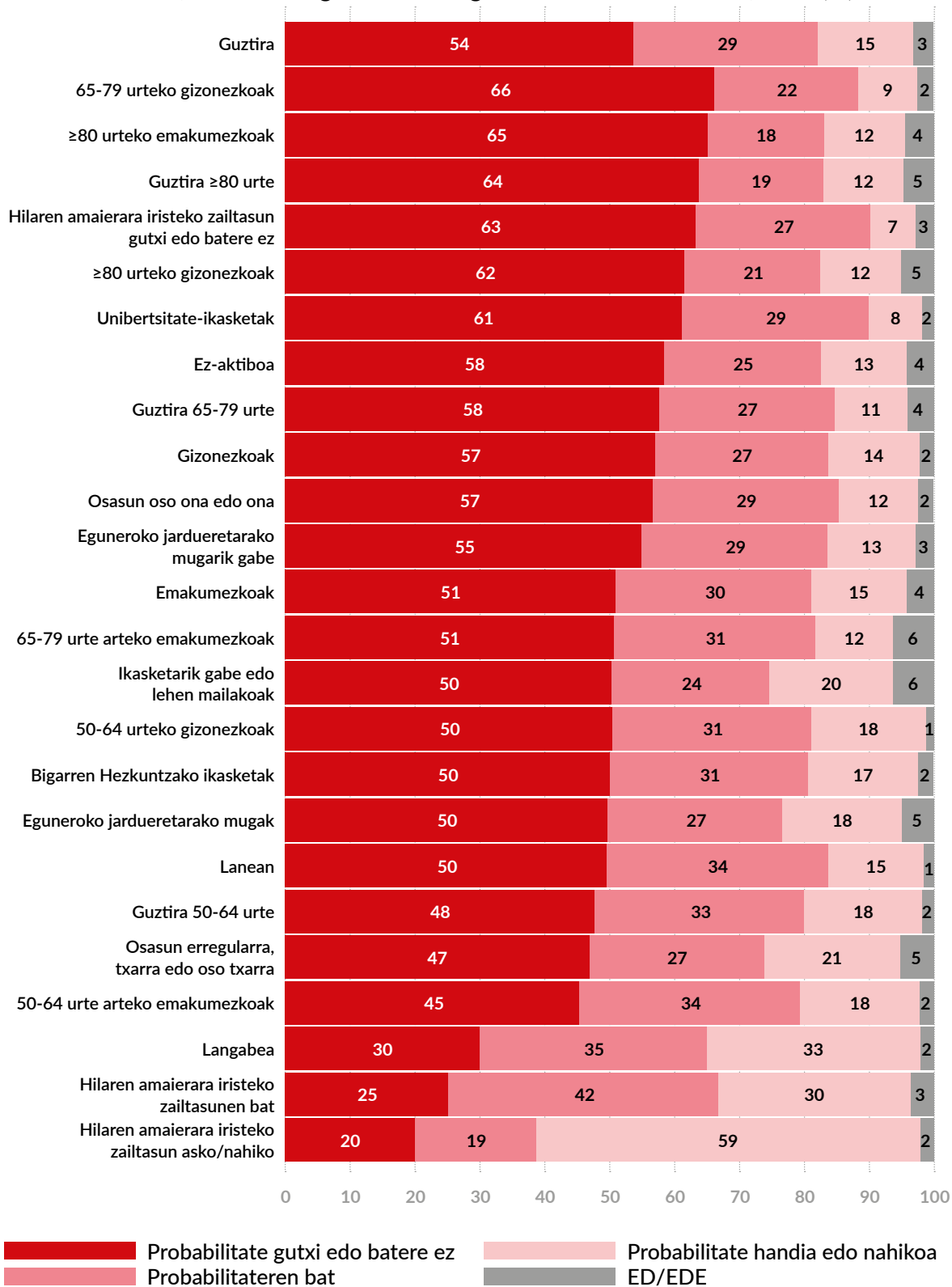
gutxi edo batere ez dutela; emakumeen artean, berriz, proportzio hori %51koa da. Hala eta guztiz ere, aldeak benetan handiak diren adin-tartea 65 eta 79 urte artekoei dagokie; beraz, uste hori dutenak gizonen %66 dira, eta emakumeen %51. Ezin da baztertu arrakala hori egotzi ahal izatea emakumeek, oro har gizonek baino batez besteko diru-sarrera txikiagoak eta alarguntzeko probabilitate handiagoa izanik, adin-tarte horretan, bereziki, beren itxaropenak txarragotzat jotzeagatik.

Igurikimenen esparruan, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestak pentsio publikoen iraunkortasunarekiko kezka jasotzen du²⁰. Jasotako erantzunen arabera, atera daitekeen lehen ondorioa da pentsioen etorkizunari buruzko kezka oso zabalduta dagoela Bizkaiko 50 urteko eta gehiagoko pertsonen artean. Jarraian ikus daitekeenez, adin horretako biztanleriaren ia bi heren pentsioen etorkizunak asko edo dezente kezkatzen ditu; %32k, berriz, kezka apur bat baino ez dute erakusten (%12), edo gutxi edo batere ez (%20).

Zein talderen artean dago hedatuen pentsioen etorkizunarekiko kezka? Inkestak lortutako emaitzek argi eta garbi erakusten dute, finantza-egoera prekarioagoa duten pertsonak alde batera utzita (hau da, hilaren amaierara iristeko benetako zailtasunak dituztenak), pentsioen etorkizunari buruzko kezka zabalduago dagoela pertsona aktiboen artean, enpleguaren ikuspegitik (okupatuak eta langabetuak), eta, oro har, 65 urtera iritsi ez direnen artean. Beste era batera esanda, pentsioen etorkizunari buruzko kezka gehien oraindik erretiroa hartu ez dutenen artean dago. Ikuspegi hori, erabat desberdina ez bada ere, ez dator bat, adibidez, adinez zaharrenak direnekin. 80 urte eta gehiago dituztenen artean, %45ek kezka-maila baxua dute gai horren inguruan (uste dute gaiak zertxobait kezkatzen dituela, gutxi edo batere ez), eta 50 eta 64 urte bitarteko adin-tartean, berriz, proportzio hori %26ra jaisten da.

²⁰ Galdera hau egin zen: "Azken aldian, erretiratuen kopuruaren gorakada handiak pentsio publikoei eustea zaildu dezakeela esaten ari dira. Zure erretiroaren etorkizuna kontuan hartuta, zenbateraino kezkatzen zaitu gai honek?".

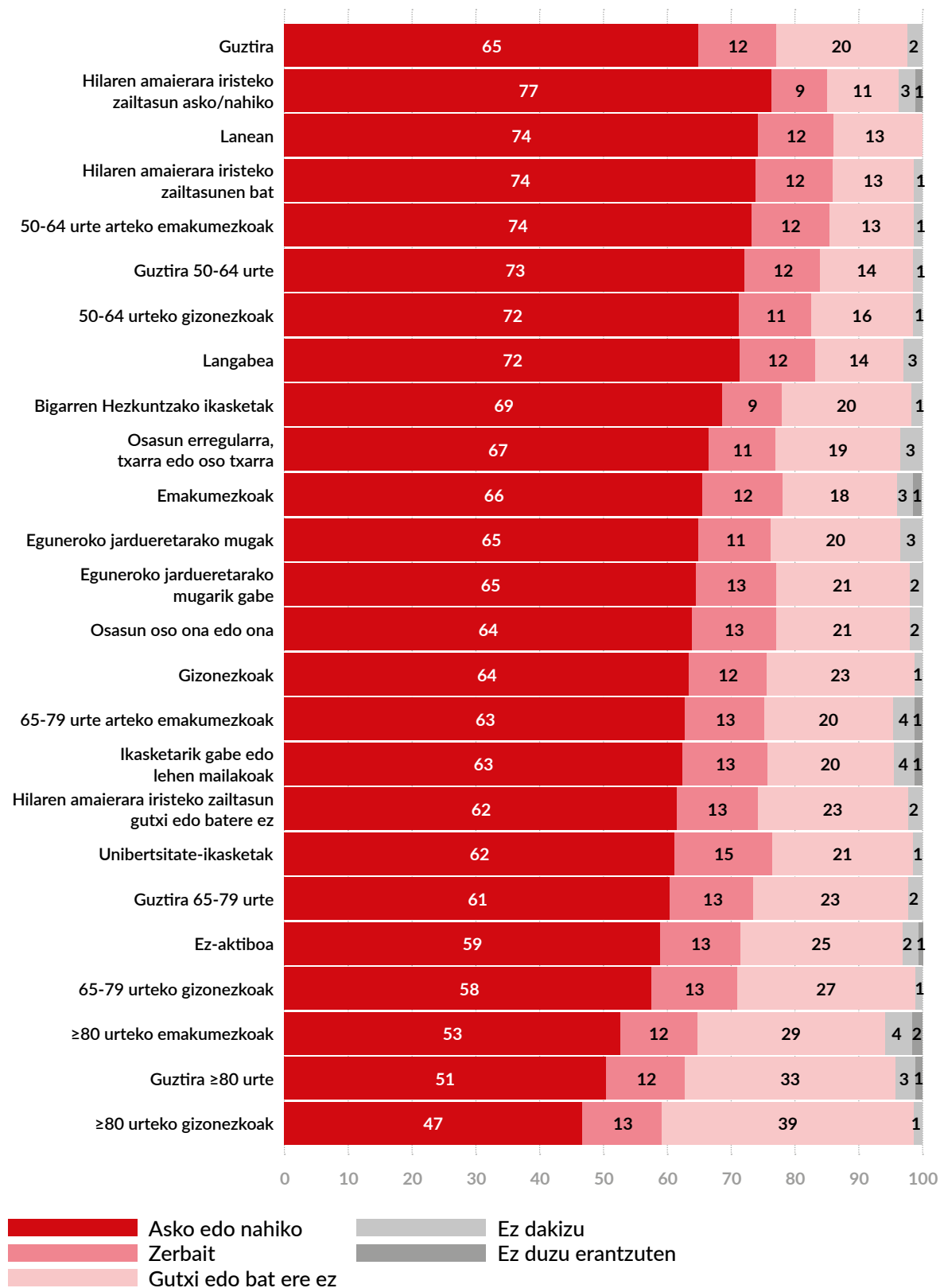
11. GRAFIKOA. 50 urteko eta gehiagoko biztanleriaren banaketa, etorkizuneko uneraren batean behar bezala bizi ahal izateko diru nahikorik gabe geratzeko hautemandako probabilitate-mailaren arabera, hainbat aldagai soziodemografikoren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

12. GRAFIKOA. 50 urteko eta gehiagoko biztanleriaren banaketa, pentsioen etorkizunari buruzko kezka-mailaren arabera, hainbat aldagai soziodemografikoren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Pentsio-plan pribatu osagarri bat izateko beharra hautematen da, etorkizuneko diru-sarreraren nahikotasuna bermatzeko gai dena, eta 50 urteko eta gehiagoko biztanleria zatitzen duen gaia da²¹. Jasotako erantzunak honela banatzen dira: %54k beharrezkotzat jotzen dute, %37k kontrako iritzia dute eta %9k ez dute iritzirik ematen ezjakintasunagatik.

Pentsio-plan pribatu bat izateko beharrari buruzko onarpen zabalagoa duten taldeak bat datoz, neurri handi batean, pentsioen etorkizunari buruzko kezka handiena agertzen zutenekin. Batez ere, enpleguaren ikuspegitik aktibo dauden pertsonak dira —hau da, landunak eta langabetuak—, eta, oro har, oraindik erretiro-adinera iritsi ez direnak. Kasu honetan, gainera, unibertsitate-ikasketak dituztenak nabarmentzen dira. Pentsioen etorkizunarekiko kezka-maila bereziki handia ez izan arren, talde horietan dago hedatuen pentsioen plan osagarri bat izateko beharra.

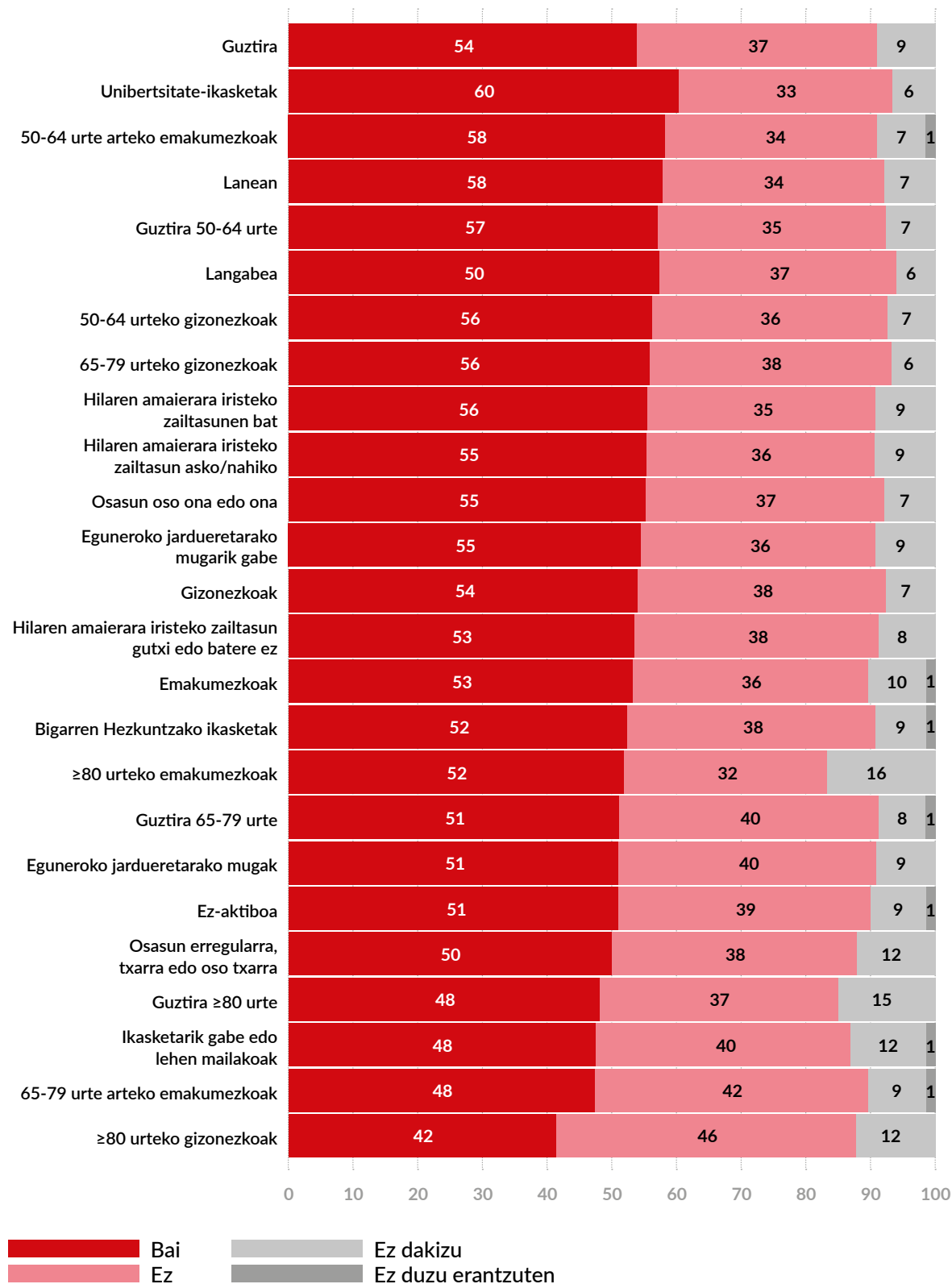
Zein neurritan daude orekatuta itxaropenak eta errealitatea? Pentsio-plan osagarri bat izateko beharrari buruzko galdera —enpleguaren ikuspegitik aktiboak diren pertsonentzat soilik— eta erretiroari ekonomikoki aurre egiteko aukeratu den formularen gaia —zehatzago— gurutzatzen ditugunean, emaitzek doikuntza nahiko ona erakusten dute.

Jarraian ikus daitekeenez, pentsio-plan osagarri bat izateko beharra gehien defendatzen dutenak (%72) erretirorako, geratzen zaien pentsioaz gain, aparteko diru erreserbatua izateko produktu espezifikoren bat kontratatu dutela adierazten dutenak dira. Pertsona horiek landun edo langabe guztien %53 dira. Aitzitik, pentsio-plan pribatu bat izatea beharrezkoa ez dela gehien jasotzen duten pertsonak (%63) bat datoz geratzen zaien pentsioa nahikoa izango dela uste dutenekin, eta pertsona aktiboen %22 dira enpleguaren ikuspegitik. Hala ere, nabarmentzekoa da erretirorako produktu espezifiko bat aurreztu edo kontratatzea lortu ez duten landunen edo langabeen proportzio handi bat (%20,4), nahiz eta gehienek (%57) uste duten beharrezkoa dela pentsioen plan osagarri bat diru-sarrera egokiak bermatzeko.

²¹ Galdera hau egin zen: "Erretiroa hartzeko unean maila ekonomiko duina bermatzeko, zure ustez beharrezkoa al da Gizarte Segurantzarekiko osagarria den pentsio-plan bat izatea".

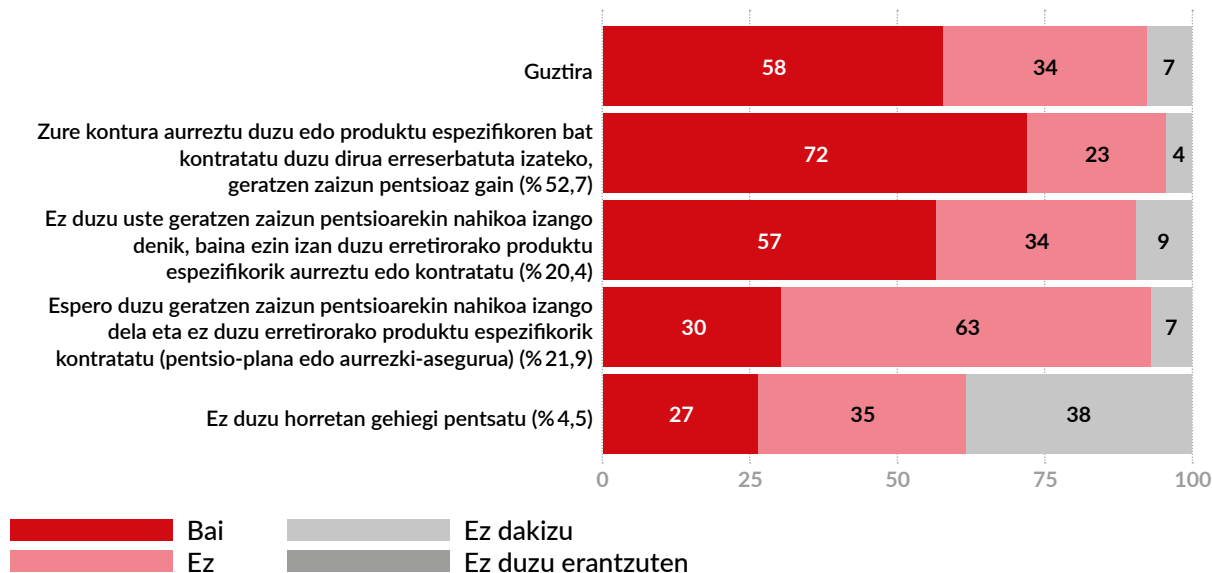

13. GRAFIKOA. 50 urteko eta gehiagoko biztanleriaren banaketa, Gizarte Segurantzarekiko osagarria den pentsio-plan bat izatea beharrezkotzat jotzen den kontuan hartuta, hainbat aldagai soziodemografikoren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

14. GRAFIKOA. 50 urteko eta gehiagoko biztanleriaren banaketa, Gizarte Segurantzarekiko osagarria den pentsio-plan bat izatea beharrezkotzat jotzen den kontuan hartuta, hainbat aldagai soziodemografikoren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

* Parentesi artean, enpleguaren ikuspegitik aktibo dauden pertsonen (landunek eta langabeek) aukeratu dituzten aurrezteko formulen banaketa. Pertsona aktiboak laginaren guztizkoaren % 39,6 dira.

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

6. ONDORIOAK

Diru-sarreraren dimentsioari dagokionez, 50 urteko eta gehiagoko pertsonen gainerako biztanleek baino egoera hobea dute, baina gastuaren dimentsioari dagokionez, beste horrenbeste esan daiteke.

Lehenik eta behin, esan behar da 50 urteko eta gehiagoko pertsona bat buru duten etxeek egoera hobea dutela ohiko kontsumoari aurre egiteko; izan ere, kasu gehienetan guztiz ordaindutako jabetzako etxebizitza bat dute (% 75), gainerako etxeen aldean, non oso hedatuta dauden aribideko hipoteken edo alokairuko kasuak (% 62)²², eta gastu horiek zama handia dakarte familia-ekonomietan.

Bigarrenik, kontuan izan behar da, adinik handiena duten pertsonen kasuan izan ezik, 50 urteko eta gehiagoko gainerako pertsonen, bai oraindik lanerako adinean daudenek, bai oraindik 80 urtera iritsi ez direnek, gaur egun diru-sarrera baliokideen maila handiagoa dutela 49 urte bete

ez dituzten biztanleena baino, baita pobrezia-arriskuaren edo diru-sarrera txikien tasa txikiagoa ere. Beraz, teorian gastu-gaitasun handiagoa duten pertsonak dira.

Hirugarrenik, kapitulu honetako datuek erakusten dute 65 eta 74 urte bitarteko pertsonen egoera bereziki positiboa dela —50 urteko eta gehiagoko gainerako pertsonekin alderatuz gero—. 2016-2022 aldia kontuan hartuta, ikusten da, azken urteetako krisiak gorabehera, talde hori dela, inflazioa gorabehera, diru-sarreraren hazkunde erreala lortu duen bakarra, bai eta kontsumoa termino errealean gutxien murriztu duena eta gastu-maila handiena duena ere.

BIBLIOGRAFIA

- Ayala, L.; Cantó, O.; Navarro, C. eta Romaguera M. (2020): "La situación en España – Necesidades sociales de las personas mayores", hemen: Ayala, L.; Cantó, O.; Navarro, C. eta Romaguera M., *Necesidades sociales de las personas mayores*, l. g., Observatorio Social de La Caixa, <<https://elobservatoriosocial.fundacionlacaixa.org/es/-/la-situaci%C3%B3n-en-espa%C3%B1a-1>>.
- Ayala, L.; Martínez, R. eta Navarro, C. (2019): *Los cambios en la pobreza en España*, serie Documentos de Trabajo del VIII Informe sobre Exclusión y Desarrollo Social en España, 3.6. zk., Madril, Fundación Foessa.
- Bódalo Lozano, E. (2024): "Aproximación sociológica a las necesidades y al consumo de los mayores", *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 103. zk., 83-111. or., <<https://doi.org/10.5477/cis/reis.103.83>>.
- García-Arenas, J.; Mestres J. eta Montoriol, J. (2024): "Encuesta Financiera de las Familias: España no es país para jóvenes", *Informe Mensual [CaixaBank Research]*, ekaina.
- Ministerio de Sanidad y Consumo (2000): *La tercera edad y el consumo. Funciones y repercusiones que tiene el consumo de las personas mayores*, Madril, Instituto Nacional de Consumo, <https://www.consumo.gob.es/sites/default/files/22_terceraEdad.pdf>.
- Poveda R.; Barberà R.; Prat, J. eta Vera, P. (koord.) (2009): *Los hábitos de compra y consumo de las personas mayores*, Madril, Edad&Vida, <<https://www.edad-vida.org/wp-content/uploads/2017/06/HabitosdeCompra.pdf>>.
- Poveda R. eta Laparra, J. (2011): "Hábitos de consumo en los mayores", hemen: Dancausa, M. C. eta López de Ceraín, L. (dir.), *Los mayores y la economía actual. Jornadas 2010*, Bartzelona, Glosa, 103-114. or., <<http://envejecimiento.csic.es/documentos/documentos/madrid-jornadaseconomia-01.pdf>>.
- SIIS Gizarte Informazio eta Ikerketa Zerbitzua (2013): *Pobreza infantil en Euskadi*, l. g., Eusko Jaurlaritza.
- Souto, G.; Abió, C. eta Patxot, C. (2020): "Comptes Nacionals de Transferències. Lliçons per a la política intergeneracional", *Revista Econòmica de Catalunya*, 82. zk., 52-61. or.
- Yanguas, J. eta Zalakain, J. (2023): *A la búsqueda de una conversación y un debate público sobre el futuro de las relaciones intergeneracionales en Euskadi*, Erronkak saila, 2. zk., Gasteiz, Secretaría General de Transición Social y Agenda 2030.
- Zalakain, J. (2023): "Riesgo de pobreza asociado a la edad desde una perspectiva de ciclo vital en Euskadi", *Zerbitzuan*, 81. zk., 117-128. or., <<https://doi.org/10.5569/1134-7147.81.02>>.

Bizitza Luzearen eta Erronka
Demografikoaren Zuzendaritza
Gizarte Ekintza Saila

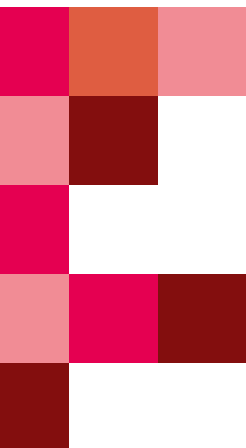
Lan- merkatuarekiko harremana eta erretirorako aukerak

Iker Aguirregomezcorta

Iseak fundazioa

Lucía Gorjón

Iseak fundazioa

LABURPENA

Kapitulu honek Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen lan-panoramika egiten du, eta erretiroaren ikuspegiekin lotutako zenbait elementu ere aztertzen ditu. Helburua enpleguarekiko, langabeziarekiko eta jarduerarik ezarekiko harremana ezagutzea da, eta, bereziki, lan-baldintzen eta erretirorako aukeren arteko lotura. Horretarako, azterketa xehatu bat egiten da, kolektibo hori 50 urtetik beherako pertsonenarekin alderatzen duena, eta, aldi berean, 50 urtetik gorako pertsonak adin-tarte desberdinetan alderatzen dira, kolektibo horren heterogeneotasuna dela eta. Genero-ikuspegia funtsezkoa da azterketa osoan zehar, eta deskriptibo guztiak modu agregatuan erakusten dira, lehenik eta behin, eta sexuaren arabera, bigarrenik.

1. SARRERA

Biztanleriaren zahartzearen eta jaiotza-tasa baxuen ondorioz, inguruko gizarteekin alderatuta, Bizkaia aurrekaririk gabeko erronka demografiko baten aurrean dago, beste aldera begiratzea eragozten duena. Zahartze demografikoak, zalantzarik gabe, lan-merkatuaren dinamikei eragiten die; alde batetik, 65 urtetik gorako biztanleriaren hazkundeagatik (egungo erretiro-adina), adin txikiagokoaren aldean —horrek arriskuan jartzen du ongizate-estatuaren iraunkortasuna—, eta, bestetik, langileen zahartzeagatik (De la Rica *et al.*, 2022).

Kapitulu honek Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen lan-panoramika egiten du, eta erretiroaren ikuspegiekin lotutako zenbait elementu ere aztertzen ditu. Helburua enpleguarekiko, langabeziarekiko eta jarduerarik ezarekiko harremana ezagutzea da, eta, bereziki, lan-baldintzen eta erretirorako aukeren arteko lotura. Horretarako, azterketa xehatu bat egiten da, kolektibo hori 50 urtetik beherako pertsonenarekin alderatzen duena, eta, aldi berean, 50 urtetik gorako pertsonak adin-tarte desberdinetan alderatzen dira, kolektibo horren heterogeneotasuna dela eta. Genero-ikuspegia funtsezkoa da azterketa osoan zehar, eta deskriptibo guztiak modu agregatuan erakusten dira, lehenik eta behin, eta sexuaren arabera, bigarrenik.

Egindako diagnostikoan, datu-base desberdinak erabili behar izan dira, planteatutako galderei erantzun espezifikoak emateko. Eskuragarri dagoen azken olatuaren informazioa erabiltzen da beti. Zehazki, hemen erakusten diren analisiak honako estatistika hauetatik edaten dute: 2024ko lehen hiruhilekoko Biztanleria Jardueraren Arabera Sailkatzeko Inkesta, Hezkuntzako Udal Estatistika (2023), 2022ko Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkesta eta Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkesta, 2022an Bizkaiko Foru Aldundiak eta Nagusi Intelligence Centerrek (NIC) egina.

Diagnostiko honek Bizkaiak biztanleria aktiboaren zahartzearen erronkari aurre egiteko dituen beharretan jarri nahi du arreta, adibidez, hemen aztertutako pertsonen enplegu-maila handiagok sustatuz eta, bereziki, emakume bizkaitarren lan-partaidetza eta lan egindako orduak handituz, gizonezko homologoen mailekin bat egiteko (Gorjón eta De la Rica, 2024).

Kapitulu hau honela egituratzen da: Bigarren atalak Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen hasierako panoramika egiten du, sexuaren, nazionalitatearen eta hezkuntza-mailaren arabera banaketa aztertuz. Ondoren, hirugarren atalak zehatz-mehatz aztertzen du pertsona horien lan-egoera, bat dutenen enpleguaren tipologia, egoera horretan dauden langabeziaren ezaugarriak eta, azkenik, aurreko bi egoeretako batean ere ez dauden jarduerarik ezaren arrazoiak zehaztuz. Laugarren atalean, 50 urtetik gorakoek nahi duten erretiro-adinarekin duten harremana planteatzen da, erretiroa atzeratu nahi dutenen enpleguen ezaugarriak kontuan hartuta. Azkenik, bosgarren eta azken atalak ondorio eta ikaskuntza nagusiak biltzen ditu.

2. 50 URTETIK GORAKO PERTSONEN EZAUGARRI NAGUSIAK BIZKAIAN: SEXUA, ADINA, NAZIONALITATEA, LURRALDE-BANAKETA ETA HEZKUNTZA-MAILA

Bizkaian, gutxi gorabehera 1.143.000 pertsona bizi dira, eta horietatik 545.000k —hau da, %48k— 50 urte edo gehiago dituzte. Txosten hau, beraz, lurraldeko biztanleriaren erdiari buruzkoa da, gutxi gorabehera¹. Bizkaia eta Euskadi bizi-itxaropen handiena duten gizarteetan artean daude, eta horregatik da hain garrantzitsua biztanle-talde hori (De la Rica *et al.*, 2022). Eta ez hori bakarrik, urte gehiago bizitzeaz gain, Bizkaiko gizarteak osasun egoera hobetu du, eta horri esker denbora gehiagoz modu osasungarrian bizi daiteke, EINen arabera.

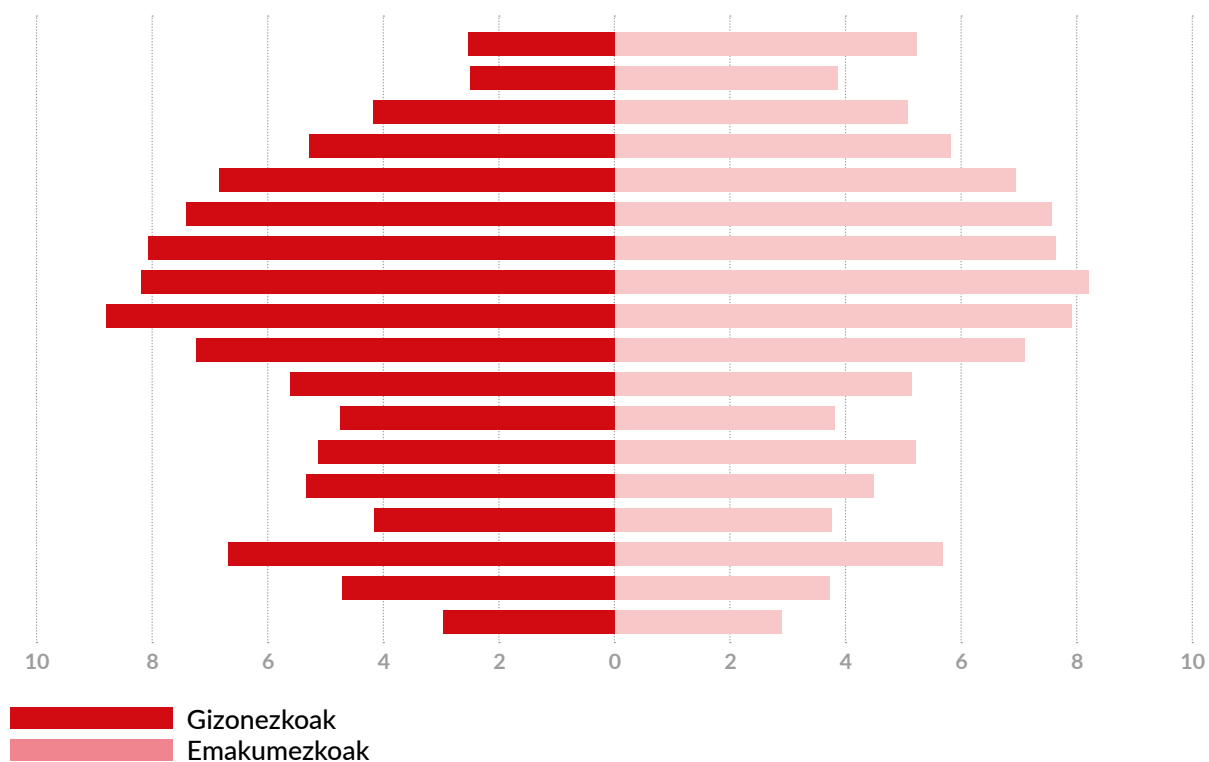
Kolektibo horren dimentsioetan adin-tarte espezifikoagoen arabera gehiago sakontzeko, 1. grafikoak Bizkaiko biztanleriaren piramidea erakusten du. Garrantzitsua da azpimarratzea 50 urtetik gorako pertsonen artean ez dagoela genero-banaketa ekitatiborik, %55 emakumeak baitira. Genero-alde hori ikusten da, batez ere, 70 urtetik gorako emakumeen kopuru handiagatik, gizonekin alderatuta, eta, bereziki, 85 urtetik gorakoengatik, adin hori gainditzen duten emakumeen kopurua gizonena baino bi aldiz handiagoa baita. 50 eta 70 urte bitartekoen artean, genero-aldea askoz txikiagoa da, eta antzeko banaketa dago bi sexuen artean. Era berean, irudiaren beraren forma nabarmendu behar da, piramidea izatetik oso urrun. Hain zuzen ere, 45 eta 70 urte bitarteko adin-tarteak dira Bizkaian pertsona gehien hartzen dituztenak. Izan ere, talde etario ugariena 45 eta 49 urte bitarteko pertsonena da gizonen artean (%8,8) eta 50 eta 54 urte bitarteko pertsonena emakumeen artean (%8,2). Ildo horretan, inguruko gizarteekin alderatuta, Eurostaten datuek erakusten dute Bizkaia dela datozen hamarkadetan zahartze-prozesu handiena biziko duen eskualdeetako bat.

Bizkaian maila agregatuan duen magnitudea identifikatu ondoren, garrantzitsua da jakitea eskualde batzuen eta besteen arteko banaketa komuna den edo kolektibo horren presentzia handiagoa duten eremu batzuk dauden. Eskualdeko banaketa ez da homogenea eta, 2. grafikoak erakusten duen bezala, 50 urtetik gorako biztanleriaren proportzioa argi eta garbi aldatzen da eskualdeen artean. Hala, Markina-Ondarroan dago 50 urtetik gorako pertsona gehien (%50,6). Gainerako eskualdeei dagokienez, Plentzia-Mungia (%44,2), Arratia-Nerbioi (%46,6) eta Durangaldea (%46,8) dira adin-tarte horretan proportziorik txikiak duten eremuak. Ondoren, Gernika-Bermeo erdiko kintilean dago, %48,5eko tasarekin. Azkenik, Enkarterrietan eta Bilbo Handian 50 urtetik gorako pertsonen %49 eta %49,4 daude hurrenez hurren.

¹ Atal hau egiteko, Biztanleria Jardueraren Arabera Sailkatzeko Inkestaren datuak erabili dira, hezkuntza-mailaren atalean izan ezik, bertan Hezkuntzako Udal Estatistika erabiltzen baita.

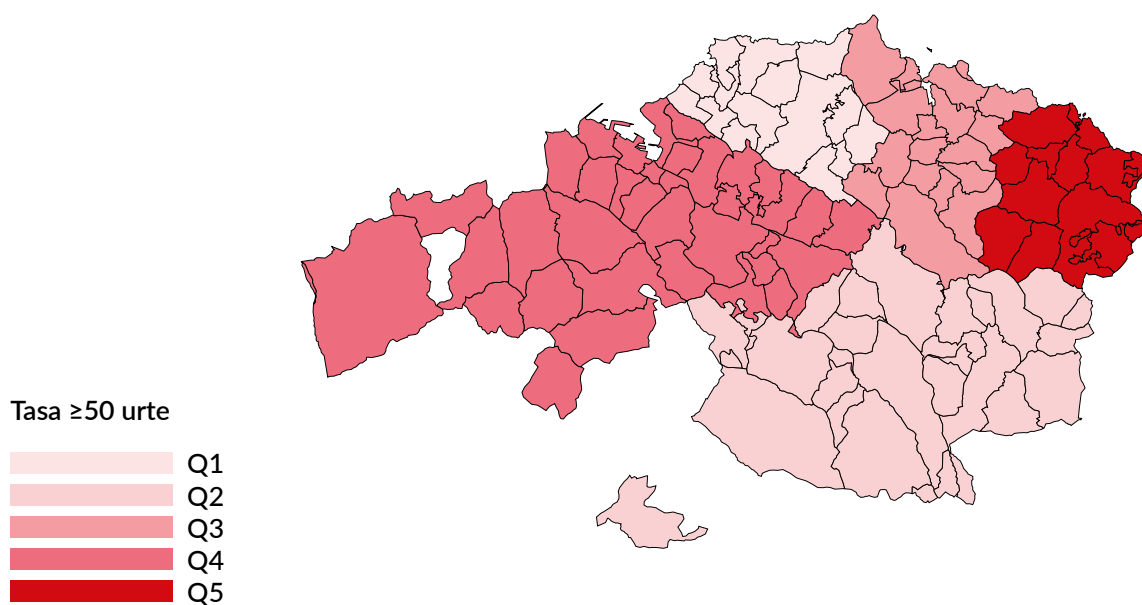

1. GRAFIKOA. Biztanleriaren piramidea. Bizkaia, 2024 (%)

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

1. IRUDIA. 50 urtetik gorako biztanleriaren dentsitatea, eskualdearen arabera. Bizkaia, 2024 (%)

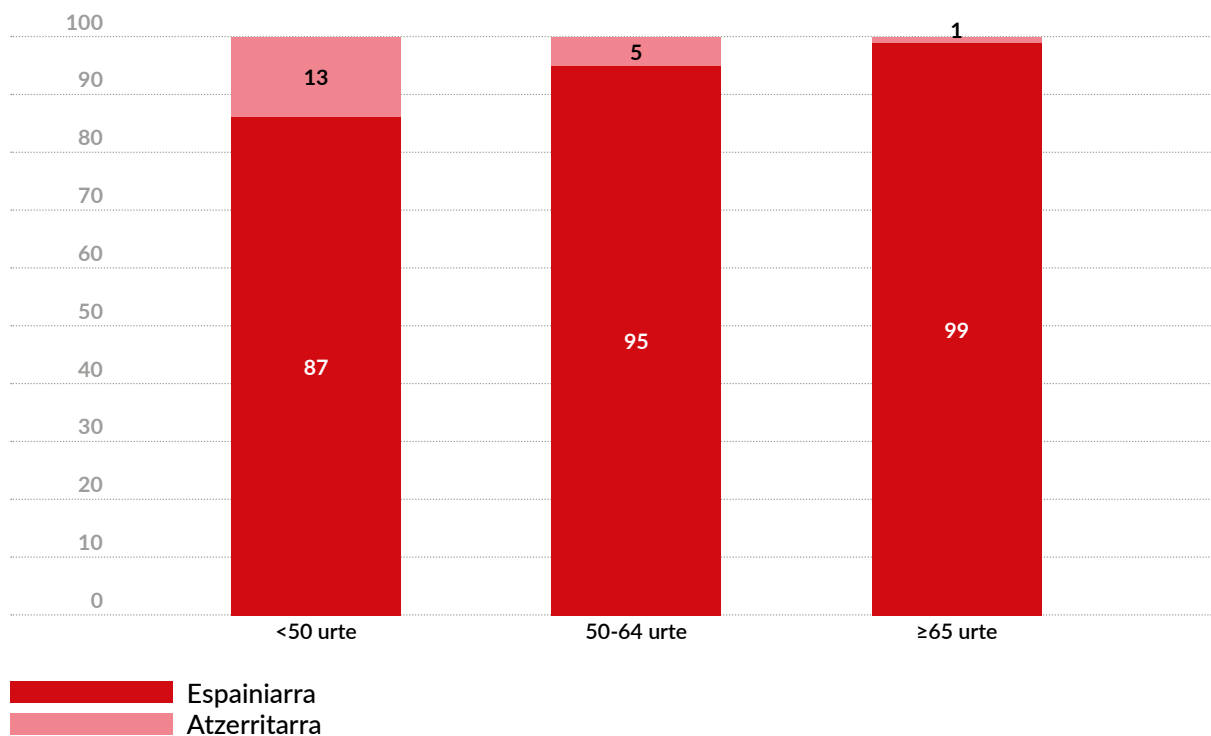
Kintilen balioak: Q1, 0-0,465; Q2, 0,465-0,475; Q3, 0,475-0,485; Q4, 0,485-0,495 eta Q5, 0,495-0,5057.

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

Azterketa honen xede den kolektiboa 50 urte edo gehiagoko pertsonak direnez, komenigarria da 65 urtean azpibanaketa bat egitea eta 50 eta 64 urte bitartekoak eta 64 urtetik gorakoak alderatzea, hori baita erretirorako ezarritako adina. Halaber, interesgarria denean, bi azpitalde horiek adin txikienekoekin alderatuko dira, desberdintasun nagusiak identifikatu ahal izateko.

Azterketa-taldea osatzen duten pertsonak kuantifikatu ondoren, bai eta adin-tarte bakoitzean dituzten genero-desberdintasunak ere, interesgarria da haien nazionalitatea eta hezkuntza-maila ezagutzea. 2. grafikoak, hain zuzen ere, planteatutako hiru adin-taldeak erakusten ditu, eta bakoitzaren barruan bertako biztanleriaren eta etorkinen proportzioa bereizten du. Ikus daitekeenez, atzerrian jaio direnen presentzia nabarmen jaisten da adinarekin: ia ez dago etorkinik 65 urtetik gorakoen artean (% 1), eta 50 eta 64 urte bitartekoen artean ere ez dira oso ohikoak (% 5); aldiz, proportzioa nabarmen handitzen da gazteenen artean (% 13 50 urtetik beherakoen artean). Beraz, 50 urtetik gorako biztanleak aipatzean, kontuan izan behar da gehienak bertakoak direla.

2. GRAFIKOA. Biztanleriaren banaketa adinaren eta nazionalitatearen arabera. Bizkaia, 2024 (%)

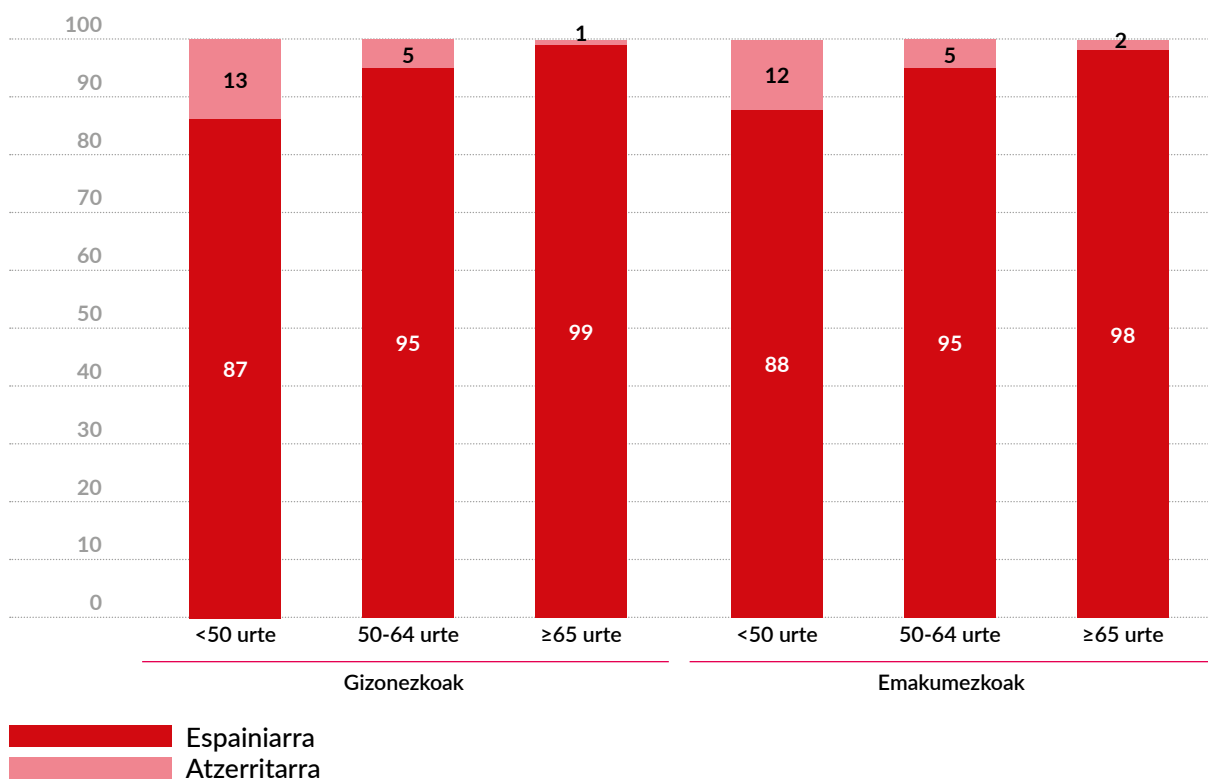

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

Genero-desberdintasunei erreparatuta, nabarmendu behar da, nahiz eta bietarako joera agregatuaren antzekoa izan, 65 urtetik gorako pertsonen artean alde txiki bat dagoela emakumeen aldeko etorkinen kopuruari dagokionez, etorkinen proportzioa %2ra igotzen baita (gizonen %1en aldean). Aitzitik, 50 urtetik beherako biztanleen artean, gizon etorkinen presentzia emakumeena baino zertxobait handiagoa da (emakumeen %13 eta emakumeen %12).

3. GRAFIKOA. Biztanleriaren banaketa adinaren, nazionalitatearen eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

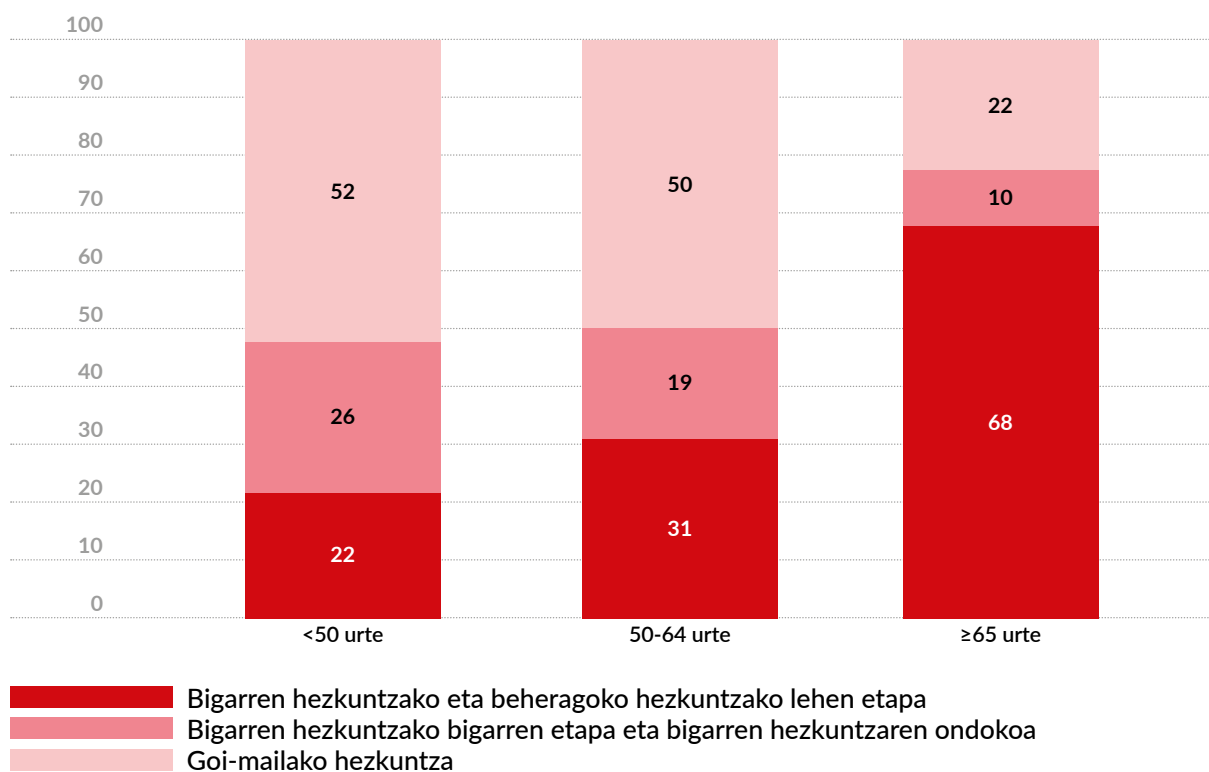

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

Nazionalitateaz gain, interesgarria da biztanleria horren hezkuntza-maila ezagutzea. 4. grafikoak beheragoko, erdi-mailako edo goi-mailako ikasketak dituen Bizkaiko biztanleriaren banaketa erakusten du, adin-tarteen arabera. Emaitzak oso argiak dira: 65 urtetik gorako hezkuntza-mailak nabarmen txikiagoak dira adin horretatik beherakoena baino. Aldeak txikiagoak dira 50 urtetik beherakoak 50 eta 64 urte artekoekin alderatzean. Zehazki, 65 urtetik gorako biztanleen %68k ikasketa gutxi ditu; 50 eta 64 urte bitartekoaren artean, berriz, proportzio hori ez da heren batera iristen, eta 50 urtetik beherakoaren artean, %22ra iristen da. Aldiz, goi-mailako hezkuntza duten pertsonen presentzia nabarmena da 65 urtetik beherakoaren artean —biztanle-

riaren erdiak ditu mota horretako ikasketak—, baina askoz txikiagoa 65 urtetik gorako artean —bostetik batek—. Azkenik, aipatzekoa da 50 urtetik beherako eta 50 eta 65 urte bitarteko arteko aldeak batez ere goi-mailako hezkuntzarik ez dutenen arteko desberdintasunetan daudela, goi-mailako hezkuntza duten pertsonen proportzioa ia berdina baita; aitzitik, 50 urtetik beherako artean bigarren hezkuntzako lehen etaparen garrantzia 50 eta 65 urte bitarteko artean baino nabarmen txikiagoa da.

4. GRAFIKOA. Biztanleriaren banaketa adinaren eta hezkuntza-mailaren arabera. Bizkaia, 2021 (%)

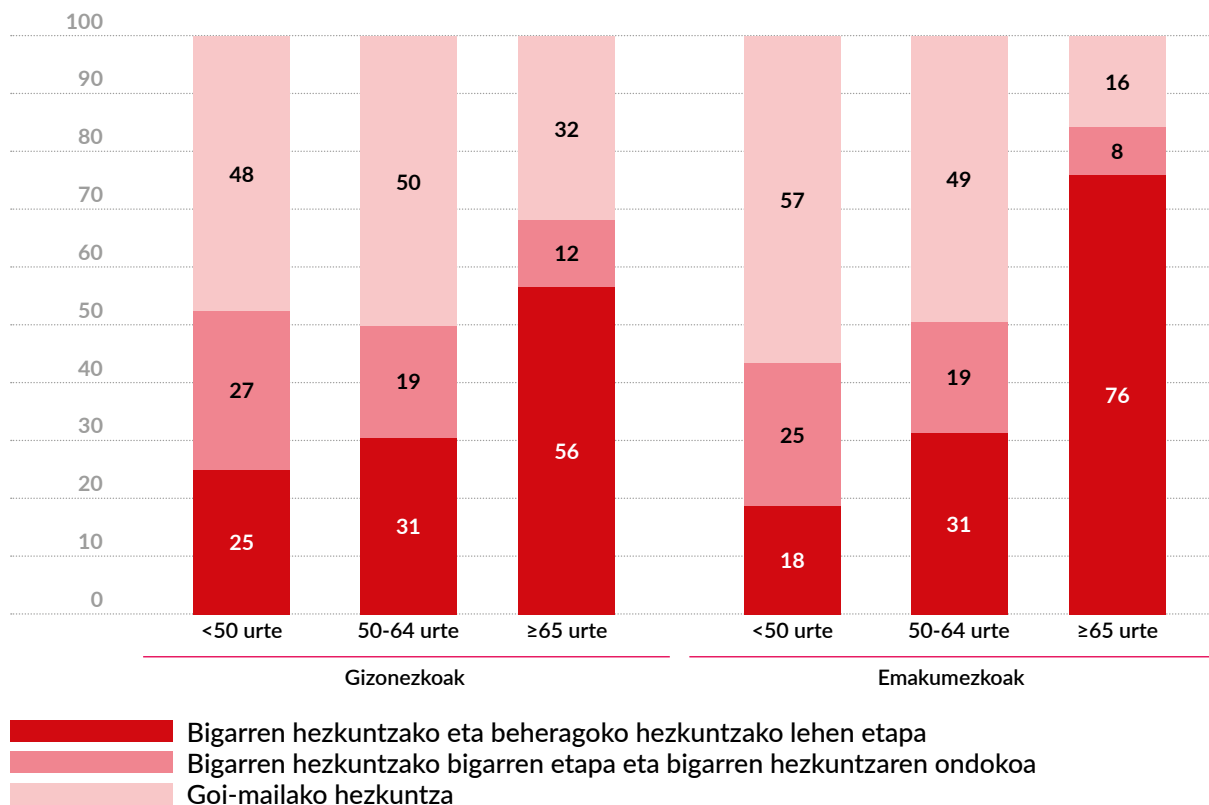

Iturria: geuk egina, Hezkuntzako Udal Estatistika oinarri hartuta (Eustat).

Genero-desberdintasunei dagokienez, 5. grafikoak erakusten du hezkuntza-maila txikiagoa dela emakumeentzat 65 urtetik gorako gizonentzat baino, adin-tarte horretan goi-mailako ikasketak dituzten emakumeena (%16) baino bi aldiz gizon gehiago baitaude (%32). Aitzitik, 50 urtetik beherako artean, emakumeek gizonak gainditzen dituzte prestakuntzan: emakumeen %57k goi-mailako ikasketak dituzte, gizonen %48ren aldean. Deigarria bada ere, 50 eta 65 urte bitarteko gizonen hezkuntza-maila gizon gazteenena baino handiagoa da, ziur asko bigarren taldean atzerritarren presentzia handiagoa delako, oro har prestakuntza-maila baxuak baitituzte. Hori ez da gertatzen emakumeen kasuan; izan ere, haien adinak lotura negatiboa du beti prestakuntzarekin.

5. GRAFIKOA. Biztanleriaren banaketa adinaren, hezkuntza-mailaren eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2021 (%)

Iturria: geuk egina, Hezkuntzako Udal Estatistika oinarri hartuta (Eustat).

3. 50 URTETIK GORAKOEN LAN-EGOERA BIZKAIAN

50 urtetik gorako pertsonen lan-merkatuarekiko harremanaren diagnostikoa egiteko, Bizkaiak aurre egin behar dion erronka demografikoa aztertu ahal izateko, pertsona horiek zer lan-egoeratan dauden jakin behar da lehenik eta behin. Horretarako, kasu honetan interesgarria da 50-64 urteko taldea hiru azpitaldetan banatzea, bost urtetik bost urtera, egon daitezkeen aldeak direla eta. Kasu honetan ere 65 urtetik gorako pertsonen lan-egoera erakusten da, eta, gainera, 50 urtetik beherakoekin konparazio bat egiten da².

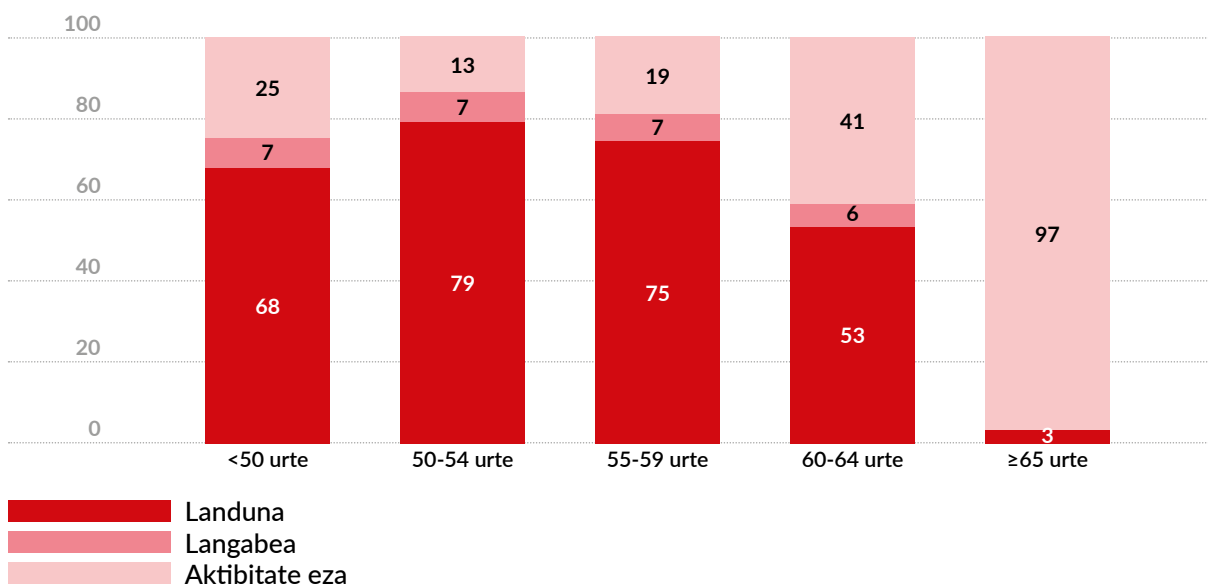
6. grafikoak erakusten duena da lan-jarduerak behera egiten duela adinean aurrera egin ahala, eta azpimarratzekoa da 60-64 urteko taldean jarduerarik ezerantzko trantsizio argia dagoela, 65 urtetik aurrera erabat nabarmentzen dena. 50-54 urteko adin-taldean ikusten da okupatuen

² Atal hau egiteko, Biztanleria Jardueraren Arabera Sailkatzeko Inkestako datuak erabili dira, jarduerarik ezari buruzko atalean izan ezik, bertan Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkesta erabiltzen baita.

proportziorik handiena (%79). Langabeen proportzioa %7an mantentzen da eta jarduerarik eza %13an kokatzen da, adin-talde hori lan-merkatuan oso aktibo dagoela adieraziz, jarduerarik ezaren intzidentzia txikiagoarekin. 55 eta 59 urte bitarteko adin-tartean, okupazioak altu jarraitzen du, %75ean, baina jarduerarik eza pixka bat igo da, %19ra igo baita aurreko taldearekin alderatuta. Langabeek talde horren %7 osatzen jarraitzen dute. Jarduerarik ezaren igoera txiki horrek adin-tarte horretako pertsona batzuk erretirorako trantsizioan hasi direla adieraz dezake. 60-64 urteko adin-taldean, okupazio-tasa nabarmen jaitsi da (%53ra), eta, aldi berean, jarduerarik eza nabarmen igo da (%41). Langabeen ehunekoa txikia da, %6 ingurukoa. Aldaketa horrek erretirorako prestakuntza islatzen du, eta gizabanako asko lan-merkatutik erretiratzen hasi dira.

16-49 urteko adin-taldearekin alderatuz gero, 50 eta 60 urte bitarteko pertsonak okupazio-maila eta jarduerarik eza txikiagoak dituzte; izan ere, 50 urtetik beherakoen taldean, enplegua duten biztanleen ehunekoa %68 da. Langabeziaren eragina etengabea da, baina biztanleria horren laurdena ez dago aktibo. Azkenik, 65 urte edo gehiagoko adin-taldean, gehiengo handia ez dago aktibo: %97. Soilik ehuneko txiki bat, %3, dago okupatuta, eta ia ez dago langaberik adin-talde horretan. Horrek agerian uzten du adinekoen lan-erretiroa, gehienak lan-merkatutik erabat des-konektatzen baitira.

6. GRAFIKOA. Biztanleriaren banaketa adinaren eta lan-egoeraren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

Europako konparazio batean ikus daitekeenez, Bizkaiak marjina handiak ditu lan-partaidetza handitzeko, bai 50-64 urtekoen artean, bai 65 urtetik gorakoen artean. Hemen erakusten diren

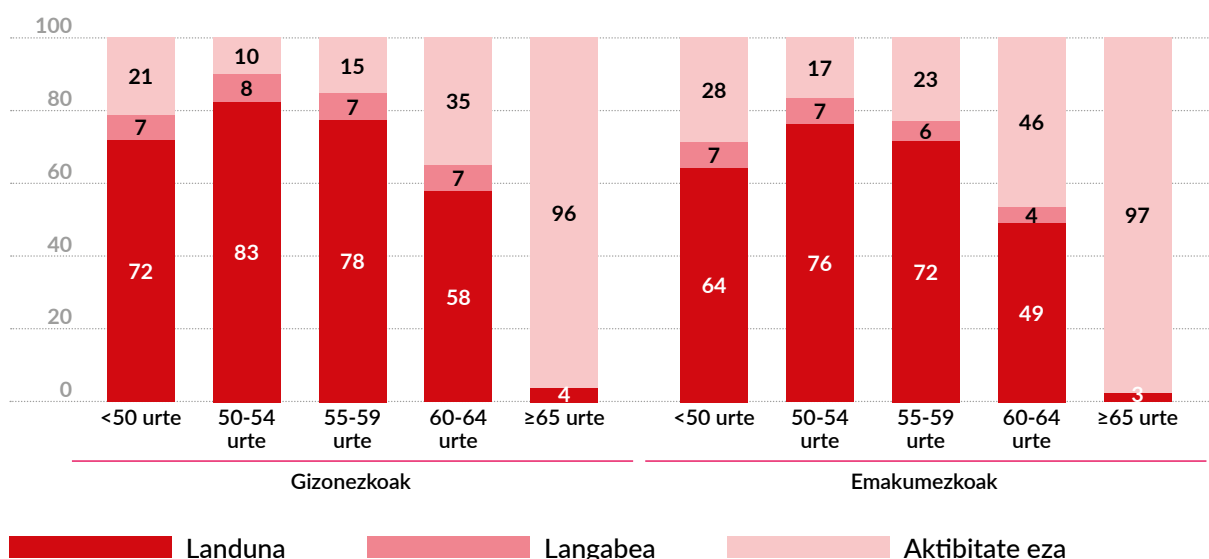

mailak Europako batezbestekotik hurbil badaude ere, Suedia, Estonia, Lituania, Letonia, Danimarka, Alemania, Herbehereak, Txekiar Errepublika, Bulgaria, Zipre, Portugal edo Irlandak, besteak beste, Bizkaikoak baino askoz jarduera-tasa handiagoak dituzte adin-talde horietarako (De la Rica *et al.*, 2022).

Sexuaren arabera, alde nabarmenak ikusten dira, eta emakumeen enplegu-maila gizonena baino txikiagoa da. 7. grafikoan, halaber, gizonen enpleguan duten presentzia handia nabarmentzen da, batez ere 50 eta 54 urte bitarteko artean (%83) eta, bigarrenik, 55 eta 59 urte bitarteko artean (%78), adin txikiagoko gizonen aldean (okupatuak %72) eta adin bereko emakumeen aldean (%76 eta %72, hurrenez hurren). Azpimarratu behar da, halaber, 60 urtetik gorako erretirorako trantsizioa handiagoa dela emakumeentzat gizonentzat baino, emakumeen %46 ez baitago aktibo 60 eta 64 urte bitartean, gizonen %35en aldean. Azkenik, nahiz eta jarduerarik eza handiagoa den emakumeen artean 50 eta 60 urte bitarteko gizonen artean baino, langabezia-mailak txikiagoak dira, eta horrek agerian uzten du lotura handiagoa dagoela lan-merkatuarekin gizonen artean emakumeen artean baino.

Erronka demografikoari aurre egiteko politika publikoen gomendioei dagokienez, nabarmendu behar da emakumeek gutxiago parte hartzeak giza kapitala gutxiegi erabiltzea dakarrela, eta horrek eraginkortasun falta handiak dakartza ikuspegi ekonomikotik eta ekitate ezak ikuspegi sozialetik. Genero-arrakala horiek ixten saiatzeak, lan-partaidetza areagotzeko, aurrerapen handia ekarriko luke aipatutako erronkaren aurrean.

7. GRAFIKOA. Biztanleriaren banaketa adinaren, lan-egoeraren eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen lan-merkatuarekiko harremana eta adin-tarteen arabeko berezitasunak ezagutu ondoren, lan-egoera bakoitzaren xehetasunetan sakonduko dugu, aurreko diagnostiko honetan erabilitako adin-taldeak ere alderatuz.

3.1. 50 urte eta gehiagoko pertsonen enplegua Bizkaian

Lehenik eta behin, enplegua duten pertsonengan jartzen da arreta. Ildo horretan, garrantzitsua da norberaren konturako edo besteren konturako enplegua den jakitea. Bigarrenik, soldatapeko pertsonen enplegu motari erreparatzen zaio; eta, azkenik, enpleguen eta jarduera-sektoreen erradiografia bat erakusten da. Adin-tarteen arabeko berezitasunak ezagutzeak intereseko kolektiboaren lan-errealitatearen erradiografia zehatza egiten laguntzen du.

a) Besteren konturako enplegua eta norberaren konturako enpleguak

8. grafikoan, adin-talde guztietako soldatapekoen eta autonomoen ehunekoak alderatzen dira. 50 eta 60 urte bitarteko artean, besteren konturako enpleguak 10etik bat dira. Hala ere, 60-64 urtekoen taldean proportzio hori %19ra igoen da. Aldaketa horrek adierazten du, pertsonak erretirora hurbiltzen diren heinean, autoenpleguaren presentzia nabarmenagoa dela. Garrantzitsua litzateke ikertzea nahi den norberaren konturako enplegua den ala, aitzitik, adin-tarte horretako pertsona batzuek aurkitzen duten lan-aukera bakarra den.

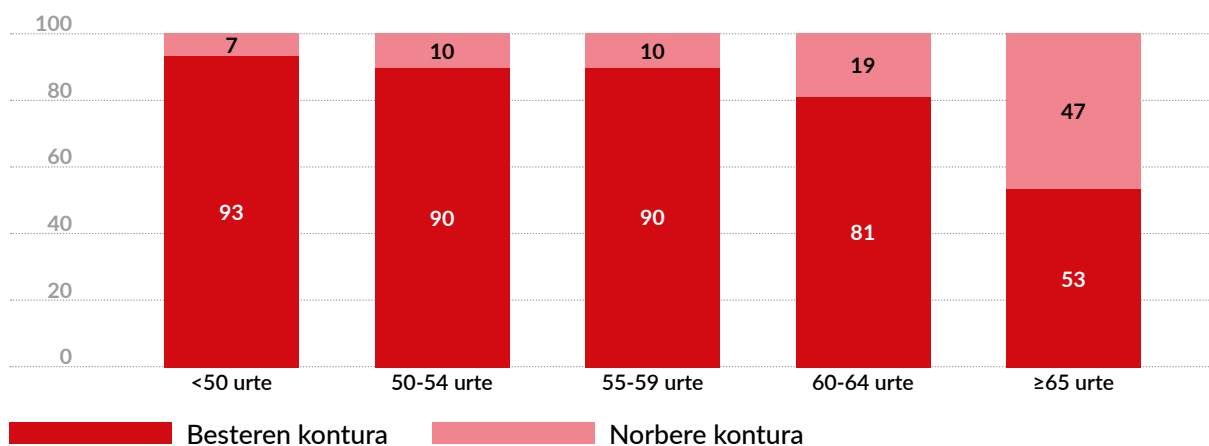
Aldaketarik larriena 65 urte edo gehiagoko adin-taldean ikusten da. Talde horretako enplegatuen ehunekoa oso txikia bada ere, lanean jarraitzen dutenek ia berdintasunez banatzen dituzte soldatapeko enplegua (%53) eta norberaren konturako enplegua (%47). Izan ere, 65 urtetik gorako pertsona batzuek enpleguan denbora luzatu behar izaten dute pentsio handiagoa lortzeko, eta autoenpleguaren bidez egiten dute. Gazteenei dagokienez, autoenpleguaren presentzia txikiagoa da, eta %7 dira egoera horretan daudenak. Datu horiek alderatuta, argi dago lan autonomoa nagusiagoa dela 50 urtetik gorako artean, gazteen artean baino. 16 eta 49 urte bitartean, soldatapeko enplegua nagusitzen da argi eta garbi, baina 50 urtetik aurrera, autoenpleguaren enpleguaren proportzioa pixkanaka handitzen hasten da.

9. grafikoak aurrekoa errepikatzen du, sexua kontuan hartuta, eta erakusten du autoenpleguaren presentzia askoz handiagoa dela gizonen kasuan —bereziki 50 urtetik gorako artean— emakumeen kasuan baino. Emakumeen artean, norberaren konturako enplegua %7-8 da 50 eta 60 urte bitartean, eta gizonen artean, berriz, kopurua ia bikoitza da (%14-13). Bi sexuetan, norberaren konturako enpleguaren intzidentzia nabarmentzen da 60 urtetik gora, baina deigarriagoa da gizonentzat 65 urtetik aurrera emakumeentzat baino. 65 urte bete ondoren lanean

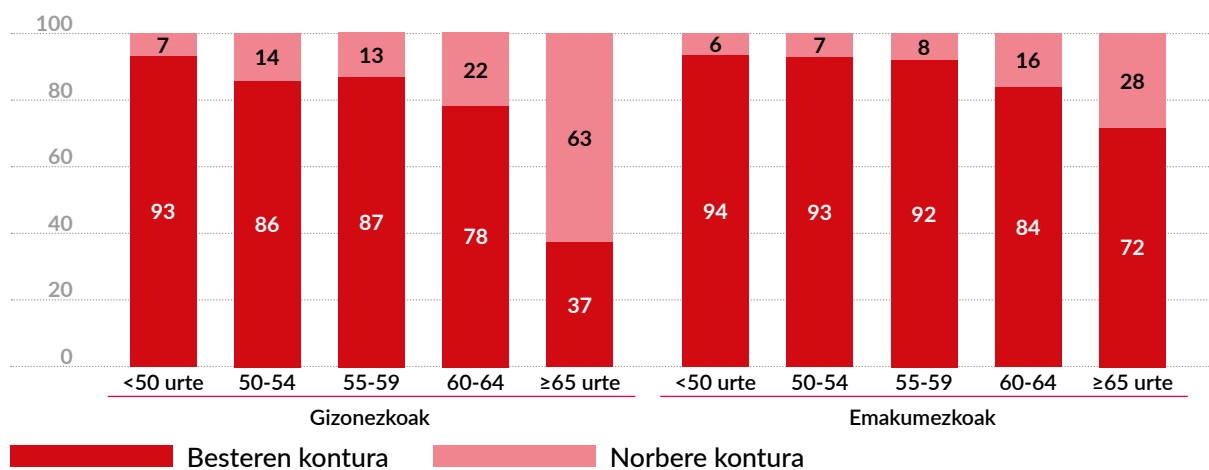
jarraitzen duten hiru gizonetik bi autonomoak dira, eta egoera berean dauden emakumeak ez dira heren batera iristen.

8. GRAFIKOA. Biztanleria landunaren banaketa, adinaren eta lan-harreman motaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

9. GRAFIKOA. Biztanleria landunaren banaketa, adinaren, enplegu motaren eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

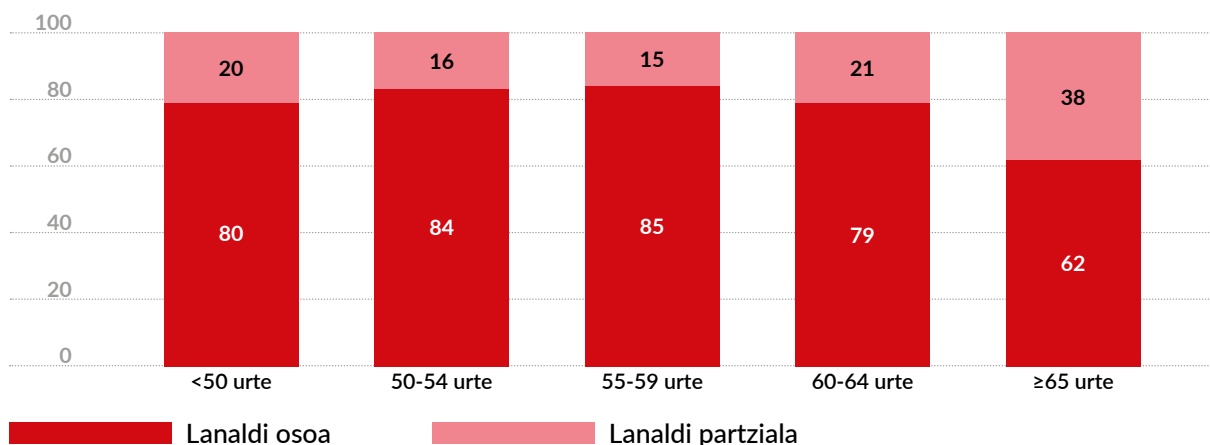
Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

b) Enpleguaren partzialtasuna

Orain, besteren konturako enpleguan sakonduz, enpleguaren kalitateari buruzko gaiak agertzen dira: partzialtasun- eta behin-behinekotasun-tasa. Horien diagnostikoa funtsezkoa da Bizkaiko enplegua nolakoa den jakiteko; izan ere, oro har, partzialtasuna eta behin-behinekotasuna lan-prekarietatearekin lotzen dira (Gorjón eta De la Rica, 2024).

Lanaldi partzialeko enpleguak, 10. grafikoan ikus daitekeenez, 55-59 urtekoen artean (%15) eta 50-55 urtekoen artean (%16) du zifrarik txikienetakoa; hala ere, zertxobait nabarmentzen da 60 urtetik gorakoen artean (%21), 50 urtetik beherakoen mailak ere gaindituz (%20). Azkenik, partzialtasun-tasa handiena da 65 urte bete ondoren besteren kontura lanean jarraitzen dutenen artean: %38.

10. GRAFIKOA. Besteren kontura lan egiten duen biztanleriaren banaketa adinaren eta lanaldi motaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

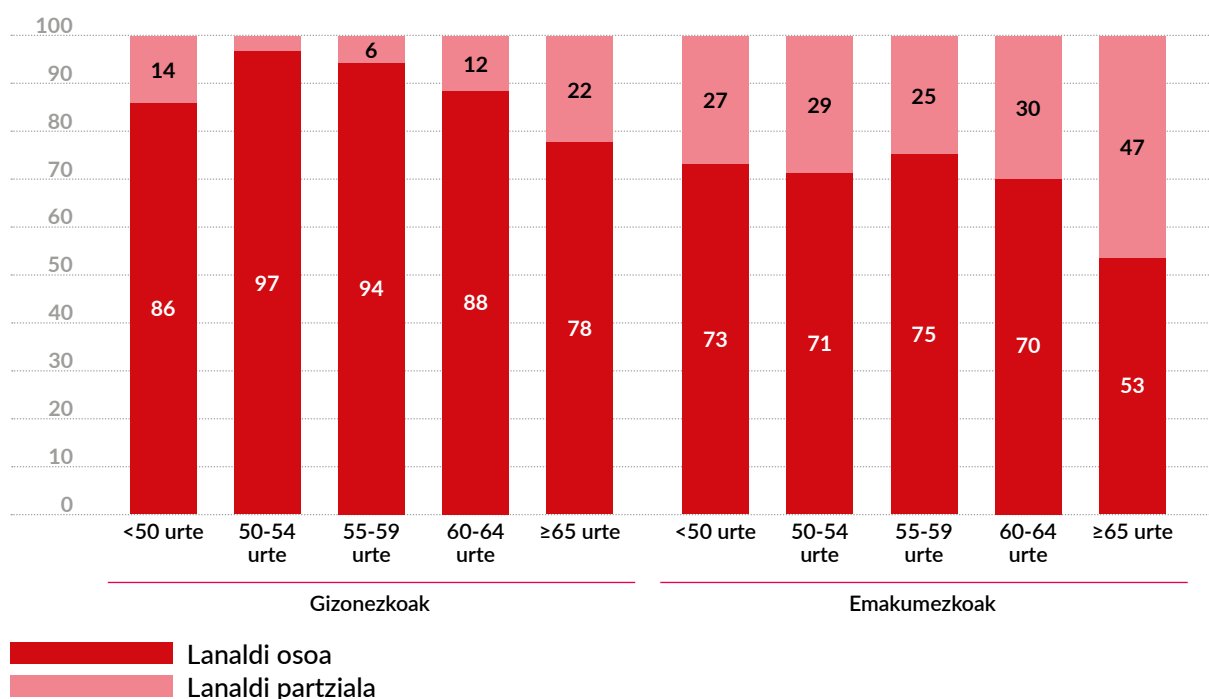
Baina partzialtasunaren fenomenoak ezin da ulertu genero-desberdintasunei arreta jarri gabe. Horixe erakusten du, hain zuzen ere, 11. grafikoak. Izan ere, lanaldi partziala nabarmen handiagoa da emakumeen artean gizonen artean baino adin-tarte guztietan. Zehazki, 50 eta 55 urte bitarteko gizonak ia ez dute lanaldi mota hori (%3), eta adin bereko emakumeen artean prebalentzia 10 aldiz handiagoa da, ia %30ekoa. Emakumeen kasuan, lanaldi partziala kontratuaren %25etik %30era bitartekoa da sistematikoki, emakume zaharrenen kasuan izan ezik, non besteren konturako enplegua izaten jarraitzen dutenen ia erdiek lanaldi mota hori dute. Horientzat, lanaldi partzialak presentzia nabarmena du 50 urtetik beherakoen artean (%14) eta 60 eta 64 urte bitartekoaren artean (%12). Era berean, 65 urtetik aurrera besteren konturako enplegua du-

ten gizonen artean lanaldi mota horren presentziak gora egin du, baina emakumeen mailetara iristetik urrun (%22raino).

Lanaldi mota aztertzen denean, borondatezkoa ote den ere galdetu behar da. Evidentziak erakusten du, oro har, kontratu mota hori oso borondategabea dela, baita mendeko pertsonak beren kargura dituztenen artean ere³.

11. GRAFIKOA. Besteren kontura lan egiten duen biztanleriaren banaketa, adinaren, lanaldi motaren eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

Aurreko argudioaren arabera, 50 urtetik gorako pertsonen eta, bereziki, emakumeen lan-par-taidetza handitzeko beharra azpimarratzen zuena, garrantzitsua da hemen azpimarratzea hori lortzeko beste bide bat pertsona horiek erabiltzen dituzten orduen kopurua handitzea dela. Azterketa honek agerian utzi du alde horretatik genero-arrakala handia dagoela. Kasu honetan ere, ixtea ekitate- eta eraginkortasun-ariketa izango litzateke.

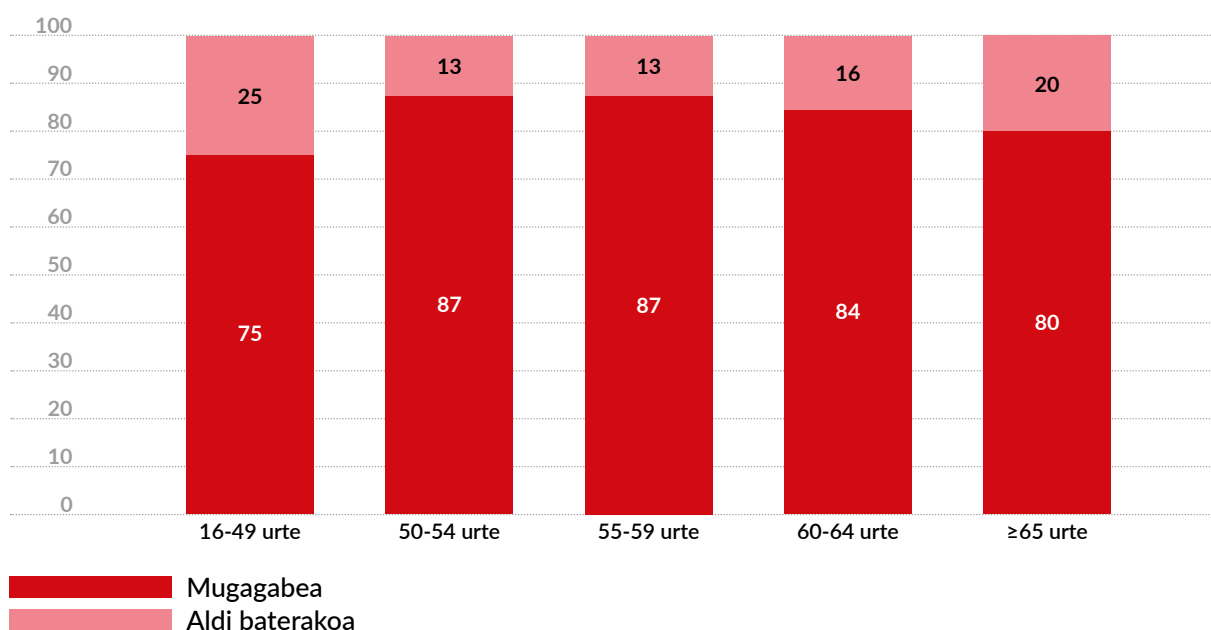
³ Xehetasun gehiagorako, ikus Gorjón eta De la Rica (2024).

c) Enpleguaren behin-behinekotasuna

Partzialtasun-tasekin batera, enpleguaren kalitatea ezagutzeko oso garrantzitsua da kontratu mota behin-behinekotasunaren ikuspegitik aztertzea, hau da, besteren konturako zenbat langilek lan egiten duten aldi baterako kontratu batekin eta zenbat kontratu mugagabe batekin. Horixe da, hain zuzen ere, jarraian erakusten dena.

50 urtetik gorakoek dituzte enplegu egonkorrenak, gazteenek baino. 65 urtetik aurrera, ordea, gora egin du aldi baterako kontratuen prebalentziak: bost pertsonatik batek du bat. Nolanahi ere, 50 urtetik beherakoen adin-taldea da lan-behin-behinekotasun handiena duena: lautik batek aldi baterako enplegua du. Besteren kontura lan egiten duen enplegua dutenen eta 50 eta 60 urte bitartekoen artean, behin-behinekotasuna %13koa da. 60 urte betetzean zertxobait gora egiten du, %16raino.

12. GRAFIKOA. Besteren kontura lan egiten duen biztanleriaren banaketa, adinaren eta kontratu motaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

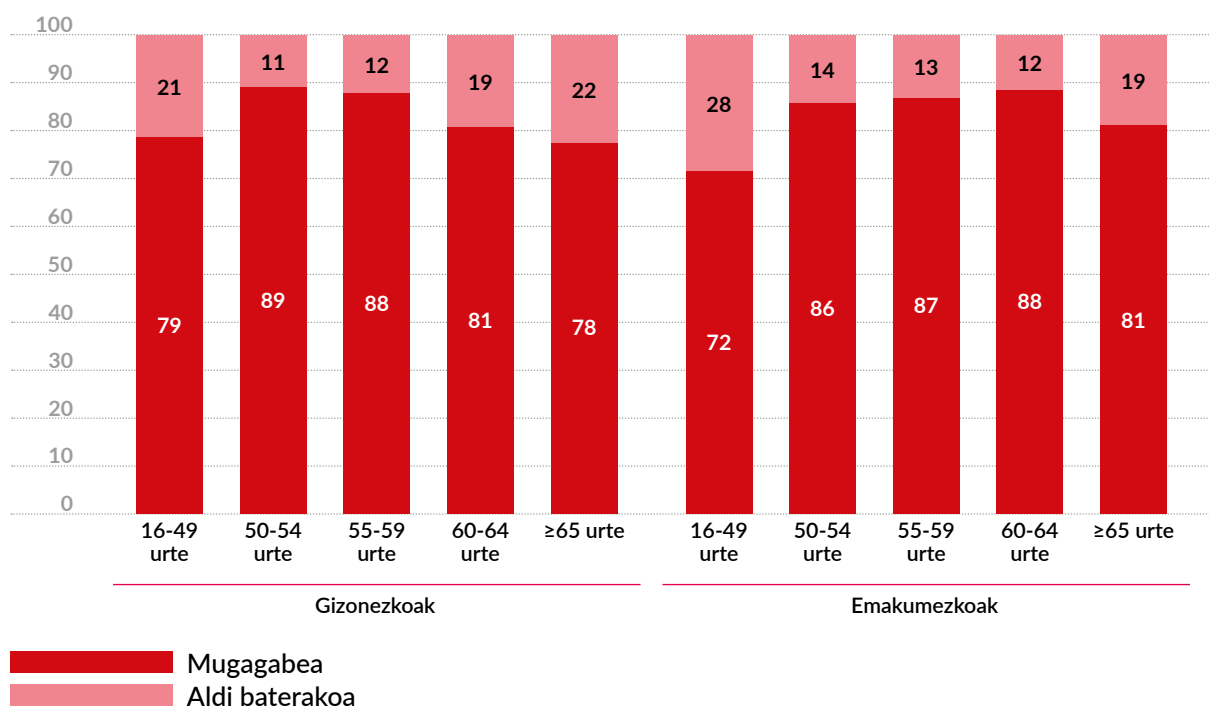
Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

Kasu honetan, genero-arrakalak ere nabarmenak dira, baina ez 50 eta 60 urte bitarteko adin-taldean, 60 eta 50 urte bitarteko pertsonen artean baizik. Lehenengoen kasuan, behin-behinekotasuna neurri handiagoan gizonena da (%19 vs. %12 60-65 urtekoen artean eta %22 vs. %19 65 urtetik gorakoaren artean); bigarrenen kasuan, emakumeena (%21 vs. %28). 50-60 urteko

adin-tartean, genero-arrakala txiki bat dago, ehuneko puntu pare batekoa, gizonen alde (% 11-12 vs. % 14-13).

13. GRAFIKOA. Besteren kontura lan egiten duen biztanleriaren banaketa, adinaren, kontratu motaren eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

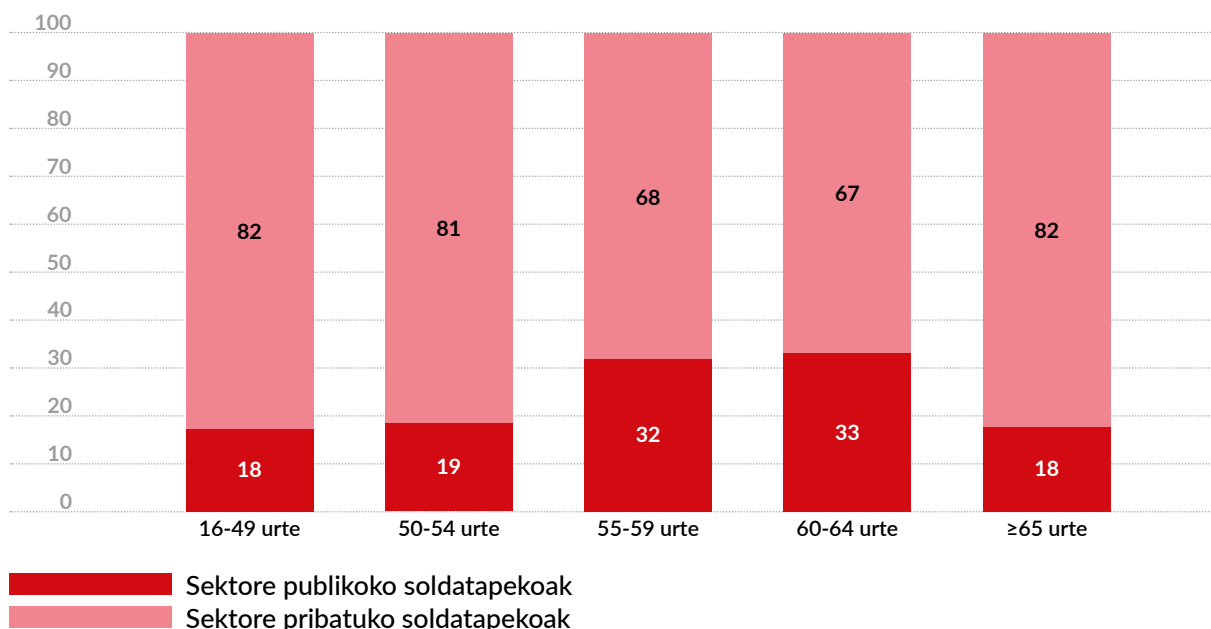
Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

d) Sektore mota: publikoa edo pribatua

Kontratazioak egiten dituen erakundearen nortasun juridikoa enplegua aztertzeke beste aldagai garrantzitsu bat da. 14. grafikoak sektore publikoko eta pribatuko soldatapekoen banaketa erakusten du.

Azterketa horrek erakusten du eredu garrantzitsuak daudela biztanleria zahartzen den heinean hainbat sektoretan laneratzeari buruz. 16-49 urteko adin-taldean, soldatapeko biztanle gehienak sektore pribatuan daude (% 82), eta % 18k bakarrik egiten du lan sektore publikoan. Banaketa horrek joera orokorra erakusten du Bizkaiko ekonomian, sektore pribatuak lan-indar gaztearen proportzio handia bereganatzen baitu. 50-54 urteko adin-taldean, egoera nahiko antzekoa da: soldatapekoen % 81 sektore pribatuan eta % 19 sektore publikoan.

14. GRAFIKOA. Besteren kontura lan egiten duen biztanleriaren banaketa, adinaren eta sektore motaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

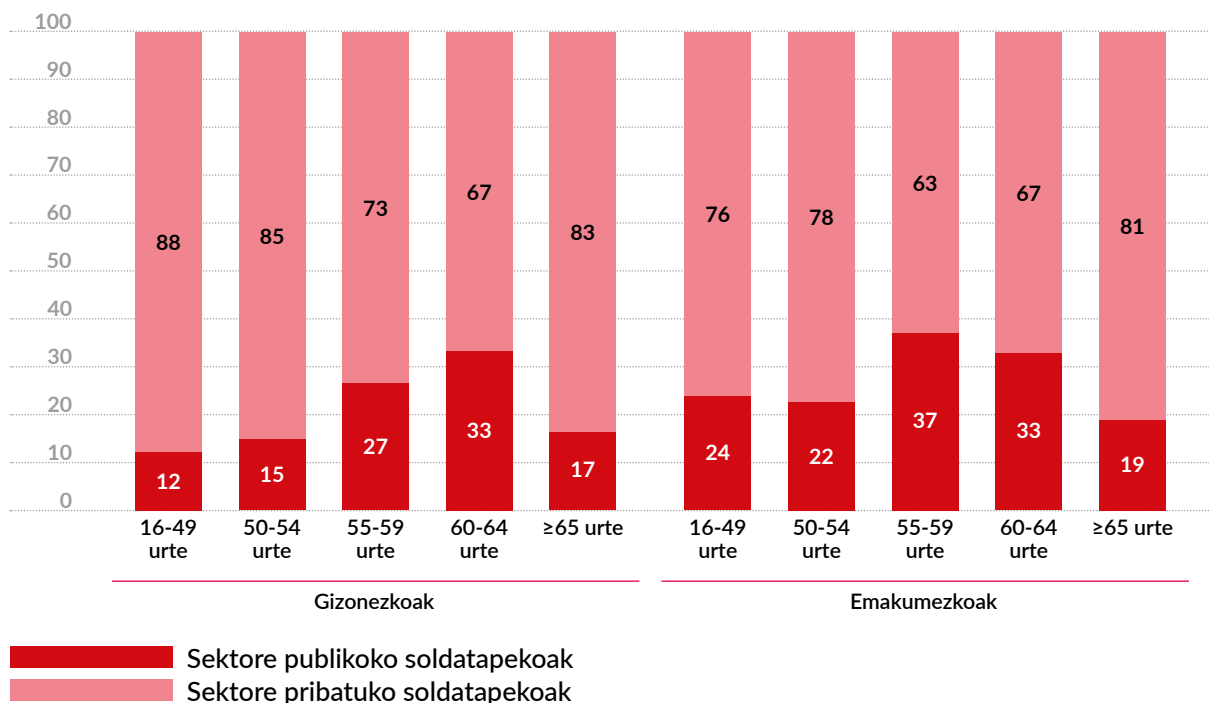
Hala ere, banaketa nabarmen aldatzen da 55-59 urtekoen taldean, sektore publikoko soldatapekoen ehunekoa %32ra igotzen baita, eta sektore pribatukoa, berriz, %68ra. Enplegu publikoaren gorakada nabarmen horren arrazoia izan daiteke plaza publikoak adin-talde horrek bete zituela gatzaroan, eta lanpostu horiek oraindik utzi ez dituztenez, belaunaldi-ordezkapena ez dela gauzatuko erretiroa hartu arte. Gainera, plaza publikoetan ere pertsonak egonkortu ahal izan dira, antzinatasun-urteak handituz joan baitira.

60-64 urtekoen taldean, sektore publikoko soldatapekoen tasak gora egiten jarraitzen du, %33ra iritsi arte. Azkenik, 65 urtetik gorako besteren konturako enpleguari eusten diotenek ez dute presentzia handirik sektore publikoan, %82k sektore pribatuan lan egiten baitute, eta %18k bakarrik sektore publikoan.

Sexuaren arabera ere alde nabarmenak daude, eta emakumeek dute presentzia handiena sektore publikoan. Hori bereziki ikusten da 55 eta 59 urte bitarteko adin-taldean, non emakumeen %37k sektore publikorako lan egiten duen, eta, aldiz, gizonen %27k. 60 urtera iristean, kopurua berdindu egiten da, baina adin hori baino lehen ere emakumeen presentzia askoz handiagoa da sektore publikoan.

15. GRAFIKOA. Besteren kontura lan egiten duen biztanleriaren banaketa, adinaren, sektore motaren eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

e) Jarduera-sektorea

Jarduera-sektorea lan egiten den enpresak betetzen duen jarduera-motari dagokio. Azterketa horretan autoenplegatuak sartzen dira berrir, eta, kasu honetan, egiten duten jarduera erakusten du. Erabilitako sailkapena EJSN-2009 da. Jarduera-sektoreen kopurua handia denez, 50 urte baino gehiago eta gutxiago dituztenen arteko konparazioa baino ez da erakusten.

Bereziki, adinekoen presentzia handia nabarmentzen da administrazio publikoan (%32 vs. %27), merkataritzan duten presentzia txikiarekin alderatuta (%20 vs. %25). Gainerako sektoreetan, banaketa nahiko orekatua da.

Kasu horretan ere, sexuaren araberako azterketa oso garrantzitsua da, eta deigarria da, alde berriak agertzea 50 urtetik beherako eta hortik gorako pertsonen artean, generoaren sekto-re-bereizketa kontuan hartzen denean. Esate baterako, 50 urtetik gorako gizonak ia ez daude industriaren sektorean, eta lau gizon gaztetik bat okupatuta dago sektore horretan. Azpimarratzekoa da, halaber, adineko gizonen presentzia txikia merkataritzan (baina handia gizon gazteen) eta adineko gizonen presentzia handia informazioan eta komunikazioetan, non ia ez dagoen gizon gazterik. Jarduera profesional eta zientifikoak ohikoagoak dira gizon gazteen artean 50 urtetik gorakoen artean baino, arte- eta jolas-jardueretan gertatzen den bezala.

1. TAULA. Biztanleria enpleguaren banaketa, adinaren eta jardura-sektorearen arabera. Bizkaia, 2024 (%)

	16-49 urte	≥50 urte
Nekazaritza, abeltzaintza, basogintza eta arrantza	1,0	1,0
Erauzketa-industriak; manufaktura-industria; energia elektrikoaren, gasaren, lurren eta aire girotuaren hornidura; ur-hornidura; saneamendu-jarduerak, hondakinen kudeaketa eta deskontaminazioa	16,8	16,6
Eraikuntza	4,5	5,1
Handizkako eta txikizkako merkataritza; ibilgailu motordunen eta motozikleten konponketa, garraioa eta biltegiatzea, ostalaritza	24,6	19,8
Informazioa eta komunikazioak	4,6	3,7
Finantza- eta aseguru-jarduerak	2,4	2,5
Higiezin arloko jarduerak	0,1	—
Jardura profesionalak, zientifikoak eta teknikoak; administrazio-jarduerak eta zerbitzu lagungarriak	11,7	11,8
Herri-administrazioa eta defentsa; nahitaezko gizarte-segurantzak; hezkuntza; osasuneko eta gizarte-zerbitzuetako jarduerak	27,0	31,6
Arte-, jolas- eta entretenimendu-jarduerak erta beste zerbitzu batzuk	7,6	8,4
Guztira	100,0	100,0

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

Emakumeen kasuan ere alde interesgarriak daude: emakumeak, hala badagokio, gehiago agertzen dira jardura profesional eta zientifikoetan gazteak direnean baino, arte- eta jolas-jardueretan gertatzen den bezala, gizonekin gertatzen zenaren aurka. Adinean aurrera egin ahala, merkataritzan gutxiago agertzen dira, baina gizonen kasuan baino askoz gutxiago gertatzen da. Industrian, non adineko emakumeak gazteak baino gutxiago diren, nabarmentzen da emakumeak gehiago kontzentratzen direla sektore horretan 50 urtetik aurrera. Azkenik, esan behar da administrazio publikoa dela emakumeak biltzen dituen sektore nagusia, bai gazteak, bai adinekoak.

2. TAULA. Biztanleria enpleguaren banaketa, adinaren, jardura-sektorearen eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

	Gizonak		Emakumeak	
	16-49 urte	≥50 urte	16-49 urte	≥50 urte
Nekazaritza, abeltzaintza, basogintza eta arrantza	1,1	1,3	0,3	0,0
Erauzketa-industriak; manufaktura-industria; energia elektrikoaren, gasaren, lurrunaren eta aire girotuaren hornidura; ur-hornidura; saneamendu-jarduerak, hondakinen kudeaketa eta deskontaminazioa	25,0	1,3	7,8	6,3
Eraikuntza	7,5	27,2	1,3	1,6
Handizkako eta txikizkako merkataritza; ibilgailu motordunen eta motozikleten konponketa, garraioa eta biltegiatzea, ostalaritza	23,8	8,8	25,5	21,4
Informazioa eta komunikazioak	5,2	18,2	3,8	2,0
Finantza- eta aseguru-jarduerak	1,5	5,5	3,3	2,5
Higiezen arloko jarduerak	0,2	2,4	0,0	0,0
Jardura profesionalak, zientifikoak eta teknikoak; administrazio-jarduerak eta zerbitzu lagungarriak	13,2	7,8	10,0	15,5
Herri-administrazioa eta defentsa; nahitaezko gizarte-segurtasuna; hezkuntza; osasuneko eta gizarte-zerbitzuetako jarduerak	16,5	25,0	38,6	37,9
Arte-, jolas- eta entretenimendu-jarduerak erta beste zerbitzu batzuk	6,1	3,8	9,3	12,7
Guztira	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

f) Okupazioa

Lanbideak aztertzerakoan, merezi du 50 urtetik gorakoak eta beherakoak alderatzea, kategoria asko baitaude. Kasu horretan, besteren konturako langileak nahiz norberaren konturako langileak sartzen dira. Erabilitako sailkapena CON-11 da.

3. taulak erakusten du alde handiak daudela okupazio-osaeran, langileen adinaren arabera. Zehazki, adinekoek askoz presentzia handiagoa dute hezkuntza-maila baxua behar duten okupazioetan —datu hori bat dator 4. grafikoan adierazitako ebidentziarekin—. Zehazki, %15ek oinarritzko lanak egiten dituzte, eta langile gazteenen artean, berriz, %8k. Era berean, handiagoa da 50 urtetik gorako pertsonen ehunekoa operadore, artisau eta manufaktura-industriako eta nekazaritza-sektoreko langileen artean. Jatetxe-arloko zerbitzuetako langileen eta saltzaileen kasuan, aldiz, gazteen presentzia handiagoa da (%19 vs. %17). Era berean, adinekoek ere presentzia txikiagoa dute lan teknikoetan eta profesionaletan, baina ez laguntzako teknikari eta profesionalen kasuan. Zuzendarien eta kudeatzaileen maiztasuna handiagoa da adinekoen artean, eta horrek lotura estua du autonomoen presentzia handiagoarekin eta enpresetan esperientzia handiagoa izatearekin besteren konturako enpleguaren kasuan.

3. TAULA. Biztanleria enpleguaren banaketa, adinaren eta okupazioaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

	16-49 urte	≥50 urte
Zuzendariak eta kudeatzaileak	3,7	6,1
Zientzia- eta adimen-arloetako teknikariak eta profesionalak	28,7	19,6
Teknikariak; laguntza-profesionalak	14,2	10,5
Kontabilitateko langileak, administrariak eta bulegoko beste enplegu batzuk	10,8	14,4
Jatetxeetako, zerbitzu pertsonaletako edo babes-zerbitzuetako langileak; saltzaileak eta indar armatuak	18,7	17,2
Nekazaritzako, abeltzaintzako, basogintzako eta arrantzako langile kualifikatuak	0,7	0,4
Artisauak eta manufaktura-industrietako eta eraikuntzako langile kualifikatuak (instalazioetako eta makinetako operadoreak izan ezik)	9,1	9,5
Instalazioetako eta makinetako operadoreak eta muntatzaileak	6,5	7,3
Oinarritzako lanbideak	7,7	15,0
Guztira	100,0	100,0

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

Sexuaren arabera, jakina, aldeak ere nabarmenak dira. Lanbideen azterketaren arabera, 50 urtetik gorakoen artean alde nabarmenak daude sexuaren eta adin-taldearen arabera. Gizonen kasuan, okupazio nagusienak zientzia- eta adimen-arloetako teknikariak eta profesionalak dira, adin-talde horren %17; ondoren, artisauak eta manufaktura-industrietako eta eraikuntzako langileak daude, %19ekin.

Bestalde, 50 urtetik gorako emakumeek kontularitzako langileen, administrarien eta bulegoko beste langile batzuen kontzentrazio handiagoa dute (%17), baita jatetxe-zerbitzuetan, zerbitzu pertsonaletan eta salmentetan ere (%23). Adin-talde gazteenekin alderatuta (16-49 urte), aldaketa esanguratsuak ikusten dira. Gizonen kasuan, teknikari eta profesional zientifikoek eta intelektualaen proportzioak behera egin du (%17 vs. %22), eta artisauak, manufaktura-industrietako langileak eta eraikuntzakoek gora egin dute (%19 vs. %16) 50 urtetik gorakoetan. Emakumei dagokienez, nabarmenezkoa da igoera kontabilitateko enpleguen, administrarien eta bulegoko beste langile batzuen artean (%17 vs. %13), eta murrizketa zientzia- eta adimen-arloetako teknikariak eta profesionaletan (%22 vs. %36) adin-talde berean.

Azken batean, 50 urte eta gehiagoko biztanleria osoa kontuan hartuz gero, alde handiak ikusten dira oraindik 60 urte bete ez dituztenen, erretiroa hartu bai baina erretiroa hartzeko adinera iritsi ez direnen eta jada adin hori gainditu dutenen artean. Lehenengo taldean, autoenplegua

askoz gutxiago agertzen da, batez ere emakumeen artean; gainera, lanaldi partziala ere txikiagoa da, kasu honetan, batez ere gizonen artean; azkenik, lan-egonkortasun handieneko kolektiboa da. Bestalde, 60 eta 65 urte bitarteko pertsonen autoenplegua erabil lezakete erretiro-adinera arte kotizatzen jarraitzeko, eta 65 urtetik gorako norberaren konturako enpleguaren presentzia handia nabarmentzen da, erretiroagatiko prestazioa handitzeko, ustez. Nabarmentzekoa da, halaber, 55 urtetik gorako enplegu publikoen presentzia handia, bereziki emakumeen kasuan. Analisiak, halaber, 50 urtetik gorako eta beherako pertsonen banaketa desberdina erakutsi du, baita generoaren arabera bereizketa ere, jarduera-sektoreak eta kolektibo bakoitzak betetzen dituen lanbideak aztertzean.

4. TAULA. Biztanleria enpleguaren banaketa, adinaren, okupazioaren eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

	Gizonak		Emakumeak	
	16-49 urte	≥50 urte	16-49 urte	≥50 urte
Zuzendariak eta kudeatzaileak	4,4	9,0	3,0	3,4
Zientzia- eta adimen-arloetako teknikariak eta profesionalak	22,0	17,1	36,1	21,9
Teknikariak, laguntza-profesionalak	17,2	11,8	10,8	9,2
Kontabilitateko langileak, administrariak eta bulegoko beste enplegatu batzuk	8,5	11,3	13,2	17,5
Jatetxeetako, zerbitzu pertsonaletako edo babes-zerbitzuetako langileak; saltzaileak eta indar armatuak	11,2	11,1	26,9	23,1
Nekazaritzako, abeltzaintzako, basogintzako eta arrantzako langile kualifikatuak	1,3	0,8	0,1	—
Artisauak eta manufaktura-industrietako eta eraikuntzako langile kualifikatuak (instalazioetako eta makinetako operadoreak izan ezik)	16,4	18,5	1,0	0,9
Instalazioetako eta makinetako operadoreak eta muntatzaileak	11,8	13,0	0,7	1,8
Oinarrizko lanbideak	7,3	7,4	8,2	22,3
Guztira	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

g) Lan baldintzak

Partzialtasun- eta behin-behinekotasun-tasak eta 50 urteko eta gehiagoko biztanleria landu- naren sektore eta okupazio ohikoenak aztertu ondoren, epigrafe honetan biztanleria landuna-

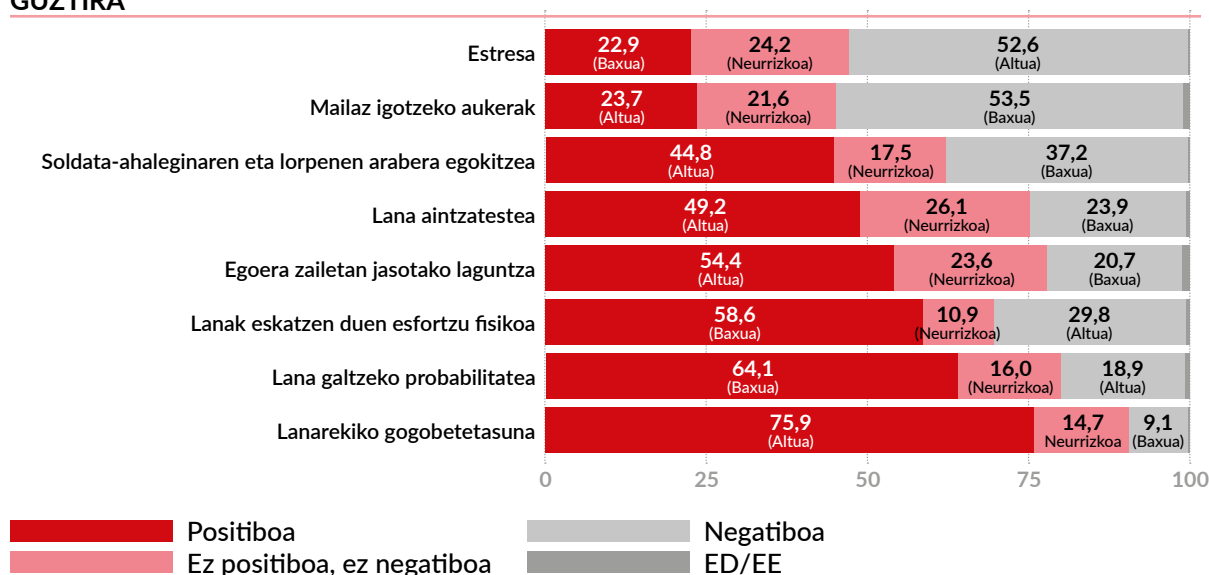
ren lan-baldintzen oinarritzko ezaugarri batzuk aztertzen dira labur-labur, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan horri buruz planteatutako galdera-sorta abiapuntu hartuta.

50 urteko eta gehiagoko pertsonen guztirako kopuruan, 16. grafikoak ematen dituen emaitzek iradokitzen dute laneko gogobetetasuna nahiko hedatuta dagoela talde horretan; izan ere, ki-deen hiru laurdenak oso edo nahiko ados daude beren lanarekin. Bestalde, enpleguaren dimentsioei dagokienez, gaur egungo enpleguaren ikuspegitik prebalentzia handiena duten dimentsio positiboak honako hauek dira: segurtasuna (%64,1ek uste dute oso urrun dagoela enplegua galtzeko aukera), behar den esfortzu fisikoaren maila (%58,6k ez dute uste haien lanak ahalegin handia eskatzen duenik), egoera zailetan jasotako laguntza (%54,4) eta egindako lanagatik jasotako aintzatespena (%49,2). Aitzitik, talde horretan prebalentzia handiena duten dimentsio negatiboek promozio-aukerei (%53,5 ados daude oso txikiak direla) eta estresari (%52,6ren ustez, lan asko egiten denez, askotan oso larri edo larri sentitzen dira) egiten diete erreferentzia.

Grafikoko datuek erakusten dute, halaber, biztanleria landunaren zenbait dimentsiotan argi eta garbi ikusten direla genero-desberdintasunak. Alde horiek bereziki esanguratsuak diren bi dimentsioek ahalegin fisikoarekin dute zerikusia (gizonen %61,2k eta emakumeen %56,3k uste dute handia dela), eta, batez ere, soldatarekin. Gizonen artean, soldata beren ahalegin eta lorpenetara egokitzen dela uste duten landunen proportzioa %50,1 da, eta emakumeen kasuan, berriz, %39,9 baino ez.

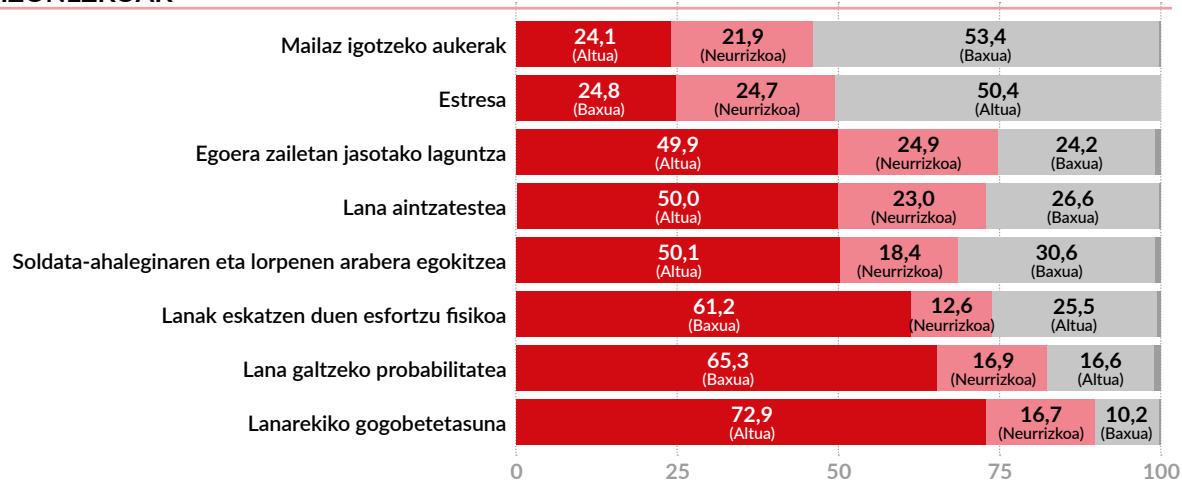
16. GRAFIKOA. 50 urteko eta gehiagoko biztanleria okupatuaren banaketa, lan-baldintzen arabera. Bizkaia, 2022 (%)

GUZTIRA

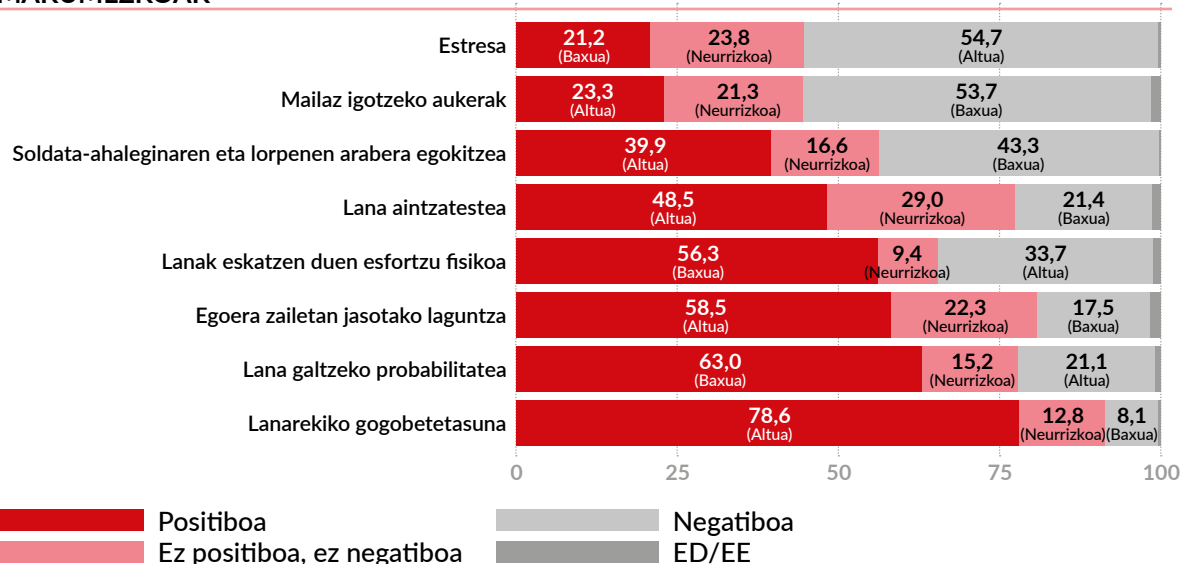

GIZONEZKOAK

EMAKUMEZKOAK

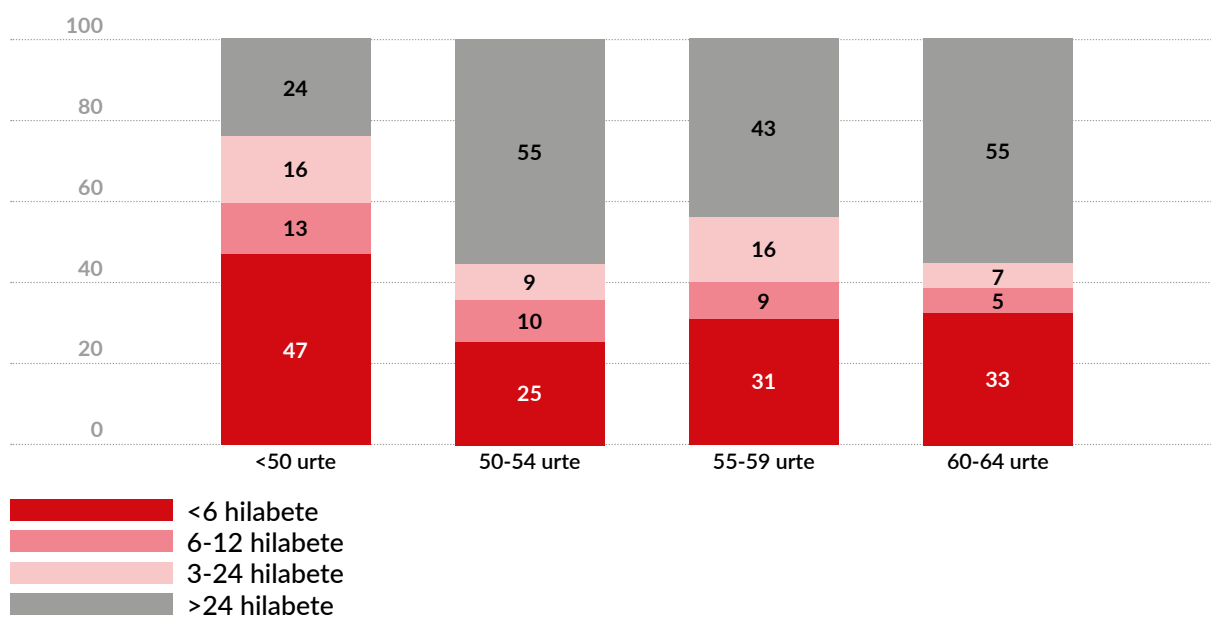
Iturria: geuk egin, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

3.2. 50 urte eta gehiagoko pertsonen langabezia Bizkaian

Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen enpleguaren diagnostikoan sakondu ondoren, azpial honek langabeziaren berezitasunak aztertzen ditu, eta, adierazi den bezala, egoera horrek Bizkaiko 50 urtetik gorako biztanleriaren % 7ri eragiten dio, gutxi gorabehera. Zehazki, langabeek lan bila daramaten denbora aztertzen da, adin-taldearen arabera. Jarraian, sexuaren arabera azterketa egin da. Kasu honetan, 65 urtetik gorako pertsonak ez dira aztertu behar, adin horretatik aurrera oso pertsona langabe gutxi baitaude, 6. grafikoan erakutsi den bezala.

17. grafikoan, langabezian emandako denbora aurrez erabilitako adin-taldean arabera banatuta ageri da (65 urtetik gorako kasuan izan ezik). Emaita oso argia da: 50 urtetik gorako pertsonak dira langabezian denbora gehien daramatenak. Lan bila bi urte baino gehiago daramatzan bost gazte langabetutik batekin alderatuta, 50 urtetik gorako bi pertsonatik bat egoera horretan dago. Gainera, langabezian 1 eta 2 urte bitartean daramaten pertsonak kontuan hartzen badira, esan daiteke 50 urtetik gorako pertsonen bi heren langabezia kronikoan daudela, eta 50 urtetik beherakoan artean, berriz, %40. Grafikoak agerian uzten du 50 urtetik gorako pertsonen lan-egoera konplexua, langabezia-egoeran erortzean, lehen hilabeteetan langabezian jarraitze-ko probabilitate handia baitago⁴. Era berean, ebidentzia dago pertsona zaharrenek kontratatze-rakoan jasaten duten diskriminazioari dagokionez; izan ere, antzeko ibilbidea duten adin txikie-nek baino bi aldiz *curriculum vitae* gehiago bidali behar dute (Quesada *et al.*, 2023).

17. GRAFIKOA. Biztanleria langabearen banaketa, adinaren eta langabeziaren iraupenaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

Emaita horiek ikusita, ikusten da enplegu-politika aktiboen zati bat, gutxienez, adin handie-neko kolektiboetara bideratu behar dela. Oro har, frogatu da enplegu-politika aktibo orokorre-k ez dutela funtzionatzen (IBS *et al.*, 2021). Ildo horretan, beharrezkoa da pertsonen gaitasunak

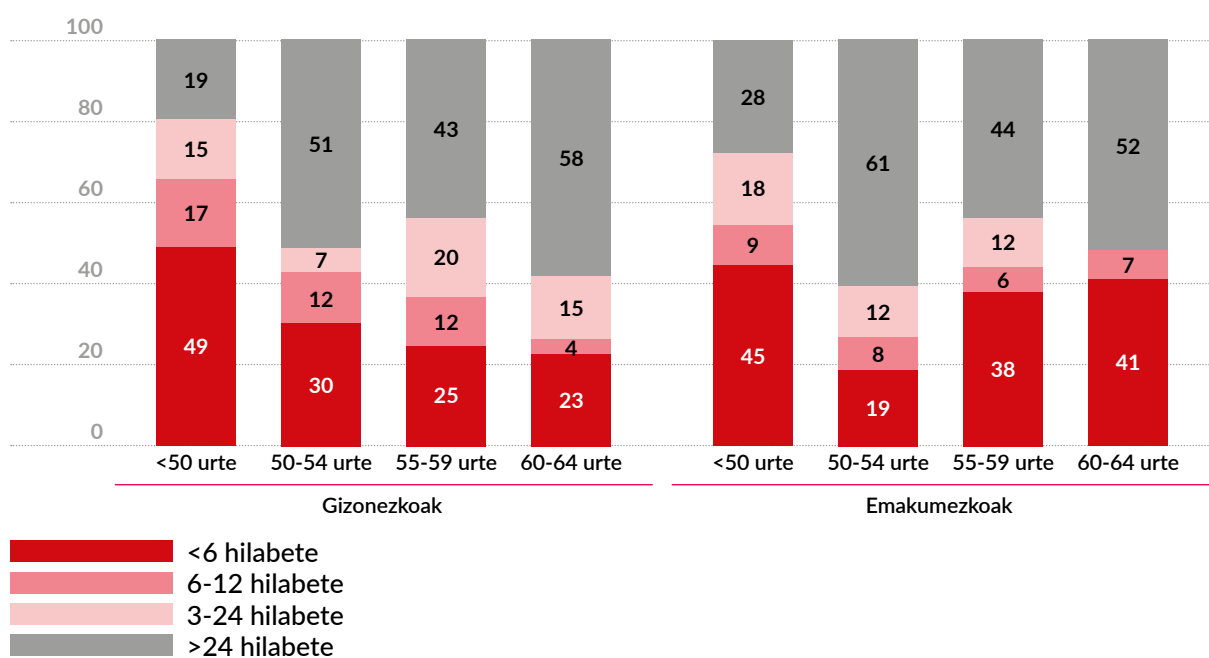
⁴ Langabezian denbora luzatzearen eta enplegua aurkitzeko probabilitatea murriztearen arteko erlazioaren analisi zehatz ba-terako, ikus De la Rica eta Gorjón (2019).

birkualifikatzeko edo egokitzeko ibilbideak diseinatzea beren bizitzako etapa guztietan, merkatuaren behar aldakorretara egokitzeko (De la Rica *et al.*, 2022).

Langabeziaren kronifikazioa are handiagoa da emakumeentzat. Zehazki, 18. grafikoko sexuaren arabera analisiak erakusten du kronikotasun-mailak larriagotu egiten direla 50 urtetik gorako emakumeen kasuan. 50 eta 54 urte bitarteko gizonen %51k 2 urte baino gehiago daramatzate lan bila, baina emakumeen %61 daude. Egoera hori jada ikusten da pertsona gazteenen artean, non ere emakumeak diren langabeziaren iraupen handiena dutenak. Aitzitik, 60 eta 64 urte bitartekoen artean, lanean jarraitzen dutenen artean, baina enplegurik ez dutenen artean, gizonen %58k bi urte baino gehiago daramatzate lan bila, eta emakumeen artean, berriz, %52k.

18. GRAFIKOA. Biztanleria langabearen banaketa, adinaren, langabeziaren iraupenaren eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2024 (%)

Iturria: geuk egina, Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestan (Eustat) oinarrituta.

3.3. 50 urte eta gehiagoko pertsonen jarduerarik ezaren egoerak Bizkaian

Kapitulu honetan aztertutako azken lan-kategoriak jarduerarik ezari egiten dio erreferentzia. 50 urtetik gorako pertsonen kasuan aldagai hori aztertzeko, azpiatal honetan egoera horretan dauden pertsonen artean jarduerarik ezaren arrazoiak aztertzen dira. Zehazki, 65 urte arteko pertsonak hartzen ditu ardatz atalak, adin horretatik gorako pertsona ez-aktiboak erretiratuta daudela uste baita.

Bizkaiko jarduerarik ezaren neurria ezartzeko, kontuan hartu behar da 16 eta 65 urte bitarteko biztanleen %23, (163.000 pertsona inguru), jarduerarik gabe daudela. Horietatik, %44 gizonak dira eta %56 emakumeak. 6. grafikoak erakusten zuen bezala, jarduerarik ezaren tasa entre %25ekoa da 50 urtetik beherakoen artean eta askoz txikiagoa 50 eta 54 urte bitartekoen artean (%13) a eta 55 eta 59 urte bitartekoen artean (%19). Jarduerarik eza nabarmen handitzen da 60-64 urteko adin-tartean (%41eraino). Jarduerarik ezaren tasan dauden genero-arrakalak 7. grafikoan erakutsi dira.

Historikoki, 55 eta 64 urte bitarteko pertsonen lan-jarduerak gora egin du, eta horrek arin- du egiten ditu zahartzeak lan-ingurunean dituen ondorioak (De la Rica *et al.*, 2022). Hala ere, genero-desberdintasun nabarmenak daude. XXI. mendearen hasieratik, bai Bizkaian, bai Euro- par Batasunean, 55 eta 64 urte bitarteko pertsonen lan-partaidetza handitu egin da, eta askoz gehiago hazi da emakumeetan gizonetan baino. Emakumeak sartze horrek eraldaketa kultural eta ekonomiko handia eragin du gizarte industrializatuetan. Testuinguru horretan, Euskadik eta Bizkaiak joera nabarmenagoa dute Europar Batasuneko batez bestekoa baino. Aldiz, 55 eta 65 urte bitarteko gizonen lan-jarduerak aldakuntza txikia izan du Euskadin, ehuneko lau puntu bai- no ez baita igo 2002 eta 2020 artean, Europar Batasuneko ehuneko 20 puntuekin alderatuta.

Jarduerarik ezaren arrazoiak aztertuta, 5. taulan ikusten da asko aldatzen direla adinaren arabe- ra. Hala, ikasleak 50 urtetik beherako pertsonen jarduerarik ezaren %80 baino gehiago badira ere, arrazoi hori ez dago gainerako biztanleen artean. 50 eta 54 urte bitarteko pertsonen dago- kienez, jarduerarik ezaren arrazoi nagusiak etxearen kargu egotea (%43) eta baliaezintasuna edo ezintasuna (%49) dira. Baliaezintasunak edo ezintasunak presentzia galtzen du 55 eta 59 urte bitarteko adin-taldean, eta ia ehuneko 20 puntu txikiagoa da edo hiru pertsonatik baten jarduerarik ezaren arrazoiak. Aitzitik, etxeaz arduratzen diren pertsonak neurri berean gehitu dira, eta adin-tarte horretako Bizkaiko biztanleriaren %60k ez du jarduerarik izan. Azkenik, 60 eta 64 urte bitarteko populazio-taldean, jarduerarik ezaren arrazoi nagusia erretiroa da (%38) —au- rreko taldeetan ia ez da agertzen—, ondoren baliaezintasuna edo ezintasuna daude (%34) eta, hirugarrenik, etxearen ardura dute (%23). Azkenik, beste arrazoi batzuk ere badaude, baina oso gutxi dira. Hauek izango lirateke zaintzagatiko jarduerarik eza, errentatzailea izateagatik edo beste batzuegatik.

5. TAULA. Biztanleria ez-aktiboaren banaketa, adinaren eta jarduerarik ez egiteko arrazoiaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

	<50 urte	50-54 urte	55-59 urte	60-64 urte
Zaintzailea	0,2	4,3	0,0	0,0
Etxeko arduraduna	11,1	42,7	60,3	23,5
Ikasleak	81,2	0,0	0,0	0,0
Baliaezintasuna/ezintasuna	4,8	49,0	31,9	33,7
Erretiratua	0,0	0,0	3,5	37,8
Bestelako jarduerarik eza	2,6	3,9	4,3	4,2
Errentaria	0,0	0,0	0,0	0,8
Guztira	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: geuk egina, Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestan oinarrituta (Estatistika Organo Espezifiko, Ongizate, Gazteria eta Erronka Demografikoaren Saila, Eusko Jaurlaritz).

Hemen ere bereziki garrantzitsua da genero-desberdintasunen arabera azterketa egitea. Kasu horretan, ikusten da jarduerarik ezaren arrazoiak, adin-tarte desberdinei lotuta egoteaz gain, generoaren arabera ere argi eta garbi berezita daudela. 50 urtetik beherakoen artean, jarduerarik ezaren arrazoi nagusia ikaslea izatea da, bai gizonen artean, bai emakumeen artean. Hala ere, portzentajezko hamahiru puntuko aldea dago bi taldeen artean, %88ko intzidentzia gizonengan eta %75ekoa emakumeengan. Sexuen arteko aldea handiagoa da, are gehiago, etxeko arduradunei dagokienez: 50 urtetik beherako etxeko arduradunak %20 dira, eta gizonak, berriz, %1.

50 eta 54 urte bitarteko gizonen kasuan, baliaezintasuna edo ezintasuna da hamar pertsonatik ia bederatzi lanik gabe egoteko arrazoi; beste %12 etxeko arduradunen (%7) eta zaintzaileen (%5) artean banatzen da. Irudia guztiz desberdina da adin bereko emakumeen kasuan; izan ere, %60 baino gehiago etxeko arduradunak dira, lautik batek baliaezintasuna edo ezintasuna du, eta gainerako %10a zaintzaileen (%4) eta bestelako jarduerarik ezaren (%6) artean banatzen da. 55 urtetik 59 urtera bitarteko adin-tartean, baliaezintasuna edo ezintasuna duten gizonen ehunekoa 2 puntu handiagoa da gazteenen aldean (%90eraino), eta gainerako %10a erretiratua izatera igarotzen da. Emakumeen artean, etxeko arduradunek %73raino egin dute gora (berehala gazteenek baino 9 puntu gehiago), eta baliaezintasuna edo ezintasuna %20raino jaisten da (50 eta 54 urte bitartekoen %26tik). Azken adin-taldearentzako jarduerarik ezaren arrazoiak ere genero-arrakala nabarmenak dituzte. Gizonen kasuan, jarduerarik ezaren arrazoiak, gutxi gora-behera, zati berdinetan banatzen dira erretiroaren (%53) eta baliaezintasuna edo ezintasuna izatearen (%45) artean, baina adin horretan erretiratuta daudela adierazten duten emakumeak dezente gutxiago dira, %24. Hala ere, emakumeen artean jarduerarik ezaren arrazoi nagusia etxeko kargura egotea da (%44), eta, erretiroaren ondoren eta proportzio oso antzekoan, baliaezintasuna edo ezintasuna izatea (%23).

Azken batean, ondoriozta daiteke jarduerarik ezaren arrazoiak asko aldatzen direla adinarekin eta sexuarekin; izan ere, etxeko kargura egotea emakumeen ia arrazoi eskusiboa da, baliaezintasuna edo ezintasuna gizonen artean nagusi dira, eta erretiroa oso presente dago 59 urtetik gorakoan artean.

6. TAULA. Biztanleria ez-aktiboaren banaketa, adinaren, jarduerarik ez izateko arrazoiaren eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

	Gizonak				Emakumeak			
	<50 urte	50-54 urte	55-59 urte	60-64 urte	<50 urte	50-54 urte	55-59 urte	60-64 urte
Zaintzailea	0,5	4,9	0,0	0,0	0,0	4,0	0,0	0,0
Etxeko arduraduna	1,0	7,3	0,0	0,0	20,3	63,6	73,0	44,5
Ikasleak	88,3	0,0	0,0	0,0	74,7	0,0	0,0	0,0
Baliaezintasuna/ezintasuna	6,9	87,8	89,9	45,4	3,0	26,2	19,6	23,2
Erretiratua	0,0	0,0	10,1	53,2	0,0	0,0	2,1	24,0
Bestelako jarduerarik eza	3,4	0,0	0,0	1,3	2,0	6,3	5,2	6,8
Errentaria	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,6
Guztira	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: geuk egina, Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestan oinarrituta (Estatistika Organo Espezifiko, Ongizate, Gazteria eta Erronka Demografikoaren Saila, Eusko Jaurlaritza).

4. 50 URTETIK GORAKO PERTSONEN ERRETIORAKO AURREIKUSPENAK BIZKAIA

Atal honi ekiteko, garrantzitsua da nabarmentzea Bizkaian 65 urtetik gorako pertsonen jarduerara Europako edozein herrialderen atzean dagoela, baita Estatuko batez bestekoaren (Eurostat) azpitik ere. Beraz, Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen lan-merkatuarekin duten harremana aztertuta ondoren, atal honetan gehiago aztertzen da pertsona horiek erretiroarekin duten harremana. Horretarako, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkesta erabiltzen da, eta ezarritako erretiro-adinera iristeko oraindik urte batzuk geratzen zaizkien biztanleak aztertzen dira: 50 eta 60 urte bitartekoak. Zehazki, bi elementutan jartzen da arreta:

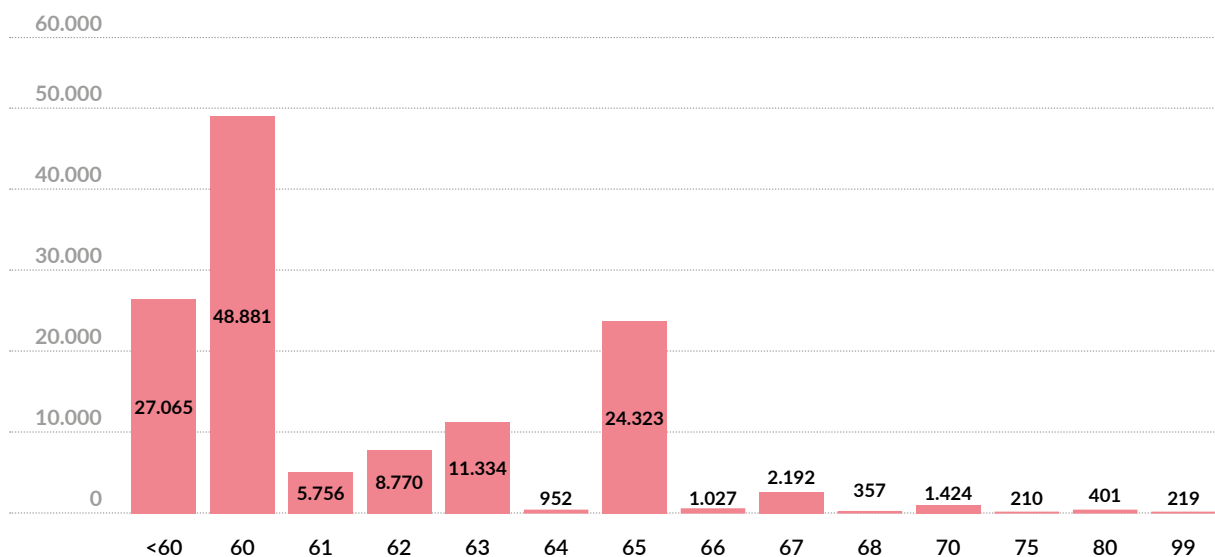
- nahi duten erretiro-adina, batez ere ezarritako adina baino lehen eta ondoren erretiratzeko duten prestasuna, hau da, 65 urterekin; eta adin goiztiarra edo erretiro-adin berantiarra nahi izatearekin zerikusi handiena duten lan-ezaugarriak.

- Erretiro-politikak erretiro-adina handitzera bideratuta daudela kontuan hartuta, bereziki garrantzitsua da ezarritako dataren ondoren erretiratzeko prest dauden pertsonen lan-ezaugarriak antzematea.

Lehenik eta behin, 19. grafikoak erakusten du Bizkaian enplegu bat duten 50 eta 60 urte bitarteko biztanleei zer adinetan gustatuko litzaiekeen erretiroa hartzea. Ikusten dena da %4,4k baino ez dutela 65 urtetik gorako erretiroa hartu nahi; 60 urte dira erretirorako adin gogokoena (%36,8), eta, bigarrenik, 65 (%18,3). Gainera, %20,4k 60 urte bete baino lehen hartu nahiko lukete erretiroa. Era berean, garrantzitsua da azpimarratzea aztertutako adin-taldea (50-60 urte) gizonen %48k eta emakumeen %52k osatzen dutela; hala ere, proportzio hori nabarmen aldatzen da 65 urtetik gorakoen artean, %68 gizonak baitira eta %32 emakumeak.

19. GRAFIKOA. 50 eta 60 urte bitarteko biztanleriaren banaketa, erretiroa hartu nahi duten adinaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

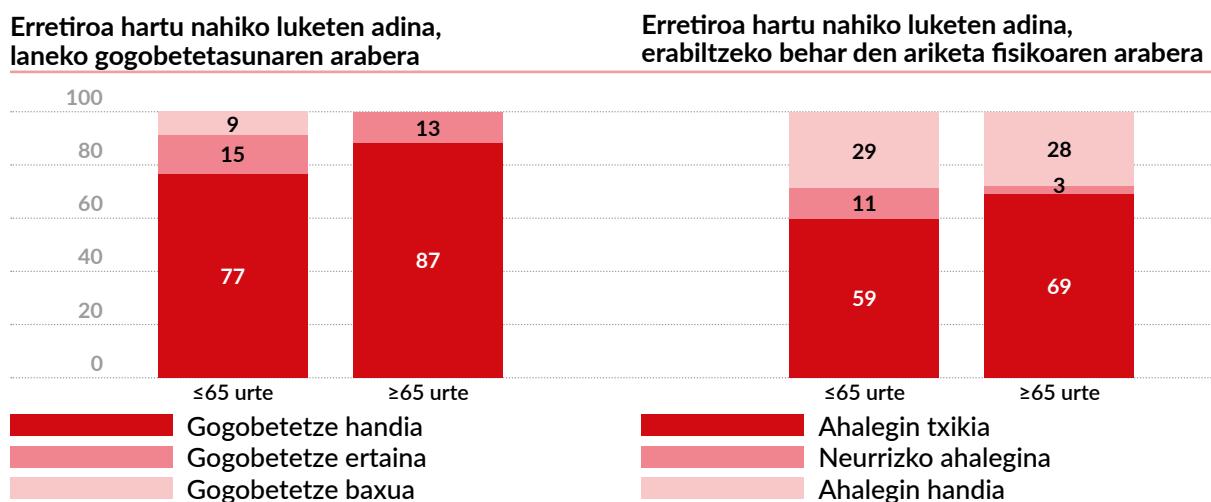
Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

50 eta 60 urte bitarteko pertsonen nahi duten erretiro-adina ezagutu ondoren, beren lan-baldintzak erakutsiko ditugu, erretiro-adina luzatzeko prestasunarekin lotura handiagoa edo txikiagoa dutenak zeintzuk diren ulertzeko. 20. grafikoak lan-ezaugarri batzuen banaketa erakusten du, pertsonen 65 urte bete aurretik edo ondoren erretiroa hartu nahi duten kontuan hartuta; hau da, ezarritako adinetik harago erretiratu nahi duten biztanleen %4,4ren enpleguak gainerakoenekin alderatzen ditu.

Erretiro-data atzeratzeko prestasunarekin lotura handiena duten lan-ezaugarriak honako hauek dira: lan-aitorpena, laneko gogobetetzea, lan-bolumena, jasotako laguntza, soldataren egokitzapena eta mailaz igotzeko aukerak. Badirudi enpleguak eta laneko segurtasunak eskatzen duten ahalegin fisikoak ez duela lotura argirik nahi den erretiro-adinarekin. 20. grafikoak erakusten duen bezala, laneko gogobetetasunari dagokionez, 65 urtetik gora erretiratzeko prest dauden pertsonen %87k adierazi dute laneko gogobetetasun handia duela, eta gehienez 65 urterekin erretiroa hartu nahi dutenen %77k. Lan-bolumenari dagokionez, beren burua “larri ikusten ez duten” pertsonen ehunekoa bikoiztu egiten da 65 urte baino gehiagorekin erretiroa hartu nahiko luketenen artean, %18tik %38ra igaro baita.

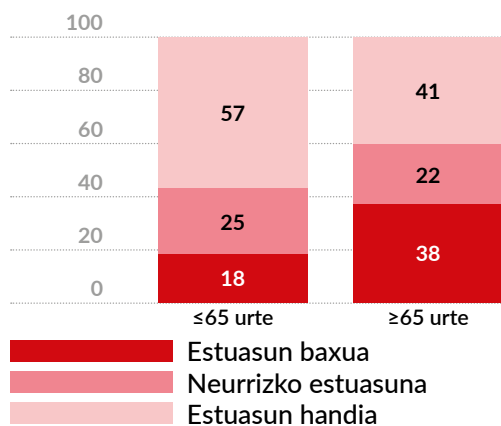
Aldi berean, egoera zailetan beharrezko laguntza jasotzeak lotura handia du 65 urte bete ondoren erretiroa hartu nahi izatearekin, guztizkoaren %77 baita, 65 urte bete arte lan egiteko prest dagoen taldeak baino ehuneko 22 puntu gehiago. Erretiro berantiarrekin lotura handiena duen ezaugarria lanaren aitorpena da; izan ere, faktore horrek 65 urte bete baino lehen erretiroa hartu nahi duten pertsonen ia %50ean eragiten badu ere, adin horren ondoren erretiroa hartzeko prest dauden %81engan egiten du, hau da, ehuneko 30 puntu baino gehiago. Neurri txikiagoan bada ere, soldataren egokitzapena gaur egun ezarrita dagoena baino adin handiagoarekin erretiratzeko nahiarekin ere lotzen da, eta talde horren kasuan ehuneko 23 puntu handiagoa da. Azkenik, 65 urtetik gora erretiratzeko prest dauden bi pertsonatik ia batek promoziorako, garapen profesionalerako edo hobekuntzarako aukera asko ditu, eta %25ek baino gutxiagok, berriz, 65 urterekin erretiroa hartu nahiko luke. Aztertutako gainerako bi lan-ezaugarriei dagokienez, hau da, enpleguak eta laneko segurtasunak eskatzen duten ahalegin fisikoari dagokionez, alde ez dira hain deigarriak.

20. GRAFIKOA. 50 eta 60 urte bitarteko biztanleak, erretiroa hartu nahi duten adinaren eta enpleguaren ezaugarrien arabera. Bizkaia, 2022 (%)

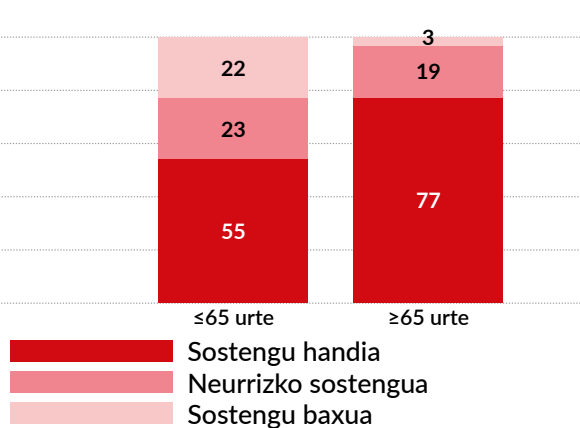

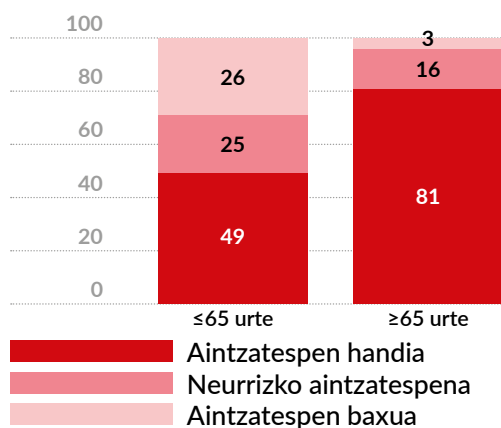
Erretiroa hartu nahiko luketen adina,
lan-bolumenaren arabera

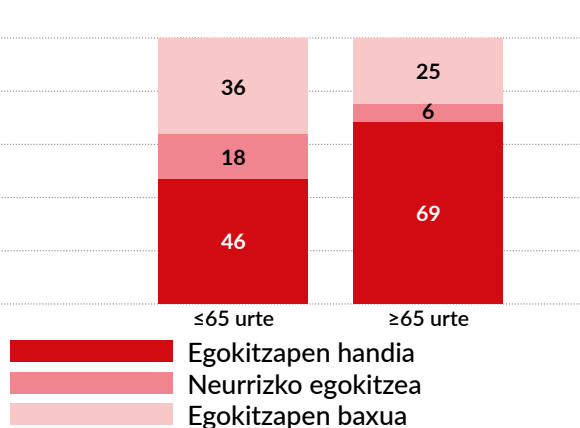
Erretiroa hartu nahiko luketen adina,
egoera zailetan jasotako laguntzaren arabera

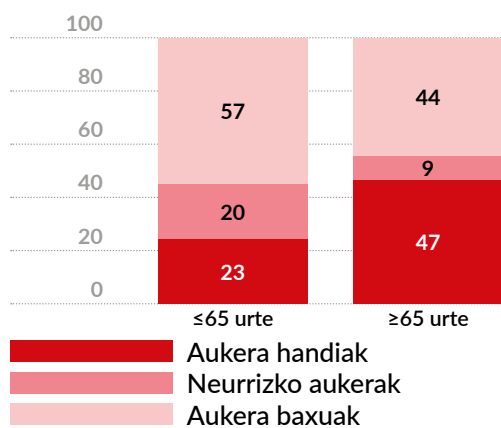
Erretiroa hartu nahiko luketen adina,
egindako lanagatik aintzatespenaren arabera

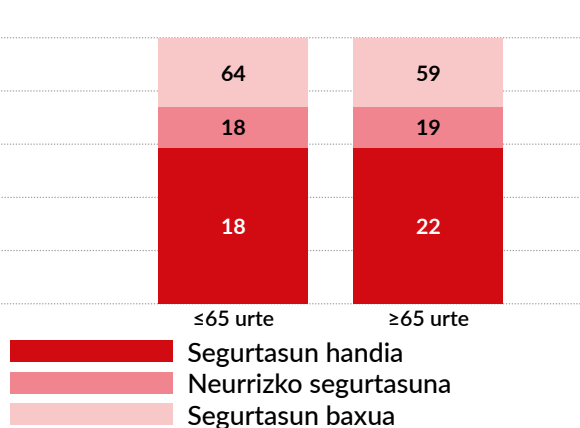
Erretiroa hartu nahiko luketen adina,
soldataren egokitzapenaren arabera

Erretiroa hartu nahiko luketen adina,
promozio-aukeren arabera

Erretiroa hartu nahiko luketen adina,
lan-segurtasunaren arabera

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Gizonen (baina ez emakumeen) erretiro berantiarrean eragiteko gaitasunari dagokionez, genero-desberdintasun handienak dituzten lan-ezaugarriak enplegurako behar den ahalegin fisikoa, soldataren egokitzapena eta lanpostuz igotzeko aukerak dira.

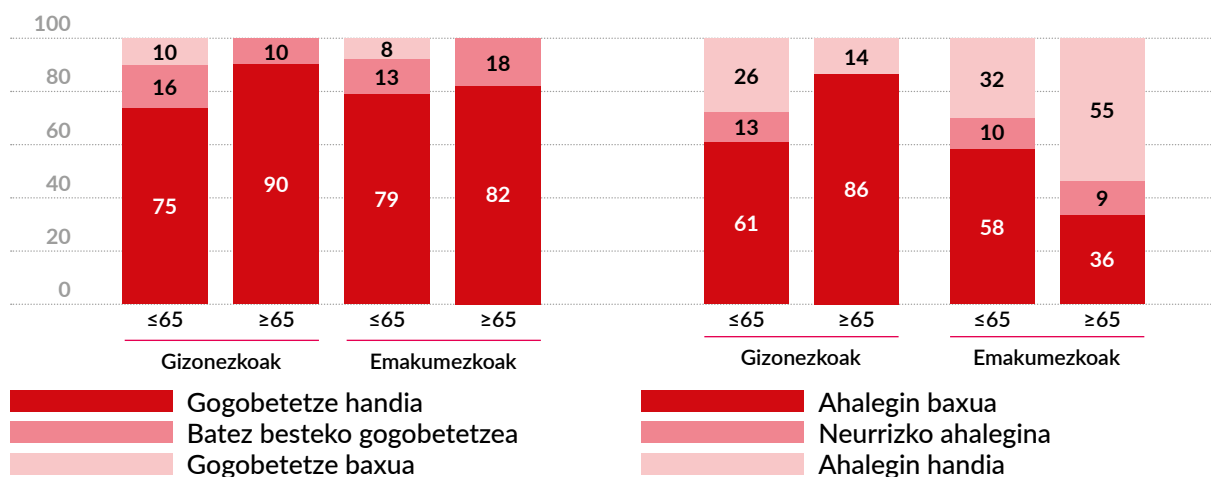
21. grafikoan ikus daitekeenez, gizonen kasuan ahalegin fisiko gutxi eskatzen duen enplegu bat izatea oso lotuta dago erretiro berantiarrekin (65 urte bete ondoren erretiroa hartu nahi dutenen %86an agertzen da), baina adin horren ondoren erretiroa hartzeko prest dauden emakumeen kasuan, ezaugarri hori ez da oso garrantzitsua (%36an dago, ia ehuneko 50 puntu gutxiago). Soldataren garrantziari dagokionez, azpimarratzekoa da erretiro-adina luzatu nahi dutenen artean, 10 gizonetik ia 9k soldata egokia dutela hautematen dute, eta emakumeen artean, berriz, %36k.

Lanbide-sustapenerako edo -garapenerako aukerei dagokienez, genero-desberdintasun nabarmena dago: lanpostuz igotzeko edo lanbide-garapenerako aukerak dituzten gizonen %57k erretiroa hartu nahi dute 65 urte bete ondoren, lau emakumetik batek baino gehixeagorekin alderatuta. Horrek esan nahi du ia ehuneko 30 puntuko aldea dagoela. Orain arte aztertutako datuen arabera, erretiro berantiarra hartzeko prest dauden gizonek beren lanetik datorren estatusarekin lotutako faktoreengatik egiten dute, eta emakumeek, berriz, erretiroa hartzeko behar diren gutxieneko urteetara iristeagatik, laneko ezaugarri gehienekiko sentsibiltate berezirik erakutsi gabe.

21. GRAFIKOA. 50 eta 60 urte bitarteko biztanleak, erretiroa hartu nahi duten adinaren, enpleguaren ezaugarrien eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

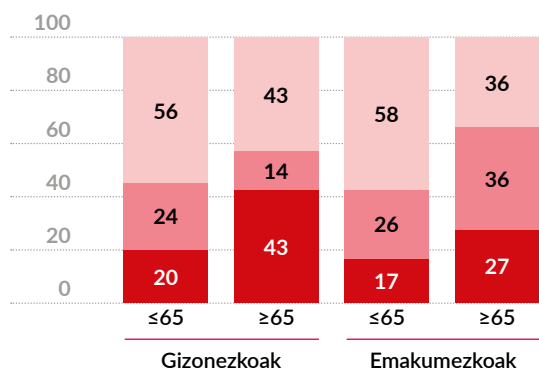
Erretiroa hartu nahiko luketen adina, laneko gogobetetasunaren eta sexuaren arabera

Erretiroa hartu nahiko luketen adina, enpleguak eskatzen duen ariketa fisikoaren eta sexuaren arabera

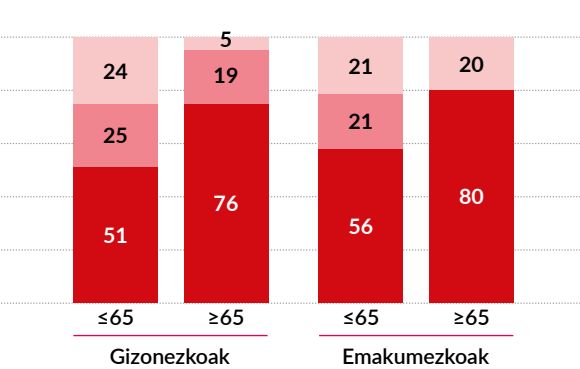

Erretiroa hartu nahiko luketen adina, lan-bolumenaren eta sexuaren arabera

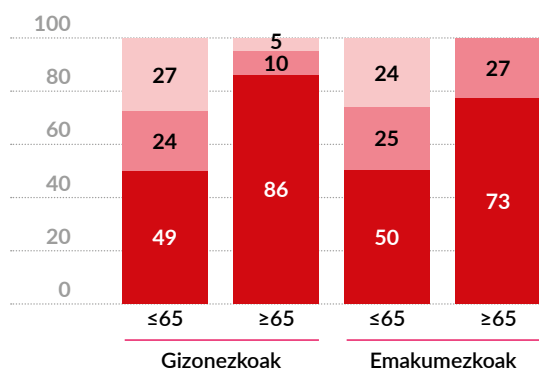
Estuasun baxua
Neurrizko estuasuna
Estuasun handia

Erretiroa hartu nahiko luketen adina, egoera zailetan jasotako laguntzaren eta sexuaren arabera

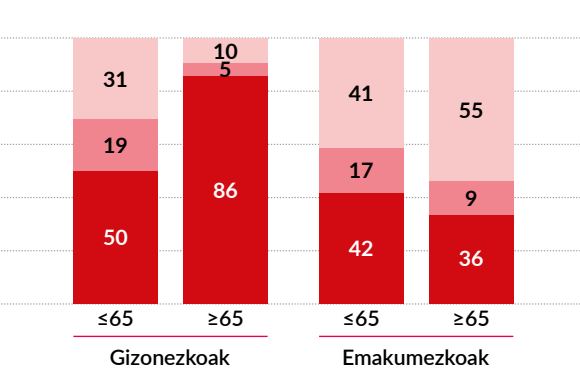
Sostengu handia
Neurrizko sostengua
Sostengu baxua

Erretiroa hartu nahiko luketen adina, egindako lanagatik aintzatespenaren eta sexuaren arabera

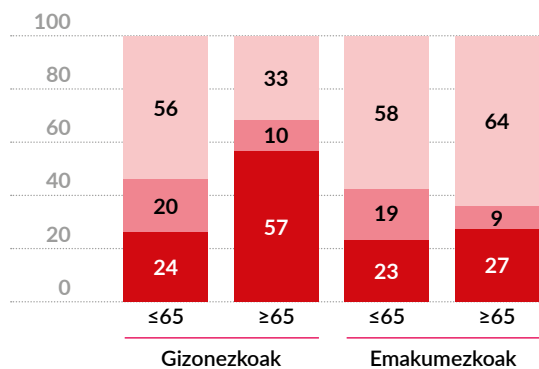
Aintzatespen handia
Neurrizko aintzatespena
Aintzatespen baxua

Erretiroa hartu nahiko luketen adina, soldataren egokitzapenaren eta sexuaren arabera

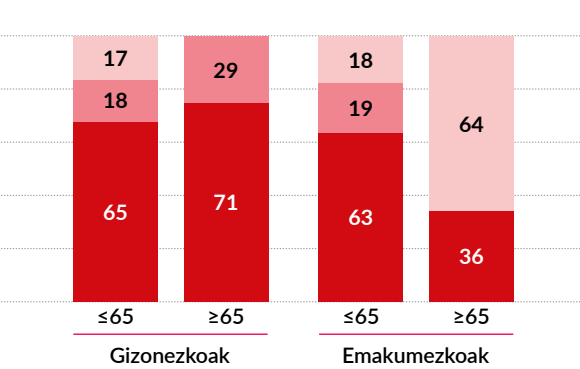
Egokitzapen handia
Neurrizko egokitzapena
Egokitzapen baxua

Erretiroa hartu nahiko luketen adina, promozio-aukeren eta sexuaren arabera

Aukera handiak
Neurrizko aukerak
Aukera baxuak

Erretiroa hartu nahiko luketen adina, lan-segurtasunaren eta sexuaren arabera

Segurtasun handia
Neurrizko segurtasuna
Segurtasun baxua

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Azken batean, 65 urtetik gora erretiratzeko prestasuna txikia da Bizkaian —pertsonen %5ek baino gutxiagok adierazi dute hori—, eta gizonen aldeko genero-arrakala nabarmena da. Era berean, alde handia ikusten da lan-ezaugarri desberdinak erretiro berantiarra hobestearekin nola lotzen diren. Horrela, lanaren aitortpena, egoera zailetan laguntza jasotzea eta ahalegin eta lorpenetara egokitutako soldata jasotzea dira 65 urte baino gehiagorekin erretiroa hartu nahi izatearekin lotura handiena duten ezaugarrietako hiru. Sexuaren arabera azterketak erakusten du enplegurako behar den ahalegin fisikoa, soldataren egokitzapena eta lanpostuz igotzeko aukerak direla alderik handienak dituzten ezaugarriak; gizonen kasuan erretiro berantiarra izateko nahiarekin korrelazioan agertzen dira, baina ez emakumeen kasuan.

Testuinguru horretan, erronka demografikoari aurre egiteko politika publikoen gomendioei begira, proposatu behar da, lan-bizitza luzatzeko, adinekoen lanaren intentsitatea pixkanaka egokitu daitekeela, pentsioak eta lanaldi partzialeko enplegua konbinatuz. Ildo horretan, agintariak nahi diren eta malguak izango diren adostasun-mekanismoak diseinatu beharko lituzkete, egoera pertsonalak eta profesionalak kontuan hartuta (De la Rica *et al.*, 2022).

5. ONDORIOAK

Bizi-itxaropen handia duenez, Bizkaia da bere inguruko gizarteekin alderatuta zahartze handiena izaten ari den eskualdeetako bat. Horrek aurrekaririk gabeko erronka demografiko bati egingiten dio aurre, eta horrek, jakina, bere lan-merkatuari eragiten dio. Kapitulu honetan garatu den diagnostikoaren bidez, datozen urteetan erronka horrek dakartzan arriskuak arintzeko aurre egin beharko litzaiekeen beharretako batzuk identifikatu nahi dira.

Bereziki, Bizkaian, 50 urtetik gorako biztanleria guztiaren %48 da, hau da, 545.000 pertsona inguru. Talde horretatik, %55 emakumeak dira, eta emakumeak dira nagusi, batez ere 70 urtetik gorakoaren artean. Egitura demografiko horrek, piramide baten antzik izan beharrean, biztanleriaren zahartze nabarmena islatzen du, eta zahartze horrek gora egiten jarraituko du datozen hamarkadetan. Era berean, 50 urtetik gorako biztanleriaren banaketa ez da uniformea lurraldean zehar, eta Markina-Ondarroa eskualdeko zahartzea nabarmentzen da, non biztanleen %51 50 urtetik gorakoak diren. Jatorriari dagokionez, Bizkaian ia ez dago 50 urtetik gorako atzerrian jaiotako pertsonarik. Hezkuntza-mailei dagokienez, alde nabarmena dago 65 urtetik gorakoaren eta adin txikienekoaren artean, eta lehen hezkuntza-mailak nabarmen txikiagoak dira.

Kapitulu horrek erakusten duenez, lan-jarduerak behera egiten du pixkanaka adinarekin, eta 60 eta 64 urte bitarteko taldean erretirorako trantsizio argia identifikatzen da, 65 urtetik aurrera finkatzen dena. Europako konparazio batean ikus daitekeenez, Bizkaia marjina handiak ditu lan-partaidetza handitzeko, bai 50-64 urtekoen artean, bai 65 urtetik gorakoaren artean.

50 urtetik gorako pertsonen enpleguari dagokionez, alde nabarmenak daude adinaren arabera. 50 eta 59 urte bitartekoek autoenpleguaren (gizonak) eta lanaldi partzialeko lanaren (emakumeak) presentzia txikiagoa dute, baita lan-egonkortasunaren maila handiagoa ere. 60 eta 65 urte bitartean, autoenplegua erretirora arte kotizatzen jarraitzeko erabil daiteke. 55 urtetik aurrera, kontratazio publikoa handia da, batez ere emakumeen artean. Analisiak agerian uzten du, halaber, 50 urtetik gorako eta beheko pertsonen artean aldeak daudela jarduera-sektoreetan eta okupazio-sektoreetan sexuaren arabera banaketan eta bereizketan. Historikoki, 55 eta 64 urte bitarteko pertsonen lan-jarduerak gora egin du, eta horrek lan-ingurunean zahartzearen ondorioak arintzen ditu. Hala ere, genero-desberdintasun nabarmenak daude, eta hazkunde hori askoz handiagoa da emakumeetan gizonetan baino. Langabeziari dagokionez, 50 eta 65 urte bitarteko pertsonak dira gazteenekin alderatuta kronifikazio-maila handienak dituztenak, eta hori nabarmenagoa da emakumeen artean. 50 eta 65 urte bitarteko pertsonen jarduerarik ezaren arrazoiak nabarmen aldatzen dira adinaren eta sexuaren arabera azpitaldeen arabera; izan ere, etxearen kargu egotea ia soilik emakumeek aitortutako arrazoa da, baliaezintasuna edo ezintasuna oso gehiengo da gizonen kasuan, eta aurre-erretiroa 59 urtetik gorakoen kasuan.

Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen lan-egoera aztertu ondoren, ezarritako adinaren ondoren erretiratzeko prest dauden pertsonen lan-ezaugarriak aztertu dira. Lehenik eta behin, esan behar da pertsonen %5ek baino gutxiagok adierazi dutela 65 urtetik gora erretiratu nahi dutela, eta gizonak, berriz, prestasun handiagoa dutela. Lanaren aitorpena, egoera zailtan laguntza jasotzea eta ahalegin eta lorpenetara egokitutako soldata jasotzea dira erretiro berantiarra hartzeko prestasunarekin lotura handiena duten hiru ezaugarriak. Sexuaren arabera aztertuta, ikusten da enplegurako behar den ahalegin fisikoa, soldataren egokitzapena eta lanpostuz igotzeko aukerak bereziki funtsezkoak direla gizonen kasuan, baina ez emakumeen kasuan.

Eraitza horien argitan, Bizkaiak aurre egin behar dion erronka demografikoari heltzeko proposamen batzuk planteatzen dira kapituluan zehar. Politika publikoen gomendioei dagokionez, hainbat estrategia identifikatzen dira. Lehenik eta behin, emakumeek enpleguan eta lan egindako orduetan gutxiago parte hartzeak giza kapitala gutxiegi erabiltzea dakar, eta horrek eraginkortasun ekonomikoak eta gizarte-ekitaterik ezak eragiten ditu. Genero-arrakala horiei heltzea aurrerapauso garrantzitsua izango litzateke erronka horren aurrean. Bigarrenik, lan-partaidetza handitzeko —ez bakarrik emakumeena—, lan-bizitza luza liteke, adinekoen lan-intentsitatea pixkanaka doitu, pentsioak eta lanaldi partzialeko enplegua konbinatuz. Agintariek malguak izango diren eta egoera pertsonalak eta profesionalak kontuan hartuko dituzten adostasun-mekanismoak diseinatu beharko lituzkete. Azkenik, kolektibo horretako langabeziaren kronikotasun handia dela eta, funtsezkoa da enplegu-politika aktiboen zati bat adin handieneko pertsonengan zentratzea, orotariko politikak ez baitira eraginkorrak izaten. Beraz, beharrezkoa da gaitasunak biazaldi osoan birkualifikatzeko eta egokitzeko programak sortzea, lan-merkatuaren behar aldakorretara egokitzeko.

BIBLIOGRAFIA

- De la Rica, S. eta Gorjón, L. (2019): "Assessing the impact of a minimum income scheme: the Basque Country case", *SERIEs*, 10. liburukia, 251-280. or., <<https://link.springer.com/article/10.1007/s13209-019-00203-2>>.
- De la Rica, S.; Gorjón, L.; Martínez de Lafuente, D.; Romero, G. eta Camper, A. (2022): *Libro Blanco del Empleo en Euskadi: retos y propuestas para la sociedad que seremos*, Bilbo, Iseak, <<https://iseak.eu/publicacion/libro-blanco-del-empleo-en-euskadi>>.
- Gorjón, L. eta De la Rica, S. (2024): *Trabajo a tiempo parcial: precariedad laboral y brechas de género*, serie Informes, 2024/2. zk., l. g., Iseak. <<https://iseak.eu/publicacion/trabajo-a-tiempo-parcial-precariedad-laboral-y-brechas-de-genero>>.
- IBS et al. (2021): *Conclusiones sobre la evaluación de las políticas de empleo dirigidas a jóvenes en España, Hungría, Italia y Polonia*, l. g., Youth Employment PartnerSHIP saila, <https://www.fedea.net/ship/docs/YEP_policy_brief_es.pdf>.
- Quesada, O.; Martínez, D. eta De la Rica, S. (2023): *¿Demasiado mayor para trabajar? Evidencia de un experimento de campo sobre el edadismo en el mercado laboral español*, Informes saila, 2023/1. zk., l. g., Iseak, <<https://iseak.eu/publicacion/demasiado-mayor-para-trabajar-evidencia-de-un-experimento-de-campo-sobre-el-edadismo-en-el-mercado-laboral-espanol>>.

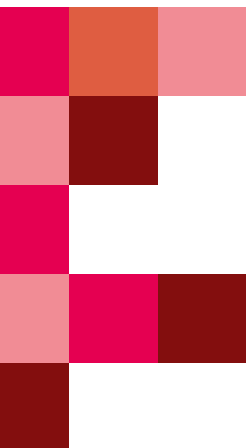

*Bizitza Luzearen eta Erronka
Demografikoaren Zuzendaritza
Gizarte Ekintza Saila*

Etxebizitza eta ingurunearen garrantzia 50 urtetik gorako pertsonen artean

Irene Lebrusán

Madrilgo Unibertsitate Autonomoa eta
Zahartzeari buruzko Nazioarteko Zentroa

LABURPENA

Bizitza luzeagoekin batera, luzaroago irauten duten erronkak daude. Horietako bat, zalantzarik gabe, etxebizitza da, gizarteratzeko oinarrizko espazioa ez ezik, osasunerako eta gizarteratzeko ezinbesteko babes-eremua ere badena. Horrez gain, ingurune hurbilarekin batera, zahartzeko modua, adin handietan soziabilizatzeko gaitasuna eta izan dezaketen zahartzaro mota zehazten ditu. Hala ere, Espainiako eta hainbat eskualdetako bizitegi-errealitateak hainbat erronka planteatzen ditu, eta erronka horiek ez dira behar bezala betetzen; beraz, etxebizitza duina izateko eskubidea zalantzan geratzen da. Gauza bera gertatzen al da Bizkaian? 50 urtetik gorako pertsonak pozik al daude beren egoitza-egoerarekin? Kapituluhonek aurreko galderei erantzungo die, etxebizitzari eta inguruneari buruzko baldintza subjektiboetan oinarrituta.

1. SARRERA

Urte gehiago bizitzeaz gain, jende gehiago bizi da: Espainian, biztanleriaren ia %42k 50 urte baino gehiago dituzte; Euskal Autonomia Erkidegoan, kopuru hori %45,9ra igotzen da, eta Bizkaiko lurralde historikoan, berriz, ia %47ra. Hala ere, 50 urtetik gorako biztanleak 65 urteko adin-tartera iristen diren talde etarioa direla ulertu behar da. Hau da, 1908 (Espainian bizirik dagoen pertsonarik luzeena jaio zen urtea, 2023an) eta 1973 bezalako aro historiko eta urte ezberdinetan jaio diren pertsonak dira. Garrantzitsua da ñabardura hori egitea belaunaldi askotarikoak direla ulertzeko, bizi-esperientzia oso desberdinak dituztenak.

Bizitzako etapa hori ulertzeko (sinplifikazioa dela eta, seneszentzia deituko zaio)¹, lehenik eta behin adierazi behar da 50 urtetik gorako biztanleriaren ia erdia lehen adin-tarteetan kontzentratzen dela. Hau da, seneszentzia gaztea da: biztanleria horren % 52k baino gehiagok 50 eta 65 urte bitartean ditu, eta, beraz, *a priori*, lanean aritzea espero daiteke, eta horrek adinaren arteko erantzun-desberdintasun batzuk zehaztuko ditu (izan ere, ingurunearekiko harremana, adibidez, alda daiteke lan-bizitza uzten denean). Erantzunen artean, halaber, adin efektuaren eragina espero daiteke (pertzepzioa aldatu egiten da denboraren poderioz, hainbat arrazoiengatik), bai eta belaunaldi efektuarena ere (talde etarioaren pertzepzioan partekatutako esperientzia historikoen eragina dago: adibidez, gerraosteko lehen urteetan bizi izan ziren belaunaldiek adierazi dute adostasun handiagoa dagoela bizitegi-egoera oso negatiboekin).

50 urtetik gorakoek Bizkaian duten biztanleria-garrantziaren banaketari dagokionez, Estatuko gainerakoen oso antzekoa da, baina goragoko kohortek ehuneko handixeagoa dute Espainiarekin eta Euskal Autonomia Erkidegoarekin alderatuta: 50 urtetik gorakoek guztizkoaren artean, 65 urtetik beherakoek erdia baino zertxobait gutxiago osatzen dute. Beraz, seneszentzia gaztea da, kohorte ugariagoak (*baby boom*-ekoak, esaterako) zahartzaroaren atarira iristen ari direlako (65-67 urte inguruan koka daiteke, erretiroaren adina) edo hurrengo urteetan iritsiko direlako. Hau, oraingoa eta berehalakoa, zahartzaro berri bat da, iraganeko zahartzaroa baino hobeto prestatua, baldintza ekonomiko hobeekin, aktiboagoa eta parte-hartzaileagoa, eta bere etxebizitzan eta ingurune ezagunean oso adin handietaraino edo, ahal badu, hil arte iraun nahi duena. Lehentasun hori, *ageing in place* izenekoa (lekuan bertan zahartzea), Espainian gehiengo da, eta planteatzen da ea inguruek, auzoek eta etxebizitzek erantzuten dieten pertsonen zahartzean dituzten premia potentzialei.

¹ Aurreko ikerketetan, zahartzaroaren definizioa aztertu da, une kronologiko batetik aurrera ezarritakoa (65 edo 67 urte), ongizate-estatuarekin ezarritako premiei dagokienez (batez ere, erretiro-adina). Hemen, analisisan aurreko 15 urteak sartzean, zahartzarorako prestaketa-etapa gisa baino gehiago, gaixotasun fisiko gisa definitzea erabaki da, egindako hainbat ikerketak etapa hori ez dela horrela esperimentatzen egiaztatzen baitute. Horri dagokionez, ikus Lebrusán (2017; 2019).

Zergatik galdetu zeure buruari etxebizitzari eta inguruneari buruz? Tokian bertan zahartzearen ideiak adinekoek gizartean eta, zehazkiago, haiek ezagutzen eta aukeratzen duten gizarte-ingurunean jarraitzea biltzen du. Hala ere, hori posible izan dadin eta kalitatezko zahartzeaz hitz egin ahal izateko, inguruneak hainbat ezaugarri bete behar ditu, gizartean parte hartzea ahalbidetuz —oztoporik gabe— eta, batez ere, baldintza osasungarrietan. Bestalde, etxebizitzak zeregin garrantzitsua betetzen du gizarte-konplexuaren barruan, eta, beraz, funtsezkoa da, are gehiago, gizarte jakin batek nola funtzionatzen duen ulertzeko, herrialde bakoitzean egitura berezi bat osatzen baitu ongizate-sistemari dagokionez, baina baita gizarte bakoitzaren balio eta arau sozialei dagokien ere (Lebrusán, 2019). Are garrantzitsuagoa: oinarrizko premiei erantzuten die, kide izatearen sentimenduak sortzen ditu eta aitorpen kulturalerako espazio gisa balio du (Lebrusán, 2017). Baina, batez ere, funtsezko baldintza da oinarrizko eskubideak baliatzeko. Kalitatezko etxebizitzarik gabe ezinezkoa izango da zahartzea edo bizitza ona izatea.

Kapitulu honetan, Bizkaiko seneszentziaren bizitegi-egoera aztertzen da, etxebizitzari eta hurbileko inguruneari buruzko alderdiak aztertuz, eta funtsezko zerbait txertatuz, hala nola inkestatutako pertsonen etxetik haragoko espazioarekin duten harremana. Datu enpirikoak Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestatik hartu dira, eta Euskal Autonomia Erkidego osoari eta Espainiako Estatu osoari buruzko datu batzuekin osatu dira (herrialde osoaren dimentsio konparatiboa izateko). Horretarako, Estatistikako Institutu Nazionalaren (EIN), Eurostaten edo beste iturri batzuen estatistikak erabili dira (horiek ere txostenetan eta argitalpenetan oinarrituta), behar bezala adierazita. Beharrezkotzat jo denean, kapituluaren irismena edo helburu nagusia zabaldu da, aztertutako gaiaren garrantzia eta beste gai batzuekiko osagarritasuna azpimarratzeko.

Kapitulua honela egituratzen da: hurrengo atalean, etxebizitzak Espainian, Euskadin eta Bizkaian duen egoerari buruzko gai batzuk sartu ondoren, etxebizitzak zahartzaroan duen garrantzia deskribatzen da, eta lehenik gai ekonomiko batzuk aipatzen dira, Bizkaiko zahartzaroaren artean behar bezala estalita ez dauden alderdiak aztertu aurretik. 50 urtetik gorako biztanleek okupatutako etxebizitzaren egoerari buruzko zenbait alderdi aztertu ondoren, espazioaren garrantziari eta biztanleria horrek harekin duen harremanari buruzko gogoeta egin da. Azkenik, etorkizuneko erronkak hartzen dira kontuan, eta zenbait gogoeta egiten dira ondorio gisa.

2. ZERGATIK HITZ EGIN ETXEBIZITZAZ? ETXEBIZITZAREN EGOERA ESPAINIAN ETA EUSKADIN

Nazioarteko hainbat itunetan, etxebizitza-eskubideaz hitz egiten da, eta ez da oso argi geratzen zer esan nahi duen benetan eskubide horrek, ezta etxebizitzak berak duen garrantzia edo eskubide

gisa duen sublimazioak ere. Etxebizitza giza eskubide ekonomiko, sozial eta kulturaltzat jotzen da, eta, beraz, Nazio Batuen eremuko nazioarteko tresna juridiko ugari kodetu dute, hala nola Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalak edo Eskubide Ekonomiko, Sozial eta Kulturalen Nazioarteko Itunak, besteak beste. Europar Batasunean ere oinarritzko eskubidetzat jotzen da, eta hala ezartzen dute Oinarritzko Eskubideen Gutunak 34.3 artikuluan eta Europako konstituzio ugari.

Espanian, Konstituzioaren 47. artikulua adierazten du espainiar guztiek dutela etxebizitza duin eta egokia izateko eskubidea, eta argitzen du “botere publikoek beharrezko baldintzak sustatuko dituztela eta beharrezko arauak ezarriko dituztela eskubide hori gauzatzeko, interes orokorraren arabera lurzorua erabilera arautuz espekulazio ekonomikoa eragozteko”. Arau horri jarraituz, Espainiak hiru urteko etxebizitza-planak ditu, printzipio horiek sendotzeko. Gainera, helburu orokor hori lortzeko hainbat legeria autonomiko eta udal daude, bai eta Estatuko Etxebizitza Lege bat ere, mota horretako lehena, 2023an onartua. Hala ere, errealitateak adierazten du Euskadik eta Espainiak, beste lurralde batzuek bezala, antzeko erronkak dauzkate etxebizitzari dagokionez, eta hori da, gaur egun, biztanleriak aurre egin behar dien arazo nagusietako bat. Adierazpenen artean, prezioen gorakada egiaztagarria eta horren ondoriozko familien gehiegizko finantza-ahalegina daude, etxebizitza publiko eta sozialen nahiz merkatu libreko alokairu eskuragarriaren eskasia-testuinguruan.

Izan ere, Euskal Autonomia Erkidegoa alokairu handienak dituen laugarren autonomia-erkidegoa da, metro koadroaren batez besteko 13,3 euroekin. 2024ko lehen hiruhilekoan, etxebizitza berriaren prezioen urteko aldakuntza-tasa, Espainia osoan, %10,1ekoa izan zen, eta bigarren eskukoa, %5,7koa. Hiruhileko horretan, etxebizitzaren prezioak %2,6 igo ziren aurrekoaren aldean (Etxebizitzaren Prezioen Indizea, EIN). Euskadiko tasa %6,4ra iritsi zen. Euskal Autonomia Erkidegoko etxebizitzaren prezioek nabarmen egin dute gora, baina aldeak ikusten dira lurralde historikoen arabera; izan ere, 2015etik %44 igo dira Bizkaian. Testuinguru horretan, Bizkaiko familiek, batez beste, hileko aurrekontuaren %43 bideratzen dute etxebizitza-gastuetara, eta alokairuaren prezioa %44 igo da 2015etik, etxeen gaineko finantza-presioa handituz (Bizkaiko Caritas, 2023), eta Estatuko batez bestekoa baino handiagoa izanik (eskualdearen araberrako aldaketekin), diru-sarreraren %36koa baita.

Etxebizitza eskuratzeko orduan dagoen desberdintasuna nabarmen aldatzen da Euskadiko lurralde, eskualde eta udalerrien artean. Bilbo eta Donostia bezalako eremuek presio handiagoak jasaten dituzte eskari handiaren eta prezio altuen ondorioz, eta Bizkaiko 32 udalerritan tentsioz betetako bizitegi-guneak daude, Bilbo metropolitarraren zati handi bat barne (Atlas Real Estate Analytics, 2024), alokairuaren prezioen eta egoiliarren diru-sarreraren arteko desproporzioa dela eta.

Etxegabetasuna ere gero eta kezka handiagoa da Bizkaian, Espainia osoan bezala. Euskadin, etxerik gabeko pertsonen kopuruak nabarmen egin du gora azken hamarkadan, 1.704tik 3.380ra igaro baita. Etxegabetasunak profil gaztea du: Bizkaian, etxerik gabeko bost pertsonatik bat gaz-

tea eta atzerritarra da (Eusko Jaurilaritza, 2024). Espainian, eta jasotako azken datuen arabera, etxerik gabeko 28.552 pertsona artatu ziren guztira ostatu eta jatetxeetako laguntza-zentroetan 2022an, 2012an baino %24,5 gehiago (Etxerik Gabeko Pertsonen buruzko 2022ko Inkesta, EIN), baina beste erakunde batzuetan 37.000 pertsona artatu ziren (Etxea bai eta Etxebizitzaren aldeko 2023).

3. ETXEBIZITZA ETA ZAHARTZAROA

Etxebizitza lurralde guztietan ikus daitekeen arazoa da. Testuinguru horretan, eta biztanleria osoaren bizitegi-segurtasunik eza gero eta handiagoa denez, gero eta zailagoa baita alokairua ordaindu ondoren lehen etxebizitza eskuratzea edo hilaren amaierara iristea, kontsigna batzuk errepikatzen dira, eta onartzen da adin handieneko belaunaldiek behar bezala beteta dituztela beren egoitza-premia guztiak. Aurreko atalean aipatutakoarekin kontrastean, erretiroaren adinak (diru-sarreraren erregularitasunari lotuta) nolabaiteko atalase magiko gisa funtzionatzen duela onartzen da, bizitza osoko behar guztiak eta desberdintasunaren ondorioak desagertzea eragiten duena. Bizi-zikloari lotutako logika metatzaileak, ordea, ahaztu egiten du pertsona guztiek ez dutela gaitasun bera etxebizitzari lotutako premiei aurre egiteko.

Ideia hori (adin handietan bizitegi-premiarik ez izatearen ideia) iritzien nahasketa batean oinarritzen da, eta guztiak ez dira okerrak: gaur egun Espainian 65 urte baino gehiago dituzten pertsona gehienak jabeak dira —%83,4 dira, 2021eko Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Erroldako (EIN) datuen arabera—, eta, zalantzarik gabe, pentsio-sistemak lagundu egin du haien bizi-kalitaterari eusten, batez ere beren egoera aurreko zahartzarokoekin alderatuz gero. Etxebizitzaren jabetza funtsezkoa da Espainian: egia esan, baliabideek behera egiten dutenean, etxebizitzaren jabetza da pobreziari aurre egiteko modurik eraginkorrenetako bat (Lebrusán, 2017), eta, beraz, adinez zaharrenak diren herritarren artean jabe asko egoteak premiaren estalduraren ideia (okerra) egiazkotzat hartzera bultzatzen du. Gainera, gizarte-iruditerian jabetzaren ideia indartzen du, eduki desiragarria den aldetik.

Hala ere, ordaintzeke dagoen jabetza Espainiako herritarren artean orokortuena eta desiragarriena bada ere —lehenik, edukitzeko modurik seguruena delako, eta, bigarrenik, bizitegi-ongizaterik handienarekin lotzen delako (Lebrusán, 2017)—, banaketa oso desberdina da etxeen artean. Hori funtsezko alderdia da: familia guztiek ezin dute jabetza eskuratu. Etapa aktiboan/lan-aldian etxebizitza eskuratzerik izan ez denean, erretiroan egitea askoz ere konplexuagoa izango da. Zailtasun hori (haste- ordainketarako aurrezkirik ez izatearekin lotuta) Espainian alokairu-merkatu egoki eta eskuragarri ez egotearekin osatzen da, eta hori, aldi berean, jabetzaren sustapenean oinarritzen diren politiken berezko emaitza da, alternatiba gutxi baitaude.

Puntu horretan, eta Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen egoitza-egoera aztertu aurretik, gogorazi behar da heterogeneotasun ekonomiko handia dagoela adinekoen artean. Desberdintasun horrek kalteberatasun-egoera eta -gradiente desberdinak islatzen ditu, eta, beraz, populazio-talde jakin batzuek ezin diete aurre egin bizitzaren azken etapan etxebizitzarekin lotutako oinarritzko premiei. Adibidez, Espainian 65 urtetik gorako 737.383 pertsonak —horietatik %62 emakumeak dira— ez dute gaitasun ekonomikorik ustekabeko gastuei aurre egiteko (adibidez, galdara bat haustea); 65 urtetik gorako 1.284.894 pertsonak hotz dute beren etxeetan, murritzeta ekonomikoen ondorioz, eta pobrezia-tasa beste adin-talde batzuen baino txikiagoa bada ere, %18,7koa da (Bizi Baldintzen Inkesta, EIN).

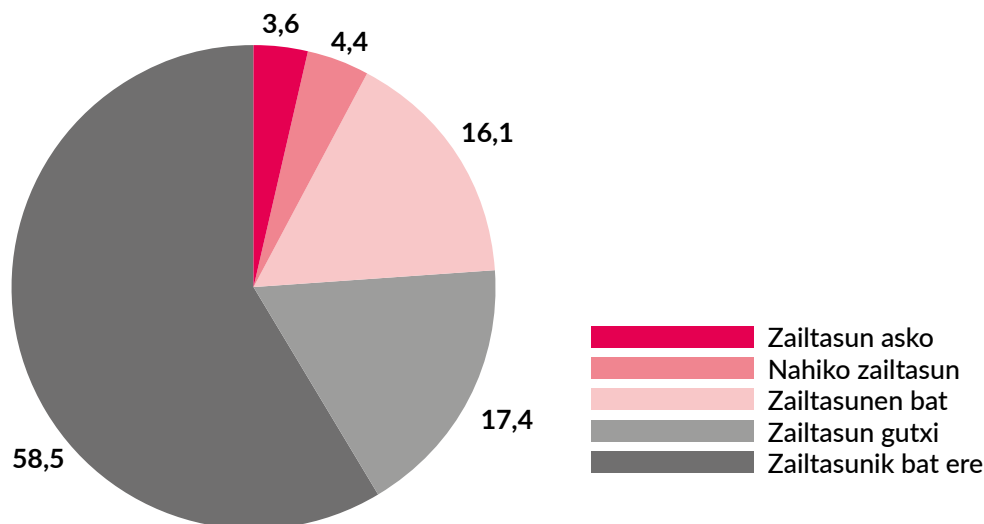
Bestalde, 65 urtetik gorako 204.820 pertsona, erretiroagatiko kotizaziopeko pentsiorako eskubiderik ez dutenak —horien %73,1 emakumeak dira—, hilean 121,15 eta 484,61 euro bitarteko kotizazio gabeko pentsioekin bizi dira, eta ezin dira beste prestazio edo diru-sarrerara batzuekin osatu (Gizarte Segurantzaren datuak). Nabarmenenak generoaren arabera desberdinak badira ere (Lebrusán, 2024), erretiroko batez besteko pentsioetan eskualdeen arteko desberdintasunak mantentzen dira; hala ere, kapitulu honen azterketari dagokionez, Euskal Autonomia Erkidegoa (Asturiasekin, Madrilekin eta Nafarroarekin batera) da erretiroko batez besteko pentsio handienak dituzten eskualdeetako bat. Baina, zein da egoera Bizkaian? Lehenik eta behin, Euskadik, apirilean, 576.811 kotizaziopeko pentsio izan zituen guztira; batez besteko prestazioa 1.549,41 eurokoa izan zen, eta 58.592 pentsio minimoekin osatzen dira.

Informazio horrek etxebizitzaren arloan aztertuko diren datuak testuinguruan kokatzeko bali du: hemen aztertzen den inkestaren arabera, 50 urte eta gehiagoko Bizkaiko biztanleen %75,6k uste dute, egungo diru-sarrerekin, ez dutela ia zailtasunik edo zailtasunik ez dutela hilaren amaierara iristeko. Argi dago, kontrapuntu gisa, zailtasunak dituzten pertsonak daudela, inkestatuen %24 inguru. Inkestatutako pertsonen %8k adierazi dute zailtasun handiak dituztela hilaren amaierara iristeko, eta horrek esan nahi du aurreko zifrak desberdintasun asko ezkuta ditzaketen batez besteko datuak direla.

Zailtasunen presentzia sexuaren arabera aztertzen denean, ikusten da emakumeek portzentaje handiagoak dituztela kategoria negatiboenetan. Adinaren arabera, gazteenak dira (50 eta 59 urte bitartekoak) zailtasun handienak dituztenak. Testuinguru ekonomiko horretan, etxebizitzaren edukitza-erregimenak, lehen adierazi bezala, garrantzi handiagoa hartzen du.

Etxebizitzaren jabetzari dagokionez, Eustaten 2022ko datuen arabera, familien %83,8 etxebizitzaren jabe dira Euskadin, eta zifra hori ehuneko puntu bat igo da Bizkaian. Etxebizitzaren jabe ez direnei buruzko hausnarketa egin behar da: data berean, alokairu-erregimeneko 130.519 etxebizitza zeuden, guztizkoaren %14,2; gainerako %2a, hau da, 18.081 etxebizitza, beste edukitze-modu batzuekin bat zetozen, eta lagapena zen ohikoena. Lurraldeka, Gipuzkoak eta Arabak alokairuaren batez bestekoa gainditzen zuten, %15,6 eta %15, hurrenez hurren; Bizkaia, berriz, alokairuko etxebizitzaren %13,1 zituen.

1. GRAFIKOA. Biztanleria hilaren amaierara iristeko zailtasun-mailaren arabera, adin-taldeka². Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Baina etxebizitza baldintzak behar bezala konponduta al daude 50 urte eta gehiagoko biztanleen artean? Ez ahaztu, okupatzen den etxebizitzaren jabea izanda ere, horrek ez duela esan nahi egoitza-beharrak behar bezala beteta daudenik. Etxebizitzaren kalitatea desberdintasunaren adierazpen nagusietako bat da, osasunean eta bizi-kalitatean eragiten duena, eta etxeko ongizateari eta gizarte-harremanei eragiten die. Eraikinaren kontserbazio-egoera eta instalazioak ere funtsezkoak dira familien ongizaterako, nahiz eta horien garrantziak ez duen beharrezko arreta jasotzen. Egia esan, etxebizitza dagoen eraikina egoera onean ez badago, konponbide oso zaileko arazoak izango ditu. Adibidez, eraikinaren egituraren hezetarazpen-arazoak badaude, etxebizitzak hainbat arazo izango ditu barruan, lizuna edo osasunean eragin larria duten beste zailtasun batzuk, esaterako. Eraikinik gabe, ez dago etxebizitzarik (Lebrusán, 2017).

Estatuko eskalari dagokionez, 2011ko erroldako datuekin egindako adierazle sintetikoak erakutsi zuen 65 urtetik gorako 1.596.675 etxebizitza muturreko bizitegi-kalteberatasuneko egoeran bizi zirela (Lebrusán, 2019). Horrek esan nahi du haien etxebizitzek (jabetza-erregimenean edo ez) bizigarritasun-, osasungarritasun- edo segurtasun fisikoko arazoak zituztela, eta, besteak beste, biztanleen ongizatea eta osasuna arriskuan jartzen zutela. Adierazlea ez da errepikagarria argitaratutako azken erroldako datuekin (2021), baina eskuragarri dauden adierazle sinpleen

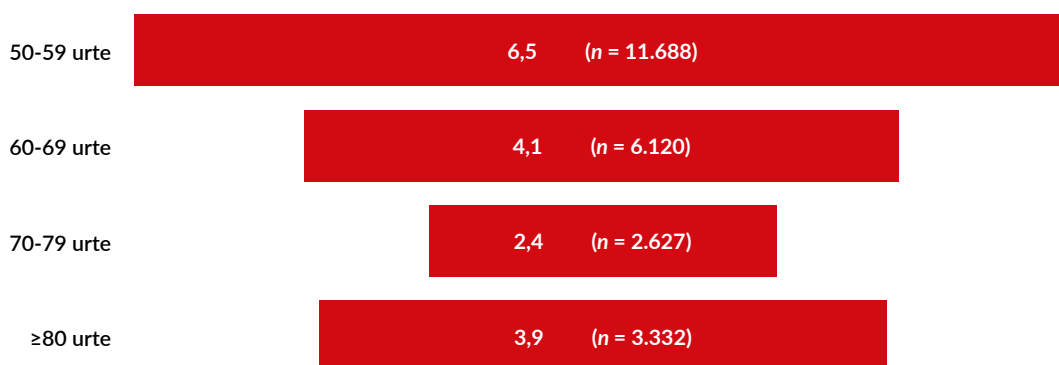
² Inkestan, galdera guztietan, "ez daki/ez du erantzun" kategoria gehitzen da, baina dagozkion balioak, oso txikiak, ez dira grafiko eta tauletan sartu.

bilakaerak ez du hobekuntzarik erakusten, ezta ahultasun muturrekoena adierazten duten aldagaietan ere. Gainera, adierazi behar da etxebizitza-arazoak ez direla inoiz isolatuta agertzen: zenbat eta arazo larri gehiago izan (hala nola etxebizitzaren barruan komunik edo ur-korronterik ez izatea, edo eraikinaren egituraren segurtasuna bera arriskuan jartzen duten arazoak), orduan eta handiagoa da beste gabezia batzuk izateko joera (berogailua edo igogailua, adibidez), eta horrek asko zaildu dezake pertsonaren egunerokotasuna eta, are gehiago, isolamendu sozialera kondenatu (Lebrusán, 2019).

Bizkaian, Bizkaiko Foru Aldundiak eta NIC-ek egindako inkestatik abiatuta eskuragarri dauden adierazleei dagokienez, inkestatutako biztanleriaren %4,5ek adierazi dute bere etxebizitza egoera txarrean edo gaizki kontserbatuta dagoela (itoginak, hezetasunak, usteldura lurzoruetan, leiho-markoetan edo ate elektrikoetan). Adinaren arabera, eragin handiena duten pertsonak gazteenak dira (50-59 urtekoen %6,5, eta laginaren barruan 11.688 pertsona). Nolanahi ere, harrigarria da gabezia horien gorakada 80 urtetik gorakoen artean, adinagatik hauskortasun handiagoko egoerei aurre egin baitiezaiekete (etxebizitza-arazo horiek osasun-egoeran eragin handiagoa dute).

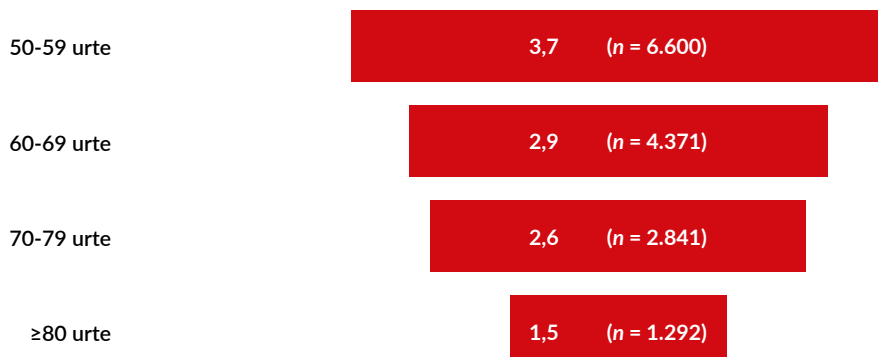
2. GRAFIKOA. Egoera txarrean edo gaizki zainduta dauden etxebizitzetan bizi diren biztanleak, adin-taldearen arabera. Bizkaia, 2022 (% eta lagina)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Inkestatutako biztanle gehienek (%96,8k) adierazi dute leihoak eta kanpoko ateak egoera onean daudela (horrek ez du esan nahi, ordea, energia-eraginkortasun ona duten etxebizitzak direnik). Adinaren arabera, eta leihoak eta kanpoko ateak egoera onean ez dituztela dioten artean, zifrarik altuenak, berriz ere, inkestatiko adin txikieneko biztanleen artean daude (50 eta 59 urte bitarteko pertsonen %3,7).

3. GRAFIKOA. Leihoak eta kanpoko ateak egoera onean dituzten etxebizitzetan bizi diren biztanleak, adin-taldearen arabera. Bizkaia, 2022 (% eta lagina)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Aurreko erantzuna kontuan hartuta, Bizkaiko 50 urteko eta gehiagoko pertsonak uste al dute beren etxebizitzak birgaitu egin behar direla? Etxebizitza birgaitzeko premia handia edo nahikoa dutela uste dutenen artean (adinaren arabera kategoriatan bakoitzaren guztizkoaren zatiketa zenbatuz gero), gehienak gazteagoak dira. Hala ere, inkestatutako herritarren % 7,3k baino ez du uste etxebizitza birgaitzeko behar handia (asko edo dezente) duela. Lagin osoa zifra errealean kokatzeko, aipatu behar da 38.568 pertsona direla.

1. TAULA. Biztanleria, etxebizitza birgaitzeko beharraren arabera, adin-taldearen arabera. Bizkaia, 2022 (% eta lagina)

	50-59 urte		60-69 urte		70-79 urte		≥80 urte		Guztira	
	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
Asko	2,9	5.179	1,4	2.065	2,7	3.038	1,2	1.021	2,1	11.303
Dezente	4,6	8.343	6,4	9.593	4,7	5.259	4,7	4.070	5,2	27.265
Zenbait	26,3	47.423	22,9	34.198	15,3	17.023	14,6	12.548	21,1	111.192
Gutxi	27,5	49.550	23,6	35.170	18,6	20.715	17,0	14.581	22,8	120.016
Bat ere ez	38,5	69.482	45,5	67.937	58,2	64.766	62,4	53.635	48,6	255.820
Guztira	100,0	179.977	100,0	148.963	100,0	110.801	100,0	85.855	100,0	525.596

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

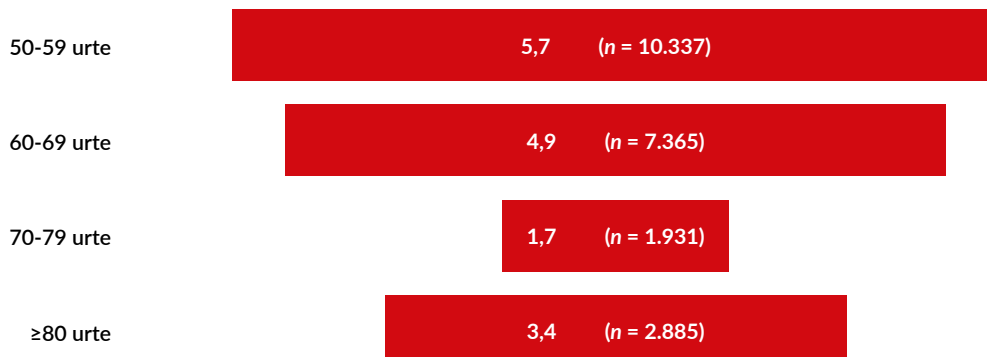
Nolanahi ere, ezin da ahaztu neurri subjektibo bat dela, eta ez duela nahitaez adierazten etxebizitzaren eremuan benetan zein den birgaitzeko beharra. Ildo horretan, etxebizitza birgaitzeko beharra aitortu aurreko ikerketetan aurkitutako nolabaiteko mesfidantza aipatu behar da. Batzuetan, beharra aitortzeko errezeloa hori egiteko ezintasunaren ondorio da, eta, beraz, defentsa psikologikoko modu gisa aurkezten da (Lebrusán, 2017).

Neurri handi batean, beharrezko erreformei aurre egiteko ezintasuna ekonomikoa baino ez da. Kontuan izan behar dira aurretik berrikusitako datuak eta hilaren amaierara zailtasunekin iristen den biztanleriaren ehunekoa; obra edo derrama bati aurre egitea ezinezkoa edo oso zaila izan daiteke etxeko ekonomia askotarako. Gainera, hemen edukitze-erregimenaren gaiak garrantzi berritua hartzen du: alokairuko etxeek ez dute erabakitze ahalmenik etxebizitzaren barruan erreformak egiteko (jabearekin aldeztu aurretik adostu ezean), ezta botoa emateko ere auzo-batzarrean eraikinari eragiten dioten erabakietan. Azken puntu horretan, beste muga bat aipatu behar da jabe direnentzat: etxe barruan egin beharreko hobekuntzei buruz erabaki badezakete ere, erkidegoaren erabakiaren mende daude eraikineko obrei dagokienez (Lebrusán, 2017; 2019). Horri dagokionez, eta prospektiban pentsatuta, gogoratu behar da datuek adierazten dutela beren etxebizitzaren jabe den adineko biztanleriaren beherakada: Espainian, jabea ez den 65 urtetik gorako biztanleria (alokairuan edo beste etxebizitza-modalitate batzuetan bizi dena) ia % 17koa da, 2021eko Erroldako datuen arabera. Kopuru hori, biztanleria-talde horrentzat berarentzat, % 13,3koa zen 2011n. Espero izatekoa da ez-jabeen kopuru horrek gora egiten jarraitzea datozen urteetan adinik handiena duten pertsonen artean, bai Bizkaian, bai Espainia osoan.

Etxebizitzaren barruan argi nahikoa izatea ere funtsezkoa da. Osasunaren Mundu Erakundeak (2018) adierazi du argi naturalarekiko esposizio nahikoa izatea garrantzizko faktorea dela errendimendu biofisikoan, osasun mentalean eta lesioen prebentzioan. Gainera, garrantzitsua da D bitamina ekoizteko, loaren zikloa erregulatzeko eta aldarterako. Aitzitik, argirik eza hainbat patologia mentalekin eta jokabide-nahasmenduekin erlazionatu da.

Espainian, biztanle guztien % 8,4k uste dute beren etxebizitza ilunegia dela (Errentari eta Bizi Baldintzei buruzko Erkidegoko Estatistikak). Bizkaian txikiagoa da zifra: 50 urte eta gehiagoko pertsonen % 4,3k adierazi dute etxean ez dutela argi natural nahikorik, eta aldeak daude adin-tartearen arabera: gazteenak dira, berriz ere, argi naturalik ez dutela gehien adierazi dutenak (4. grafikoa).

4. GRAFIKOA. Argi natural nahikoa duten etxebizitzetan bizi diren biztanleak. Bizkaia, 2022 (% eta lagina)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Bizkaian pilaketaren gaia aztertzeke daturik ez badago ere (familien ongizatean duen garrantziaren beste adierazle bat, etxean bizi diren pertsonen kopurua etxebizitzan dagoen espazioarekin erlazionatzen duena), Espainiako pilaketaren adierazlea askoz txikiagoa da Europako beste herrialde batzuetan baino, eta bereziki txikia da familia nagusien artean, neurri handi batean pertsona bakarreko eta bi pertsonako familia asko daudelako³. Bestela esanda: kontua ez da etxebizitza oso handietan bizitzea, baizik eta etxearen tamaina txikiak pilaketatik babesten duela, eta horrek pribatutasunik eza ekar dezakeela, eta ongizate subjektibo txikiagoa, estresa areagotzea eta osasun mental txarra ekar ditzakeena. Espero daiteke Bizkaiko egoera antzekoa izatea adierazle horri dagokionez.

Etxebizitza okupatuaren tamainari buruzko dimentsio subjektiboari bai heltzen diola inkestak: 50 urte eta gehiagoko Bizkaiko biztanleria osoaren %5ek adierazi dute gaur egungo premietarako nahikoa ez den etxebizitza batean bizi direla. Adin-tarteen arabera, 50-59 urtekoen %9,9k dute egoera hori; 60-69 urtekoen %3,8k; 70-79 urtekoen %1,6k, eta 80 urtetik gorakoak %1,4k. Hau da, aztertutako biztanleen artean, beren etxebizitza nahikoa ez dela uste dutenen ehunekoa murriztu egiten da pertsonen adinak gora egin ahala.

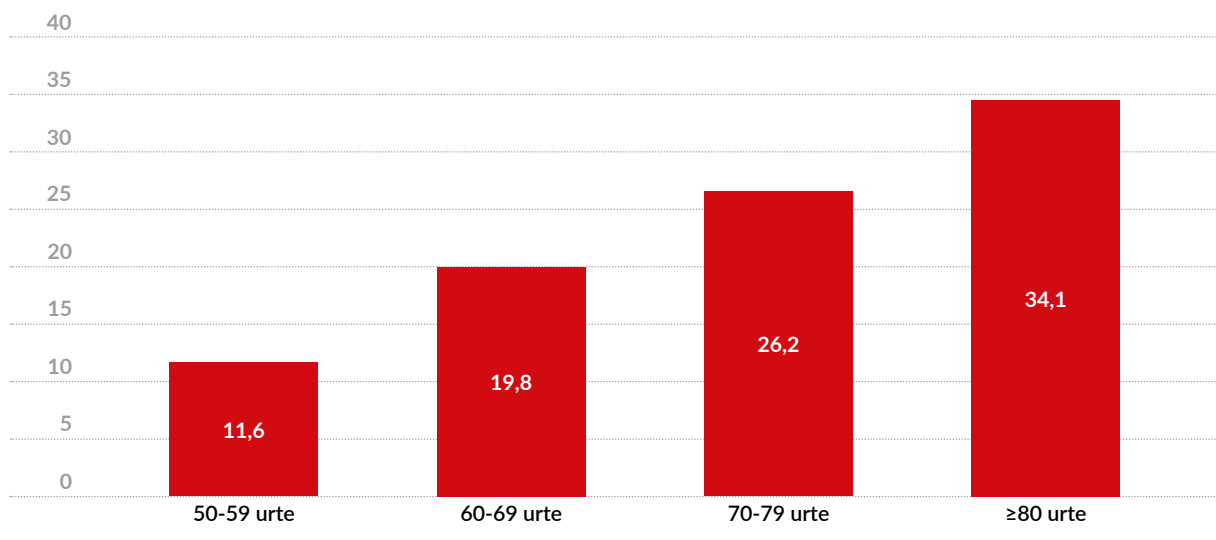
Kontrako egoera (tamaina handiegia egungo premietarako) ere arazo garrantzitsua izan daiteke: habia hutsaren fasearen ondoren familia-etxebizitza berberetan bizitzen jarraitzen duten 50 urtetik gorako pertsonen batez besteko familia-tamaina txikiagoa izateak okupazio-maila txikiko

³ Pertsona batek pilaketa-egoera jasaten duela jotzen da, baldin eta etxeak ez badu beharrezko espaziorik eskura. Pilaketa-maila neurtzeko bi modu daude: i) metro koadroak erabiltzea biztanleko espazio erabilgarriaren kopurua kalkulatzeko, eta ii) espazio hori etxebizitzaren barruan nola banatzen den erabiltzea, biztanleko gela kopurua kalkulatzeko. Neurtzeko modua informazioaren eskuragarritasunaren eta erabilitako datu-basearen arabera izaten da, baina kontuan hartzen dira, baita ere, irizpide subjektiboak, kulturalak eta bizigarritasun-araudiari buruzkoak (Lebrusán, 2017).

egoera hori ekar dezake. Hau da, etxearen tamaina aldatzean, etxebizitza bera handiegia izan daiteke etxeko beharretarako, gutxi erabiltzen diren baina etxearen mantentze-lanen kostuan eragin handia duten espazioak (logelak) baitaude. Adierazle horri dagokionez, inkestatutako biztanleriaren %20,7k adierazi dute gaur egungo premietarako etxebizitza handiegian bizi direla. Adin-talde bakoitzaren barruko proportzioa handitu egiten da adin-talde hori handitu ahala: 50-59 urtekoen %11,6 ($n = 20.963$); 60-69 urtekoen %19,8 ($n = 29.492$); 70-79 urtekoen %26,2 ($n = 29.185$), eta 80 urte eta gehiagoko %34,1 ($n = 29.289$).

5. GRAFIKOA. Egungo beharretarako etxebizitza handiegietan bizi diren biztanleak. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Galdera subjektiboa izanik, habia hutsaren egoeraren orokortze adierazi eta progresiboaren (seme-alaben emantzipazioa) edo ezkontidea adinaren poderioz galtzearen (emakumeen bizi-itxaropena handiagoa da) ondorio izan daiteke azalpena. Interesgarria litzateke neurri hori etxebizitzaren benetako tamainarekin (neurri objektiboa) eta etxearen tamainarekin kontrajartzea.

Horrek ez du esan nahi, hala ere, tamaina handiko etxebizitzak direnik, ezta tamaina horrek banaketa edo irisgarritasun on bati erantzuten dionik ere; etxebizitza askok ez dute uzten gurpil-aulki bat edo taka-takari bat korridore edo ateetatik igarotzen, eta etxebizitzaren barruko espazioa modu irregularrean banatuta dagoenez, bertan bizitzea oztopo-lasterketa bihurtzen da, batez ere mugikortasuna galtzen dutenentzat. Espazioaren baldintzek ere eragin erabakigarria izango dute, bai etorkizuneko mendekotasun posible bati lotutako zainketak jasotzeko gaitasunean, bai horien kalitatean (Redondo *et al.*, 2015).

Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonak bizi diren eraikinen irisgarritasunari buruzko beste kontu bat da. Adinekoen kasuan, bai eta mugitzeko zailtasunak dituztenen kasuan ere (puntualak edo behin betikoak, eta beti mugimen-mugen ondorio ez direnak), hurbilen dagoen hiri-ingurunearen irisgarritasuna eta ezaugarriak izango dira besteekin harremanak izatea ahalbidetzen edo eragozten dieten alderdiak. Inguruneak eta etxebizitzak ez badute gaitzen, edo pertsonaren behar aldakorrei behar bezala erantzuten ez badiete, inguruneak eta etxebizitzak mugikortasuna eta kanpoaldearekiko kontaktua mugatzen badituzte, pertsona isolatuta gera daiteke, eta, beraz, bakardade-egoeran, nahi ez denean ez ezik, inposatuta ere egon daiteke. Ildo horretan, garrantzitsua da gogoratzea ingurumen- eta espazio-oztopoak esanguratsuagoak bihurtzen direla egoera fisiologikoaren eta osasunaren murrizketari aurre egitean (Rowles, 1978).

Gaitzen duten espazioen dimentsioari buruzko lehen hurbilketa bat da zer eraikin motatan bizi den eta eraikin horrek igogailurik duen ala ez. Inkestaren datuen arabera, Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen % 10,6 familia bakarreko etxebizitzetan bizi dira; % 75, igogailua duten pisuetako eraikinetan; eta % 14,2, igogailurik gabeko pisuetako eraikinetan. Hala ere, familia bakarreko etxebizitza batean bizitzeak (50 urtetik gorako biztanleriaren % 10,6) ez du beti esan nahi irisgarritasun egokia dagoenik (solairu bat baino gehiagoko familia bakarreko eraikinetan, adibidez), eta, batzuetan, zaila izaten da arkitekturari dagokionez eskailera-igogailua jartzea, termino ekonomikoetan eragiten duenaz gain.

Igogailua duten solairuen eraikinen kasuan, ez dakigu eskuragarritasun hori irisgarritasunaren parekoa den: eraikin batek ez du irisgarritasunik, baldin eta, igogailua egonda ere, gurgil-aulkian dagoen pertsona bat ezin bada laguntzarik gabe bere etxebizitzara iritsi. Espainian, etxebizitza nagusien eraikinen % 34,3 ez da irisgarria (Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Funtsezko Ezaugarrien Inkesta, 2021, EIN). Askotan, auzo-komunitateek igogailura sartzeko eskailerak edo beste oztopo arkitektoniko batzuk dituzte. Adibidez, egiaztatu da eraikinaren irisgarritasunera bideratutako berrikuntzetako batzuek ez dituztela parametro egokiak errespetatu eta ez dutela jatorrizko arazoa behar bezala konpontzea lortu, gehiegizko inklinazioak aurkeztuz, peralteak ez errespetatuz edo eraikinaren alderdi zehatzetara ez egokituz (Lebrusán, 2019).

Hala, igogailua, eraikineko espazioaren erabilgarritasunarekin zerikusia duten arrazoiengatik, tarteko eskailera-buruetara baino ez da iristen, eta, beraz, pertsonak hainbat maila dituen tarte bat igo behar dute beren etxebizitzara sartu ahal izateko. Muturreko kasuetan, igogailua txikia da edo egokitu gabeko ate bat dute, eta horrek gurgil-aulkiak edo taka-takak sartzeko eragozten du, eta ezkutuko irisgarritasun-arazoa dakar, igogailuaren erabilgarritasuna adierazten duten datu positiboak gorabehera. Eraikin batzuek (batez ere eraikuntzan antzintasun handiena dutenek) sartzeko hainbat eskailera dituzte (adibidez, eskailera nagusia eta zerbitzuko eskailera dutenak, etxebizitzari lotutako estratifikazio sozial mota baten isla), eta guztiek ez dute igogailurik.

Horri dagokionez, inkestatuen %31,3k (164.684 pertsona) baietz erantzun diote galdera honi: “Etxebizitzaren inguruan edo barruan, ba al dago eskailera-zatiren bat arrapalarik, baranda ego- kiturik edo igotzeko/jaisteko beste sistema automatikorik gabe?”. Adin-tarteen arabera erantzuna aztertzean, badirudi gazteenek aurkitzen dituztela eragozpen horiek hurbilen (50 eta 59 urte bitartekoen %35,3).

Eraikinak kalera ateratzeko duen langa gainditzea lortzen bada ere, baliteke hurbileko ingurunean irisgarritasunik ez izatea edo mugitzeko arazoak dituzten pertsonen erabiltzeko zailtasunak izatea. Mugikortasun-arazo horiek agerikoak ala ez izan daitezke gainerakoentzat, eta baliteke ez izatea soilik motorrak: gaitz edo gaixotasun jakin batzuek erronka handiagoak izan ditzakete espazioa erabiltzeko. Adibidez, zahartu ahala, muskuluek masa galtzen dute eta adineko pertsonen oreka kaltetu daiteke, eta horrek eragin negatiboa du mugitzeko gaitasunean eta eguneroko autonomian. Era berean, nahasmendu neurologikoak, osteoporosia, artikulazioetako minak edo bestelako arazo neurologikoak (parkinsona, adibidez) edo orekari eta mugikortasunari eragiten dioten garuneko lesioak gerta daitezke (zahartzaroarekin lotuta egon edo ez). Ondo zaindutako inguruneak, irisgarritasun unibertsal egokia duenak, pertsona horien erabilera normalizatua ahalbidetuko luke. Aitzitik, kontserbazio txarreko zoladura bat bezalako gai sinpleek espazio publikoa erabiltzea eragotziko dute, eta, ondorioz, gizartean parte hartzea eta auzoan bertan sartzea eragotziko dute.

4. INGURUNEAREN GARRANTZIA

Etxebizitza eta eraikina aztertu ondoren, arreta jarri behar zaio inguruneari: kalitatearekin zahartzeko, gizarte-harremanak garatzeko joera duten espazioak behar dira, adin eta gaitasun guztietako pertsonen elkarrekintza ahalbidetuko dutenak, ikuspegi etarioa barne hartzen dutenak, bai eta zaintzan erantzukizun soziala ere, eta beti erabiltzaileen premia potentzialak ardatz izango dituztenak. Espazioek autonomia pertsonala eta bizitza independentea sustatu behar dituzte, baina baita herritartasun aktiboa eta giza eskubideen erabateko egikaritza ere.

Ingurunearen eragina funtsezkoa da bizi-kalitatean. Gainera, testuinguru fisikoak eta espazialak bizitza osoan zehar eragiten die pertsonen (Phillipson, 2011; Wahl eta Weisman, 2003), eta, horregatik, bizilekuaren aukeraketa (batez ere arrazoi ekonomikoengatik) oso erabaki garrantzitsua da pertsonen bizitzan. Bizilekuak zehazten du nola zahartzen den eta nola erantzuten zaion gaixotasunari, funtzioen galerari eta bizitzaren azken etapan izan daitezkeen beste ezbehar mota batzuei (Osasunaren Mundu Erakundea, 2018). Gainera, bizilekua funtsezkoa da biztanleen bizi-garapenerako, gainerako sozializazio-guneekin eta gizarte-bazterketako prozesuekin duten harremanaren bidez (Echazarra, 2010).

Dimentsio hori aztertzeko lehen elementua da inkestatutako pertsonak pozik dauden bizi diren auzoarekin. Oro har, gogobetetzea oso handia da Bizkaiko 50 urtetik gorako pertsonen artean: 50 urtetik gorako biztanleriaren ia % 89 nahiko pozik edo oso pozik dago bizi den eremuarekin⁴. Bizileku-auzoari buruzko pertzepzio hori eraikuntza subjektiboa da, funtsezko garrantzia duena tokiarekiko atxikimendu-prozesuan, zahartzearen prozesuan eta kalitatean, eta horren arabera izango da, neurri handi batean, ez bakarrik adinean aurrera egin ahala harremanak izateko gaitasuna, baita horretarako nahia ere.

2. TAULA. Biztanleria bizi den eremu edo auzoarekiko gogobetetze-mailaren arabera. Bizkaia, 2022 (% eta lagina)

	50-59 urte		60-69 urte		70-79 urte		≥80 urte		Guztira	
	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
Oso pozik	47,7	86.028	49,0	73.114	58,3	64.870	59,3	50.967	52,2	274.979
Nahiko pozik	39,5	71.227	38,5	57.358	33,1	36.790	32,5	27.887	36,7	193.262
Pixka bat pozik	8,5	15.244	6,3	9.442	5,7	6.345	4,5	3.838	6,6	34.869
Ez oso pozik	2,4	4.368	3,9	5.818	1,8	1.954	2,2	1.916	2,7	14.056
Batere pozik	1,8	3.308	2,2	3.334	0,8	883	0,7	620	1,5	8.145
Guztira	100,0	180.175	100,0	149.066	100,0	110.842	100,0	85.228	100,0	525.311

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Adinari dagokionez, 60 eta 69 urte bitarteko pertsonak dira bizi diren eremu edo auzoarekin gutxien pozik daudenak (%6,1 ez daude oso pozik edo ez daude batere pozik), eta 80 urtetik gorakoak dira gogobetetasun handiena dutenak (ia % 92 oso edo nahiko pozik daude). Gogobetetze-maila eta gogobetetze horren eraikuntza sakontzeko, garrantzitsua izango litzateke azterketa kualitatibo bat egitea, arrazoi zehatzak aztertuz eta atsekabe hori gai objektibo eta aldagarri (espazio fisiko irisgarria, berdeguneak eta eremu urdinak, adibidez), zerbitzuei edo esperientziazko kontuei, ingurune horretako historia pertsonalaren emaitzei edo beste arrazoi batzuei erantzuten dien zehaztuz. Ildo horretan, esan behar da zahartu ahala pertsonei gehiago eragiten dietela espazio publikorik ezak, bero-boladek, zaratak edo kutsatzaile atmosferiko eta akustikoek.

⁴ Emaita hori bat dator antzeko beste inkesta batzuek eskaintzen dutenarekin. Eustaten Ongizate Pertsonalari buruzko Inkestaren arabera, 2022an, Bizkaiko 50-64 urteko eta 65 urtetik gorako biztanleen % 3,2k eta % 2,4k baino ez zuten beren etxebizitzarekiko eta ingurunearekiko asebetetze maila baxua.

Arazo objektibo horiek autoa erabiltzeari lehentasuna ematen dioten eta autoa erabiltzen ez dutenak alde batera uzten dituzten hiri diseinuen ondorio dira, eta diseinu horiek ikuspegi etariorik ez dutela nabarmentzen dute bereziki (Lebrusán eta Toutouh, 2021). Ildo horretan, ezin dira ahaztu etxebizitzaren arazoari eta hirietako espazioen eraketari lotutako egungo prozesu batzuk, ingurune kontsumigarri gisa bizigarri baino lehen. Prozesu garaikideak dira, hiri-espazioetako bizi-kalitatea okertzen dutenak eta ingurunea garestitzen dutenak, hala nola gentrifikazioa edo turistifikazioa, eta, azkenean, aldaketak eragiten dituzte auzoan, ez bakarrik alderdi soziologikoetan eta ekonomikoetan, baizik eta, batez ere, bizigarritasunean eta kontsumoaz kanpoko gizarte-harremanak garatzeko ahalmenean. Prozesu horiekin batera, alokairuaren prezioa nabarmen igotzen da, eta, gainera, aldaketa erradikalak eragiten dituzte merkataritza-sarean. Horrek bizi-prozesuaren ustekabeko tasa gisa funtzionatuko luke (Lebrusán, 2020), eta hurbileko zerbitzuak eta merkataritza desagertzea eragingo luke, eta, horren ordez, denda garestiagoak eta turistari edo errenta handiko auzotar berriari bideratutakoak jarriko lirakeke.

Asebetetzea aztertu ondoren, bizkaitarren artean handia dirudien arren, kalearekin nahikoa kontaktu-maiztasun dagoen galdetu behar da. Inkestan parte hartu duten pertsonen %88 egunero ateratzen dira kalera, baina ehunekoak behera egiten du adinean aurrera egin ahala. Portatera hori bera gertatzen da “astean 4 eta 6 aldiz artean” aukerarekin. Zalantzarik gabe, emaitza horiek berretsi egiten dute dagoen ikerketa, eta berriro ere generoaren arabera desberdintasunen garrantzia azpimarratzen dute: emakumeak gizonak baino gutxiago ateratzen dira egunero (%84,5 eta %92,2, hurrenez hurren). Zifrek interpretazio interesgarriak iradokitzen dituzte etxebizitzaren eremuan eta ingurune hurbilean ematen diren genero-harremanen esparruan: emakumeak, bizitza osoan zehar, etxeko espaziora bideratutako esperientzia bizi dute, eta gizonak, berriz, gehiago mugitzen dira eremu publikoan. Hori bereziki nabarmena izango litzateke belaunaldi zaharrenen artean, belaunaldi gazteen artean baino rol tradizionalagoak baitituzte, baina gai hori azterlan honetatik kanpo dago.

3. TAULA. Biztanleria etxetik irteteko maiztasunaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

	Gizonak	Emakumeak	Guztira
Egunero	92,2	84,5	88,0
4-6 aldiz asteen	4,2	8,2	6,4
Astean 1-3 aldiz	2,8	4,8	3,9
Astean behin baino gutxiagotan	0,2	1,3	0,8
Ez da atera	0,5	1,0	0,7
Guztira	100,0	100,0	100,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Badirudi adinak ez diola eragiten genero-eredu horri: adin-tarte guztietan, badirudi emakumeek gizonek baino bizitza gehiago dutela barrura begira. Etxetik irten gabe egunak igaro izanak okupatzen den etxebizitzaren kalitatearen garrantzia indartzen du.

4. TAULA. Biztanleria etxetik irteteko maiztasunaren arabera, adin-taldeari eta sexuari jarraiki. Bizkaia, 2022 (% eta lagina)

		50-59 urte		60-69 urte		70-79 urte		≥80 urte		Guztira	
		%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
Gizonak	Egunero	92,0	81.295	94,5	66.884	93,9	46.355	84,6	25.280	92,2	219.814
	4-6 aldiz astean	4,6	4.076	3,8	2.698	3,3	1.629	5,5	1.658	4,2	10.061
	Astean 1-3 aldiz	2,5	2.211	1,6	1.164	2,7	1.352	6,3	1.881	2,8	6.608
	Astean behin baino gutxiagotan	0,5	443	0,0	0	0,1	51	0,0	0	0,2	494
	Ez da atera	0,4	320	0,0	0	0,0	0	2,6	763	0,5	1.083
	Guztira	100,0	88.345	100,0	70.746	100,0	49.387	100,0	29.582	100,0	238.060
Emakumeak	Egunero	88,5	81.309	88,5	69.377	84,2	52.124	72,6	40.662	84,5	243.472
	4-6 aldiz astean	7,4	6.836	6,4	5.055	8,2	5.074	12,0	6.700	8,2	23.665
	Astean 1-3 aldiz	3,0	2.716	3,7	2.929	5,2	3.239	8,6	4.841	4,8	13.725
	Astean behin baino gutxiagotan	0,6	510	0,5	412	1,6	977	3,3	1.853	1,3	3.752
	Ez da atera	0,0	0	0,5	393	0,7	457	3,5	1.973	1,0	2.823
	Guztira	100,0	91.371	100,0	78.166	100,0	61.871	100,0	56.029	100,0	287.437

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Jarraibide berberak daude auzotik nortzuk ateratzen diren galdetzen zaienean (baina udalerrian jarraitzen dute): gizonen %60k egunero egiten dute, eta emakumeen %52,3k (guztizkoaren %55,8). Adinean aurrera egin ahala, behera egiten du, nabarmen. Jokabide hori lan-jarduerarekin lotuta egon daiteke. Mugikortasunaren eremu geografikoa zabalduz gero, patroia berak daude, baina ehuneko txikiagoetan (aurreko galderaren osagarri, logikoa denez): gizonen %25,3 egunero ateratzen dira beren udalerritik, eta emakumeen %18,9. Garrantzitsuena da badirela batere egin ez dutenak: emakumeen %17,4 ez dira irten, eta gizonen %8,5. Adinaren arabera analisiak adierazten du urte gehiago dituztenen udalerritik haratago gelditasun handia dagoela, nahiz eta, berriz ere, generoak garrantzia duen.

Auzoa erabiltzeko duten gaitasunari dagokionez (hau da, ingurunearen lagunkoitasuna eta irisgarritasuna, eskaileretatik eta arrapaletatik haratago doana), garrantzitsua da gogoraraztea espazio horrek funtsezko zeregina duela soziabilitatean. Gainera, funtsezko oinarria da une jakin batzuetan pertsonen laguntza praktikoa eta laguntza emozionala eman diezaieketen gizarte-loturak garatzeko. Gai hori bereziki frogatu da emakumeen eta adineko pertsonen artean (Sánchez

de Madariaga, 2013), eta hauskortasun- eta zaugarritasun-egoeren aurrean erresilientzia-iturria da. Gainera, auzotasun zentzua, pertenezaren eta konfiantzaren alderdiak uztartzen dituen, gizarte-babes potentzialarekin oso lotuta dago: horren murrizketa bakardadearen presentzia handiagoarekin lotzen da (Prieto-Flores *et al.*, 2011; Young, Russell eta Powers, 2004).

5. PROGNOZIA ETA ETORKIZUNeko ERRONKAK

Kapitulu honetan, zahartzen ari den inguruneak eta zuzenean kaltetutako biztanleriaren ikuspegia baloratzeko orduan garrantzitsuak diren zenbait alderdi aztertu dira. Hori oraina bada, prognosiak erronka erantsiak ditu, batez ere arreta gero eta handiagoa den biztanlerian jartzen bada, teoriarik baliabide gutxiago izango baititu lan egiteari utzi diolako. 2050ean, hiru espainiarretik batek 65 urte baino gehiago izango ditu, eta, beraz, pentsioen mende soilik egotea espero daiteke. Izan ere, biztanleria-proiektzioen arabera, 2037an Estatuko biztanleriaren %26k eta EAEko biztanleriaren ia %30ek 65 urte baino gehiago izango dituzte. Zahartzaroaz hitz egitea biztanleriaren proportzio gero eta handiagoaz hitz egitea da: etxebizitzarekin eta ingurunearekin zerikusia duten eta behar bezala konpondu ez diren zailtasunek gero eta pertsona gehiagori eragingo diete.

Egungo ikerketek ingurune fisikoak eta sozialak beren auzoetan geratzea aukeratzen duten adinekoen bizitzan duen garrantzia azpimarratzen dute. Espainian, Euskadin eta Bizkaian, politikak eta programak ingurune horiek hobetzera bideratuta daude, etxebizitzak egokituz, irisgarritasuna hobetuz eta partaidetza komunitarioa sustatuz. Ahalegin horiek funtsezkoak dira adinekoen artean bizitza autonomia, aktiboa eta osasungarria sustatzeko. Hala ere, adinkeriak eta baliabide urriek eragindako liskarraren diskurtsoak eragin dute desberdintasunaren adierazpen batzuk, oro har, gizarteak eta Estatuak erantzun beharreko arazotzat ez hartzea. Etxebizitzaren erronkak konplexuak eta alderdi anitzekoak dira Espainian, Euskadin eta Bizkaian, eta honako hauek hartzen dituzte barnean: prezioen igoera eta gehiegizko finantza-ahalegina, etxebizitza sozialen eskasia, etxegabetasuna eta lurraldeen arteko desberdintasunak. Adinekoei dagokierik, behar bezala bete gabeko etxebizitza-premiak daude oraindik, baita oraindik konpondu gabeko bizitegi-ondoeza ere.

Pentsioak eta bestelako gizarte-prestazioak handitzearen aldeko soldata-errenten proportzioaren balizko jaitsierak arreta handia jasotzen badu ere, habitata eta etxebizitzak zahartze-prozesura ez egokitzeak ez du interes bera sortzen. Hala ere, eta 50 urtetik gorako pertsonen egungo egoera ekonomikoa beste adin-talde batzuen baino hobea izan daitekeen arren, biztanleriaren zati handi batentzat (hain zuzen ere, beste adin-talde horientzat) baliabide ekonomikoak

metatzeko ezintasuna kontuan hartu beharreko alderdia izango da. Hona hemen adin-efektuaren eta sortze-efektuaren faktoreak: belaunaldi guztiek handitu ahal izango dute baliabideen metaketa adinean aurrera egin ahala? Litekeena da etxebizitza ez izatea adinekoek gaur egun duten (ustez) koltxoia.

Prognosi horren oinarria da jabetzaren bilakaeraren azterketak beheranzko joera argia adierazten duela: jabeak ez diren 65 urtetik gorakoek (alokairuan edo beste etxebizitza mota batzuetan bizi direnak) gora egin dute 2011-2021 aldian, %13,3tik %17ra (errolda, EIN). Beherakada horren arrazoia izan daiteke jabetza eskuratzeko zailtasunak areagotu egin direla (sarrerako dirua biltzeko zailtasuna, hipoteka ordaindu ahal izateko bi soldata izateko beharra, adin guztietan pertsona bakarreko etxeak ugaritzen diren une honetan), etxebizitza bat ordaintzeko behar diren urteen igoera (eta finantzaketa lortzeko zailtasunak) eta lotutako beste fenomeno batzuk. Hemen, dibortzioen eta banantzeen ondorioei buruzko hausnarketa labur bat egin daiteke, ondarearen zatiketa dakartelako eta etxebizitza berri bat eskuratzea zailtzen dutelako. Azkenik, gogoratu behar da zahartzaroan bizi-ziklo osoan zehar jasandako desberdintasuna sortzen dela, eta ziklo aktiboan zehar etxebizitzan beharrezkoak diren erreformei ekitea lortu ez dutenek nekez egin ahal izango dutela zahartzaroan. Bereziki kezagarria da gazteen egungo egoera adinekoen artean (50-59), ustez jardunean egon arren, haien ondoezaren adierazleak handiagoak direlako. Zer gertatuko da haiekin, jardunean egoteari uzten diotenean eta diru-sarrerak gutxitzen zaizkienean?

Oso litekeena da etorkizuneko zahartzaroa egungo zahartzaroa baino baliabide-pilaketa txikiagoarekin iristea erretirora, baina, bereziki, egungoak baino askoz ere polarizatuagoak diren bizitegi-egoerekin, horietan ondoeza nabarmenduko baita. Proiekzioak txarrean, biztanleria horiek —aurrezkirik gabe, kotizazio-tasa txikiagoekin eta, ziurrenik, jabetzako etxebizitzarik gabe— zahartutako, gaizki kontserbatutako eta adineko pertsonen beharretara egokitu gabeko etxebizitza-parke bati egin beharko diote aurre⁵. Ingurune desegokiei egin beharko diete aurre, baina, batez ere, diru-sarreraren eta alokairuaren prezioaren arteko erabateko desorekari. Era berean, adin handieneko pertsonen egoitza-egoerak egungoak baino askoz ere polarizatuagoak egotea espero da, eta horrek eragotziko du etxebizitza zaintzak edo zahartzaroaren ondoriozko beste behar batzuk finantzatzeko baliabide bat izatea. Baina, batez ere, ez du utziko modu osasungarria zahartzen.

Aurrekoaz gain, higiezinaren merkatuaren funtzionamendua ere gehitu da: ezin da beti saldu egoera txarrean dagoen edo kanpoaldearekin harremanetan jartzea eragozten duen etxebizitza okupatu bat (irisgarritasuna), baldintza hobeak dituen etxebizitza bat eskuratzeko. Adine-

⁵ Azken datuen arabera, etxebizitza nagusien eraikinen %34,3 ez da irisgarria (Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Funtsezko Ezau-garrien Inkesta, 2021, EIN).

ko pertsona batzuk etxebizitzetan aberatsentzat har badaitezke ere, likidezia-pobreak dira, eta beren etxebizitzak ez dira beti lortzen beren beharretara hobeto egokitzen den etxebizitza bat ordaintzeko merkatuan behar den salmenta-preziora, ezagutzen duten auzoarekin (baita udal-erriarekin ere) hautsi behar izan gabe. Bestalde, eta hori funtsezkoa izan daiteke, alokairuan bizitzeko saltzeak hainbat zerga-zigor ditu, eta jabetza soilaren edo alderantzizko hipotekaren modalitateek, jabe ez diren etxeen egoera alde batera uzteaz gain, arriskuak eta letra txikia dituzte (egoitza-merkatu orokorraren egoerari mesede ez egiteaz gain). Bestalde, espazioarekiko atxikimendua eta sortutako elkartasun-sareak ez dira kontu txikia (Lebrusán eta Gómez, 2022): ingurune ezaguna uztearen kostu emozionala adinekoarentzako erabaki ez hain positibo gisa ager daiteke. Horregatik, pertsona guztiak sartzen diren bizitegi-inguruneak sortzera bideratutako beste abordatze batzuk gomendatzen dira.

Arazo horiei aurre egiteko, maila anitzeko politika publiko eraginkorren konbinazioa, erakundeen arteko koordinazioa eta etxebizitzak eraikitze eta birgaitzeko funtsezko inbertsioa behar dira, baina baita diagnostiko zehatzagoa ere, premiazko gaiak mahaigaineratuko dituen eta premiazkoak izan baino lehen bizitegi-arazoei aurre egitea planteatuko duena: konponbideak jartzen geroago hasten denean, konponbide horiek garestiagoak izateaz gain, etxebizitza horietan bizi den biztanleriaren ezinegona handiagoa izango da. Euskal Autonomia Erkidegoko eta Espainiako zahartzaroaren ongizatearen kalitatea etxebizitzaren eta inguruaren eremu ez-egokiei zer eraginkortasunez heltzen zaien araberakoa izango da.

BIBLIOGRAFIA

- Cáritas Bizkaia (2023): *Memoria 2023*, I. g., Cáritas Bizkaia, <<https://www.caritasbi.org/producto/memoria-2023/>>.
- Echazarra, A. (2010): "Segregación residencial de los extranjeros en el área metropolitana de Madrid. Un análisis cuantitativo", *Revista Internacional de Sociología*, 68. liburukia, 1. zk., 165-197. or.
- Espainia (1978): "Constitución española", *Estatuko Aldizkari Ofiziala*, 311. zk., 29-12-1978, 29.313-29.424. or., <[https://www.boe.es/eli/es/c/1978/12/27/\(1\)/](https://www.boe.es/eli/es/c/1978/12/27/(1)/)>.
- Eusko Jaurlaritza (2024): *II Estrategia Vasca contra la Exclusión Residencial Grave*, I. g., Eusko Jaur-laritza, <https://www.euskadi.eus/contenidos/noticia/xiileg_planes_departamentales/es_def/Estrategia-exclusion-residencial.pdf>.
- Hogar Sí eta Provivienda (2023): *Documento de posición ante la Estrategia de Personas sin Hogar 2023-2030. Buenas prácticas para resolver el sinhogarismo*, I. g., Hogar Sí eta Provivienda, <<https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/issues/iedebt/cfi-foreign-debt-human-rights/cfi-iedebt-cso-HOGARSIAnnex1.pdf>>.
- Ildate, E.; Zamorano, F.; Caicedo, N. eta Junyent, J. (2008): "Políticas de vivienda en el Estado español", hemen: Mayals, S. et al., *Auge y crisis de la vivienda en España*, Informes de Economía saila, 5. zk., I. g., Seminario de Economía Crítica Taifa.
- Leal Maldonado, J. (2004): "Dinámica de la población y desarrollo del parque de viviendas en España", hemen: Leal, J. (koord.), *Informe sobre la situación demográfica en España*, Madril, Fundación Fernando Abril Martorell, 325-353. or.
- (2005): "La política de vivienda en España", *Documentación Social*, 138. zk., 63-80. or.
- Lebrusán, I. (2017): "La vivienda en la vejez: problemas y estrategias para envejecer en sociedad" [doktorego-tesia], Universidad Complutense de Madrid.
- (2019): *La vivienda en la vejez*, Madril, Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- (2020): "Las dificultades para habitar en la vejez", *Documentación Social*, 6. zk., <<https://documentacionsocial.es/6/a-fondo/las-dificultades-para-habitar-en-la-vejez/>>.
- (2024): "Desigualdad, género y vejez: la pobreza oculta de las señoras mayores", hemen: León, B.; Carbonell, J. eta Soria, J. (ed.), *La desigualdad en España*, Madril, Lengua de Trapo, 251-261. or.
- Lebrusán, I. eta Gómez, M. V. (2022): "The importance of place attachment in the understanding of ageing in place: 'the stones know me'", *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19. liburukia, 24. zk., 17.052, <<https://doi.org/10.3390/IJERPH192417052>>.
- Lebrusán, I. eta Toutouh, J. (2021): "Smart city tools to evaluate age-healthy environments", *Communications in Computer and Information Science*, 1359. liburukia, 285-301. or., <https://doi.org/10.1007/978-3-030-69136-3_20>.
- López Ramón, F. L. (2010): *Construyendo el derecho a la vivienda*, Madril, Marcial Pons.
- Osasunaren Mundu Erakundea (2018): "Lighting and daylighting", I. g., Osasunaren Mundu Erakundea, <<https://web.archive.org/web/20180309101742/http://www.who.int/sustainable-development/housing/strategies/lighting/en/>>.
- (d. e.): "About the Global Network for Age-friendly Cities and Communities", I. g., Osasunaren Mundu Erakundea, <<https://extranet.who.int/agefriendlyworld/about-us/>>.
- Pacheco Jiménez, M. N. eta Sales Pallarés, L. S. (2011): "El derecho a la vivienda: del reconocimiento constitucional

- a la realización efectiva. Los cambios del siglo XXI”, *Derecho Privado y Constitución*, 25. liburukia, 349-398. or.
- Phillipson, C. (2011): “Developing age-friendly communities: new approaches to growing old in urban environments”, hemen: Settersten, R. A. eta Angel, J. L. (ed.), *Handbook of sociology of aging*, New York, Springer, 279-293. or.
- Prieto-Flores, M. E.; Fernandez-Mayoralas, G.; Forjaz, M.J.; Rojo-Perez, F.; Martinez-Martin, P. (2011): “Residential satisfaction, sense of belonging and loneliness among older adults living in the community and in care facilities”, *Health & Place*, 17. liburukia, 6. zk., 1.183-1.190. or.
- Redondo, N. et al. (2015): “El espacio residencial del cuidado de los adultos mayores en América Latina y España”, *Notas de Población*, 42. liburukia, 100. zk., 223-258. or., <<https://doi.org/10.18356/930eaddb-es>>.
- Rowles, G. (1978): *Prisoners of space?*, Boulder, Westview Press.
- Sánchez de Madariaga, I. (2013): “From women in transport to gender in transport: challenging conceptual frameworks for improved policymaking”, *Journal of International Affairs*, 67. liburukia, 1. zk., 43-65. or.
- Wahl, H. W. eta Weisman, J. (2003): “Environmental gerontology at the beginning of the new millennium: reflections on its historical, empirical, and theoretical development”, *The Gerontologist*, 43. liburukia, 5. zk., 616-627. or.
- Young, A. F.; Russell, A. eta Powers, J. R. (2004): “The sense of belonging to a neighborhood: can it be measured and is it related to health and well being in older women?”, *Social Science & Medicine*, 59. liburukia, 2.627-2.637. or.

*Bizitza Luzearen eta Erronka
Demografikoaren Zuzendaritza
Gizarte Ekintza Saila*

Osasuna, ongizate psikosoziala eta bizi-kalitatea

Andrea Cabezas Rodríguez

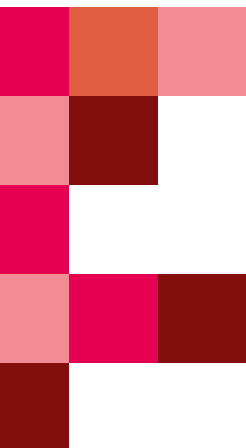
Osasunaren Gizarte Determinatzaile eta Aldaketa
Demografikoari buruzko Ikerketa Taldea (Opik),
Erizaintza I Saila, Euskal Herriko Unibertsitatea (EHU)

Erika Valero Alzaga

Osasunaren Gizarte Determinatzaile eta Aldaketa
Demografikoari buruzko Ikerketa Taldea (Opik),
Erizaintza I Saila, Euskal Herriko Unibertsitatea (EHU)

Unai Martín

Osasunaren Gizarte Determinatzaile eta Aldaketa
Demografikoari buruzko Ikerketa Taldea (Opik),
Soziologia eta Gizarte Lan Saila. Euskal Herriko Unibertsitatea (EHU)

LABURPENA

Oro har, 50 urteko eta gehiagoko Bizkaiko biztanle-riak osasun ona du, eta positiboki nabarmentzen dira hautemandako osasun onaren eta bizitzarekiko gogo-betetasunaren adierazleak, bai gizonetan, bai emaku-meetan, bai adin-talde desberdinetan. Hala ere, beste adierazle batzuek emaitza okerragoak ematen dituz-te, hala nola sendagaien eguneroko kontsumoak, osasun mentalak, osasun-arazo kronikoak izateak edo desgaitasunak. Gainera, posizio sozioekonomi-koarekin eta generoarekin lotutako osasun-desber-dintasunak daude, eta horien arabera, pertsonen gizarte-kalteberatasuna handitzen den heinean, osasun-adierazleen emaitzek okerrera egiten dute. Horrek guztiak agerian uzten du politika publikoak abian jartzeko beharra, baliabideen banaketa susta-tzeko eta pertsonen bizi duten testuingurua hobetzeko, bizi-zikloan zehar osasun-arloko ekitate ezak murriztuz eta adineko biztanleei osasun- eta ongiza-te-maila altuagoez gozatzeko aukera eskainiz.

1. BIZTANLERIAREN ZAHARTZEA: GAUR EGUNGO ERRONKA NAGUSIETAKO BAT

Zahartzea bizi-zikloaren prozesu normala da, aldaketa biologiko eta psikosozialak dakartza eta, azken buruan, heriotzarantz darama. Hainbat interpretazioren mende dagoen fenomeno da, eta, beraz, bizitzaren etapa hori ulertzeko eta bizitzeko hainbat modu sortzen ditu, testuinguru soziohistorikoaren arabera. Fenomenoari buruzko definizio ugari dauden arren, hainbat autorek bat egiten dute zahartze-prozesuaren izaera dinamikoan, faktore anitzekoan eta gizakiari datxekionean (Alvarado, 2014).

Biztanleriaren ikuspegitik, zahartze demografikoak gizarte baten adinaren arabera egitura aldatzea dakar, 60 urtetik gorako pertsonen proportzioa biztanleria osoarekiko erlatiboki handituz. Prozesu hori azaltzen duten faktore nagusiak honako hauek dira: bizi-itxaropena handitzea, bizi-baldintzak oro har hobetzeagatik eta osasun-baliabideak eskuragarritasunagatik, eta jaiotza-tasa jaistea, eraldaketa kultural, sozial eta ekonomiko konplexuen ondorioz.

Mundu osoan, jaiotzako bizi-itxaropenak hazkunde handia izan du azken hamarkadetan, batez ere lehen munduko herrialdeetan. Horrek esan nahi du, Osasunaren Mundu Erakundeak (2022) adierazten duen bezala, gaur egun biztanle gehienek gutxienez 60 urtez bizitzea espero dezaketela. Gainera, eskura dauden kalkuluen arabera, joera demografiko horrek bere bidea jarraituko du datozen hamarkadetan. Hala, aurreikuspenen arabera, 2050erako 60 urteko eta gehiagoko pertsonak bikoiztu egingo dira gaur egungoarekin alderatuta, mila milioi pertsona baino gehiagoko izatetik 2.100 milioi izatera igarota. 80 urte eta gehiagoko pertsonen kasuan, igoera erlatiboa are garrantzitsuagoa da; izan ere, talde etario horren bolumena hirukoiztu egingo da 2050erako, 426 milioi pertsonaraino. Gainera, biztanleriaren zahartzea lehen munduko herrialdeekin oso lotuta dagoen fenomeno den arren, joera hori errenta baxu eta ertaineko herrialdeetan ikusten da jada, eta, beraz, kalkuluen arabera, 2050erako 60 urtetik gorako munduko biztanleriaren bi heren herrialde horietakoren batean egongo da (OME, 2022).

Estatu espainiarrean, zahartze demografikoa ere oso fenomeno nabarmena da, bereziki lurralde batzuetan. Estatistikako Institutu Nazionalaren (EIN) biztanleria-proiekzioen arabera, 65 urtetik gorakoen proportzioa gaur egun osatzen duten biztanleen %20 inguru izatetik 2050ean %30 baino gehiago izatera igaroko da. Era berean, 80 urteko eta gehiagoko pertsonak %6 baino zertxobait gehiago izatetik %11 izatera igaroko dira aldi horretan.

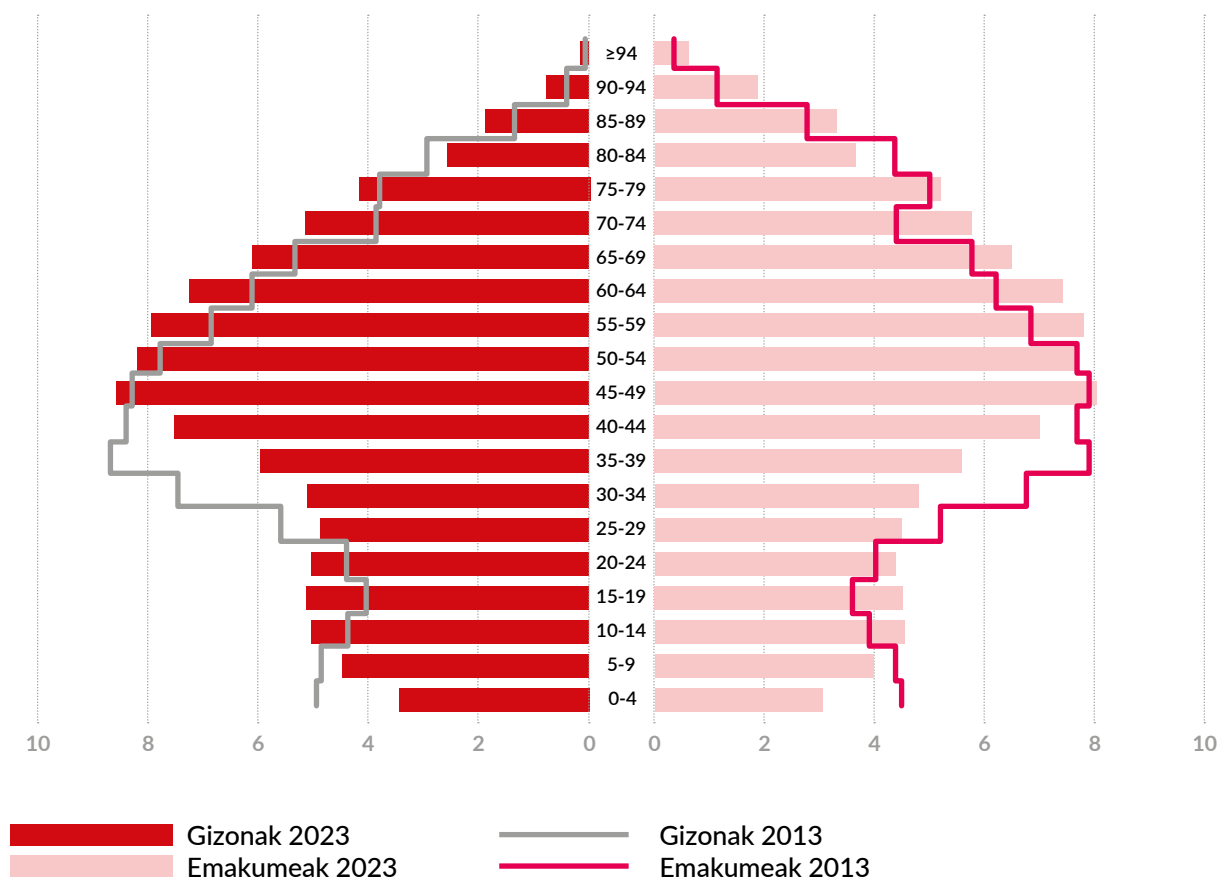
2023an, Estatu mailako zahartze indizea¹ %137,3ra igo zen, 2013aren aldean ehuneko ia 10 puntuko igoerarekin. Lurraldeka, Asturias, Galizia eta Gaztela eta Leon nabarmendu ziren gaine-

¹ Zahartze-indizea 64 urtetik gorako biztanleriaren ehunekoa da 16 urtetik beherako biztanleriarekiko, kontuan hartutako urteko urtarilaren 1ean.

rako erkidegoen aldean, kasu guztietan %200etik gorako zahartze indizearekin. Euskadi, bestalde, laugarren postuan kokatu zen, ia %170eko zahartze indizearekin.

Euskal Autonomia Erkidegoaren barruan, Bizkaiak du biztanleriarik zahartuena, %181eko indizearekin, Arabaren eta Gipuzkoaren aldean, %148ko eta %163ko zifrekin, hurrenez hurren. Gainera, gainerako lurraldeetan bezala, adinekoen proportzioak gora egin du urteen poderioz. Azken hamarkadan, 5 urtetik beherako biztanleriaren garrantzi erlatiboa murriztu egin da Bizkaiaren, eta 25-44 urtekoena ere bai. Aitzitik, igoera erlatiboa gertatu da 55 urteko eta gehiagoko biztanleen artean, batez ere emakumeen artean.

1. GRAFIKOA. Biztanleriaren egitura adinaren arabera. Bizkaia, 2013 eta 2023 (%)

Iturria: geuk egina, Errolda Jarraituaren Estatistikako (EIN, 2023) datuetan oinarrituta.

Gizartearen ikuspegitik, biztanleriaren zahartze hori gure garaiko lorpen handienetako bat dela esan daiteke. Hain zuzen ere, prozesu hori biziraupenaren demokratizazioaren (Pérez Díaz, 2005) edo masen heldutasunaren (Pérez Díaz, 2002) emaitza da. Horri esker, espero daiteke

gaur egungo etapa historikoetan jaiotako gehienak helduarora iristea eta fase hori gainditzea. Pérez Díazek (2005) adierazten duen bezala, hori arrakasta-faktorea da, ez bakarrik erreproduzio-lana hobeto banatzen laguntzen duelako, lehenago biztanleriaren zati mugatuago batean kontzentratuta baitzegoen —belaunaldi bakoitzeko biziraun zutenetan—, baizik eta ondore txikiagoak ahalbidetzen dituelako, eta horiei denbora eta baliabide gehiago eskaini ahal zaizkielako, eta horrek, era berean, arrakasta-aukerak handitzen dituelako biziraupenean.

Biztanleriaren zahartze-prozesu horren ikuspegi positibo horrek, hala ere, ez du eragozten fenomenoaren gizarte-erronka garrantzitsuak kontuan hartzea eta horiei buruz hausnartzea. Europa mailan, Libro verde sobre envejecimiento liburuak (Europako Batzordea, 2021), beste proiektu askoren artean, aurrera egin nahi du prozesu horri buruzko eztabaidan, aurrea hartzeko eta planteatzen dituen erronkei erantzuteko. Ildo horretan, azaleratzen ari den erronka garrantzitsuenetako bat zahartze osasungarria da, zahartzaroko ongizateak ahalbidetzen duen gaitasun funtzionala sustatzeko eta mantentzeko prozesu gisa definitzen dena (OME, 2015).

Helburu horretarantz aurrera egitea funtsezkoa da hainbat arrazoiengatik (OME, 2015). Lehenik eta behin, eta batez ere, pertsona guztientzako ahalik eta osasun-mailarik altuenak lortzea oinarritzko giza eskubidea delako. Bigarrenik, adineko pertsonak gure gizarteetako gizarte- eta antolaketa-ereduan sartzeak bakarrik berma ditzakeelako testuinguru kohesionatu eta baketsuak. Ildo horretan, beharrezkoa da adineko askok gizarte- eta familia-eremuan egiten duten ekarpena aitortzea eta balioestea, batez ere ingurune hurbileko zaintza eta laguntza sozioekonomiko gisa. Hirugarrenik, zahartze osasungarriaren prozesua bizi-zikloaren eta ekitatearen ikuspegitik ulertzeak baliabideen erabilera optimizatzen eta baliabideen banaketa hobetzen lagun dezakeelako. Beraz, funtsezkoa da pertsonen osasun-maila altuagoak izateko dituzten inguruneak eta aukerak hobetuko dituzten politiketan inbertitzea, eta osasun-arloko ekitaterik ezak murriztea. Ikerketa askok erakusten dutenez, talde behartsuenen bizi- eta osasun-baldintzak klase pribilegiatuenekin parekatuta, urtean heriotza gehiago ekiditea lortuko litzateke tabakismoak eragiten dituenak baino, hori baita osasun publikoko arazo nagusietako bat. Laburbilduz, “guztionezko garapena’ bermatzeko, beharrezkoa da ekitaterik ezaren arrazoi sakonei aurre egitea eta belaunaldi guztiek osasun- eta gizarte-laguntza, etengabeko ikaskuntza eta laguntzeko aukerak ekitatez izango dituztela bermatzea” (OME, 2015).

Populazioak osasunean dituen beharrei erantzungo dieten politikak abian jartzeko (kasu honetan, adin handieneko taldeak), egoeraren diagnostikoa egin behar da aurretik. Horrela, kapitulu honek Bizkaiko adinekoen errealitatera hurbiltzea planteatzen du, eta, horren barruan, haien osasun-egoerara hurbiltzea, hainbat informazio-iturritan eskuragarri dauden datu estatistikoak bildu eta aztertuta. Hurrengo ataletan, Bizkaiko adineko biztanleriaren osasun-emaiza nagusiak aurkezten dira, oinarritzko ezaugarri sozioekonomiko batzuk kontuan hartuta.

2. BIZKAIKO ADINEKOEN OSASUNA ZENBAKITAN

Osasuna kontzeptu dinamikoa, geografikoa eta historikoki kokatua da (San Martín, 1981). Beraz, ez da ez bakarria ez unibertuala, gaixotasunaren kontzeptua ere ez den bezala. Osasunera hainbat garai eta testuingurutan hurbiltzeak teoria, kontzeptualizazio eta fenomenoaren operazionalizatzeko modu ugari garatzea ekarri du. Esparru eta teoria horien aniztasuna sartzeko ahaleginean (Martín Roncero, 2011; Gavidia, 2012), 50 urtetik gorako Bizkaiko biztanleriaren osasunaren dimentsio nagusiei buruzko informazioa ematen duten hainbat adierazle-mota jaso dira atal honetan.

Hasteko, hilkortasunari eta jaiotzako eta 65 urteko bizi-itxaropenari buruzko adierazle batzuk aurkezten dira, EINen datu-basean jasoak. Ondoren, pertsonen esperientziatik bertatik ongizate orokorrarekin lotura handiena duen osasunaren ikuspegia txertatzeko, osasunaren autopertzepzioari eta bizitzarekiko gogobetetzeari buruzko adierazleak sartzen dira. Atal honetan, halaber, osasun mentalari buruzko adierazle bat sartu da, baliozkotutako tresna batetik abiatuta antsietate eta depresio sintomatologiaren presentzia identifikatzen duena (Mental Health Inventory 5, MHI-5). Datuak Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premien Inkestatik jaso dira, baita 2023ko Euskadiko Osasun Inkestatik ere, MHI-5en kasuan.

Hurrengo atalak osasunaren ikuspegi funtzionalagoa jasotzen du. Kasu honetan, pertsonen osasuna “modu eraginkorrean funtzionatzeko egoera bat bezala ulertzen da, beren ‘funtzio’ soziala garatzeko” (Gavidia, 2012). Horregatik, eguneroko bizitzako jarduerak egiteko muga kronikoaren adierazlea aurkezten da, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestatik aterata.

Amaitzeko, azken atalak osasunaren eta gaixotasunaren ikuspegi biomedikotik gertuago dauden adierazleak biltzen ditu. Esparru horretatik, osasuna gaixotasunik eza dela ulertzen da, eta hori, berriz, baldintza neurgarri eta objektibo gisa. Ikuspegi biomedikoa, gainera, bere izaera biologizistagatik eta tratamendu farmakologikoetan oso oinarritutako gaixotasunaren abordatzeagatik bereizten da. Horregatik sartu dira atal honetan 50 urtetik gorako Bizkaiko biztanleriari eragiten dioten gaixotasun kroniko nagusiak, Euskadiko Osasun Inkestatik (2023) eta Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestatik ateratako medikamentuen eguneroko kontsumotik jasotakoak.

Kapitulu osoan, halaber, osasunari eta gaixotasunari buruzko ikuspegi bat txertatu da, desberdintasun-ardatz desberdinetan oinarrituta, hala nola sexua, adina eta biztanleriaren posizio sozioekonomikoa. Horregatik, datu guztiak sexuaren arabera geruzatuta aurkezten dira, eta gehienak adinaren, ikasketa-mailaren edo hilaren amaierara iristeko zailtasunaren arabera.

2.1. Bizi-itxaropena eta heriotza-tasa

Gaur egun, Bizkaian bizi-itxaropena jaiotzean 83 urtetik gorakoa da. Sexuaren arabera, gaur egun Bizkaian jaiotako pertsona batek 80,6 urte inguru bizitzea espero dezake gizona bada, eta 85,9 urte inguru emakumeen kasuan. Azken hamarkadetan Bizkaiko bizi-itxaropenak hazkunde progresiboa izan badu ere, 2020ko covid-19aren pandemiak atzerakada txiki bat ekarri zuen ildo horretan, eta, horren ondorioz, emakumeen kasuan ez dira berreskuratu 2019ko zifrak, 86 urtetik gorakoak (EIN, 2022).

Hala ere, Espainiako gainerako probintziekin alderatuta, Bizkaia posizio onean dago. Gizonen kasuan, Bizkaiko bizi-itxaropena Araba, Madril, Toledo eta Gaztela eta Leongo zenbait probintziakoaren (Salamanca eta Segovia, adibidez) atzetik baino ez dago, 81 urtetik gora baitituzte. Emakumeen artean, Estatuko iparraldeko probintzia askok, hala nola Burgosek edo Nafarroak, 86 urte baino gehiagoko bizi-itxaropena dute, eta, beraz, emakume bizkaitarrena gainditzen dute, nahiz eta beste askok, batez ere hegoaldean kokatutakoek, ez duten 85 urte baino gehiago.

65 urterekin bizi itxaropenak, bestalde, atzerakada txiki bat izan du covid-19ak eragindako hilkortasunaren hazkundearen ondorioz, bai Bizkaian, bai Estatuko probintzia askotan. Hala ere, Bizkaiko zifrak positiboak dira oraindik ere, 65 urterekin bizi-itxaropena 19 urtetik gorakoa baitzen 2020an gizonen kasuan, eta 23 urtetik gorakoa emakumeen kasuan.

Hala ere, zenbait desberdintasun ikusten dira lortutako ikasketa-mailaren arabera (1. taula). Gizonen artean, gradiente argi bat agertzen da, eta, horren arabera, prestakuntza-mailan jaisteak bizi-itxaropena pixkanaka 65 urtera galtzea dakar; beraz, goi-mailako hezkuntza duten gizonen eta soilik lehen hezkuntza edo behegoko hezkuntza dutenen arteko aldea urte eta erdi baino gehiagokoa da. Emakumeen artean, gradienteak ez da hain argia, baina, era berean, goi-mailako prestakuntza-kategorietan daudenek bizi-itxaropena urtebete eta urte eta erdi gehiagokoa dute; hezkuntza-maila apalagoko emakumeek baino 65 urte eta erdi gehiago.

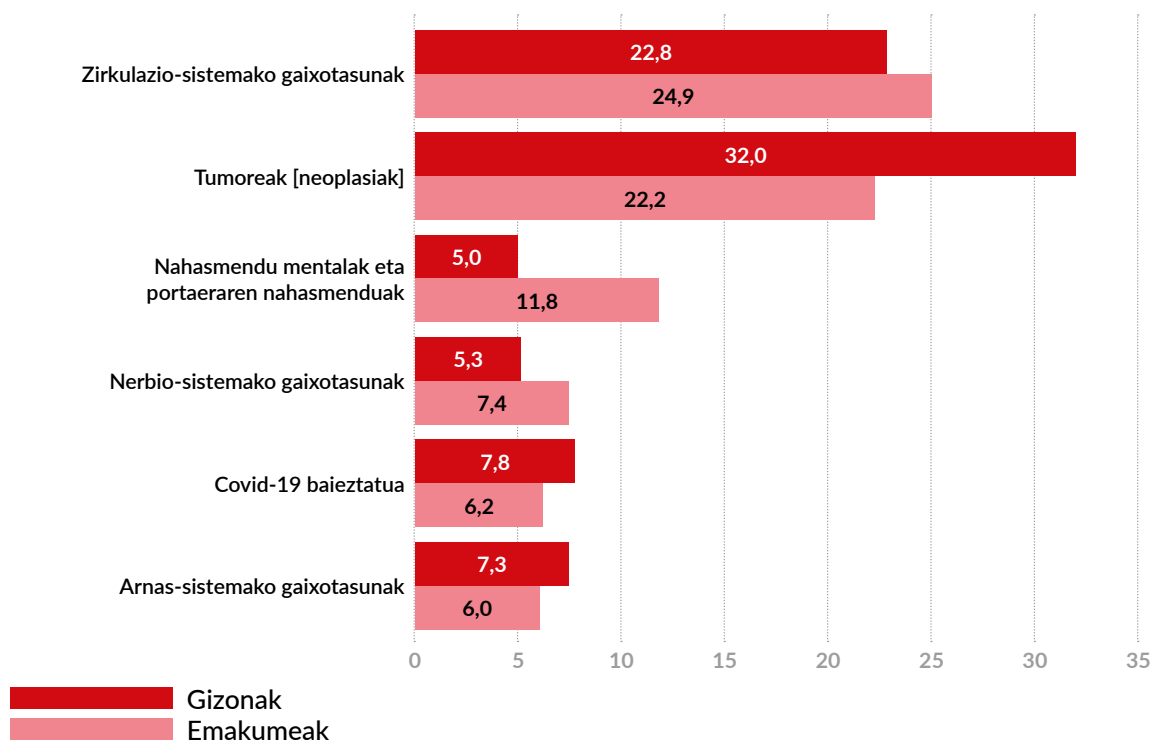
1. TAULA. Bizi-itxaropena 65 urteetan, sexuaren eta hezkuntza-mailaren arabera. Bizkaia, 2021 (urteak)

	Gizonak	Emakumeak
Lehen Hezkuntza eta behekoa	18,27	22,94
Bigarren hezkuntzako lehen etapa eta antzekoa	19,06	23,53
Bigarren hezkuntzako bigarren etapa eta goi mailakoa ez den bigarren hezkuntzaren ondokoa	19,35	24,56
Goi-mailako hezkuntza	20,04	24,20

Iturria: geuk egina, hilkortasun-adierazleetatik abiatuta (EIN, 2022).

Hilkortasunari dagokionez, 2022an Bizkaian heriotzen kausa nagusiak tumoreak eta zirkulazio-sistemako gaixotasunak izan ziren. Gizonen kasuan, tumoreak eta zirkulazio-patologiak izan ziren heriotza-kausen % 30 eta % 20 baino gehiago, hurrenez hurren; emakumeen artean, berriz, zirkulazio-sistemako gaixotasunak izan ziren heriotza-kausa nagusia, heriotza guztien ia % 25 izan baitziren; tumoreak, berriz, % 20 baino gehiago izan ziren. Bizkaiko emakumeen kasuan, gainera, nahasmendu mentalak eta portaerazkoak izan ziren hirugarren heriotza-kausa, kasuen % 10 baino gehiagorekin. Gainerako patologiak eta baldintzak, gizonetan zein emakumeetan, kasu guztien % 10 baino gutxiago izan ziren.

2. GRAFIKOA. Heriotzak, kausaren eta sexuaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

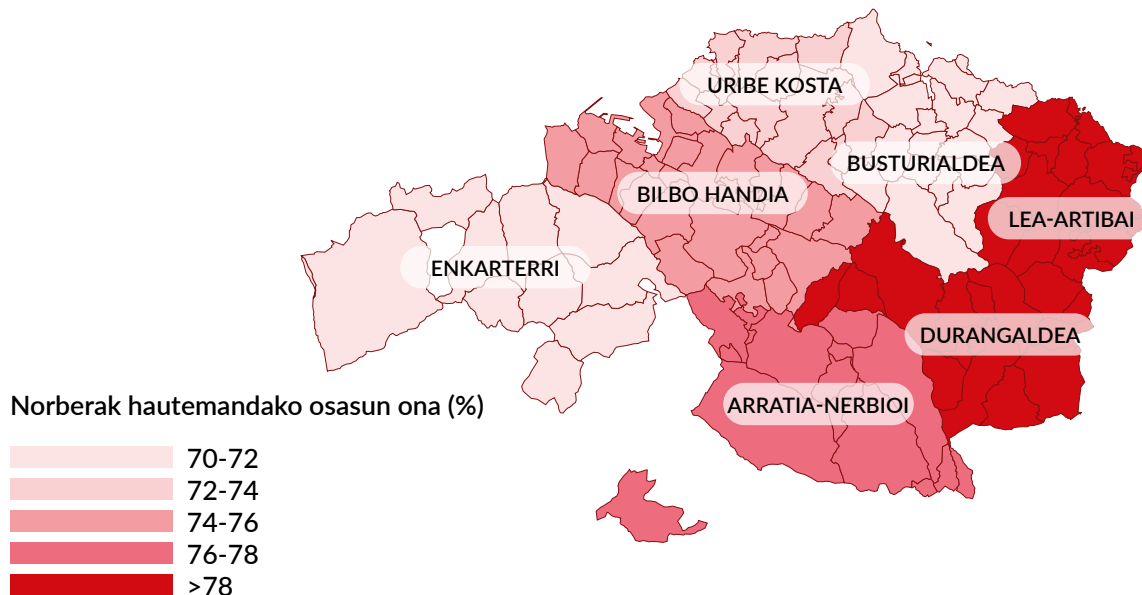
Iturria: geuk egina, Heriotzen Estatistikako datuetan oinarrituta (Eustat, 2024).

2.2. Ongizate orokorra: osasun autopertzibatua, osasun mentala eta bizitzarekiko gogobetetasuna

Ongizate subjektiboaren ikuspegitik, 50 urteko eta gehiagoko Bizkaiko biztanleriaren osasuna nabarmen ona dela esan daiteke, batez ere gizonen artean. Eskualde guztietako gizonen %70ek eta emakumeen %65ek, gutxienez, positiboki baloratzen dute beren osasuna. Gizonen artean, Lea-Artibai eta Durangaldea dira 50 urtetik gorakoen artean osasunarekiko autopertzepzio ona dutenen ehuneko handiena duten eskualdeak, %80 inguruko zifrekin bi kasuetan.

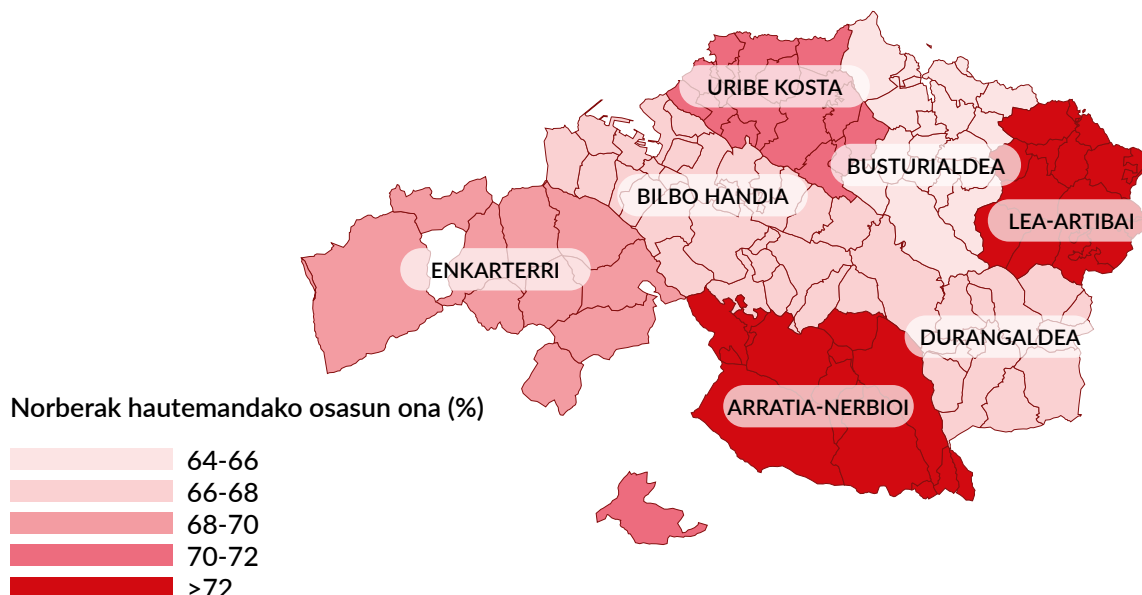
1. IRUDIA. Gizonen osasunaren autobalorazio positiboa, eskualdeka. Bizkaia, 2022 (prebalentzia estandarizatuak, %)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Emakumeen artean, bestalde, Lea-Artibai eta Arratia-Nerbioi dira osasun ona duten emakumeen proportzio handiena duten eskualdeak, %72tik gorako zifrekin bi kasuetan.

2. IRUDIA. Emakumeen osasunaren autobalorazio positiboa, eskualdeka. Bizkaia, 2022 (prebalentzia estandarizatuak, %)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

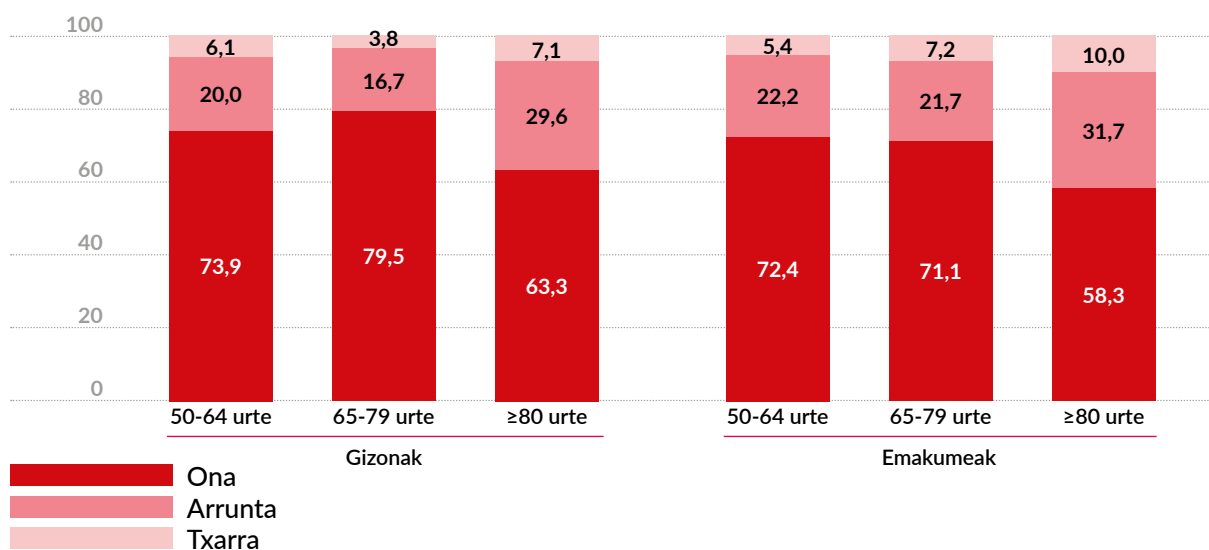
Adin-taldean arabera, 70 urtetik beherako biztanleriaren %70ek, gutxienez, positiboki baloratzen dute bere osasuna; 80 urte eta gehiagoko pertsonen artean, berriz, gizonen %60k baino gehiagok eta emakumeen proportzio horretatik zertxobait gutxiagok uste dute haien osasuna ona edo oso ona dela. Bitxia bada ere, gizonen artean ez da ikusten adinaren araberrako osasun-gradiente, hau da, zahartu ahala, osasunaren autobalorazioak okerrera egitea. Horrela, 50-64 urte bitarteko taldeak zertxobait okerrago baloratzen du bere osasuna 65-79 urtekoek baino. Aitzitik, emakumeen artean egiazta daiteke zenbat eta zaharragoa izan osasuna orduan eta negatiboagoa dela; izan ere, 50 eta 64 urte bitartekoen %5ek soilik jotzen dute haien osasuna txarizat, eta 65 eta 79 urte bitartekoen eta 80 urte eta gehiagokoen artean, berriz, %7k eta %10ek, hurrenez hurren.

Hezkuntza-maila kontuan hartuz gero², bi sexuetan ikusten da osasun-gradiente argia dagoela, eta, beraz, hezkuntza-lorpenak behera egin ahala, osasuna ontzat edo oso ontzat hartzen duten pertsonen proportzioak ere behera egiten du. Horrela, lehen mailako edo beheragoko ikasketak dituztenen %60 inguruk diote osasun ona dutela, bigarren mailako ikasketak dituztenen %70ek eta unibertsitate-ikasketak dituztenen %80k.

² Adierazle hori erabiltzeak abantaila nagusi bat du: gizabanakoetan egonkor egoten da denboran zehar. Gainera, pertsona guztiak sailkatzeko erabil daiteke, arazo gutxiago sortzen baititu gizarte-posizioaren adierazle gisa zenbait herritan, hala nola emakumeetan edo adineko pertsonetan, okupazioan baino. Kasu honetan, lortutako gehieneko hezkuntza-maila erabili da.

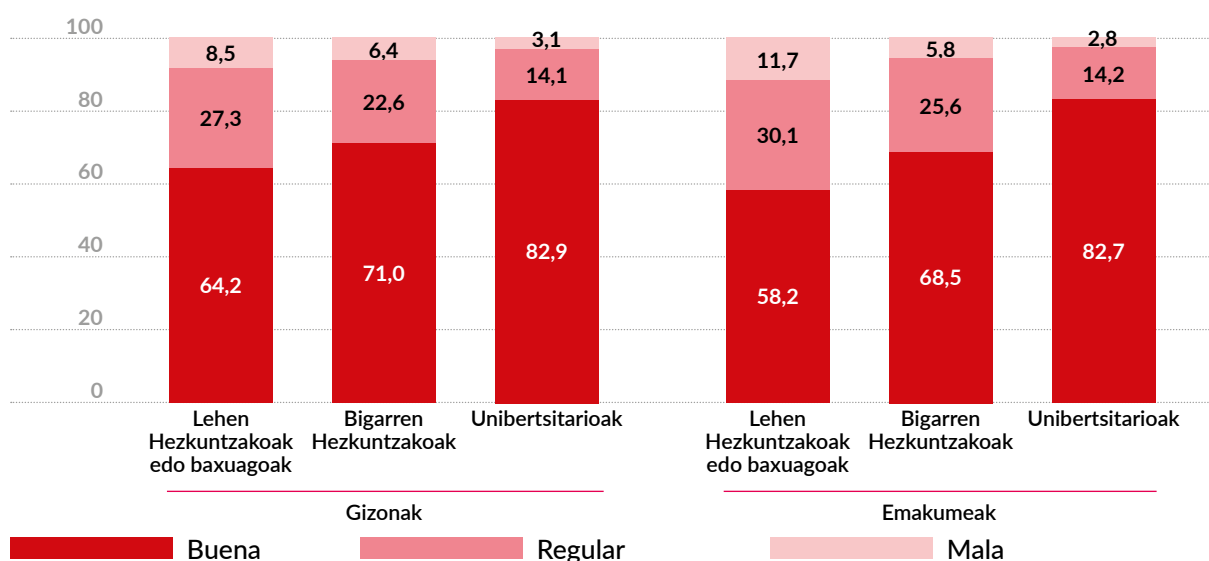
3. GRAFIKOA. Osasunaren autobalorazioa sexuaren eta adinaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Lehen mailako edo beheragoko ikasketak dituzten emakumeek uste dute, neurri handienez, beren osasuna txarra edo oso txarra dela (%11,7), eta, ondoren, beren hezkuntza-maila bereko gizonek (%8,5). Unibertsitate-ikasketak dituzten emakumeek eta gizonek baloratu zuten gutxien negatiboki beren osasuna, %2,8 eta %3,1, hurrenez hurren.

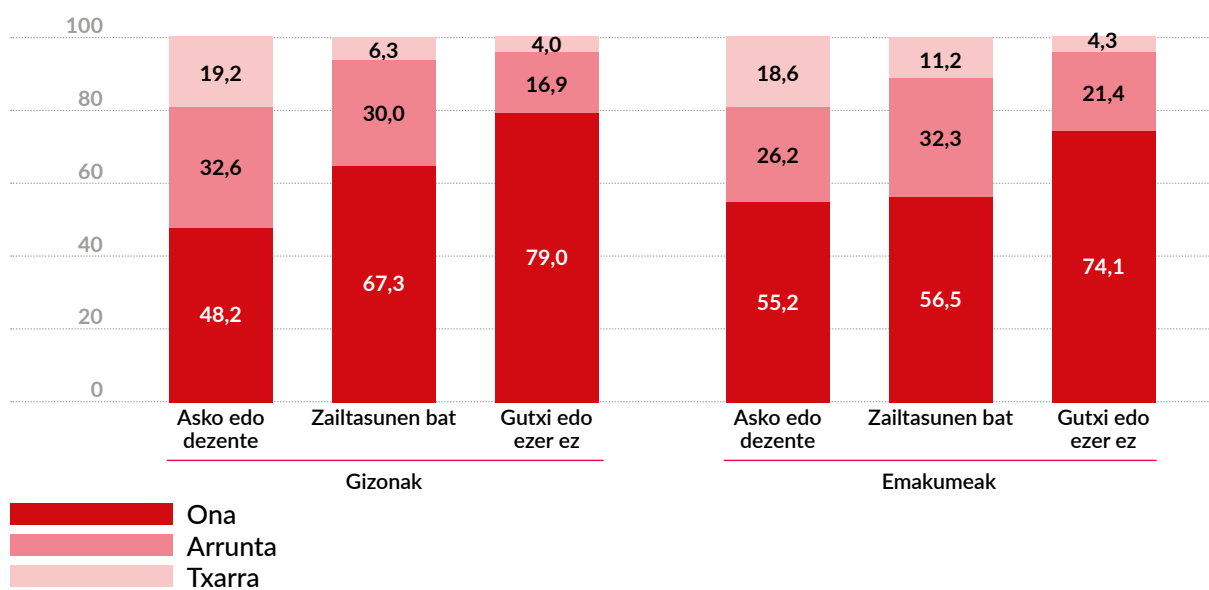
4. GRAFIKOA. Osasunaren autobalorazioa sexuaren eta hezkuntza-mailaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Hezkuntza-mailak bezala, estatus sozioekonomikoak ere —hilaren amaierara iristeko etxearen zailtasun ekonomikoaren pertzepzioaren bidez neurtuta— gradiente bat markatzen du Bizkaiko adineko biztanleriaren osasunaren autobalorazioan, bereziki gizonen kasuan. Hala, osasun ona edo oso ona duten gizonen prebalentzia ez da %50era iristen hilaren amaierara iristeko zailtasun handia edo nahikoa duten taldean, eta zailtasun gutxi edo batere ez duten taldean, berriz, prebalentzia %79koa da. Gainera, hilaren amaierara iristeko zailtasun handia edo nahiko handia duten gizonen eta emakumeek erakutsi zuten nork bere buruari eragindako osasun txarraren zifrarik handienak: %19,2 eta %18,6, hurrenez hurren, eta finantza-arazorik gabeko pertsonen, berriz, %4.

5. GRAFIKOA. Osasunaren autobalorazioa sexuaren eta hilaren amaierara iristeko zailtasunaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

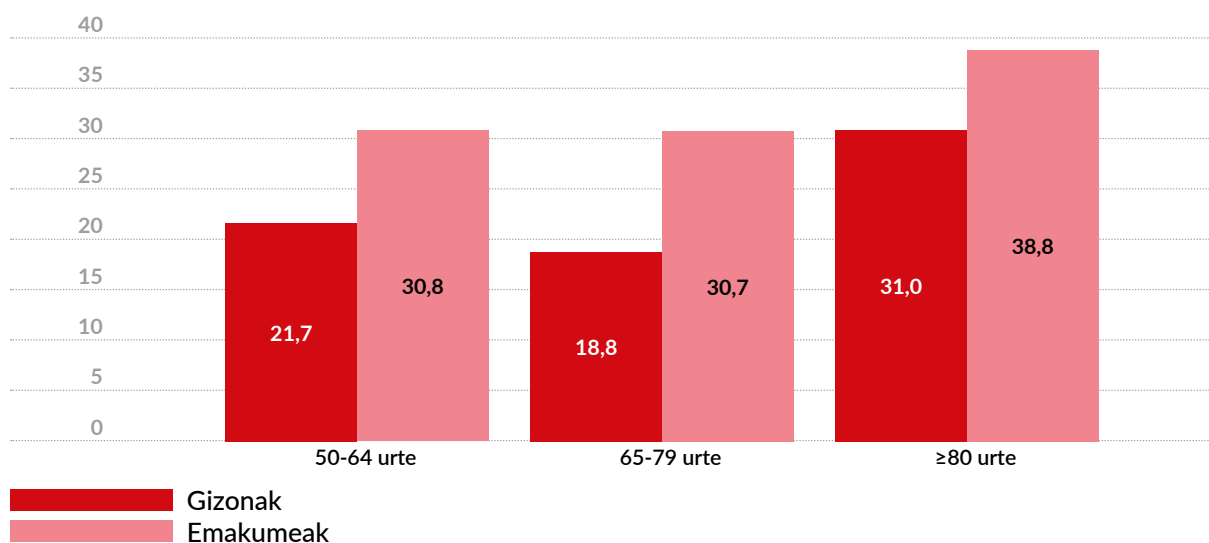

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Osasun mentalari dagokionez, emaitzak ez dira hain positiboak. 50 urte eta gehiagoko Bizkaiko biztanleen artean osasun mental txarra (antsietate eta depresio sintomak) dutenen proportzioa %20tik gorakoa da gizonen artean, eta %30etik gorakoa emakumeen artean. Gainera, azken horien artean, egoerak okerrera egiten du adinarekin, eta 80 urte eta gehiago dituztenen artean, ia %40k osasun mentaleko egoera txarra dute. Gizonen artean ere, 80 urte eta gehiagoko taldea da kaltetuena, osasun mental txarra duten pertsonen prebalentzia %30etik gorakoa baita. Hala ere, osasun mental txarraren proportzioa murriztu egiten da 65 eta 79 urte bitartekoen eta 65 urtetik beherakoen artean, %19 eta %22, hurrenez hurren.

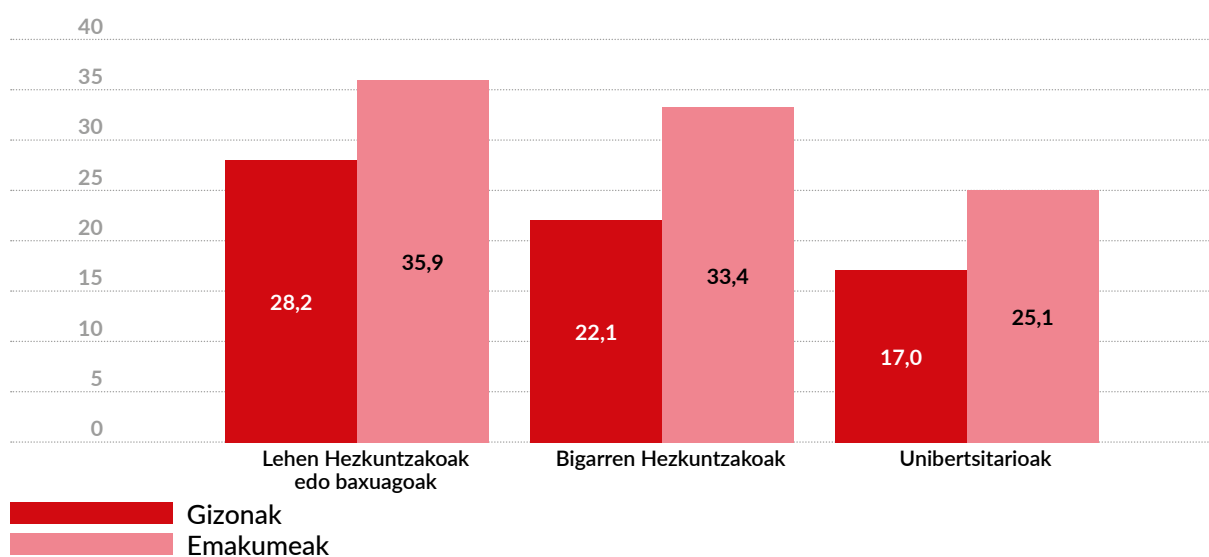
6. GRAFIKOA. Osasun mental txarra sexuaren eta adinaren arabera. Bizkaia, 2023 (%)

Iturria: geuk egina, Euskadiko Osasun Inkestaren (2023) datuetan oinarrituta.

Aldagai sozioekonomikoei erreparatuta, gradiente argia ikusten da: osasun mental txarra duten pertsonen prebalentziak gora egiten du prestakuntza-maila txikiagoan eta hilaren amaierara iristeko etxeko zailtasun handiagoetan (erakutsi gabeko datuak), bai gizonen artean, bai emakumeen artean. Hala, unibertsitate-ikasketak dituzten gizonen %17k eta emakumeen %25ek adierazi dute depresio-antsietate arazoak dituztela; lehen mailako edo behezagoko ikasketak dituzten gizonen eta emakumeen artean, berriz, %28k eta %36k.

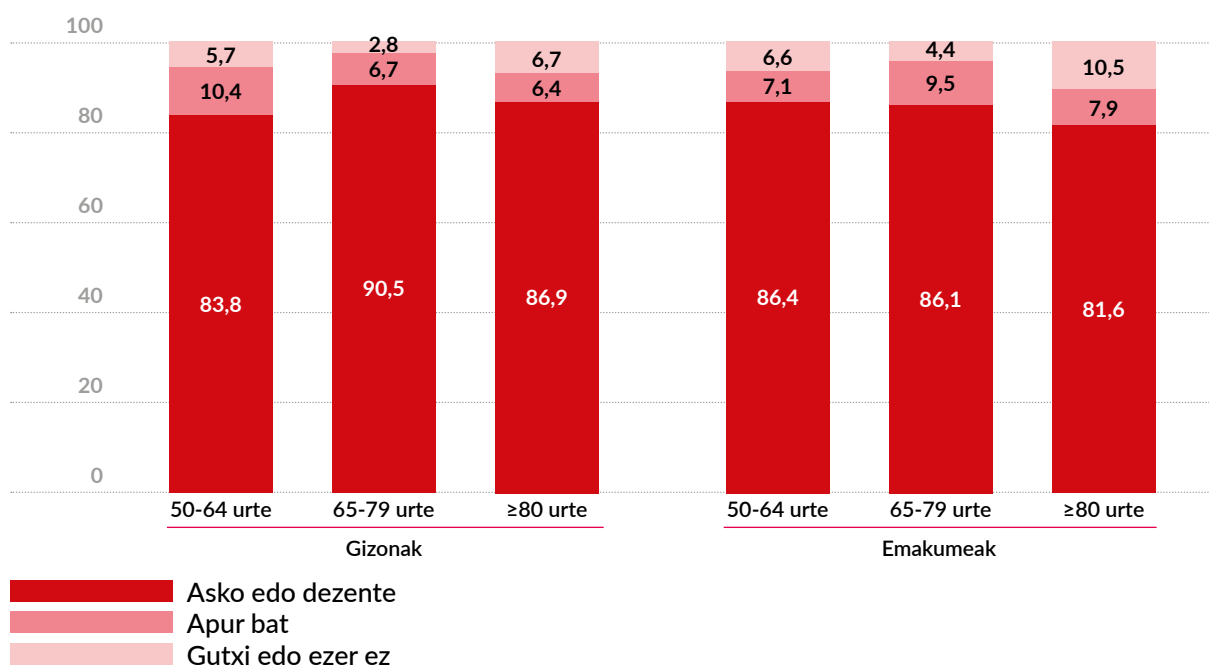
7. GRAFIKOA. Osasun mental txarra, sexuaren eta hezkuntza-mailaren arabera. Bizkaia, 2023 (%)

Iturria: geuk egina, Euskadiko Osasun Inkestaren (2023) datuetan oinarrituta.

Bizitzarekiko gogobetetzea da Bizkaiko 50 urtetik gorako biztanleriaren ongizate orokorra islatzen duen beste alderdietako bat. Ildo horretan, zifrak oso positiboak dira; izan ere, 50 urtetik gorako pertsonen %80 baino gehiago, sexua eta adina alde batera utzita, pozik daude beren bizitzarekin. Hala ere, deigarria da gizonen artean 50 eta 64 urte bitartekoen taldea izatea emaitzarik txarrenak dituen; izan ere, gizonen %84k baino ez diote pozik daudela beren bizitzekin, eta 65 eta 79 urte bitartekoen eta 80 urtetik gorako artean, berriz, %90 eta %87 dira, hurrenez hurren. Emakumeen artean, bizi-gogobetetzearen mailak behera egin du zertxobait, adin-talde batetik hurrengora igaro baita; hala, 80 urte eta gehiago dituztenen artean, %10ek adierazi dute ez daudela oso pozik edo batere pozik, eta 65 eta 79 urte bitartekoen taldean, berriz, %4k.

8. GRAFIKOA. Bizitzarekiko gogobetetasuna, sexuaren eta adinaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

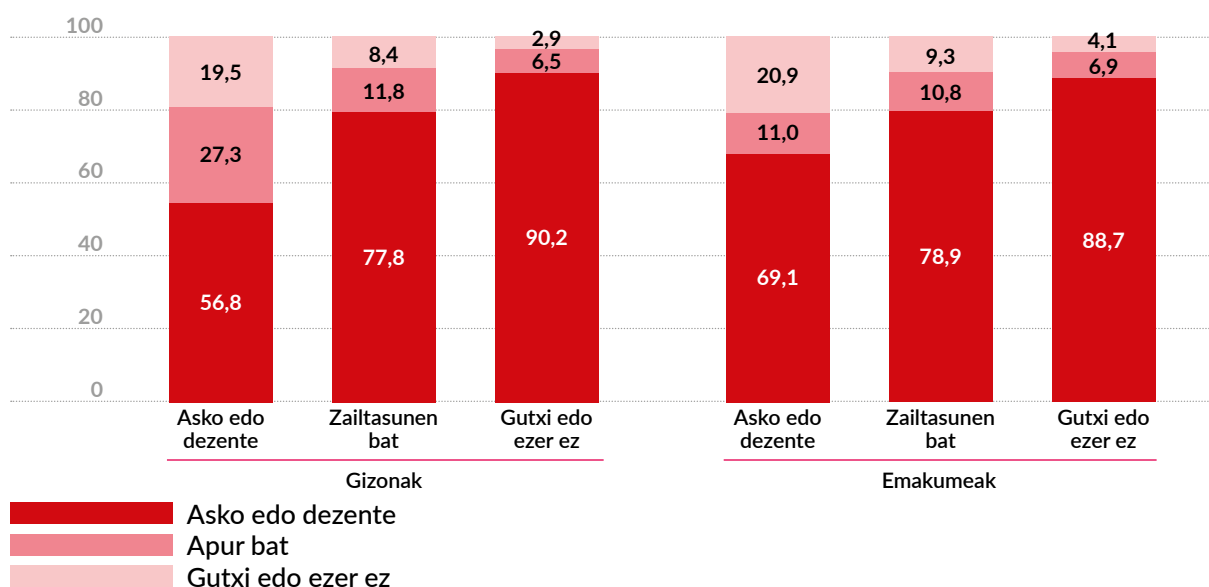
Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Hezkuntza-mailari erreparatuz gero (erakutsi gabeko datuak), taldeen artean ere aldeak daude, baina aurreko kasuan baino txikiagoak. Adinarekin gertatzen den bezala, hezkuntza-maila guztietan eta bi sexuetan nahiko edo oso pozik sentitzen diren pertsonak %80tik gora daude, eta unibertsitate-ikasketak dituzten emakumeak nabarmentzen dira, %92,4ra igotzen baitira. Aitzitik, beren bizitzarekin pozik ez daudela edo batere pozik ez daudela dioten pertsonen ehuneko handienak lehen mailako edo beheragoko ikasketak dituzten taldean daude: %9 gizonak eta %8,1 emakumeak. Prebalentzia horiek gutxituz doaz lorpen akademikoak gora egin ahala.

Hala ere, emaitzak hilaren amaierara iristeko zailtasunaren arabera aztertuz gero, zailtasun asko dituzten taldean gogobetetze-prebalentziak jaitsi egiten dira, batez ere gizonen artean (% 56,8). Bi sexuetan, bizitzarekiko gogobetetzea pixkanaka murrizten da, etxeko zailtasun ekonomikoak handitu ahala. Zailtasun ekonomiko handien taldean, beren bizitzarekin oso gustura ez dauden edo batere gustura ez dauden gizonen eta emakumeen kopurua %20 ingurukoa da; kaudimen ekonomiko handiena duten gizonena (% 2,9) eta emakumeena (% 4,1), berriz, txikiagoa da.

9. GRAFIKOA. Bizitzarekiko gogobetetasuna sexuaren eta hilaren amaierara iristeko zailtasunaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

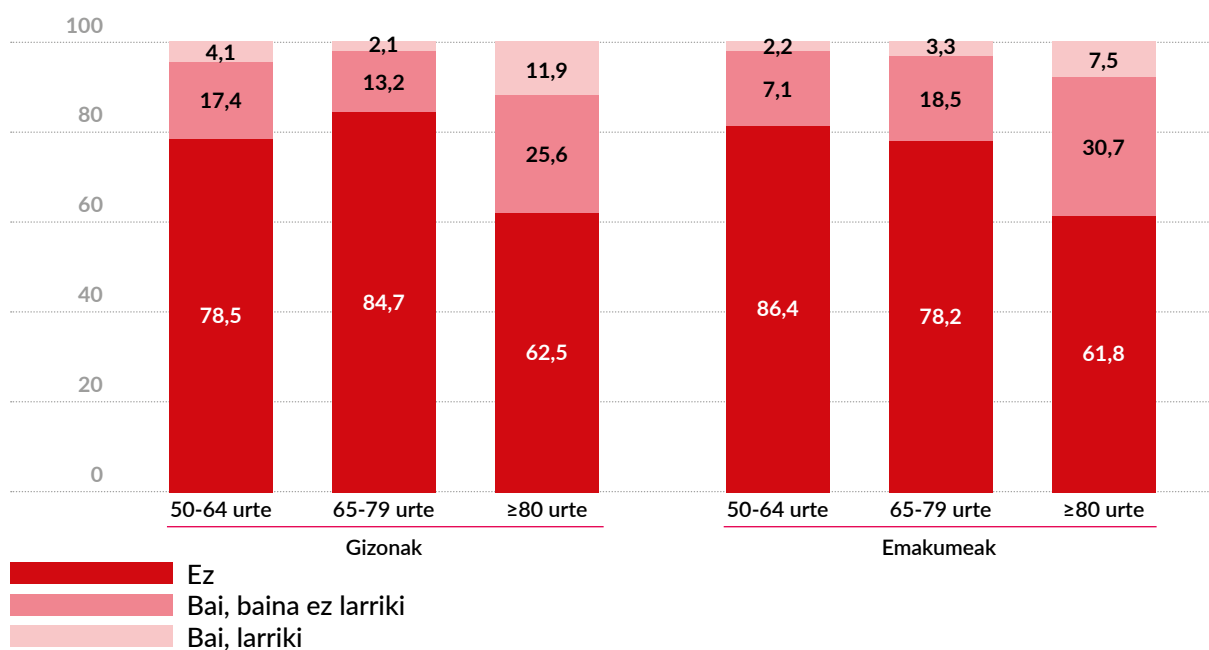
2.3. Osasuna ikuspegi funtzionaletik

Osasunaren ikuspegi funtzionaletik, datuek erakusten dute 50 urtetik gorako Bizkaiko biztanle gehienak desgaitasunik gabe daudela, batez ere 80 urte bete aurretik. Zehazki, 50 eta 80 urte bitarteko pertsonen %80 inguruk ez du inolako muga kronikorik eguneroko bizitzako jarduerak (EBJ) egiteko. Hala ere, 80 urtetik aurrera kopuru hori nabarmen murrizten da, muga motaren bat duten adinekoen ia %40ekin.

Gizonen artean, aurreko kasuan bezala, ikusten da 50-64 urteko taldea hurrengo adin-taldekoa baino apur bat egoera okerragoan dagoela; izan ere, adin-talde horretan, % 17k larritasun gutxi-ko mugaren bat du EBJak egiteko, eta %4k muga larriak ditu, 65-79 urte bitarteko %13ren eta %2ren aldean, hurrenez hurren.

Emakumeen artean, aldiz, eguneroko bizitzako jarduerak egiteko muga kronikoren bat dutenen ehunekoak gora egiten du urteak bete ahala. Hala, 50 eta 64 urte bitarteko, 65 eta 79 urte bitarteko eta 80 urte eta gehiagoko emakumeen %18k, %22k eta %38k, hurrenez hurren, EBJak egiteko mugak dituzte neurri handiagoan edo txikiagoan.

10. GRAFIKOA. Eguneroko bizitzako jarduerak egiteko muga kronikoak, sexuaren eta adinaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

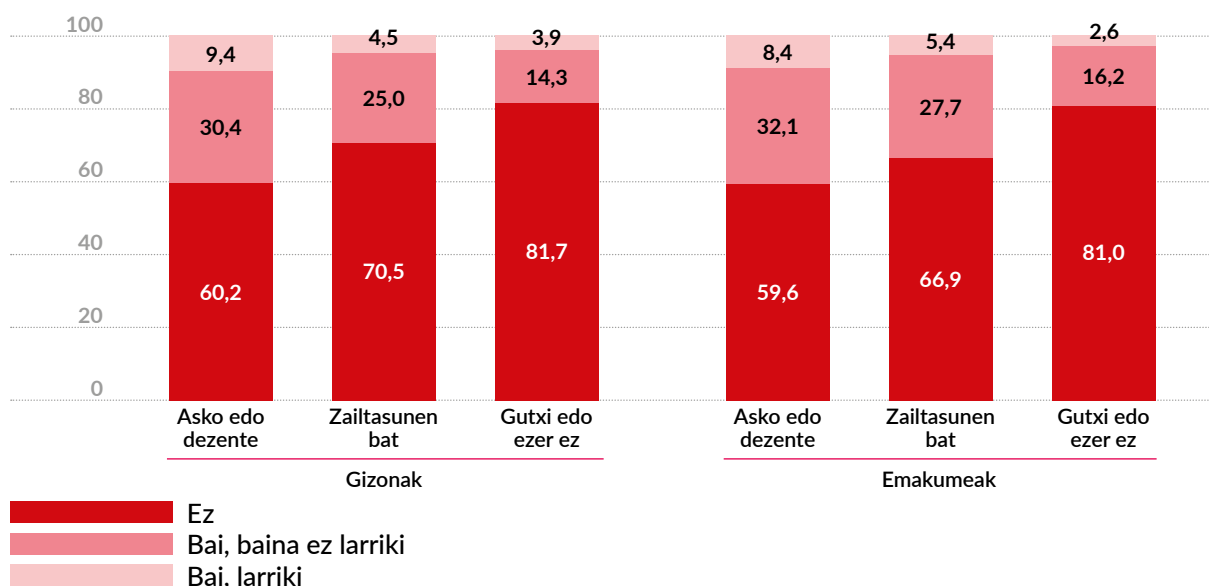

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

EBJak egiteko muga kronikoa hezkuntza mailak eta hilabete bukaerara iristeko zailtasunak ere eragiten dituzte. Bi sexuetan eta bi aldagaietarako, ikusten da, posizio soziala desabantailatsuagoa den heinean, desgaitasunik ez duten pertsonen ehunekoak jaitsi egiten direla. Hezkuntza-mailaren arabera (erakutsi gabeko datuak), bai gizonen bai emakumeen kasuan, unibertsitate-ikasketak dituztenen %87k ez dute inolako muga kronikorik; gauza bera gertatzen da bigarren mailako ikasketak dituztenen %75ekin eta lehen mailako edo beheragoko ikasketak dituztenen %65ekin. Etxeko zailtasun ekonomikoaren kasuan ikusten da gradiente hori: zailtasunik gabeko gizonen eta emakumeen kasuan, muga larria izatearen prebalentziak %3,9 eta %2,6 dira, hurrenez hurren; kontrako muturrean, berriz, %9,4 eta %8,4 dira, hurrenez hurren.

11. GRAFIKOA. Eguneroko bizitzako jarduerak egiteko muga kronikoa, sexuaren eta hilaren amaierara iristeko zailtasunaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

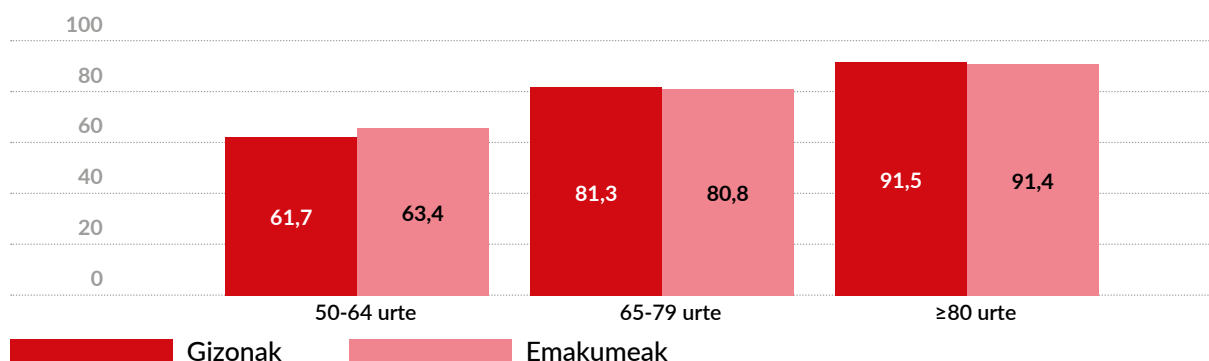

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

2.4. Osasuna ikuspegi biomedikotik

Osasunaren ikuspegi biomediko batetik, inkestako datuek adierazten dute 50 urte eta gehiagoko Bizkaiko biztanleriaren %75ek, gutxi gorabehera, osasun-arazo kronikoren bat duela. Adinak gora egin ahala, arazo kronikoak dituzten pertsonen prebalentziak gora egiten du, eta 50-64 urte bitarteko taldean egoera horren eraginpean dauden ehunekoa %60 baino zertxobait handiagoa da, eta 80 urte eta gehiagokoetan %90 baino gehiago.

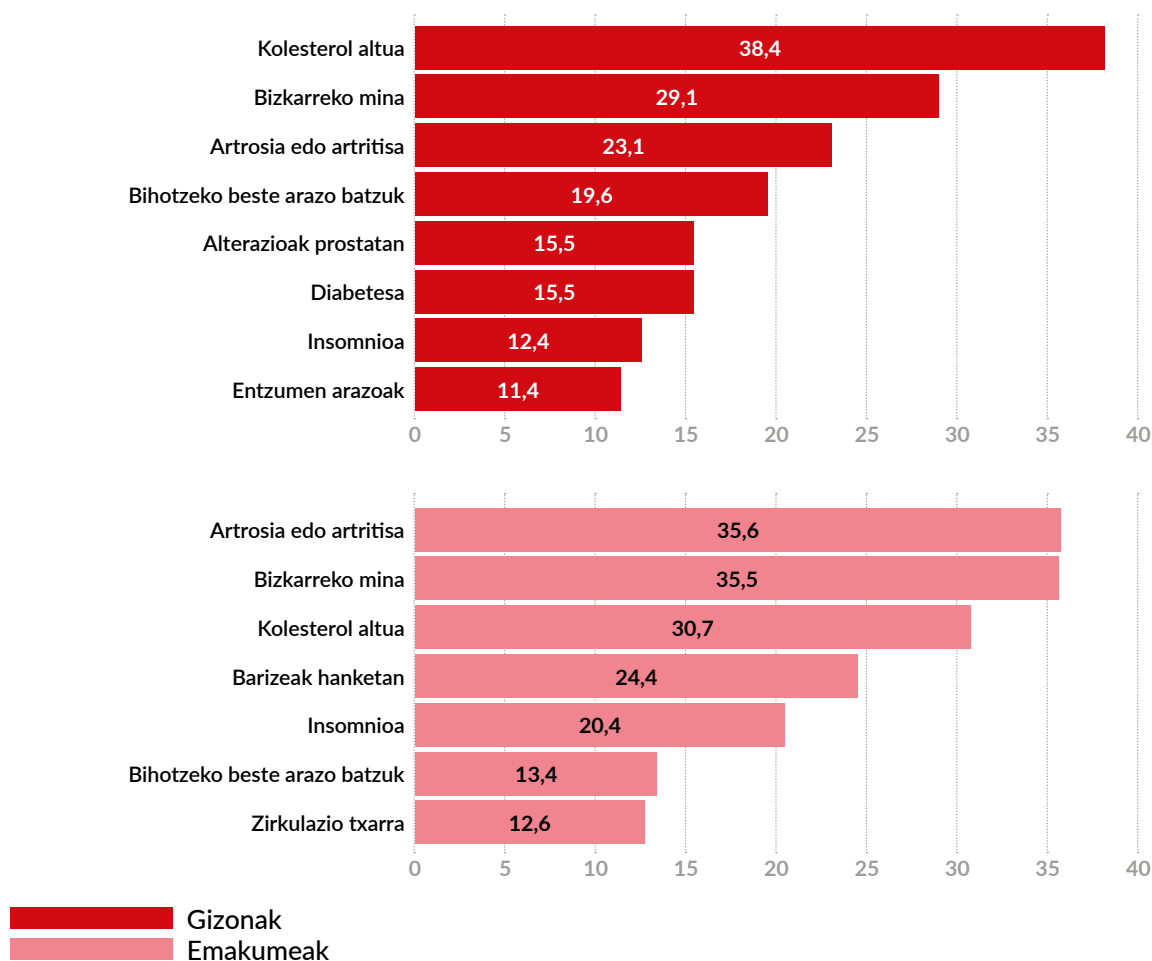
12. GRAFIKOA. Osasun-arazo kronikoak sexuaren eta adinaren arabera. Bizkaia, 2023 (%)

Iturria: geuk egina, Euskadiko Osasun Inkestaren (2023) datuetan oinarrituta.

13. grafikoan ikus daitekeenez, 50 urtetik gorako gizonei gehien eragiten dieten osasun-arazo kronikoak hauek dira: kolesterol handia (%38), bizkarreko mina (%29) eta artrosia edo artritisa (%23). Emakumeen artean, hiru gaitz horiek dira nagusienak, baina ordena honetan: artrosia edo artritisa (%36), bizkarreko mina (%35) eta kolesterol handia (%30). Insomnioa eta bihotzeko arazo batzuk (ez dutenak zerikusirik miokardioko infartu akutuekin edo tronbosiarekin) osasun-arazo kronikoak dira, eta prebalentzia handiak dituzte gizonetan eta emakumeetan.

13. GRAFIKOA. Osasun-arazo kroniko nagusienak, sexuaren arabera. Bizkaia, 2023 (%)

Iturria: geuk egina, Euskadiko Osasun Inkestaren (2023) datuetan oinarrituta.

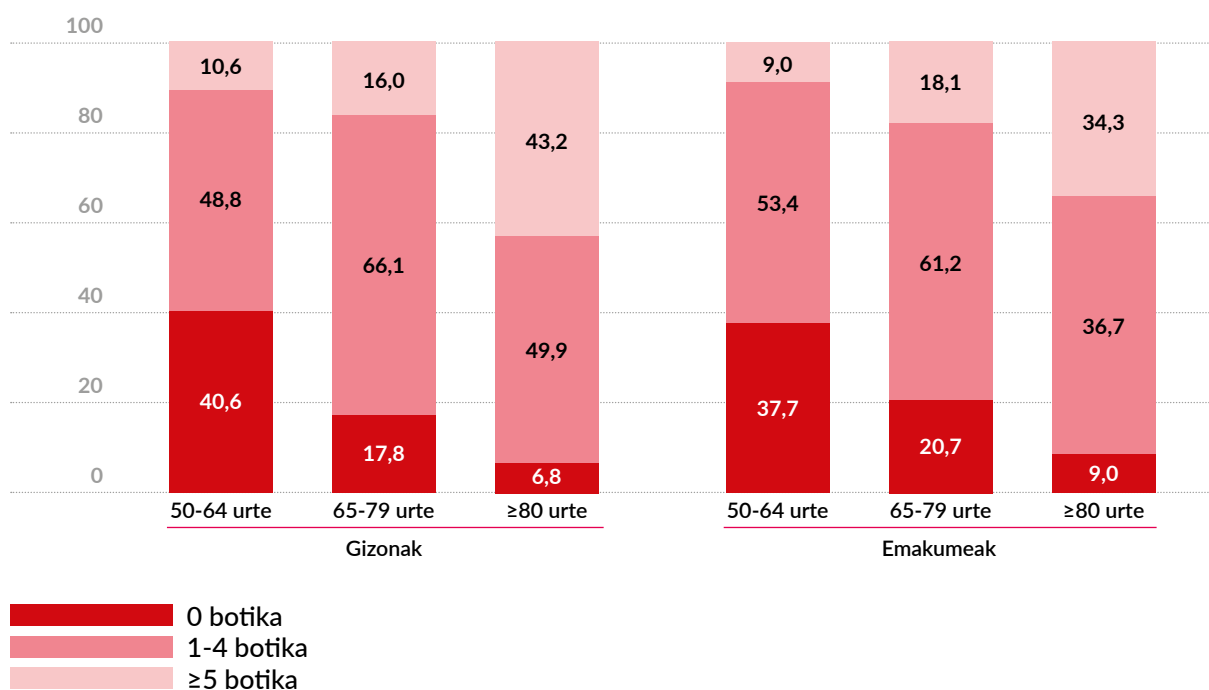
Sendagaien kontsumoak biztanleriaren osasun-egoerari buruzko informazioa ere ematen du. Kasu horretan, lehenik eta behin egiaztatu da 50 urteko eta gehiagoko Bizkaiko biztanle gehienek egunean gutxienez sendagai bat kontsumitzen dutela. Gizonen zein emakumeen kasuan, 50 eta 64 urte bitarteko pertsonen %40k baino ez dute egunero botikaren bat kontsumitu beha-

rrik. Gainera, kopuru hori nabarmen murrizten da hurrengo adin-taldeetan, non 65 eta 79 urte bitarteko eta 80 urte eta gehiagoko biztanleriaren %20k eta %10 baino gutxiagok, hurrenez hurren, ez baitute egunero botikarik kontsumitzen.

Bestalde, sendagaien kontsumoa handiagoa da gizonen artean emakumeen artean baino adin-talde guztietan. 5 sendagai edo gehiagoren kontsumoak 50 eta 64 urte bitarteko gizonen %10etan ikusten da, ia %16raino igotzen da 65 eta 79 urte bitartekoen artean, eta %40tik gorakoa da 80 urte eta gehiagokoen artean. Emakumeen artean, 50-64 urte, 65-79 urte eta 80 urte eta gehiagokoen %9, %18 eta %34k, hurrenez hurren, egunean gutxienez 5 sendagai kontsumitzen dituzte. Beraz, egunean 5 botika edo gehiago kontsumitzen dituztenen ehunekoa bikoiztu egiten da talde etario batetik hurrengora igaro ahala.

14. GRAFIKOA. Sendagaien eguneroko kontsumoa, sexuaren eta adinaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

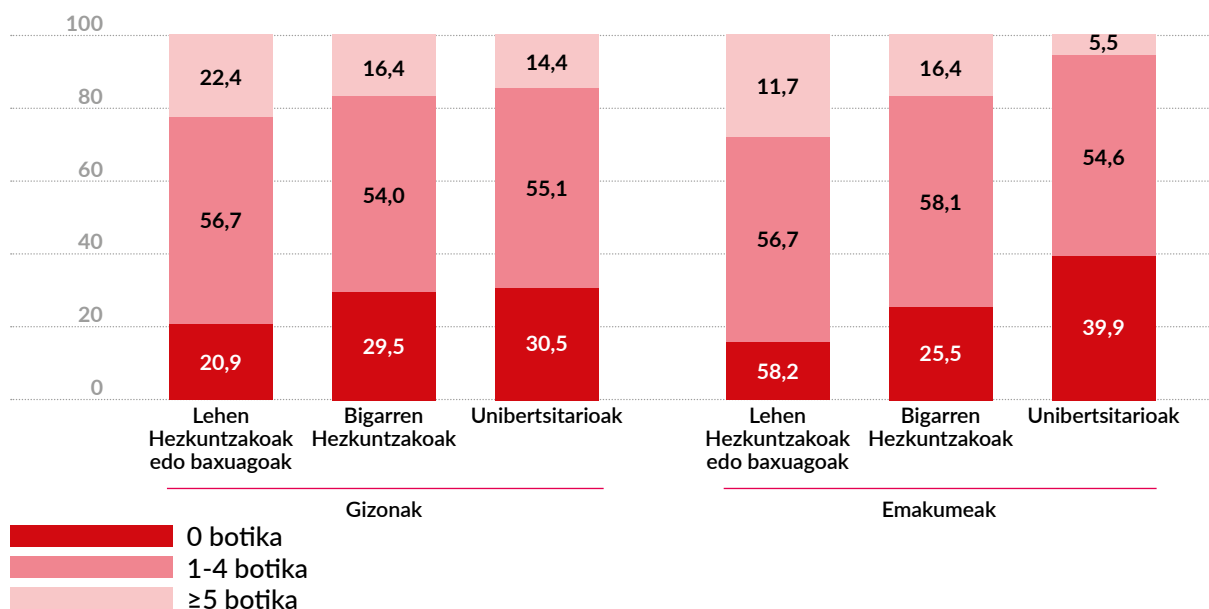
Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Aldagai sozioekonomikoak kontuan hartuta, badirudi hezkuntza-mailak eragin handia duela sendagaien eguneroko kontsumoan, emakumeen kasuan behintzat. Unibertsitate-ikasketak dituzten emakumeen artean, botiken kontsumorik gabeko biztanleriaren ehuneko handiena dago (%39,9). Era berean, biztanleria polimedikatuaren prebalentzia txikiena ere badute (%5,5).

Aitzitik, lehen mailako edo beheragoko ikasketak dituzten emakumeek egunean 5 farmako edo gehiago kontsumitzen dituzte (%27,7).

Gizonen kasuan, bigarren mailako eta unibertsitate ikasketak egin dituztenen artean, kontsumo ezaren prebalentziak (%30) eta 5 farmako edo gehiagoren kontsumoarenak (%15) antzekoak dira bi taldeetan. Hala ere, lehen mailako ikasketak edo ikasketa txikiagoak dituzten gizonen artean, ez-kontsumoaren zifrak ehuneko 10 puntu jaitsi dira, eta 5 medikamentu edo gehiagoren kontsumoa %22,4ra igo da.

15. GRAFIKOA. Sendagaien eguneroko kontsumoa, sexuaren eta hezkuntza-mailaren arabera. Bizkaia, 2022 (%)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Bestalde, etxeko zailtasun ekonomikoak kontuan hartuz gero (erakutsi gabeko datuak), deigarria da sendagaien kontsumoak ez diola itxarondako ereduari jarraitzen; zailtasun handiak dituzten taldeetan egunero sendagairik kontsumitzen ez duten gizonen (%26,5) eta emakumeen (%23,9) ehunekoa handiagoa da, hilaren amaierara iristeko zailtasunen bat besterik ez dutela dioten pertsonen aldean (%24 gizonak; %17 emakumeak). Azkenik, nabarmendu behar da egunean bost medikamentu edo gehiago kontsumitzea %27 ingurukoa dela gabezia ekonomiko handiena duten gizonen eta emakumeen artean.

3. ONDORIOAK ETA ETORKIZUNeko ERRONKAK: URTEEI BIZIA EMATEA

Bizkaiko 50 urtetik gorako biztanleen osasunaren azterketak erakusten du, oro har, haien osasuna ona dela. Ildo horretan, modu positiboan nabarmentzen dira nork bere buruari eragiten dion osasunaren eta bizitzarekiko gogobetetasunaren adierazleak, bai gizonetan, bai emakumeetan, bai adin-talde guztietan. Hala ere, beste adierazle batzuek emaitza okerragoak erakusten dituzte, hala nola sendagaien eguneroko kontsumoa, osasun mentala, osasun-arazo kronikoak edo desgaitasuna. Era berean, posizio sozioekonomikoarekin eta generoarekin lotutako osasun-desberdintasunak daudela ikusten da, pertsonen beren osasun- eta ongizate-maila gorena lortzeko dituzten aukerak mugatzen dituztenak.

Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestaren emaitzek adierazten dute, aurreko azterlanetan egin duten bezala, adina, sexua, hezkuntza-maila edo hilaren amaierara iristeko zailtasuna bezalako gaiek eragina dutela osasun-adierazleetan. Gainera, desberdintasun horiek ez dira soilik biztanleriaren muturren artean hautematen, hau da, gizartean hobeto eta okerrago kokatuta dauden pertsonen artean, baizik eta Bizkaiko adineko biztanleriaren osasunean gradiente sozial bat dago, bere osotasunean zeharkatzen duena. Hala, jardueraren muga kronikoa, sendagaien eguneroko kontsumoa edo osasunaren autopertzepzioa bezalako adierazleak, besteak beste, pertsonen betetzen duten posizio sozialaren mende daude neurri handi batean, eta kalte-beratasun sozioekonomikoa handitzen den heinean okerrera egiten dute.

Azken urteotan, biztanleriaren zahartzeari buruzko ikerketek eta gizabanakoentzat, gizarte-entzat eta administrazio publikoentzat dakartzan erronkek interes handia hartu dute hainbat eskualdetan (Bear *et al.*, 2016). Pertsonak zahartu ahala, gaixotasun eta patologia kronikoak izateko joera handiagoa espero da. Adin handietako osasun-emaitzekin lotutako hainbat arrisku-faktore daude, eta horiek bizi-zikloaren aurreko etapetan jorratzeak modu osasungarrian zahartzen lagun dezake (OME, 2015).

Adierazi behar da zahartze osasungarria ez dela soilik gaixotasunik eza, baizik eta zahartzaroko ongizatea ahalbidetzen duen gaitasun funtzionala garatzeko eta mantentzeko prozesua barne hartzen duela (OME, 2015). Horregatik, adin handietan osasunaren eta egoera funtzionalaren determinatzaileak ulertzea funtsezkoa da zahartze osasungarria lortzera bideratutako esku-hartzeak lehenesteko eta garatzeko. Zahartzeko moduak lotura estua du desberdintasun sozial eta ekonomikoekin. Faktore sozioekonomikoek eragindako osasun-arloko desabantailak etapa goiztiarretan hasten dira, elkarren artean indartzen dira eta bizitzan zehar metatzen dira (ELGA, 2017). Ikuspegi horretatik, politikek gizarte-determinatzaileak kontuan hartuko dituen bizi-zikloaren ikuspegia hartu beharko lukete, eta konpromisoa hartu beharko lukete talde sozialen arteko osasun-arrakalak murrizteko bizitzan zehar, bizi-baldintza hobeak bermatuz eta, ondorioz, adin handiagoetan osasun-emaitza hobeak lortuz.

Modu osasungarrian zahartzeak arretaren karga ekonomikoa murrizten du, eta epe luzerako zainketen erabilera atzeratzen du, hau da, osasunaren edo zaintza pertsonalaren beharrak asetzera bideratutako zerbitzu edo jarduerak, bizitza ahalik eta independenteena eta seguruena sustatzen dutenak pertsonak eguneroko jarduerak bere kabuz egin ezin dituenean (OME, 2015). Europan, kalkuluen arabera, epe luzeko zainketen %35 inguru zaintzaile informalek ematen dituzte (Verbakel, 2017). Historikoki, zaintza informala izan da adinekoen arreta-iturri nagusia, eta haien erantzukizuna batez ere emakumeena izan da, baina eredu hori jasanezina bihurtzen ari da, egitura demografikoak, sozioekonomikoak eta familia- eta genero-antolaketaren eraldaketei buruzko kultura-gaiak aldatu direlako. Hori dela eta, arreta-sistema formal bat behar da, modu ekitatiboan eskuratzea bermatuko duena, zainketei justizia sozialean eta genero-berdintasunean oinarritutako demokratizazio-ikuspegitik helduz.

Bizitza-luzera handitzeak ez du zertan osasun hobea izan. Aipatu bezala, biztanleriaren zahartzeak gaixotasun kronikoak areagotzea eta osasunaren eta gizarte-zerbitzuen iraunkortasunerako tentsio handiagoak ekartzea espero da. Egoera horrek egungo asistentzia-eredua birartzeko beharra planteatzen du, akutasunean zentratuta, epe laburragoan osasun-erronka berriei erantzuteko gai izango ez den beste batera. Horrela, Bizkaiak ez ezik, zahartze demografikoa bizi duten gainerako lurraldeek ere zaintza, babes eta kohesio sozialeko egiturak eguneratu eta prestatu behar dituzte, egoera berrira egokitzeko helburuarekin (Calvo-Sotomayor, 2023).

Nolanahi ere, 65 urtetik gorako biztanleriaren hazkundearekin batera ez da gehiegizko diskurtsorik egin behar gaixotasunaren, desgaitasunaren eta osasun-gastuaren hazkundeari buruz. Izan ere, Euskadiko datuen arabera, populazio horren hazkundearekin batera ez da erikortasunaren hazkunde proportzionala gertatzen, ezta osasun-gastuaren igoera esponentziala ere (Martín Roncero, 2019). Azken horri dagokionez, argi dago biztanleriaren zahartzeari egotz dakiokeen osasun-gastua %10 inguru izango litzatekeela (Puig-Junoy, 2007), eta beste faktore batzuk direla hazkunde horren eragile nagusiak, hala nola osasun-teknologiaren kostua edo osasunaren medikalizazioa. Beraz, adinekoen osasunaren eta ongizatearen bilakaerari eta zahartze demografikoak osasun- eta gizarte-sistemetan izan ditzakeen benetako ondorioei buruzko azterketa sakonagoak behar dira.

Biztanleriaren zahartzea geratzeko etorri den fenomeno da: aldaketa horiei aurre egiteko neurriak abian jartzea atzeratzeak gizartearen eskaera berriak maneiatzea zailduko du. Horregatik, funtsezkoa da erronka demografikoei aurrea har diezaieketen epe luzerako estrategiak garatzea, osasun-sistema eta erakundearen erantzuteko gaitasuna prestatuz.

Urteei bizitza gehitzeko erronkan, osasunaren lehen mailako arretak funtsezko zeregina izan dezake; izan ere, ondo planteatuta, baliabide eraginkorra eta efizientea da gaitasun funtzionala eta ongizate fisiko eta mentala hobetzeko. Osasun-arreta ezin da soilik berehalakora eta sendaketara bideratuta egon; aitzitik, osasunari buruzko ikuspegi zabalagoa izan behar du, epe luze-

ko zainketak integratuz. Horretarako, ezinbestekoa da komunitatearen baliabideekin lan egitea osasunaren sustapenean, gaixotasunaren prebentzioan, patologia kronikoen kudeaketan eta laguntza psikosozialean. Osasunak arreta ekitatiboa, irisgarria eta komunitatean oinarritua eman behar die adinekoei, eta, hori lortzeko, baliabide material eta pertsonal nahikoak izan behar ditu (OME, 2020).

Zahartzea pixkanakako prozesua da, eta, horri esker, gizarte luzeago batera egokitzen da. Gainera, adineko pertsonak ez dira arazotzat hartu behar; aitzitik, bizitza luzea lorpen sozial eta ekonomiko gisa ulertu behar da. Bizi-itxaropena handitzean agertzen diren aukerak, neurri handi batean, zahartze osasungarriaren mende daude; izan ere, urte gehigarri horiek osasun onarekin bizitzen badira, aktibo garrantzitsua izaten jarraitu ahal izango dute familientzat eta komunitateentzat. Aitzitik, bizi-itxaropenaren gorakadarekin batera osasun txarra edo zainketekiko mendekotasuna badago, adinekoentzako, haien familientzako eta komunitateentzako inplikazioak negatiboak izango dira.

Zahartze osasungarria sustatzeak hainbat maila eta sektoretan neurriak hartzea eskatzen du, gaixotasunei aurrea hartzeko, osasuna sustatzeko eta gaitasun funtzionala mantentzeko ez ezik, osasun-zerbitzuen eskuragarritasuna eta kalitatea hobetzeko ere. Neurri horiek kontuan hartu behar dute pertsonak jaio, hazi, lan egin eta zahartzen diren testuinguru soziala, inor atzean ez uzteko. Egoera horretan, aberastasuna banatu eta osasuna bizi-zikloan zehar sustatuko duten politika publikoak planteatu eta abian jarri behar dira, zahartzaroa etapa egokia eta emankorra izan dadin.

BIBLIOGRAFIA

- Alvarado, A. M. eta Salazar, A. M. (2014): "Análisis del proceso de envejecimiento", *Gerokomos*, 25. liburukia, 57-62. or., <<https://doi.org/10.4321/S1134-928X2014000200002>>.
- Beard, J. R. et al. (2016): "The world report on ageing and health: a policy framework for healthy ageing", *Lancet*, 387. liburukia, 2145-2154. or., <[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(15\)00516-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(15)00516-4)>.
- Calvo-Sotomayor, I. (2023): "Cambio demográfico y envejecimiento poblacional en Euskadi: mitos, retos y propuestas", hemen: Calvo-Sotomayor, I. (koord.), *La mirada larga. Retos de futuro para la ciudadanía vasca*, Madril, Catarata, 210-232. or.
- EIN (2022): *Indicadores de mortalidad*, Estatistika Institutu Nazionala, <<https://www.ine.es/dynt3/inebase/es/index.htm?padre=2062&capsel=2055>> [kontsulta: 2024ko uztailaren 2a].
- (2023): *Estadística del Padrón Continuo*, Estatistikako Institutu Nazionala, <https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177012&idp=1254734710990> [kontsulta: 2024ko ekainaren 28a].
- ELGA (ed.) (2017): *Preventing ageing unequally*, Paris, OECD Publishing, <<https://doi.org/10.1787/9789264279087-en>>.
- Europako Batzordea (ed.) (2021): *Libro verde sobre el envejecimiento. Fomentar la solidaridad y la responsabilidad entre generaciones*, Brusela, Europako Batzordea, <<https://op.europa.eu/s/zUPu>>.
- Eustat (2024): *Estadística de Defunciones*, Eustat, <https://www.eustat.eus/estadisticas/tema_49/opt_1/ti_estadistica-de-defunciones/temas.html> [kontsulta: 2024ko uztailaren 2a].
- Gavidia, V. eta Talaver, M. (2012): "La construcción del concepto de salud", *Didáctica de las Ciencias Experimentales y Sociales*, 26. liburukia, 161-175. or., <<https://doi.org/10.7203/dces.26.1935>>.
- Martín Roncero, U. (2011): "Salud y desigualdades sociales en salud en la C.A. del País Vasco en el cambio de siglo: una visión desde las esperanzas de salud" [doktorego-tesia], Leioa, Euskal Herriko Unibertsitatea, <<https://hdl.handle.net/10810/11328>>.
- (2019): "¿Acabará el envejecimiento con nuestras sociedades? Datos, ideas y discursos interesados sobre el envejecimiento", *Ekonomiaz*, 96. liburukia, 81-105. or., <<https://www.euskadi.eus/web01-a2reveko/es/k86aEkonomiazWar/ekonomiaz/abrirArticulo?idpubl=92®istro=9>>.
- OME (2022): *Envejecimiento y salud*, Osasunaren Mundu Erakundea, <<https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>> [kontsulta: 2024ko uztailaren 9a].
- OME (ed.) (2015): *Informe mundial de envejecimiento saludable*, Ginebra, Osasunaren Mundu Erakundea, <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/186466/9789240694873_spa.pdf>.
- (2020): *Década de Envejecimiento Saludable 2020-2030*, Ginebra, Organización Mundial de la Salud, <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/decade-of-healthy-ageing/decade-proposal-final-apr2020rev-es.pdf?sfvrsn=b4b75ebc_28&download=true>.
- Pérez Díaz, J. (2005): "¿Envejecimiento demográfico o democratización de la supervivencia?", *Mètode. Revista de Difusió de la Investigació de la Universitat de València*, 175-180. or., <<http://hdl.handle.net/10261/310346>>.
- Pérez Díaz, J. (ed.) (2002): *La madurez de masas*, Imsero, <<http://envejecimiento.csic.es/documentos/documentos/perez-madurez-01.pdf>>.
- Puig-Junoy, J. (2007): *Tensiones actuales y futuras sobre el bienestar sanitario. A la búsqueda del necesario equilibrio entre lo deseable y lo sostenible*, Bartzelona, Fundación Rafael Campalans.

San Martín, H. (1981): *Manual de salud pública y medicina preventiva*, Bartzelona, Masson.

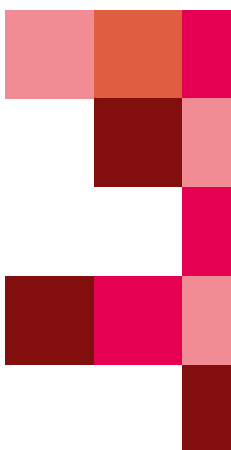
Verbakel, E.; Tamlagsrønning, S.; Winstone, L.; Fjær, E. L. eta Eikemo, T. A. (2017): "Informal care in Europe: findings from the European Social Survey (2014) special module on the social determinants of health", *European Journal of Public Health*, 27. liburukia, 90-95. or., <<https://doi.org/10.1093/eurpub/ckw229>>.

*Bizitza Luzearen eta Erronka
Demografikoaren Zuzendaritza
Gizarte Ekintza Saila*

Zaintza: prestazioa, pertzepzioa eta premiak

Amaia Altuzarra-Artola

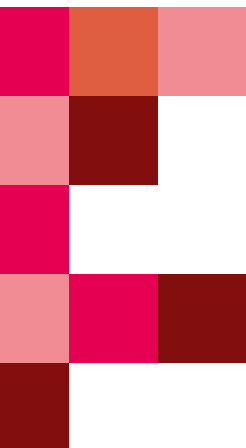
Euskal Herriko Unibertsitatea (EHU)

Matxalen Legarreta-Iza

Euskal Herriko Unibertsitatea (EHU)

Elena Martínez-Tola

Euskal Herriko Unibertsitatea (EHU)

LABURPENA

Bizi-itxaropena handitzearen eta biztanleria zahartzearen ondorioz, zaintza-beharrak areagotu egiten dira. Egoera hori larriagoa da Euskal Autonomia Erkidegoan, eta, zehazki, Bizkaiko lurralde historikoan, Europako gainerako lurraldeetan baino. Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestaren datuetan oinarrituta, eta korrespondentzia anizkoitzen analisiaren eta klusterraren analisiaren bidez, kapitulu honek ongizateari, prestazioari eta zaintza-beharrei dagokienez pertsonen profilak identifikatzen ditu. Azterketari esker, zaintzen hornidura eta eskaria batera behatu ahal izango dira, bai eta pertsona-taldeen arteko antzekotasunak eta desberdintasunak detektatu ere. Egindako azterketan oinarrituta, kapituluak gomendio batzuk eskaintzen ditu iraupen luzeko zaintzaren inguruko politika publikoak diseinatzeko eta indarrean jartzeko.

1. SARRERA

Jaiotza-tasa baxuarekin eta biztanleriaren zahartzearekin lotutako arazo demografikoak, baita adinekoen asistentziarekin lotutakoak ere, nabarmentzen dira euskal biztanleriaren kezka nagusien artean (Prospekzio Soziologikoen Kabinetea, 2024). Era berean, zaintzak gero eta garrantzi handiagoa hartzen du administrazio publikoen agenda politikoan (Irekia, 2024). Europako gizartearen zahartze progresiboak biztanleriaren zati handi baten zaintza-beharrek nabarmen eta etengabe handitzea eragiten du (Gizarte Babeserako Batzordea eta Europako Batzordea, 2021). Aldi berean, emakumeek lan-merkatuan duten inplikazioak, era berean gero eta handiagoa, baina ezberdindua denak, zaildu egin du etxeko eta familiako eremuan lan egitea, eta, aldi berean, gizonek beren eguneroko denboraren zati handi bat enplegura bideratzen jarraitzen dute (Sullivan, 2000; 2019). Emakumeek egiten dituzte zaintza-lan gehienak, eta, hala ere, gaur egungo egoeraren ezaugarria da zaintza-eskaerak gora egin duela, familiek gero eta oztopo gehiago izaten baitituzte beren hornidurari erantzuteko (Ezquerria, 2011; Larrañaga *et al.*, 2019; Comas-d'Argemir, 2019). Horren ondorioz, zaintza-antolaketa berri baten oinarriak ezartzen dituen itun sozial berri bat eratzeke beharra sortu da (Durán, 2018). Ikuspegi horretatik, zaintza eskubidetzat hartzen da, eta, beraz, irismen politikoko gaitzat; beraz, demokratizatzeko bidean aurrera egiteko, ekitatezko birbanaketa eskatzen da, bai emakumeen eta gizonen artean, bai familiaren, estatuaren eta komunitatearen artean (Comas-d'Argemir, 2019).

Egoera hori kontuan hartuta, kapitulu honen helburua da Bizkaian bizi diren 50 urtetik gorako biztanleen profilak identifikatzea ongizateari, prestazioari eta zaintza-beharrei dagokienez, pertsona-taldeen arteko antzekotasunak eta desberdintasunak antzemateko. Analisiak ikuspegi interesgarria eskaintzen du, zainketen hornidura eta eskaria batera behatzeko aukera ematen baitu. Azterketa honetan erabilitako datuak Bizkaiko 50 urteko eta gehiagoko biztanleriaren gizarte-beharrei buruzko inkestaren mikrodaturetatik datoz. Bizkaiko Foru Aldundiak eta Nagusi Intelligence Centerrek (NIC) egin zuten inkesta hori 2022an.

Kapitulu honek lau atal ditu. Lehenak sarrera jasotzen du. Bigarrenak prestazioari, pertzepzioari eta zaintza-premiei buruzko testuinguru orokorra eskaintzen du, zahartze-prozesura eta zainketa-beharretara hurbilduz, bai eta ezaugarri orokorren, osasunari eta ongizateari buruzko pertzepzioaren eta Bizkaiko adinekoen zainketekiko eginkizunaren deskribapen zehatza eginez ere. Hirugarren atalak adinekoen profilak azaltzen ditu, ongizatearen arabera, bai eta Bizkaiko zainketa-beharren eta -prestazioen arabera ere. Profil horiek korrespondentzia anitzen eta klusterraren azterketa baten ondorioz lortu dira, eta azalpen metodologiko bat izan dute aurretik. Laugarren eta azken atalak ondorio orokorrak, eztabaida eta azterlanaren mugak jasotzen ditu.

2. BIZKAIKO ZAINKETEN ERRONKA: KONFIGURAZIO BERRI BATERANTZ?

2.1. Biztanleriaren zahartzea eta zaintza-beharrak: eredu familiaristatik desinstituzionalizaziora

Kalkuluen arabera, iraupen luzeko zaintza-premiak dituzten pertsonen proportzioa %11,6tik %14,1era igoko da Europan 2020an, hau da, iraupen luzeko zaintzak behar dituzten 50 urteko edo gehiagoko pertsonen %21 gehiago 2070ean, 2020arekin alderatuta (Joint Research Centre, 2024). Ildo beretik, Euskadin 2036rako egindako aurreikuspenek erakusten dute 65 urteko eta gehiagoko biztanleria guztien %29,3 izango dela. Hazkundera handiagoa izango da adin handieneko taldeetan: 65 eta 74 urte bitarteko biztanleria %25 haziko dela aurreikusten da, 75 eta 84 urte artekoak eta 85 eta 94 urte artekoak %35 inguru eta 95 urte eta gehiagokoak %125 (Eustat, 2022a). Joera horiek gainzahartze-prozesuaren sendotzea eta iraupen luzeko zaintza-beharrak hazkundera adierazten dute.

2024ko ekainean, Euskadin 84.025 pertsonak zuten mendetasunagatik prestazioa jasotzeko eskubidea, eta horien %53,5ek 80 urte eta gehiago zituzten (Imsero, 2024). Horrekin batera, zahartzaroaren feminizazioa azpimarratu behar da: autonomia-erkidegoko mendekotasun-eskaeren %60 emakumeei dagokie (Imsero, 2024), eta, 2036rako, aurreikuspenen arabera, 65 urte eta gehiagoko pertsonen artean, 128 emakume egongo dira 100 gizoneko, eta 85 urte eta gehiagoko biztanleen artean, 182 emakume 100 gizoneko (Eustat, 2022a).

Bizkaiak EAEko gainerako lurralde historikoek baino populazio-egitura zaharragoa du: 2021ean 65 urtetik gorako biztanleria biztanleria osoaren %23,4 bazen, 2036an %30,1era iritea espero da; zifra horiek %21,6koa dira 2021ean eta %28,3koa 2036an Arabarako eta %22,9koa 2021ean eta %28,4koa 2036an Gipuzkoarako (Eustat, 2022a). Oro har, 65 urtetik gorako biztanleen ehunekoak gora egin du bizi-itxaropenak gora egin duelako eta Europar Batasuneko herrialdeek jaiotza-tasa txikia izan dutelako. Horiekin alderatuta, 2020an Euskadi nabarmentzen zen bigarren postuan egoteagatik 65 urte eta gehiagoko pertsonen proportzio handiari dagokionez, eta lehena emakumeen bizi-itxaropenari eta jaiotza-tasa baxuei dagokienez (Eustat, 2021). Lehen amatasunaren adina atzeratzeak, beste faktore batzuen artean, jaiotza-tasaren jaitsiera azaltzen du. Horrela, Euskadiko ugalkortasun-tasa, 2020an, batez beste, 1,20 seme-alaba zen emakume bakoitzeko, eta daturik baxuena Bizkaikoa zen (1,15 seme-alaba, Arabako 1,29ren eta Gipuzkoako 1,26ren aldean). Beraz, lurralde historikoa Europako batez bestekoaren azpitik dago (1,5 seme-alaba) (Eustat, 2022b).

Europako testuinguruan, zaintza-hornidura modu desberdinean konpontzen da ongizate-estatuen ereduaren arabera (Esping-Andersen, 1993). Euskadik, Mediterraneoko herrialdeekin batera, eredu familiarista bat du, lanaren banaketa sexuala eta prestazio eta zerbitzu publi-

koen eskasia ezaugarri dituen, non onartzen den zaintza-beharrak etxeetan konpontzen direla, eta emakumeak direla hornitzaile nagusiak (Saraceno, 2016 Naldini eta Jurado Guerrero, 2013). Gainera, eredu mediterraneo hau emakumeen arteko eta belaunaldien arteko elkartasun sendoan oinarritzen da, familia zabalak zaintzen prestazioan leku garrantzitsua hartuz (Naldini eta Jurado Guerrero, 2013). Emakumeek ekoizpen- eta merkataritza-lanari gehiago eskaini izanak zaildu egin du adinekoen zaintzan inplikatzeari, eta horrek, beste faktore batzuen artean, zainketen krisia deiturikoa sendotzea eragin du (Pérez Orozco, 2006; Ezquerria, 2011; Larrañaga *et al.*, 2019; Comas-d'Argemir, 2019). Gizonek ordaindutako lanerako dedikazio nagusiari eutsi diote, eta emakumeek, berriz, bigarren mailako izan dute lan-merkatuan, gizarteak lan hori mantentzeko behar dituen zaintza-lanetarako dedikazioari eutsi ahal izateko, askotan zaintzak egiteko beste emakume batzuk kontratatuz (Pérez Orozco, 2006; Martínez-Buján, 2014; Larrañaga *et al.*, 2019). Hala ere, gogoratu behar da familia-zaintzaile gehienak adinekoak (% 64,8k 50 urte edo gehiago dituzte) eta emakumeak (familia-zaintzaile guztien % 66,5) direla (Imsero, 2024).

Hala ere, eredu familiaristak ere baditu ñabardurak. Iraupen luzeko zaintzen hornidurari dagokionez, Euskadi nabarmentzen da Espainiako testuinguruan, "gizarte-zerbitzuen parte-hartze handia, prestazio ekonomikoen garapen handia eta kontratatutako zaintzaile ez-profesionalen presentzia nabarmena dituelako" (Martínez-Buján, 2014: 115). Hori dela eta, eskualde familiarista da, baina zainketa-prestazioen banaketa orekatuagoa du familiaren, merkatuaren eta Estatuaren artean. Etxeko lanetan eta zaintzan emandako denboraren inguruan ere aldeak daude lurraldeen artean. Desberdintasun horien arabera, Euskadi, Katalunia, Madril, Nafarroa eta Errioxarekin batera, genero-desberdintasuna txikiagoa den eskualdeen taldeko kide da: autonomia-erkidego horien ezaugarria da "emakumeak lan-merkatuan duen partaidetza txikiagoa izatea, aberastasun ekonomiko handiagoa izatea eta berdintasun- eta gizarte-politikak modu eraginkorragoan garatzeko baliabideak ematea" (Altuzarra *et al.*, 2018: 13).

Egoera horretan, politika publikoen erronka da zaintzen gizarte-antolaketa berri baterantz aurrera egitea, Europako, estatuko, eskualdeko eta tokiko araudiaren bidez. Horrela, 2022ko irailean, Europako Zaintza Estrategia aurkeztu zen (Europako Batzordea, 2022). Estrategia horrek, besteak beste, iraupen luzeko zaintzetarako babes sozialaren egokitzapena hobetzea planteatzen du, egokia, integrala eta eskuragarria izan dadin, bai eta eskaintza handitzea eta zerbitzuen konbinazio orekatua eskaintzea ere arreta-ingurune guztietan (etxez etxekoa, erkidegokoa eta egoitzakoa) (Europako Batzordea, 2022). Ildo beretik, 2024ko ekainean, argitaratu zen *Komunitatean zaintza-eredu berri bat izateko Estatuko Estrategia : desinstituzionalizazio-prozesu bat (2024-2030)*. Dokumentu horrek arreta-ikuspegi integratuaren alde egiten du, pertsonen borondatean, erabakietan eta lehentasunetan oinarritua, eta arreta komunitarioa lehenesten du ingurune instituzionalizatuak arretaren aurrean (Gizarte Eskubideen Ministerioa, Kontsumoa eta 2030 Agenda, 2024: 5).

Euskal lurraldean, 2023ko martxoan aurkeztutako EAEko Gizarte Zerbitzuen II. Plan Estrategikoak (2023-2026) mugimendu bikoitzeko jarduera-esparru bat planteatzen du: alde batetik, zaintzaren erantzukizuna publikatzea edo instituzionalizatzea, eta, bestetik, arreta desinstituzionalizatzea, komunitatean arreta indartuz. Gainera, 2024ko otsailean, foru-aldundiek, hiru hiriburuetako udalek eta Eusko Jaurlaritzak akordio instituzional bat sinatu zuten zaintzaren aldeko etorkizuneko herrialde-itun baterako. Akordio horretan 14 konpromiso biltzen dira, zaintza-sistema hobetzeko ikuspegi integrala biltzen dutenak, sektoreko enpleguaren kalitatean, genero-berdintasunaren sustapenean eta zaintzak eskubide eta erantzukizun kolektibo gisa onartzean oinarrituta (Irekia, 2024).

Ildo beretik, 2024ko apirilean komunikabideek adierazi zuten 2025ean Bizkaiak Iraupen Luzeko Zaintzen Trantsizio Plana berrikusi eta eguneratuko duela (Atxutegi, 2024). Plan hori 2021eko irailean aurkeztu zen, “iraupen luzeko zaintzak eredu pertsonalizatuago baterantz eraldatzeko, aniztasunarekiko arretan eta bizi-proiektua garatzeko laguntzak behar dituzten pertsonen premien, itxaropenen eta lehentasunen bilakaeran aurrera egiteko, bai etxean, bai egoitza-zentroetan” (Bizkaiko Foru Aldundia, 2021). Esparru horretan, azpimarratzen da zainketa-zerbitzuen gobernantzaren gaiak garrantzi berezia duela, pertsona guztiek zerbitzu horiek modu ekitatiboan eskuratzea bermatu behar baita, eta, ildo horretan, eskualdeetako eta tokiko administrazioen finantza-gaitasun desorekatuak modu egokian jorratu beharreko erronka gisa ulertu behar dira, aurretik zeuden desberdintasunak ez indartzeko (Bizkaiko Foru Aldundia, 2022).

Hala eta guztiz ere, garrantzitsua da adieraztea zaintza-eredua aldatzeko eta gizarte-antolamendua birdefinitzeko estrategiekin batera neurri esplizituak hartu behar direla, zaintza profesionalen zein familiarren desfeminizazioa lortzeko, adineko pertsonen eta mendetasun-egoeran dauden pertsonen etxeko egonaldia emakumeek emandako zaintzen mende egon ez dadin; izan ere, epe luzeko zaintzen %80 inguru familia-zaintzaileek egiten dituzte, gehienak emakumeek (Europako Batzordea, 2022).

2.2. Bizkaiko adinekoen ezaugarri orokorrak, osasuna, ongizatea eta zaintzak

Atal honetan, aztertutako biztanleriaren zenbait ezaugarri nabarmenduko dira, Bizkaiko Foru Aldundiak eta Nagusi Intelligence Centerrek (NIC) 2022an egindako inkestaren bidez bildutako datuen bidez. Zehazki, hiru dimentsio jorratuko dira: 1) banakako ezaugarriak; 2) osasunari eta ongizateari buruzko pertzepzioa, eta 3) beste pertsona batzuen zaintzei dagokienez duten zerregina. Azterketa horrek, berezko interesa izateaz gain, aukera ematen du geroko aldagai anitzeko analisian, kapitulu honetako hirugarren atalean jasotakoan, parte hartuko duten aldagaiak zehatzago identifikatzeko.

Lehenengo dimentsioari dagokionez, banakako ezaugarriak, aztertutako biztanleria 50 urtetik gorako gizonen (%45,3) eta emakumeen (%54,7) osatzen dute. %34,2k 50-59 urte dituzte, %28,3k 60-69 urte, %21,1k 70-79 urte eta %16,3k 80 urte edo gehiago. Emakumeen zaharra-
 goak izateko joera dute gizonen alderatuta: emakumeen %40,9ak eta gizonen %33,3ak dituzte 70 urte edo gehiago. Familiaren egiturari dagokionez, emakumeen %26,2 pertsona bakarreko etxeetan bizi dira, eta %11,4 guraso bakarreko etxeetan. Ehuneko horiek nabarmen txikiagoak dira gizonentzat, %17,9 eta %3,7, hurrenez hurren. Ikasketa-mailari dagokionez, gizonen %40k eta emakumeen %28k unibertsitate-ikasketak dituzte. Lan-egoerari dagokionez, gizonen %50 eta emakumeen %38 erretiratuta edo aurre-erretiratuta daude. Gizonen %20,5ek eta emakumeen %26,9k hilaren amaierara iristeko zailtasun ekonomikoak dituztela adierazi dute. Gainera, emakumeen %17,2 eta gizonen %0,8 etxeko lanetan aritzen da. 1. taulak ezaugarri horietako batzuk laburbiltzen ditu.

1. TAULA. Banakako ezaugarriak sexuaren arabera (%)

	Adina	Etxebizitza mota		Ikasketak	Egoera		Zailtasun ekonomikoak
	70 urte eta gehiago	Pertsona bakarrekoak edo guraso bakarrekoak	Bikotekidea	Unibertsitarioak	Erretiratuak edo aurre-erretiratuak	Etxeko lanak	Asko edo batzuk
Gizonak		21,6	72,1	40,5	49,9	0,8	20,5
Emakumeak	46,9	37,5	53,9	28,1	37,8	17,2	26,9
Guztira	37,4	30,3	62,2	33,7	43,3	9,8	24,0

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Osasunari eta ongizateari buruzko pertzepzioari dagokionez, pertsonen %71,5ek diote osasun ona edo oso ona dutela; %6,2k diote osasun txarra dutela, eta gainerako %22,1ek uste dute hala moduzko osasuna dutela. Sexuaren arabera aldea daude: gizonen %74,5ek adierazten dute osasun ona edo oso ona dutela, emakumeen %69,2ren aldean. Osasun-egoeraren pertzepzioa ezaugarri objektiboekin lotuta dago, hala nola eguneroko zereginak egiteko mugen presentziarekin eta desgaitasunarekin. Biztanleriaren %22,5ek eguneroko bizitzan mugaren bat dute, eta %7,8k desgaitasun edo gaixotasun kronikoren bat. Ehuneko horiek zertxobait handiagoak dira emakumeen artean. Bizitzarekiko gogobetetzeari dagokionez, biztanleriaren %31k adierazi dute oso pozik daudela, %55 nahiko pozik daudela eta %14k adierazi dute ez dago oso pozik edo batere pozik, eta ez dago alde esanguratsurik gizonen eta emakumeen artean. 2. taulak datu horien laburpena aurkezten du.

2. TAULA. Osasunaren eta ongizatearen pertzepzioa sexuaren arabera (%)

	Osasuna (oso ona edo ona)	Mendekotasuna	Muga	Gogobetetze-maila (handia edo oso handia)
Gizonak	74,5	7,5	78,6	85,0
Emakumeak	69,2	8,1	76,5	84,9
Guztira	71,6	7,8	77,4	85,4

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Hirugarren dimentsioari dagokionez, hau da, zaintza, inkestako datuek erakusten dute beren etxean bizi diren 50 urtetik gorako Bizkaiko biztanleen %73,3k beren etxean jarraitu nahiko luketela etorkizunean, mendekotasun-egoeran egongo balira. %8,1ek nahiago lukete egoitza publiko batera joan, %9k etxebizitza partekatu bat aukeratuko lukete, eta gainerako %10ek beste aukera batzuk hobesten dituzte edo ez dute aukera zehatzik, sexuaren araberrako alde esanguratsurik gabe.

Ondoren, lehenik eta behin, zaintzak ematearekin zerikusia duten gaiak aztertuko dira, eta, bigarrenik, zaintzak jasotzearekin zerikusia dutenak.

Inkestatutako pertsonen %62k ez dute parte hartzen zaintza-lanetan, eta %38k, aldiz, bai. Alde nabarmenak daude gizonen eta emakumeen artean. Gizonen %60,1ek diote ez dutela zaintza-lanik egiten, eta emakumeen %55,2 egoera berean daude. Aitzitik, 3. taulan ikusten den bezala, emakumeen %39,9k zaintzaren bat egiten dute, etxean, kanpoan edo bietan, gizonen %36,1ekin alderatuta.

Zaintza-lanak egiten dituzten pertsonen %26,7k etxe barruan bakarrik zaintzen dute; %58,9k etxetik kanpo bakarrik, eta %14,3k, etxe barruan zein kanpoan, gizonen eta emakumeen arteko alde txikiekin. Zaintzen maiztasunari dagokionez, emakumeen %53,4k egunero egiten ditu, eta gizonen %43,5ek. Zaintzen diren pertsona gehienak gurasoak edo aita-amaginarrebak (kasuen %60,6) eta bikotekidea edo ezkontidea (%15,9) dira.

Zaintzak egiten diren arloak aztertuz gero, desberdintasun nabarmenak daude gizonen eta emakumeen artean hainbat dimentsiotan: zaintza pertsonala, etxeko laguntza, administrazio-lanak, laguntza ekonomikoa eta laguntza emozionala. Emakumeak inplikatuago daude zaintza pertsonalak ematen (janztea, garbitzea, jatea, oheratzea, jaikitzea edo bainugela erabiltzea), eta emakumeen %50,1ek ematen dute laguntza mota hori, gizonen %40,6ren aldean. Datu horrek iradokitzen du emakumeek erantzukizun handiagoa hartzen dutela zuzeneko laguntza behar du-

ten eguneroko jardueretan. Aitzitik, gizonak emakumeek baino laguntza handiagoa ematen dute etxeko lanetan (konponketak, garraioa, erosketak edo etxeko lanak), %79,4 eta %75,1, hurrenez hurren. Administrazio-lanak direnean, hala nola dokumentuak maneiatzea edo izapideak egitea, gizonak ere emakumeak gainditzen dituzte laguntza mota hori ematean, %71,8rekin, emakumeen %68,2rekin alderatuta. Alderik nabarmenena laguntza ekonomikoan atzematen da; izan ere, gizonak emakumeek baino laguntza nabarmen handiagoa ematen dute, %26,9 eta %15,9, hurrenez hurren. Desberdintasun horrek ezparekotasunak eragin ditzake gizonak laguntza ekonomikoa eskaintzeko duten finantza-gaitasunean edo prestasunean. Laguntza emozionalari dagokionez, biek antzeko mailak erakusten dituzte laguntza ematean, gizonak pixka bat aurretik baitaude (%89,8 eta %88,9, hurrenez hurren).

Aitona-amonek egin ohi duten lanak, bilobak zaintzea, iruzkin berezia eskatzen du. Informazio hori garrantzitsua da adineko pertsonak haurren zaintzan garatzen dituzten familia-dinamikak eta eta hartzen dituzten erantzunkizunak hobeto ulertzeko. Datuek erakusten dutenez, azken urtean bilobak zaindu dituzten gizonen ehunekoa emakumeena baino handiagoa bada ere, emakumeak dira haurren eguneroko zaintzan gehien parte hartzen dutenak. Batez beste, aitona-amonen %61,1ek zaindu dituzte bilobak azken urtean, eta %38,9k ez. Zehazki, gizonen %67,6k adierazi dute hala egin dutela, emakumeen %56,9ren aldean. Hala ere, egoera hori aldatu egiten da zaintzen diren maiztasunari arreta jartzen zaionean. Amonen %12,2k egunero zaintzen dituzte bilobak, eta aitonek, berriz, %9,7. Asteroko maiztasunak erakusten du gizonak (%25,3) emakumeek (%22,4) baino maizago zaintzen dituztela bilobak (%22,4). Azken batean, gizonen eta emakumeen %35 inguruk egunero edo astero ematen die arreta bilobei. Datu horiek oso ulermen ona ematen dituzte familia-dinamikei eta aitona-amonek haurren zaintzaren testuinguruan dituzten erantzukizunei buruz.

Zaintzen pertzepzioari dagokionez, 3. taulan ikusten den bezala, gizonen %3,3k eta 50 urtetik gorako emakumeen %4,2k beste pertsona batzuen laguntza behar dute eguneroko errutinan. Laguntza behar duten pertsonen kolektiboaren osaerari dagokionez, %64 emakumeak dira eta %36 gizonak.

Eguneroko lanak egiteko laguntza behar dutenen artean, %80,6k jasotzen dute (gizonen %78,4k eta emakumeen %81,9k). Beraz, premiaren bat duten pertsonen %19,3k ez dute inolako laguntzarik jasotzen¹. Zehazki, %35,2k elkarrekin bizi diren senideen laguntza jasotzen dute; %11,6k, elkarrekin bizi diren senide ez direnena (haiekin bizi diren lagunak edo beste egoera batzuetatik eratorritako elkarbizitzak, *cohousing*-a kasu); %26,9k, elkarrekin bizi ez diren senideena; %23,6k, etxeko langileena; %12,3k, etxeko laguntza zerbitzuarena eta %10,2k, teleasistentzia

¹ Kontuan hartu dira zaintza-moduak edo -zerbitzuak, baina ez erakundeen laguntzarako beste modu batzuk, hala nola prestazio ekonomikoak jasotzea. Nolanahi ere, garrantzitsua da aintzat hartzea 20.000 pertsonak baino gehiagok jasotzen dutela Bizkaiko familia inguruneke zaintzetarako prestazio ekonomikoa (FIZPE).

zerbitzuarena. Laburbilduz, %35,1ek senitartekoen edo bizikideen laguntza soilik jasotzen dute; %10,9k enplegatuenak bakarrik; %10ek zerbitzu publikoena soilik, eta %26k hainbat iturritatik jasotzen dute laguntza.

Halaber, laguntzaren bat jasotzen duten pertsonen artean, %70,5 oso edo nahiko pozik daude jasotzen dituzten zaintzekin. Gogobetetasun handiena laguntza publikoarekin lotuta dago, pertsonen %89,3 nahiko edo oso pozik baitaude; ondoren, senideen laguntza (%76) eta hainbat iturriren laguntza (%73,7) daude. Gogobetetze-ehunekorik txikiena (%29,1) soilik enplegatuenak denean dago. 3. taulak emaitza horien laburpena aurkezten du.

3. TAULA. Zaintzen prestazioa eta pertzepzioa, sexuaren arabera (%)

	Zaintzen du	Eguneroko maiztasuna	Zaintza behar du	Zaintza jasotzen du*	Gogobetetze-maila handia edo ertaina*
Gizonak	36,1	43,5	3,3	78,4	72,8
Emakumeak	39,9	53,4	4,9	81,9	69,3
Guztira	38,1	49,2	4,2	80,6	70,5

* Zaintzetak behar dituztenekiko ehunekoa.

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

3. ONGIZATE ETA ZAINTZA PROFILAK BIZKAIA

3.1. Metodologia

Atal hau egiteko erabilitako metodologiak korrespondentzia anizkoitzen analisia eta klusterraren analisia barne hartzen ditu. Korrespondentzia anizkoitzen faktore-analisirako aldagai anitzeko estatistika teknika bat da, gizabanakoen multzo berari buruzko datu kualitatiboen bolumen handiak aztertzeako diseinatua, kasu honetan, Bizkaiko 50 urteko edo gehiagoko pertsonen buruzkoak. Aldagai kualitatiboen arteko loturak aztertzea ahalbidetzen du, eta, azterketa horretatik abiatuta, banakoen arteko harremanak aztertzea. Horretarako, aktibo deritzen aldagaien multzo bat hautatu behar da, horiek definitzen baitituzte faktoreak eta gizabanakoen unibertsoa bereizten baitute. Gainera, aldagai argigarriak izeneko beste aldagai batzuk ere kontuan har dai-

tezke, aldagai aktiboek emandako informazioa osatzen laguntzen dutenak, baina ez dute faktoreen definizioan parte hartzen. Aldagai aktiboak eta argigarriak hautatzeko, kontuan hartu dira azterketaren helburua eta eskura dagoen informazioa. Korrespondentzia anizkoitzen faktore-analisia klusterraren analisi batekin osa daiteke, gizabanakoak klase edo talde homogeneoetan biltzen dituenak. Ikuspegi hori baliagarria da Bizkaiko zaintzen pertzepzioari eta premiei buruzko profilak identifikatzeko. Azterketa hori egiteko erabili dugun softwarea SPAD 8.0 da.

Kontuan hartutako aldagai aktiboek barne hartzen dituzte zainketa-beharrak, emandako zaintzak eta osasunari buruzko pertzepzioa, bai eta bizitzarekiko gogobetetze globala ere. 4. taulan, erabilitako aldagaiak, aldagai bakoitzaren kategoriak eta oinarrizko deskribatzaileak ageri dira.

4. TAULA. Aldagai aktiboak

Aldagaia	Kategoria (etiketa)	Guztira	Haztatua guztira	Maiztasun haztatua
Osasunaren autobalorazioa	Osasun_Oso ona	626	104.956	20,1
	Osasun_Ona	1.540	268.683	51,5
	Osasun_Hala moduzkoa	635	115.185	22,1
	Osasun_Txarra	177	32.776	6,3
Pozik al zaude zure bizitzarekin?	Pozik_Asko	1.009	162.940	31,2
	Pozik_Nahiko	1.614	285.638	54,8
	Pozik_Gutxi edo batere ez	355	73.022	14,0
Gehien zaintzen duen pertsona zaintzeko maiztasuna	Maiztasuna_Egunero	575	98.196	18,8
	Maiztasuna_Astero	385	64.078	12,3
	Maiztasuna_Hilero	120	22.062	4,2
	Maiztasuna_Hilero baino gutxiago	80	14.813	2,8
	Maiztasuna_Ez dut zaintzen	1.818	322.451	61,8
Eguneroko bizitzako jarduerak egiteko mugatuta egon ohi da	Mugatua_Ez	2.336	404.126	77,5
	Mugatua_Bai	642	117.475	22,5
Beste pertsona batzuen laguntza edo zaintzaren bat behar du	Laguntza_Zaintza_Ez	2.862	499.608	95,8
	Laguntza_Zaintza_Bai	116	21.993	4,2
Arreta edo zaintza ematen die beste pertsona batzuei etxe barruan edo etxetik kanpo	Zaintza_Guztira_Ez	1.818	322.451	61,8
	Zaintza_Guztira_Bai	1.160	199.149	38,2
Arreta edo zaintza ematen die beste pertsona batzuei etxe barruan	Zaintza_Etxean_Ez	2.504	440.524	84,5
	Zaintza_Etxean_Bai	474	81.077	15,5
Arreta edo zaintza ematen die beste pertsona batzuei etxetik kanpo	Zaintza_Kanpoan_Ez	2.128	375.924	72,1
	Zaintza_Kanpoan_Bai	850	145.676	27,9

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

Hauek dira azterketan erabilitako aldagai argigarriak, dagozkien kategoriekin:

- Sexua (gizona eta emakumea).
- Adin-taldea (50 urte baino gutxiago, 50-59 urte, 60-69 urte, 70-79 urte eta 80 urte edo gehiago).
- Ikasketa-maila (lehen hezkuntza, bigarren hezkuntza, lanbide-heziketa, unibertsitatea eta masterra/doktoregoa).
- Lan-egoera (erretiraturua, aurre-erretiraturua, langilea, langabea, gaixoa edo ezindua, etxea zaintzea eta beste egoera bat).
- Bizi den familia-mota (pertsone bakarrek, seme-alabarik gabeko bikotea, seme-alabak dituen bikotea, gurasobakarra eta beste mota batekoa).
- Hilaren amaierara iristeko zailtasun ekonomikoak (asko, baten bat, gutxi eta bat ere ez).
- Zaintzen dituen pertsonen ahaidetasuna (bikotekidea/ezkontidea, gurasoak/aita-amaginarrebak, beste ahaidetasun bat, ahaidetasunik gabe eta hainbat ahaidetasun).

3.2 Lehen hurbilketa ongizatera eta zaintzetara

5. taulak analisiaren lehen hiru *eigenvalue*-ak (berezko balioak) aurkezten ditu. Lehen faktoreak bariantzaren %21,7 azaltzen du, bigarrenak %13,7 eta hirugarrenak %9,6. Oro har, lehen hiru faktoreek bariantza osoaren %44,9 azaltzen dute. Aztertutako aldagaien izaera kualitatiboa dela eta, portzentaje hori egokitzen jo daiteke. ACMren helburua patroiak eta erlazioak identifikatzea da, eta ez du zertan bariantza gehiena azaldu beharrik. Gainera, kategorien arteko erlazioak konplexuak eta alderdi anitzekoak izaten dira, eta horrek zailago egiten du bariantza azalduaren ehuneko handiak lortzea, aldagai jarraituak erabiliz egiten diren beste era batzuetako faktore-analisietan lortzen den bezala.

5. TAULA. Analisiaren lehen *eigenvalue*-ak

Faktorea	<i>Eigenvalue</i>	%	% metatua
1	0,379	21,7	21,7
2	0,238	13,6	35,3
3	0,169	9,6	44,9

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

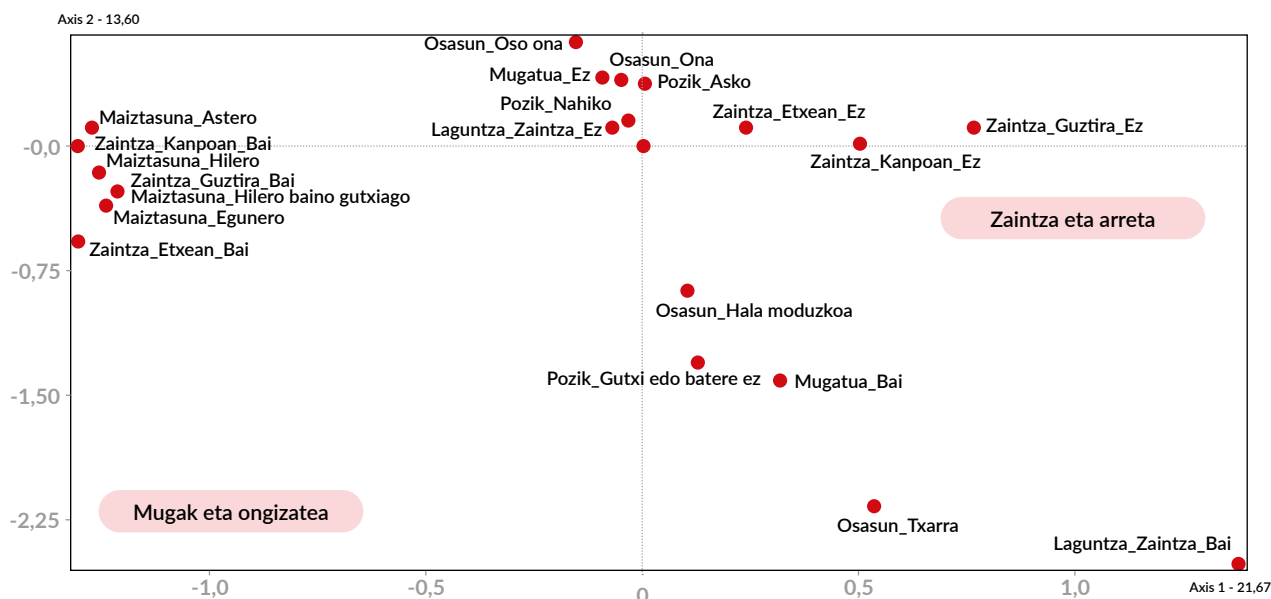

Alde batetik, lehen faktorea eratzen gehien laguntzen duten aldagaiak (X ardatza) zaintzekin eta beste pertsona batzuei emandako arretarekin lotutakoak dira, eta honako hauek barnebiltzen dituzte: zaintza osoak, etxe barruko zaintzak eta etxetik kanpoko zaintzak, bai eta zaintza horien maiztasuna ere. Bestalde, bigarren faktorearen eraketan eragin handiena duten aldagaiak (Y ardatza) eguneroko bizitzako mugei, osasunaren pertzepzio subjektiboari eta bizitzarekiko gogobetetzeari lotuta daude (1. grafikoa).

Horrela, eskuineko erdi-planoan, beste pertsona batzuen zaintzan inplikaturik ez dauden gizabanakoak daude eta ezkerreko erdi-planoan, berriz, denboraren zati batean beste pertsona batzuei arreta eskaintzen dieten pertsonak. Goiko erdi-planoan osasun onarekin eta bizitzarekin pozik dauden pertsonak daude, eta beheko erdi-planoan, berriz, osasun ona ez dutela eta bizitzarekin pozik ez daudela uste dutenak. Koadranteen arabera, lehen koadrantean (eskuineko goikoa) beste batzuk zaintzen ez dituzten, osasun ona duten eta bizitzarekin pozik dauden pertsonak daude. Bigarren koadrantean (eskuineko behekoa), zaintza-lanik egiten ez duten, osasun prekariora duten eta bizitzarekin oso pozik ez dauden pertsonak daude. Gainera, bertan kokatzen dira beste pertsona batzuen zaintza behar duten pertsonak. Hirugarren koadrantean (ezkerreko behekoa), osasun eta gogobetetasun eskaseko pertsonak daude, beste pertsona batzuk zaintzen dituztenak. Azkenik, laugarren koadrantean (ezkerreko goikoa) zaintza-lanak egiten dituzten, osasun ona duten eta bizitzarekin pozik dauden pertsonak daude.

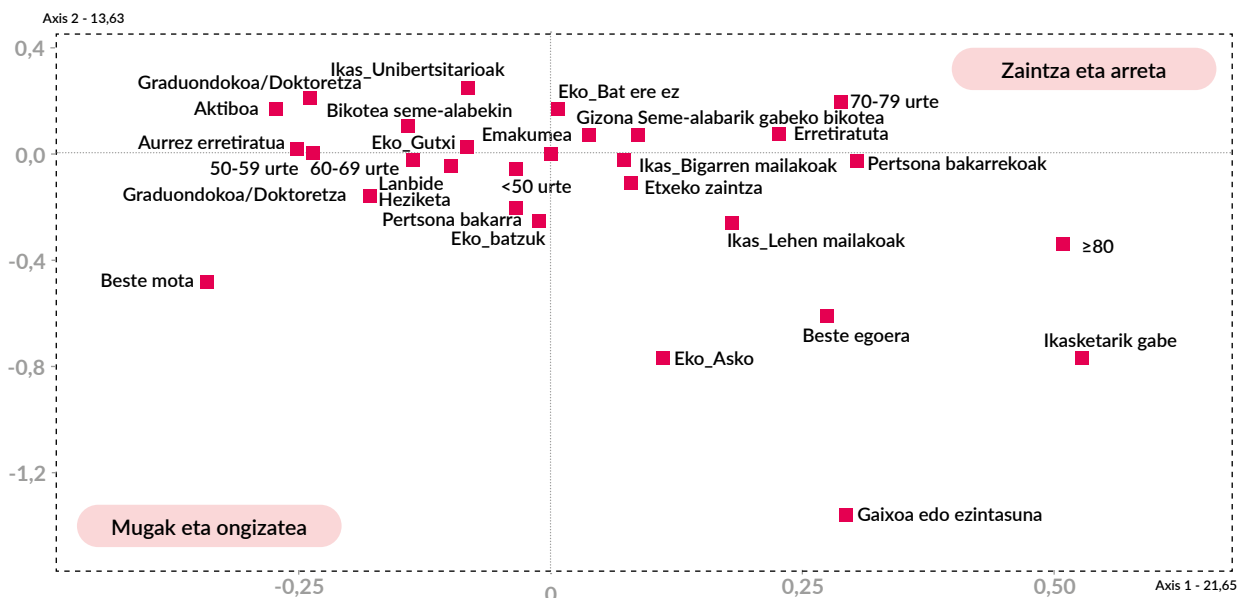
2. grafikoa aldagai argigarrien multzo batek lehen plano faktorialean duen proiektzioa erakusten du. Oro har, lehen koadrantean (ezkerreko goikoa) 70 eta 79 urte bitarteko pertsonak daude, erretiratuak, seme-alabarik gabe eta zailtasun ekonomikorik gabe bikotean bizi diren gizonak. Bigarren koadrantean (ezkerreko behekoa) 80 urte edo gehiagoko pertsonak daude, ikasketarik gabeak edo oinarritzko ikasketak dituztenak, gaixotasunak edo ezintasunak dituztenak eta zailtasun ekonomikoak dituztenak. Hirugarren koadrantean (eskuineko behekoa), gizabanakoek 50 eta 69 urte bitartean dituzte, lanbide-heziketa dute, langabezian daude, guraso bakarreko etxeetan bizi dira eta zailtasun ekonomiko batzuei aurre egin behar diete. Laugarren koadrantean (eskuineko goikoa), unibertsitate-ikasketak dituzten, lan egiten duten edo aurrez erretiraturik dauden, seme-alabak dituzten bikotean bizi diren eta zailtasun ekonomiko gutxi dituzten pertsonak daude.

1. GRAFIKOA. Aldagai aktiboen proiektzioa lehen plano faktorialean

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

2. GRAFIKOA. Aldagai argigarriaren proiektzioa lehen plano faktorialean (1-2)

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

3.3. Zaintza-premiak dituzten pertsonen eta zaintzaileen profilak

Korrespondentzia anizkoitzen analisisan lortutako emaitzetatik abiatuta, klusterraren azterketa bat egin da, lehen hiru faktoreak kontuan hartuta. Azterketa horri esker, norbanakoak zazpi kluster edo taldetan taldekatu ahal izan dira. Garrantzitsua da nabarmentzea talde bereko gizabanako guztiek antzeko ezaugarriak dituztela ongizateari, osasunari eta zaintzari buruzko pertzepzioei dagokienez. Hala ere, kluster bereko pertsonak ez dute nahitaez bat egiten klasearen ezaugarri diren aldagai guztiekin, nahiz eta horietako askorekin egin. Gainera, talde desberdinetako pertsonak ezaugarri desberdinak dituzte. Klusterrak metodo hierarkiko aglomeratiboari jarraiki lortu dira². Jarraian, zazpi klusterrak eta horien ezaugarri bereizgarriak deskribatzen dira.

1. klusterra (adineko aktiboak) inkestatutako pertsonen %21ek osatzen dute. Pertsona horiek beste pertsona batzuk ez zaintzea eta ez artatzea dute ezaugarri (talde horretako %99,5ek ez dute denborarik ematen beste pertsona batzuk artatzeko, aztertutako biztanleria osoaren %57,6ren aldean). Gainera, beren osasuna ona dela sumatzen dute (%99, lagin osoa kontuan hartuta, %51,5 den bitartean). Talde horretako gizabanakoen %90,4 nahiko pozik dago bere bizitzarekin (lagin osoa kontuan hartuta, berriz, %54,8). Gehienek ez dute mugarik eguneroko zereginak egiteko, ezta ezintasunik ere (%91,5ek eta %97,1ek ez dute horrelako murrizketarik, lagin osoaren %77,4ren eta %92,2ren aldean, hurrenez hurren). Beste pertsona batzuen laguntzarik edo zaintzarik behar ez dutela uste duten pertsonak dira. Unibertsitate-ikasketadunak dira nagusi, eta taldea 70 eta 79 urte bitarteko gizonek osatzen dute gehienbat. Gehienak erretiratuta daude, seme-alabarik gabeko bikotean bizi dira eta hilaren amaierara iristeko zailtasun gutxi edo batere ez dute izaten. Laburbilduz, kluster honen ezaugarria da osasun onaren eta bizitzarekiko gogobetetasun handiaren autopertzepzioa, kide gehienek ez baitute denborarik ematen beste pertsona batzuk zaintzen. Gehienak gizonak dira, 70-79 urte bitartekoak, unibertsitate-ikasketak dituztenak eta arazo ekonomiko gutxi edo batere ez dutenak.

2. klusterrak (adineko pertsona kalteberak) inkestatutako pertsonen %12,7 hartzen ditu. Beste pertsona batzuk, ez zaintzea da horien ezaugarria, izan ere, %99,1ek ez du eguneroko denborarik ematen zeregin horretan, aztertutako biztanleria osoaren %57,6k ez bezala. Beren osasuna hala moduzkoa dela hautematen dute (%95,2 eta lagin oso kontuan hartuz gero, portentajea %22,1ekoa da) eta bizitzarekiko gogobetetasun txikia erakusten dute (%28, lagin orokorraren %14arekin kontrastean). Gainera, talde horretako %46,9k eguneroko zereginak egiteko mugak ditu (lagin osoaren %22,5ekin alderatuta), eta ehuneko txiki batek desgaitasunen bat du (%11,4k, lagin osoaren %7,7ren aldean). Hala ere, pertsona horiek (zehazki, %99,1ek) ez dute beste pertsona batzuen laguntzarik edo zaintzarik jasotzen. Talde horretan, oinarritzko ikasketak

² Emaiza osoak egileei eska dakizkieke.

dituzten 80 urteko eta gehiagoko emakumeak eta 70-79 urte bitartekoak dira nagusi, gehienak erretiratuak, ezgaituak edo etxeko lanetan dihardutenak. Pertsona bakarrek etxeetan bizi ohi dira, eta zailtasun ugari izaten dituzte hilaren amaierara iristeko. Laburbilduz, kluster horrek kalteberatasun nabarmena du, eta 70 urtetik gorako emakumeek osatzen dute, batez ere, osasun-mugek, bizitzarekiko gogobetetasun txikiak eta finantza-zailtasunek markatuta dago.

3. klusterrak (osasuntsu dauden adinekoak) lagineko pertsonen %21,7 hartzen du. Beste kluster batzuetan bezala, beste pertsona batzuk ez zaintzea da haien ezaugarria, %99,7k ez baitu denborarik ematen zeregin horietan, aztertutako biztanleria osoaren %57,6k ez bezala. Gainera, beren osasuna oso ona dela uste dute (%53,3k, eta lagin osoan %20,1ek), eta bizitzarekiko gogobetetasun handia erakusten dute (%73,2, lagin orokorreko %31,2rekin alderatuta). Talde horretako %94,1ek ez dute mugarik eguneroko zereginak egiteko, ezta desgaitasunik ere (%97k, eta lagin osoan, berriz, %92,2k). Talde horretan nagusi dira 70-79 urte eta 80 urte edo gehiagoko gizonak, unibertsitate-ikasketak dituztenak, bakarrik edo seme-alabarik gabeko bikoteetan bizi direnak eta gastuei aurre egiteko zailtasun ekonomikorik ez dutela adierazten dutenak. Laburbilduz, kluster honek hautemandako osasun bikaina, bizitzarekiko gogobetetasun handia eta muga funtzional urriak dituen biztanleria maskulinoa irudikatzen du, eta horrek, ongizate-egoera orokorra islatzen du. 1. eta 3. taldeen arteko aldea da azken horretan osasuna ("oso ona") eta gogobetetasuna (gogobetetze-maila handia) hobeak direla. Gainera, talde hori osatzen dutenen batez besteko adina handiagoa da (70-79 eta 80 urte eta gehiago), goi-mailako ikasketak dituzte eta posizio ekonomiko hobeak.

4. klusterrak (mendeko adinekoak) gizabanakoen %6,8 hartzen ditu. Pertsona horiek beste pertsona batzuen laguntza eta zaintza behar dute. Zehazki, %57,8k behar dute arreta, lagin osoaren %4,2ren aldean. Gainera, beren osasuna txartzat jotzen dute (%64,4k, lagin osoaren %6,2ren aldean), eta %43,2k bizitzarekiko gogobetetasun txikia erakusten dute, lagin orokorren %14ren aldean. Gehienek mugak dituzte eguneroko zereginak egiteko, eta desgaitasunen bat dute, %95,4 eta %49,7, hurrenez hurren, lagin osoaren %22,5ekin eta %7,7rekin alderatuta. Ikasketa-mailari dagokionez, oinarrizko ikasketak dira nagusi, eta, neurri txikiagoan, bigarren mailako ikasketak edo lanbide-heziketa. Taldea 80 urte eta gehiagoko emakumeek osatzen dute gehienbat, eta gehienek adierazi dute zailtasun handiak dituztela beren baliabideekin hilaren amaierara iristeko. Laburbilduz, kluster honen ezaugarria da mendekotasun nabarmena dagoela zaintzan, bai eta osasun-pertzepzio eskasa eta bizitzarekiko gogobetetze maila baxuan kideen artean ere. Kide horiek, nagusiki, unibertsitateko prestakuntzarik gabeko emakumeak dira, eta muga funtzional eta ekonomiko esanguratsuak dituzte.

5. klusterrak (zaintzaile kalteberak) lagineko pertsonen %11,2 biltzen ditu. Aztertutako taldearen ezaugarria da beste pertsona batzuk zaintzen ematen duen denbora (%100ek beste pertsona batzuk zaintzen ditu), bereziki etxe barruan, %99,1ek lan hori egiten baitute, biztanleria

osoaren %15,5ek ez bezala. Zaintzak talde horretako %97,8k egiten ditu egunero, eta %26,1 arduratzen da aldi berean zaintzaz, etxe barruan zein kanpoan. Zaintza horiek bikotekidearentzat dira nagusiki, baina gurasoak, aita-amaginarrebak edo beste senide batzuk ere zaintzen dituzte. Ematen den zaintzak janzteko arreta, kudeaketak eta laguntza emozionala barne hartzen ditu, batez ere. Dedikazio hori gorabehera, beren osasuna hala moduzkotzat hartzen dute, eta bizitzarekiko gogobetetasun txikia erakusten dute. Gainera, %25,9k eguneroko zereginak egiteko mugak dituzte (lagin osoaren %22,5ekin alderatuta), baina ez dute ezintasunik. 50-59 eta 60-69 urte bitarteko emakumeak dira nagusi talde horretan, unibertsitate-ikasketak dituztenak eta, neurri txikiagoan, bigarren mailako ikasketak eta lanbide-heziketa dituztenak. Batez ere, gaixotasuna edo lanerako ezintasuna duten pertsonak dira, aurrez erretiratuak edo etxean lan egiten dutenak. Laburbilduz, talde hori gehien bat beste pertsona batzuk zaintzen dituzten bitarteko adineko emakumeak osatzen dutelako nabarmentzen da; hala ere, haien osasunean eta bizitzarekiko gogobetetasunean mugak dituzte; gainera, egoera ekonomiko egonkorra dute.

6. klusterrak (zaintzaile intentsiboak) lagineko pertsonen %2,7 biltzen ditu. Talde honen ezaugarria da, halaber, beste pertsona batzuk zaintzen ematen duten denbora, lan horretan parte hartzen duten pertsonen %100ekin. Zehazki, %72,2k etxetik kanpoko pertsonak zaintzen dituzte, laginaren batez bestekoaren %27,9rekin alderatuta, eta %39,1ek etxe barruan ematen dituzte zaintzak, biztanleria osoaren %15,5ekin alderatuta. Etxetik kanpoko zaintzak maiztasun txikiagoarekin egiten dira, gehienetan ahaideei; etxe barruko zaintzak, berriz, bikotekideari ematen zaizkio nagusiki, eta, neurri txikiagoan, gurasoei edo aita-amaginarrebei. Ehuneko esanguratsu bat, %11,4, etxe barruan zein kanpoan zaintzen aritzen da, lagin orokorraren %5,3arekin alderatuta. Talde horretako kideek beren osasuna hala moduzkotzat hartzen dute, baina bizitzarekiko gogobetetasun handia erakusten dute, eta ez dute eguneroko jarduera murrizten dien muga fisikorik. Bigarren mailako ikasketak eta, neurri txikiagoan, oinarrizko ikasketak dituzten 60 eta 69 urte bitarteko emakumeak dira nagusi. Besteren edo beren kontura lan egiten duten pertsonak dira batez ere, arazo ekonomikoak dituztela adierazten dutenak. Laburbilduz, talde hau lanean ari diren eta beste pertsona batzuk zaintzeko konpromiso handia duten emakumeek osatzen dute, bai etxe barruan, bai etxetik kanpo, bizitzarekiko gogobetetze-maila handia duten eta erronka ekonomikoari aurre egiten dieten bitartean. 5. eta 6. klusterren arteko alde nagusia da lehenengoan zaintzak egunero egiten direla etxe barruan, eta bigarrenean, berriz, etxetik kanpo eta maiztasun txikiagoarekin. 5. klusterrean, osasun eta ongizate gutxiko 50-70 urte bitarteko emakume unibertsitarioek eskaintzen dute zaintza, eta 6. klusterrean, berriz, hezkuntza-maila txikiagoa eta gogobetetze orokor handiagoa duten emakumeek.

7. klusterrak (noizbehinkako zaintzaileak) aztertutako lagineko pertsonen %23,8 biltzen ditu. Beste kluster batzuetan bezala, talde honek beste pertsona batzuk zaintzen ematen duen dedikazioa du ezaugarri, zeregin horietan inplikaturako pertsonen %100ekin. %86,3k etxetik kanpoko per-

tsanak zaintzen dituzte, laginaren batez bestekoaren %27,9ren aldean. Zaintza horien maiztasuna asteen behin izaten da gurasoentzat edo aita-amaginarrebentzat (%50,5 eta %12,3, hurrenez hurren), eta hilean behin beste ahaidetasun mota batzuentzat (%16,8 eta %4,2, hurrenez hurren). Neurri txikiagoan, beste pertsona batzuk ere zaintzen dituzte egunero. Talde horretan emakumeak dira nagusi, 50-59 eta 60-69 urte bitartekoak eta goi-mailako ikasketak dituztenak. Arazo ekonomiko gutxi edo batzuk dituzten arren, osasun ona edo oso ona dutela uste dute, eta bizitzarekiko gogobetetze-maila handia edo ertaina dutela erakusten dute. Laburbilduz, kluster honen lan-arloan aktiboak diren pertsonak biltzen ditu, batez ere adin ertaineko emakumeak, beren enplegua beste pertsona batzuk zaintzeko ardurarekin konbinatzen dutenak eta beren osasunaren eta bizitzarekiko gogobetetasunaren pertzepzio positiboa mantentzen dutenak.

6. taulan kluster bakoitzaren ezaugarri nagusien laburpena dago.

6. TAULA. Kluster bakoitzaren ezaugarri nabarmenenak

Kluster	1	2	3	4	5	6	7
Aldagai aktiboak	Adineko aktiboak	Adineko kalteberak	Osasuntsu dauden adinekoak	Mendeko adinekoak	Zaintzaile kalteberak	Zaintzaile intentsiboak	Noizbehinkako zaintzaileak
Beste pertsona batzuk zaintzea	Ez	Ez	Ez	Zaintzak behar ditu	Bai	Bai	Bai
Etxe barruko zainketak	Ez	Ez	Ez	Ez	Ez	Bai	Ez
Etxetik kanpoko zainketak	Ez	Ez	Ez	Ez	Bai	Bai	Bai
Osasun-egoera	Ona	Hala moduzkoa	Oso ona	Txarra/hala moduzkoa	Hala moduzkoa	Hala moduzkoa	Oso ona/ona
Bizitzarekiko gogobetetasuna	Dezente	Gutxi	Ask	Gutxi	Gutxi/dezente	Ask	Dezente/ask
Eguneroko mugak	Ez	Bai	Ez	Bai	Bai	Ez	Ez
Aldagai argigarriak							
Zailtasun ekonomikoak	Gutxi	Batzuk/ask	Bat ere ez	Ask/batzuk	Zenbait	Zenbait	Gutxi/batzuk
Ikasketak	Unibertsitarioak	Lehen eta bigarren mailakoak	Unibertsitarioak	Lehen mailakoak/ bigarren mailakoak/LH	Unibertsitarioak/ LH/lehen mailakoak	Bigarren mailakoak	Unibertsitarioak
Sexua	Gizona	Emakumea	Gizona	Emakumea	Emakumea	Emakumea	Emakumea
Adina (urteak)	70-79	70-79 eta ≥80	70-79 eta ≥80	≥80	50-59 eta 60-69	60-69	50-59 eta 60-69
Lan egoera	Erretiratu/ aktiboa	Erretiratu	Erretiratu	Ezindua edo erretiratu	Ezindua edo aurrez erretiratu	Aktiboa	Aktiboa
Etxebizitza mota	Bikotea seme-alabekin edo gabe/pertsona bakarra	Pertsona bakarra/ seme-alabarik gabeko bikotea	Pertsona bakarra/seme-alabarik gabeko bikotea	Pertsona bakarrekoa/ guraso bakarrekoa	Bikotea seme-alabekin	Bikotea seme-alabekin	Bikotea seme-alabekin/guraso bakarra
Banaketa (%)	21,0	12,7	21,7	6,8	11,2	2,7	23,8

Iturria: geuk egina, Bizkaiko 50 urte eta gehiagoko pertsonen Gizarte Premiei buruzko Inkestan oinarrituta. Bizkaiko Foru Aldundia eta Nagusi Intelligence Center (NIC).

4. AZTERKETAREN ONDORIOAK, EZTABAIDA ETA MUGAK

Bizkaiko Foru Aldundiak eta Nagusi Intelligence Centerrek (NIC) egindako inkestak emandako datuek zahartzaroaren eta zaintzaren inguruko politika publikoak diseinatzeko eta garatzeko informazio baliagarria eskaintzen dute. Oro har, azterketan desberdintasun esanguratsuak agertzen dira emakumeen eta gizonen artean, Europar Batasunaren azken txostenekin bat etorritik, hauek egiaztatzen baitute “iraupen luzeko zainketek genero-dimentsio handia dutela” (Gizarte Babeserako Batzordea eta Europako Batzordea, 2021: 19). Hori dela eta, agerian geratzen da adinekoen artean osasunaren, ongizatearen eta zaintzaren inguruko ikerketetan eta esku-haritzeetan genero-ikuspegia txertatzearen garrantzia.

Oro har, lagineko emakumeak gizonak baino zaharragoak dira, Bizkaiko biztanleria-egiturarekin bat etorritik (Eustat, 2022b). Gainera, emakumeen artean handiagoa da pertsona bakarreko etxeetan eta guraso bakarreko etxeetan bizi direnen ehunekoa, eta horrek ekar dezake nahi gabeko bakardadean eta kalteberatasun-egoeran dauden emakume gehiago egotea. Era berean, inkestatutako pertsona gehienek osasun ona edo oso ona dutela adierazi arren, egoera horretan dauden emakumeen ehunekoa gizonena baino txikiagoa da. Aldi berean, handiagoa da eguneroko bizitzan mugaren bat duten eta desgaitasun-egoeran edo gaixotasun kronikoan dauden emakumeen proportzioa. Horrela, laguntza behar duten hamar pertsonatik sei emakumeak dira. Datu horiek bat datoz Europako testuinguru osokoarekin (Gizarte Babeserako Batzordea eta Europako Batzordea, 2021). Laguntza-premiei dagokionez, nabarmendu behar da hamar pertsonatik bik adierazi dutela laguntza behar dutela, baina ez dutela jaso. Horrek esan nahi du administrazio publikoek lanean jarraitu behar dutela kalteberatasun-egoeran dauden pertsonak detektatzeko eta artatzeko. Heren batek senitartekoen eta bizikideen laguntza bakarrik jasotzen du, eta laurden batek, hainbat iturritatik Oro har, jasotako laguntza modu positiboan baloratzen da, eta gogobetetasun handiena laguntza publikoari dagokionez adierazten da.

Zaintzak emateari dagokionez, azterketak erakusten du inkestatutako pertsonen hiru laurdenek beren etxean jarraitu nahiko luketela etorkizunean, mendekotasun-egoeran egongo balira. Hori bat dator “etxean eta familiarekin” lelopean definitutako zaintza-idealarekin, zeina kultura familiarista mediterraneoari baitagokio, eta horrek oztopoak ekar ditzake iraupen luzeko zainketa-sistemaren profesionalizazioa sustatzen duten politikak arrakastaz ezartzeko (Moreno-Colom *et al.*, 2017).

Gainera, literatura espezializatuarekin bat eginez, datuek erakusten dute emakumeek gizonak baino proportzio handiagoan betetzen dituztela zaintza lanak beren egunerokoan (Sullivan, 2000, 2019; Durán, 2018; Comas-d'Argemir, 2019; Larrañaga *et al.*, 2019, besteak beste). Era berean, nahiz eta beste lan batzuek agerian uzten duten, oro har, zainketetako inplikazioan da-

goen genero-aldea txikiagoa dela helduen artean baino (García Román eta Gracia, 2022), datuek erakusten dute egunero lan hori egiten duten emakumeen ehunekoa gizonena baino handiagoa dela. Emakumeek erantzukizun handiagoa hartzen dute zuzeneko laguntza behar duten egunero jardueretan, eta gizonek diote laguntza handiagoa ematen dutela etxeko lanetan eta administrazio-lanetan. Eraitza horiek bat datoz beste azterketa batzuekin; izan ere, analisi horien arabera emakumeek etxeko eta familiako lanaren “muin nagusiaren” zati handiena hartzen dute beren gain (Sullivan, 2000), hau da, lanik nekezenak, errutinazkoenak eta, batez ere, etxe barruan egiten direnak.

Horrekin batera, gizonak emakumeek baino laguntza ekonomiko handiagoa ematen dute, eta horrek agerian uzten du gizonen nagusitasuna *breadwinner* edo hornitzaile funtzioan, ikerketa kualitatiboetan ere azpimarratua; izan ere, ikerketa horiek adierazten dute gizon batzuentzat laguntza monetarioa ematea zaintza-modu gisa hautematen dela (Legarreta-Iza eta Sagastizabal, 2023). Hala eta guztiz ere, inkestatutako pertsonen erdiek baino gehiagok, sexua edozein dela ere, bilobak zaintzen dituztela diote, eta horrek agerian uzten du zaintzaren eredu familiaristaren iraunkortasuna eta belaunaldien arteko elkartasunaren garrantzia (Naldini eta Jurado Guerrero, 2013). Emakumeek gizonak baino proportzio handiagoan egiten dute lan hori egunero.

Korrespondentzia anizkoitzen azterketak eta ondorengo kluster-azterketak agerian utzi dute Bizkaian bizi diren zaintza- eta ongizate-profilen aniztasuna. Zaintza-funtzioei, osasun-pertzepzioei eta bizitzarekiko gogobetetzeari dagokienez gizabanakoen ezaugarri nagusiak atzematen dituzten zazpi talde identifikatu dira: adineko aktiboak, adineko kalteberak, adineko osasuntsuak, mendeko adinekoak, zaintzaile kalteberak, zaintzaile intentsiboak eta noizbehinkako zaintzaileak. Lortutako klusterretan ikusitako heterogeneotasun horren ondorioz, beharrezkoa da politika pertsonalizatuak diseinatzea eta ezartzea, elkarrekin bizi diren egoerei irtenbidea eman ahal izateko.

Hala eta guztiz ere, etxean eta etxetik kanpo zaintza-lanetan aritzen diren emakumeen ehunekoa handia denez, funtsezkoa da zaintzaile horiei laguntzeko programa espezifikoak garatzea. Komenigarria litzateke laguntza-programa zehatzak indartzea, haien behar partikularrak lantzeko, prestakuntza eta laguntza psikologikoa eta finantzarioa barne, Bizkaiko Foru Aldundiko zaintzaileen estatutuan jasota dagoen bezala, familia-ingurunean zaintzeagatiko prestazio ekonomikoa jasotzen duten pertsonak estaltzen baititu (Bizkaiko Foru Aldundia, d. g.). Gainera, egokia litzateke zaintza-erantzukizunak eta enplegua uztartzea aitortzen eta errazten duten politikan aurrera egiten jarraitzea, bereziki zaintzan erantzunkidetasun handiagorantz aurrera egiteko beharra azpimarratuz, emakumeen eta gizonen arteko banaketa ekitatiboa izan dadin.

Azterlan honen muga batzuk erabilitako datuen izaeratik bertatik datoz. Izan ere, horrek galarazi egiten du luzetarako ikuspegia hartzea eta identifikatutako patroiak denborarekin nola aldatzen diren behatzea, bereziki esku-hartze politiko edo aldaketa soziodemografiko potentzialei

erantzuteko. Inkestak egoitzetan bizi diren pertsonak kontuan ez hartzea ere muga garrantzitsu gisa uler liteke, etxez etxeko inkesta guztietan ohikoa dena. Gainera, interesgarria litzateke beste eremu geografiko batzuetako informazioa izatea, Bizkaian pertsonen zaintzan eta ongizatean eragiten duten faktoreak hobeto ulertzeko aukera emango lukeelako. Azkenik, erabilitako datu batzuek, bereziki ongizateari eta osasunari buruzko pertzepzioaren ingurukoak, oso osagai subjektiboa dute, eta horrek ñabardura batzuk ekar litzake. Ildo horretan, interesgarria izan liteke zaintza jasotzen duten pertsonen bizi kalitatearen neurketan aurrera egitea zientifikoki balidatutako eskalen bitartez, inguruko beste lurralde batzuetan egiten den bezala.

BIBLIOGRAFIA

- Altuzarra, A.; Gálvez Gálvez, C. eta González Flores, A. M. (2018): "Diferencias de género en la distribución del tiempo de trabajo en las regiones españolas", *Revista Internacional de Sociología*, 76. liburukia, 3. zk., <<https://doi.org/10.3989/ris.2018.76.3.16.161>>.
- Atxutegi, A. (2024): "Bizkaia revisará y actualizará su plan de cuidados el próximo año", *Deia*, 14-04-24, <<https://www.deia.eus/bizkaia/2024/04/17/bizkaia-revisara-actualizara-plan-cuidados-8127920.html>>.
- Bizkaiko Foru Aldundia (d. g.): *Personas cuidadoras en el ámbito de la dependencia: cuidamos a quienes cuidan*, <<https://www.bizkaia.eus/es/personas-cuidadoras>>.
- (2021): "Bizkaia presenta los avances y el desarrollo futuro para impulsar la transición en los cuidados de larga duración", 20-09-21, <<https://www.bizkaia.eus/es/web/comunicacion/noticias/-/news/detailView/22055>>.
- (2022): *Informe Bay of Biscay, Bay of Care. Desarrollo del modelo de empoderamiento de los cuidados de larga duración*, l. g., Bizkaiko Foru Aldundia, <https://www.bizkaia.eus/documents/12219373/13161256/Bay+of+Biscay+Bay+of+Care_Informe+Final.pdf/42d65e24-d56a-f002-ce71-9c7d9f395041?t=1664527202992>.
- Comas-D'Argemir, D. (2019): "Cuidados y derechos. El avance hacia la democratización de los cuidados", *Cuadernos de Antropología Social*, 49. zk., 13-29. or., <<https://doi.org/10.34096/cas.149.6190>>.
- Durán, M. A. (2018): *La riqueza invisible del cuidado*, Valentzia, Universitat de Valencia.
- Esping-Andersen, G. (1993): *Los tres mundos del Estado del bienestar*, Valentzia, Alfons el Magnànim.
- Europako Batzordea (2022): *European care strategy: for carers and care receivers* [informazio-fitxa], l. g., Europako Batzordea, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_22_5363>.
- Eustat (2021): *Euskadi en la Unión Europea*, l. g., Eustat, <https://www.eustat.eus/comun/Extractor-Blob.ashx?id=Euskadi_en_la_Union_Europea_2021.pdf>.
- (2022): *Proyecciones de población 2036: análisis de resultados*, l. g., Eustat, <https://www.eustat.eus/elementos/ele0020400/proyecciones-de-poblacion-2036/inf0020421_c.pdf>.
- (2022b): *Panorama demográfico 2022*, l. g., Eustat, <https://www.eustat.eus/elementos/ele0019900/panorama-demografico/inf0019909_c.pdf>.
- Ezquerria, S. (2011): "Crisis de los cuidados y crisis sistémica: la reproducción como pilar de la economía llamada real", *Investigaciones Feministas*, 2. zk., 175-194. or., <https://doi.org/10.5209/rev_INFE.2011.v2.38610>.
- Gizarte Babeseko Batzordea eta Europako Batzordea (2021): *Long-term care report: trends, challenges and opportunities in an ageing society*, 1. liburukia, Luxenburgo, Europar Batasuneko Argitalpen Bulegoa, <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/484b0ceb-cd83-11eb-ac72-01aa75ed71a1/language-en>>.
- García Román, J. eta Gracia, P. (2022): "Gender differences in time use across age groups: a study of ten industrialized countries, 2005-2015" *PLoS One*, 17. liburukia, 3. zk., e0264411, <<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0264411>>.
- Irekia (2024): "Las diputaciones forales, los ayuntamientos de las tres capitales y el Gobierno Vasco firman un acuerdo institucional para un futuro Pacto de País por los Cuidados", l. g. Eusko Jaur-laritza, 22-02-24, <<https://www.irekia.euskadi.eus/es/news/91737>>.

- Imsero (2024): *Información estadística del SAAD a 30 de junio de 2024*, l. g., Imsero, <<https://imsero.es/el-imsero/documentacion/estadisticas/sistema-autonomia-atencion-dependencia-saad/estadisticas-mensual>>.
- Joint Research Centre (2024): *Long-term care needs in the EU on the rise, due to demographic change*, l. g., EU Science Lab, 02-02-24, <https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news-and-updates/long-term-care-needs-eu-rise-due-demographic-change-2024-02-02_en>.
- Martínez-Buján, R. (2014): "Los modelos territoriales de organización social del cuidado a personas mayores en los hogares", *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 145. zk., 99-126. or., <<https://doi.org/10.5477/cis/reis.145.99>>.
- Ministerio de Derechos Sociales, Consumo y Agenda 2030 (2024): *Estrategia estatal para un nuevo modelo de cuidados en la comunidad: un proceso de desinstitucionalización (2024-2030)*, l. g., Gobierno de España, <<https://estrategiadesinstitucionalizacion.gob.es/>>.
- Moreno-Colom, S.; Recio Càceres, C.; Torns, T. eta Borràs, V. (2017): "Long-term care in Spain: difficulties in professionalizing services", *Journal of Women & Aging*, 29. liburukia, 3. zk., 200-215. or., <<https://doi.org/10.1080/08952841.2015.1125699>>.
- Naldini, M. eta Jurado Guerrero, T. (2013): "Family and welfare state reorientation in Spain and inertia in Italy from a European perspective", *Population Review*, 52. liburukia, 1. zk., 43-61. or., <<https://doi.org/10.1353/prv.2013.0003>>.
- Larrañaga, M.; Rodríguez, A. eta Jubeto, Y. (2019) "Una aproximación a los cuidados de las personas mayores dependientes en el País Vasco", *Ekonomiaz: Revista Vasca de Economía*, 92. zk., 2.º sei-hilekoa, 170-203. or.
- Legarreta-Iza, M. eta Sagastizabal, M. (2023): "'If I had a job, I'd pay somebody to look after my child'. The practices and discourses of Spanish fathers experiencing periods of unemployment", *Journal of Family Studies*, 29. liburukia, 5. zk., 2228-2247. or., <<https://doi.org/10.1080/13229400.2022.2158904>>.
- Pérez Orozco, A. (2006): "Amenaza tormenta: la crisis de los cuidados y la reorganización del sistema económico", *Revista de Economía Crítica*, 5. zk., 7-37. or.
- Prospekzio Soziologikoen Kabinetea (2024): *Sociómetro Vasco*, 82. zk., l. g., Eusko Jauraritza, <https://www.euskadi.eus/contenidos/documentacion/sociometro_vasco_82/es_def/adjuntos/24sv82.pdf>.
- Saraceno, C. (2016). "Varieties of familialism: comparing four Southern European and East Asian welfare regimes", *Journal of European Social Policy*, 26. liburukia, 4. zk., 314-326. or.
- Sullivan, O. (2000): "The division of domestic labour: twenty years of change?", *Sociology*, 34. liburukia, 3. zk., 437-456. or., <<https://doi.org/10.1177/S0038038500000286>>.
- (2019): "Gender inequality in work-family balance", *Nature Human Behaviour*, 3. liburukia, 201-203. or., <<https://doi.org/10.1038/s41562-019-0536-3>>.

Egileak

Iker Aguirregomezcorta. Graduduna da Enpresen Administrazioan eta Zuzendaritzan Euskal Herriko Unibertsitatean, eta masterra Marketin Digtalean Errioxako Nazioarteko Unibertsitatean. Datu-analista gisa egiten du lan Iseak Fundazioan.

Amaia Altuzarra-Artola. Lizentziaduna da Ekonomia eta Enpresa Zientzietan Euskal Herriko Unibertsitatean, eta Public Administration and Public Policy masterra du, London School of Economics unibertsitatean egin zuena; era berean, doktorea da Ekonomian Euskal Herriko Unibertsitatean. Gaur egun azken unibertsitate horretako Politika Publikoen eta Historia Ekonomikoaren Saileko irakaslea da. Bere ikerketa-interesen artean berrikuntzaren ekonomia, eskualde-ekonomia, etxebizitzaren ekonomia eta genero-ekonomia daude.

Iratxe Aristegui Fradua. Doktorea da Soziologian Deustuko Unibertsitatean eta bertan egiten du lan Gizarte-Lan eta Soziologia Saileko irakasle titular moduan. Deusto Gizarte Balioak taldeko ikertzailea da. Bere ikasketa-arlo nagusiak enpleguari eta aisialdiari, zaintzari, generoari, adinekoei eta talde behartsuei lotutako gizarte-balioak dira.

Andrea Cabezas Rodríguez. Graduduna da Eri-zaintzan, Osasun Publikoko masterra eta Osasun Publikoko doktorea Euskal Herriko Unibertsitatean. Unibertsitate bereko Medikuntza eta Eri-zaintza Fakultateko Erizaintza I.a Sailean egiten du lan, eta Osasunaren Gizarte Determinatzaile eta Aldaketa Demografikoari buruzko Opik ikerketa-taldean parte hartzen du. Egin dituen azken ikerketek osasunean dauden desberdintasun sozialak aztertzen dituzte. Azken urteotan bere ikerketa osasun mentaleko genero-desberdintasunetan eta horren medikalizazioan oinarritu da, bere doktorego-tesia gaia izan dena.

Elena del Barrio. Lizentziaduna da Soziologian Madrilgo Unibertsitate Konplutentsean; masterra da Gerontologia Sozialean eta doktorea Osasun Zientzietan “Amigabilidad, bienestar subjetivo y ciudadanía activa-Lagunkoitasuna, ongizate subjektiboa eta herritartasun aktiboa” tesiarekin. Matia Institutuan egiten du lan, eta edadismoarekin, zahartze aktiboarekin, adinekoen bizi-baldintzekin, hiri eta komunitate lagunkoiekin eta gizarte-politikekin lotutako proiektuak garatzen ditu. Euskadiko adinekoen bizi-baldintzei buruzko azterlanen ikertzaile nagusia izan da eta Eusko Jaurlaritzarekin lankidetzan aritu da Adinekoen Euskal Estrategia 2021-2024 diseinatzen, eta gaur egun Euskadi Lagunkoia proiektua koordinatzen du.

Lucía Gorjón. Doktorea da Ekonomian Euskal Herriko Unibertsitatean eta Iseak Fundazioan egiten du lan. Fundazio horretan ikerketa-lanak egiten ditu eta proiektuak koordinatzen ditu, erakunde publikoekin eta eskualdeetako, nazioko eta Europako erakundeekin lankidetzan, baita hirugarren sektoreko erakundeekin ere. Aditua da gizarte-eta ekonomia-politiken eraginaren ebaluazioan. Bere ikerketa-eremu nagusiak lan-merkatua, generoa eta pobrezia dira.

Irene Lebrusán. Lizentziaduna da Soziologian Madrilgo Unibertsitate Konplutentsean, eta doktorea unibertsitate berean, non zahartzaroko etxebizitzari buruzko tesia defendatu zuen. Doktoretza-ondoko ikertzailea izan da Harvardeko Unibertsitatean, eta aholkularia Espainiako Gobernuaren Prospektiba eta Estrategiaren Bulego Nazionalean. Gaur egun irakaslea da Madrilgo Unibertsitate Autonomoan eta ikertzailea Zahartzeari buruzko Nazioarteko Zentroan. Bere ikerketa-arloetan zahartzaroa, etxebizitza, gizarte-zaugarritasuna eta hiri-soziologia sartzen dira.

Matxalen Legarreta-Iza. Lizentziaduna da Soziologian Euskal Herriko Unibertsitatean, eta nazioarteko doktorea unibertsitate berean; bertan Soziologia eta Gizarte Langintza Saileko irakaslea da. AFIT-Antropologia Feminista Ikerketa Taldeko kidea da. Bere ikerketa-lerroak genero-desberdintasunei eta zainketei lotuta daude.

Sara Marsillas Rascado. Doktorea da Psikologian Santiago de Compostelako Unibertsitatean, unibertsitate-masterra Gerontologian eta masterra Erakundeen Psikologian, Arlo Juridiko-Forentsean eta Esku-Hartze Sozialean. Bere tesia ikuspuntu indibidual batetik zahartze aktiboa neurtzeko tresna baliozkotu bat garatzea izan zen. Ikertzaile gisa egiten du lan Matia Institutua Fundazioan bakardadeekin, emozioen esferarekin eta zahartze aktibo eta esanguratsuekin lotutako proiektuak garatuz, ikerketarako eta baterako sorkuntzarako metodologiak konbinatuz.

Unai Martín. Doktorea da Soziologian Euskal Herriko Unibertsitatean, eta Ikerketa Biomedikoan eta Osasun Publikoan Bartzelonako Unibertsitate Autonomoan. Euskal Herriko Unibertsitateko irakaslea da eta Osasunaren Sustapena eta Osasun Komunitarioa Masterra zuzentzen du bertan. Osasunaren Gizarte Determinatzaile eta Aldaketa Demografikoari buruzko Opik ikerketa-taldeko kidea da. Bere ikerketa-ildoak osasunaren determinatzaile sozialak, osasun-arloko desberdintasunak eta dinamika demografikoak dira.

Elena Martínez-Tola. Lizentziaduna da Ekonomia Zientzietan eta doktorea Ekonomian Euskal Herriko Unibertsitatean. Ekonomia Aplikatuko saileko irakaslea da, eta unibertsitate horretako Hegoa-Nazioarteko Lankidetzaren eta Garapenari buruzko Ikasketa Institutuko kidea da. Bere ikerketa-interesak ekonomia feminista, hiri- eta eskualde-garapena eta lan-merkatua dira.

Raquel Sanz. Lizentziaduna da Politika eta Administrazio Zientzietan (1999) eta Soziologian (2002) Euskal Herriko Unibertsitatean. 2005etik SIIS, Fundación Eguía-Careaga Fundazioaren Gizarte Informazio eta Ikerketa Zerbitzuan dihardu ikerketa-teknikari gisa. Gizarte-zerbitzuei, po-breziari eta gizarte-bazterkeriari buruzko ikerketetan parte hartu du, bai eta hainbat administrazio publikok babestutako behatokiaren esparruan datu-bankuak diseinatzen eta abian jartzen ere.

María Silvestre Cabrera. Doktorea da Zientzia Politikoetan eta Soziologian. Soziologiako katedraduna da Deustuko Unibertsitatean eta Deusto Gizarte Balioak taldeko ikertzaile nagusia da. Emakumeen aurkako Indarkerian Esku hartzeko Masterraren sortzaile eta zuzendaria izan zen (2003-2009), baita Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundeko zuzendaria ere (2009-2012). Bere espezializazio-arlo nagusiak gizarte-zientzietako balio politiko-sozialak eta genero-ikusegia dira.

Erika Valero Alzaga. Graduduna da Erizaintzan eta Soziologian, masterra Osasun Publikoan eta lan-prekarietateari eta osasunari buruzko dokto-re-tesia amaitzen ari da Euskal Herriko Unibertsitatean. Irakaslea da unibertsitate horretako Medikuntza eta Erizaintza Fakultateko Erizaintza I.a Sailean eta Osasunaren Gizarte Determinatzaile eta Aldaketa Demografikoari buruzko Opik ikerketa-taldeko kidea da. Bere ikasketa-eremu nagusiak osasun-arloko desberdintasunekin eta lan-prekarietateak osasunean dituen ondorioekin lotzen dira.

Joseba Zalakain. Lizentziaduna da Informazio Zientzietan Euskal Herriko Unibertsitatean, eta diplomaduna Gizarte-Laneko Ikasketa Aurreratu-tuetan Nafarroako Unibertsitate Publikoan. SIIS, Fundación Eguía-Careaga Fundazioaren Gizarte Informazio eta Ikerketa Zerbitzua zuzentzen du eta erakunde horretan ikertzaile gisa egin du lan 1996tik. Osasun, Kontsumo eta Gizarte Ongizateko Ministerioaren Osasun eta Gizarte Zerbitzuen Aholku Batzordean parte hartu du eta, gaur egun Gizarte Eskubideen eta Agenda 2030 Ministerioaren Zainketen Aholku Mahaiko kide da. Bere ikasketa-arlo nagusiak mendekotasunarekiko arreta, gizarte-transferentziak, gizarte-bazterkeria eta pobrezia dira.

Bizitza Luzearen eta Erronka
Demografikoaren Zuzendaritza
Gizarte Ekintza Salla

